

Arturo Perez-Reverte s-a născut în 1951, la Cartagena. În tinerețe a făcut scufundări și a lucrat pe un petrolier. A desfășurat o intensă activitate jurnalistică în presă, radio și televiziune și a fost corespondent de război vreme de peste douăzeci de ani în diferite țări din Africa. Debutează în 1986 cu romanul *Husarul* (1986), urmat de *Maestrul de scrimă* (1988). Adevăratul succes i-l va aduce însă *Tabloul flamand* (1990), distins în Franța cu Grand Prix Annuel de Littérature Policière. *Clubul Dumas* (1993) va cunoaște, de asemenea, un uriaș succes în Spania și în lume. De o mare popularitate se vor bucura și romanele sale ultcarioare: *Comuniunea din Sevilla* (1995), *Harta sferică* (2000), *Regina Sudului* (2003). Cărțile sale au fost traduse în peste treizeci de țări, tirajele depășind încă de acum cîțiva ani două milioane de exemplare. Mai multe romane, inclusiv *Tabloul flamand*, au fost transpuse pe marele ecran.

Cuprins

- I. Secretele maestrului Van Huys
- II. Lucinda, Octavio, Scaramouche
- III. O problemă de șah
- IV. Cel de-al treilea jucător
- V. Misterul reginei negre
- VI. Despre table de șah și oglinzi
- VII. Cine l-a ucis pe cavaler?
- VIII. Cel de-al patrulea jucător
- IX. Șanțul de la Poarta de Răsărit
- X. Mașina albastră
- XI. Abordări analitice
- XII. Regină, cal, nebun
- XIII. Al șaptelea sigiliu
- XIV. Dialoguri de salon
- XV. Sfîrșitul reginei

I.

Secretele maestrului Van Huys

„Pe jucător îl mișcă Dumnezeu să miște piesa. Da'napoia-I Cine să-nceapă altă tramă se aține ?”

Jorge Luis Borges

Un plic închis este o enigmă ce ascunde altele. Acela era mare, voluminos, din hîrtie velină, cu ștampila laboratorului în colțul de jos, în stînga. Înainte de a-l deschide, în vreme ce-l cîntărea în mînă căutînd ceva de tăiat printre pensulele și sticlutele cu vopsele și lacuri, Julia nu-și închipuia nici pe dăparte ce mult avea să-i schimbe viața gestul acela.

De fapt, cunoștea conținutul plicului. Sau, cum descoperi mai tîrziu, credea că-l cunoaște. Poate din pricina asta n-a simțit nimic deosebit pînă n-a scos copiile fotografice și nu le-a întins pe masă, privindu-le oarecum uimită, ținîndu-și răsuflarea. Atunci a înțeles că *Partida de șah* avea să fie ceva mai mult decît simplă rutină profesională. În meseria ei se făceau adesea descoperiri surprinzătoare în materie de tablouri, mobile sau legături de cărți vechi. Șase ani de restaurare a operelor de artă presupuneau o lungă experiență în privința trăsăturilor de penel și a corecturilor originalului, a retușărilor și a refacerilor, chiar și a falsurilor. Dar niciodată, pînă în ziua aceea, o inscripție ascunsă sub vopseaua unui tablou: trei cuvinte dezvăluite de fotografierea cu raze X.

Apucă pachetul mototolit de țigări fără filtru și aprinse una, nefiind în stare să-și ia ochii de la copiile fotografice. Nu încăpea nici o îndoaială, fiindcă totul se afla acolo, pe pozitivele plăcilor radiologice de 30 X 40. Desenul original al picturii, un tablou flamand din secolul al XV-lea, se zărea limpede, trasat amănunțit în *verdaccio*, ca și nervurile lemnului și îmbinările încheiate ale celor trei panouri de stejar care alcătuiau tabloul, suport al unor succesive trăsături de penel, linii și estompări pe care artistul le aplicase treptat pînă-și desăvîrșise opera. Iar în partea de jos, acele cuvinte ascunse pe care radiografia le scoțea la lumină acum, după cinci veacuri, cu caractere gotice, evidențiindu-se clar pe albul și negrul plăcii:

QUIS NECAVIT EQUITEM.

Julia știa suficientă latină ca să le traducă fără dicționar. *Quis*, pronume interogativ, cine. *Necavit* provenea de la *neco*, a omorî. Și *equitem* era acuzativul singular de la *eques*, cavaler. Cine l-a ucis pe cavaler. Cu semnul întrebării, care dădea cuvintelor un anume aer de mister:

CINE L-A UCIS PE CAVALER?

Era cel puțin descumpănitor. Trase adînc din țigară, ținînd-o între degetele de la mîna dreaptă, pe cînd, cu stînga, puneă în ordine radiografiile de pe masă. Cineva, poate chiar pictorul, ascunsese

în tablou un fel de ghicitoare, pe care a acoperit-o apoi cu un strat de vopsea. Sau poate a făcut-o altcineva, mai tîrziu. Rămînea o marjă de aproximativ cinci sute de ani ca să poată fi stabilită data, iar ideea o făcuse pe Julia să zîmbească în sinea ei. Putea să rezolve misterul fără prea mare greutate. La urma urmelor, aceasta era profesia ei.

Luă radiografiile și se ridică în pidoare. Luina cenușie care intra prin lucama mare din tavanul mansardei bătea direct în tabloul așezat pe un șevalet. *Partida de șah*, ulei pe lemn pictat în 1471 de Pieter van Huys... Se opri în fața lui, cercetîndu-l îndelung. Reprezenta o scenă de interior, realizată cu realismul minuțios caracteristic secolului al XV-lea; un interior dintre cele prin care marii maeștri flamanzi, aplicînd inovația picturii în ulei, puseseră bazele picturii moderne. Subiectul principal înfațșa doi cavaleri între două vîrste, cu aspect nobil, de o parte

și de cealaltă a tablei de șah, în jurul căreia se desfășura o par-tidă. în planul al doilea, la dreapta și lângă o fereastră ogivală ce încadra un peisaj, o doamnă îmbrăcată în negru citea o carte pe care o ținea în poală. Scena era completată de detaliile con-știincioase, specifice școlii flamande, redată cu o perfecțiune care friza mania: mobilele și o-ma-mentele, dalele albe și negre de pe jos, desenul covorului, chiar și o crăpătură mică în perete, sau umbra unui cui minuscul într-una din bîmele tavanului. Tabla și piesele de șah fuseseră execu-tate cu aceeași precizie, la fel ca trăsăturile, mîinile și veșmintele personajelor, al căror realism con-tribuia la extraordinara calitate a operei prin claritatea culorilor, remarcabilă în ciuda întu-necimii pricinuite de oxidarea vemisului original o dată cu trecerea timpului.

Cine l-a ucis pe cavaler? Julia privi radio-grafia pe care o ținea în mînă și apoi tabloul,

fără să deslușească în el, cu ochiul liber, cea mai mică urmă din inscripția ascunsă. Nici examenul mai amănunțit, cu lupa binoculară ce măsura de șapte ori, nu aduse nimic nou. Trase atunci jalu-zele mari ale lucamei, făcînd întuneric în cameră, pentru a aduce lângă șcalet o lampă de ultra-violete Wood cu trepied, cu lumină neagră. îndreptate asupra unui tablou, razele ultra-violete faceau să pară fluorescente materialele, vopselele și vemisurile cele mai vechi și le lăsau în întuneric sau negru pe cele modeme, desco-perind astfel straturi de pictură și retușări *poste-rioare* cîr-cîr-n lui. însă lumina neagră n-a revelat decît o suprafață fluorescentă plană ce includea partea cu inscripția ascunsă. Prin nrmare, aceasta fusese acoperită chiar de artist, sau la o dată imediat ulterioară realizării picturii.

învîr-ti întrerupătorul lămpii, descoperi lucarna și lumina plumburie a dimineții de toamnă se revărsă iar peste șevalet și tablou, umplînd stu-dioul înțesat de cărți, rafturi cu vopsele și pensule, vemisuri și diluanți, unelte de ebenisterie, rame și instrumente de precizie, statuete vechi și bron-zuri, șasiuri, tablouri puse pe jos cu fața la perete, pe un covor persan de preț, pătat cu vopsea, și, într-un colț, pe o comodă Ludovic al XV-lea, o combină de înaltă fidelitate înconjurată de gră-mezi de discuri: Dom Cherry, Mozart, Miles Davis, Satie, Lester Bowie, Michael Edges, Vivaldi... De pe perete, o oglindă venețiană cu ramă aurită îi reflectă propria imagine, puțin ștearsă: părul pînă la umeri, ușoare cearcâne de nesomn sub ochii mari și negri, încă nefardați. Atrăgătoare ca un model al lui Leonardo, obișnuia să spună Cesar cînd, ca acum, oglinda îi încadra în aur chipul, *ma piu bella*. Și, cu toate că Cesar putea fi considerat mai expert în efebi decît în *madonne*,

10

Julia știa că această afirmație era riguros exactă. Ei însăși îi plăcea să se privească în oglinda aceea cu rama aurită, fiindcă îi dădea senzația că se află de partea cealaltă a unei uși magice care, dincolo de timp și spațiu, îi reda imaginea cu acea carnație de frumusețe renescentistă italiană.

Zîmbi gîndindu-se la Cesar. Zunbea întotdeauna cînd îi venea în gînd, de cînd era copilă. Un zîm-bet duios; adesea complice. Lăsă apoi fotografiile pe masă, stinse țigara într-o scrumieră grea de bronz semnată de Benlliure și se duse să se așeze dinaintea mașinii de scris:

^Partida de șah":

Ulei pe lemn. Școala flamandă. Datat la 1471.

Autor: Pieter van Huys (1415-1481). Suport: Trei panouri fixe de stejar, asam-

blate prin federe aferente.

Dimensiuni: 60 X 87 cm. (Trei panouri

identice de 20 x 87). Grosimea lemnului:

4 cm.

Starea de conseruare a suportului:

Nu este necesară vreo îndreptare. Nu se constată stricăciuni din pricina insectelor xilofage.

Starea de conservare a stratului de pictură:

Bună aderare și coeziune a ansamblului stratigrafic. Nu există alterări de culoare. Se constată crăpături de vechime, dar fără adîncituri nici scuame.

Starea de conseruare a stratului superficial:

Nu se constată urme de prelingere datorită sărurilor și nici pete de umezeală. Înnegrire succesivă a vernisului din cauza oxidării; stratul trebuie înlocuit.

11

Cafetiera șuiera în bucătărie- Julia se ridică și se duse să-și toame o ceașcă mare, fără lapte și fără zahăr. Se întoarse ținînd-o într-o mînă, ștergîndu-și-o pe cealaltă, umedă, de puloverul bărbătesc larg, pus peste pijama. A fost de-ajuns o ușoară apăsare cu degetul pentru ca acordurile *Concertului pentru lăută și viola d'amore* de Vivaldi să izbucnească în atelier, strecurîndu-se prin lurnina cenușie a dimineții. Bău o sorbitură de cafea tare și amară, care-i arse vîrful limbii. Se duse să se așeze pe covor, cu picioarele goale, ca să-și bată mai departe la mașină raportul:

Examen cu ultraviolete și raze X:

Nu se constată schimbări importante, retușări sau trăsături de penel ulterioare. Razele X dau la iveală o inscripție ascunsă, datînd din aceeași epocă, în caractere gotice, care ftgu-rează în copiile fotografice alăturate. Nu apare la examinarea obișnuită. Poate fi descoperită fără a strica ansamblul prin eliminarea stratului de pictură care o acoperă.

“

Scoase foaia de hîrtie din mașină și o puse

într-un plic, adăugînd două radiografii. Bău toată cafeaua, încă fierbinte, și-și mai luă o țigară. În dreptul ei, pe șevalet, în fața doamnei cufundate în lectură lîngă fereastră, cei doi jucători conti-nuau o partidă de șah care dura de cinci veacuri, descrisă de Pieter van Huys atît de riguros și de magistral, încît piesele păreau că ies din tablou, căpătînd relief propriu, ca și restul obiectelor reproduse acolo. Senzația de realism era atît de intensă, încît izbutea să redea pe deplin efectul căutat de vechii maestri flamanzi - integrarea spectatorului în ansamblul pictural -, convin-gîndu-l că spațiul de unde contempla tabloul era chiar cel dinăuntru său, ca și cînd pictura ar fi

12

un fragment de realitate sau realitatea un fragment de pictură. Contribuiau la acest efect fereastra zugrăvită în partea dreaptă a compoziției, cu peisaj exterior *dincolo* de scena descrisă, și o oglindă rotundă și convexă pictată în partea stîngă, pe perete, care reflecta busturile jucăto-rilor și tabla de șah, deformate de perspectiva din punctul de vedere al spectatorului, situat *dincoace* de scenă, obținîndu-se astfel uluitorul efect de a include cele trei planuri: fereastra, încăperea, oglinda, într-un singur ansamblu. Ca și cum spectatorul - se gîndi Julia - s-ar reflecta între cei doi jucători, înăuntru tabloului.

Se ridică, apropiindu-se de șevalet, și, încru-cișîndu-și brațele, cercetă pictura un lung răs-timp, nemișcată, fără nici un gest în afară de a trage din țigara al cărei fum o făcea să clipească. Unul dintre jucători, cel din stînga, părea cam de treizeci și cinci de ani. Avea părul șaten tuns în dreptul urechilor, după moda medievală,

nasul puternic și acvilin și o concentrare plină de gra-vitate pe chip. Purta o tunică peste cămașă, de un •TOSU purpuriu ce rezistase admirabil la tre-cerea timpului și la oxidarea vernisului. La gît avea colanul Lîinii de Aur, iar pe umărul drept strălucea o broșă lucrată măiestrit, al cărei fili-gran era redat în cele mai mici detalii, pînă și mărunțul reflex de lumină al pietrelor sale pre-țioase. Personajul își sprijinea un cot, stîngul, și o mînă, dreapta, pe masă, lîngă tabla de șah. Ținea între degete o piesă: un cal alb. Lîngă capul lui, cu caractere gotice, o inscripție iden-tifica: FERDINANDUS OST. D.

Celălalt jucător era mai zvelt și avea înjur de patruzeci de ani. Avea fruntea largă și părul aproape negru, în care se zăreau extrem de fine trăsături de penel cu alb de plumb ce-i încărunteau

13

în parte tîmplele. Părul, expresia și atitudinea îi dădeau un aer de maturitate prematură. Profilul îi era senin și demn, și în loc să poarte veșminte fastuoase de curtean, ca celălalt, era îmbrăcat doar cu un pieptar de piele, iar pe umeri, înjurul gîtului, avea un guler de oțel lucios ce-i imprima o alură neîndoios militară. Se apleca mai mult decît adversarul lui peate tablă, părăind a-și stu-dia jocul fără să-și abată privirea, străin în apa-rență de orice lucru din jur, cu brațele încrucișate pe marginea mesei. Concentrarea era vizibilă în ușoarele cute verticale de pe fmnte. Se uita la piese de parcă acestea ar fi ridicat o problemă grea, a cărei rezolvare i-ar fi solicitat toată pute-rea de reflecție. Inscripția din dreptul lui era:

RUTGIER AR. PREUX.

Doamna se afla lîngă fereastră, mai îndepăr-tată în spațiul interior al tabloului decît jucă-torii, într-o accentuată perspectivă liniară care o situa la un nivel mai înalt. Catifeaua neagră a rochiei sale, căreia o savantă dozare de voalări albe îi imprima lărgimea pliurilor, părea că se îndreaptă spre primul plan. Realismul ei vîguros rivaliza cu desenul conștiincios al c"vorului, cu precizia cu care fuseseră pictate cele mai mărunte noduri și nervuri ale birnelor din tavan sau par-doseala sălii. Inclînîndu-se asupra tabloului ca să aprecieze mai bine efectele, Julia simți un fior de admirație profesională. Numai un maestru ca Van Huys putuse să vălorifice astfel negrul îmbră-căminte: culoare întemeiată pe absența culorii, pe care foarte puțini s-ar fi încumetat s-o folo-sească din plin, și totuși atît de reală, încît dădea senzația că erai gata să auzi molcomul foșnet al catifelei pe taburetul cu perna din piele lucrată în relief.

14

Privi chipul femeii. Frumoasă și foarte palidă, după gustul vremii, cu o tocă de voal alb strîn-gîndu-i bogatul păr blond, netezit la tîmple. Din mînele largi ale rochiei ieșeau brațele acoperite cu damasc cenușiu închis, cu mîini lungi și fine ținînd un ceaslov. Lumina ferestrei împrăstia, pe aceeași linie de claritate, o scînteiere metalică aidoma celei de pe legătura cărții și de pe inelul de aur, singura podoabă de pe mîinile sale. Ochii plecați se ghiceau a fi albaștri, cu un aer de modestă și senină virtute, expresie caracteristică portretelor feminine ale timpului. Lumina venea din două surse, fereastră și oglinda, și o învăluia pe femeie în aceeași atmosferă ca pe cei doi jucă-tori de șah, plasînd-o totuși într-un spațiu aparte discret, racursiurile și umbrele fiind mai accentuate. li corespundea inscripția BEATRIX BURG. OST. D.

Julia se dădu doi pași înapoi și contemplă ansamblul. o capodoperă, fără îndoială, cu docu-mentația garantată de experți. Asta însemna o cotație înaltă la licitația de la Claymore, în luna ianuarie. Poate că inscripția ascunsă, cu cores-punzătoarea documentație istorică, ar face să-i ridice tabloului valoarea. Cam zece la sută pentru Claymore, cinci pentru Menchu Roch, restul pentru proprietar. De scăzut unu la sută pentru asigurare și onorariile de restaurare și curățire

Se dezbracă, intrînd sub duș cu ușa deschisă și muzica lui Vivaldi însoțind-o prin aburii apei. Restaurarea *Partidei de șah* pentru a o pune în vânzare i-ar putea aduce un beneficiu considerabil. La puțini ani după ce-și susținuse licența, Julia își câștigase o reputație serioasă în mediul restauratorilor de artă cei mai solicitați de muzee și anticari. Metodică și disciplinată, pictoriță cu un anumit talent în momentele libere, avea faima

15

de a aborda fiecare operă cu un pronunțat respect față de original, postură etică nu totdeauna împărtășită de colegii ei. În dificila și adesea incomoda relație spirituală ce se stabilea între restaurator și opera sa, în lupta acerbă de con-servare și renovare, tînăra avea meritul de a nu pierde din vedere un principiu fundamental: o operă de artă nu putea fi niciodată adusă în starea ei inițială fără prejudicii grave. Julia con-sidera că îmbătrînirea, patina și chiar anumite alterări ale culorii și vernisului, cusururi, retu-șări și reluări, se prefaceau, cu trecerea timpului, într-o parte tot atît de substanțială a unei opere de artă ca opera în sine. Poate că din pricina asta tablourile ce treceau prin mîinile ei ieșeau din nou nu înveșmîntate, în culori insolite și lumini pretins originale — *curtezane revopsite*, le numea Cesar -, ci nuanțate cu o delicatețe ce integra vestigiile timpului în ansamblul operei.

leși din baie înfașurată într-un halat, cu ple-tele umede picurîndu-i pe umeri, și-și aprinse cea de-a cincea țigară din ziua aceea, pe cînd se îmbrăca în fața tabloului: pantofi fără toc șijachetă de piele cu fustă în carouri maro. Aruncă apoi o privire satisfăcută imaginii sale din oglinda vene-țiană și, întorcîndu-se iar spre cei doi jucători de șah plini de gravitate, le facu cu ochiul, provo-catoare, fără ca vreimul din ei să-și schimbe expre-sia severă de pe chip. *Cine l-a ucis pe cavalier*? Cuvintele i se învîrteau în minte de parcă ar fi fost o ghicitoare, în vreme ce-și punea în geantă raportul despre tablou și fotografiile. Conectă apoi alarma electronică și încuie de două ori broasca de siguranță. *Quis necavit equitem*? Orice ar fi însemnat, trebuia să aibe un tîlc. Coborînd scara, repetă cu glas tare cele trei cuvinte, alune-cîndu-și degetele pe balustrada alămită. Era intrigată de-a binelea de tablou și de inscripția

16

ascunsă; dar nu era vorba numai de asta. o descumpănea faptul că simțea și o teamă ciu-dată. Ca în copilărie, cînd, tenninînd de urcat scara de acasă, își făcea curaj să-și vîre capul înăuntru podului întunecos.

— Recunoaște că e o frumusețe. *Quattrocento* pur.

Menchu Roch nu se referea la una dintre pictu-rile expuse în galeria care îi purta numele. Ochii deschiși la culoare, fardați excesiv, priveau mrie-rii lați ai lui Max, care stătea de vorbă cu un cunoscut la bar. Max, un metru optzeci și cinci, spinare de înotător sub stofa bine croită a sacoului, avea părul lung și strîns la ceafă într-o coadă scurtă prinsă cu o panglică de mătase neagră, iar mișcările îi erau lente și flexibile. Menchu îl cercetă cu o privire de evaluare, înainte de a-și umezi buzele pe marginea aburită a paharului de martini, cu satisfacție de proprietară. Era ulti-mul său amant.

— *Quattrocento* pur, repetă, savurînd cuvîn-tele o dată cu băutura. Nu-ți amintește de acele minunate bronzuri italiene?

Julia încuviință, fără tragere de inimă. Erau prietene de mult, dar o mai surprindea încă ușu-rința lui Menchu de a da un sens echivoc oricărei referiri vag artistice.

— Oricare din bronzurile acelea, mă refer la originale, ți-ar ieși mai ieftin.

Menchu slobozi un mic hohot de rîs plin de cinism.

— Mai ieftin ca Max?... Să n-ai nici o îndoială, oftă din cale-afară de adînc, în vreme ce mușca ușurel măslinele din martini. Cel puțin Michelangelo îi sculpta goi-goluți. Nu trebuia să-i îmbrace cu American Express.

17

— Nimeni nu te obligă să-i semnezi facturile.

— Aici e buba, iubito; proprietara galeriei clipi, languroasă și teatrală. Că nimeni nu mă obligă. În fine.

Și-și termină paharul, străduindu-se - o făcea dinadins, din pură sfidare - să-și ridice cît mai vizibil degetul mic. Mai apropiată de cincizeci de ani decît de patruzeci, Menchu era de părere că sexul se afla pretutindeni, chiar și în cele mai subtile nuanțe ale unei opere de artă. Poate din pricina asta era capabilă să se plaseze în raport cu bărbații în aceeași postură de femeie calculată și rapace, pe care o adopta cînd evalua calitățile unei picturi. Printre cunoscuți, proprietara galeriei Roch avea faima de a nu fi scăpat niciodată prilejul de a pune mîna pe un tablou, pe un bărbat sau pe o doză de cocaină care i-ar fi stîrnit interesul. Se putea considera încă atrăgătoare, cu toate că era greu să faci abstracție de ceea ce, avînd în vedere vîrsta ei, Cesar definea, cu muș-cătoare ironie, drept *anacronisme estetice*. Menchu nu se resemna să îmbătrînească, printre altele fiindcă n-avea nici un chef. Și, poate ca un fel de provocare față de ea însăși, contraataca îndată cu o vulgaritate calculată, ce se extindea și în privința alegerii machiajului, a îmbrăcăminteii și a amanșilor. De altfel, pentru a-și întări ideea că un negustor de artă sau un anticar nu erau decît niște telali calificați, obișnuia să afișeze o incultură care era departe de a fi adevărată, încurca dinadins întîlnirile și-și bătea joc pe față de atmosfera, mai mult sau mai puțin selectă, în care se desfășura viața ei profesională. Făcea paradă de toate acestea cu aceeași naturalețe cu care susținea că avusese orgasmul cel mai intens din viață masturbîndu-se în fața unei reproduceri catalogate și numerotate a lui David de Donatello, episod pe care Cesar, cu rafinata-i cruzime aproape

18

feminină, îl cita ca unică manifestare de *autentic* bim-gust pe care Menchu Roch îl avusese vreodată.

— Ce facem cu Van Huys ? întrebă Julia. Menchu se uită din npu la radiografiile de pe masă, între paharul ei și cafeaua prietenei sale. Avea ochii fardați cu albastru și purta o rochie albastră exagerat de scurtă. Fără vreo intenție rea, Julia se gîndi că trebuie să fi fost cu adevărat frumoasă cu douăzeci de ani în urmă. **în** albastru.

— încă nu știu, zise proprietara galeriei. Cei de la Claymore se angajează să scoată la licitație tabloul așa cum este acum... Va trebui să vedem dacă inscripția aceea face să-i crească valoarea.

— Crezi?

— Imi place grozav ideea. Oricurn, ai tras, fără să știi, lozul cel mare.

— Consultă-te cu proprietarul.

Menchu puse radiografiile în plic și se așeză picior peste picior. Doi tineri care stăteau și beau niște aperitive la masa de alături aruncară pe furiș priviri pline de interes spre coapsele ei bron-zate. Julia se foi în scaun, ușor iritată. De obicei o arnuza spectaculozitatea cu care Menchu își planifica efectele speciale adresate publicului mas-culin, dar uneori obișnuita desfășurare de forțe i se părea excesivă. Nu era ora potrivită - se uită la ceasul pătrat, un Omega, pe care-l purta cu cadranul răsucit spre interior la încheietura mîinii stîngi -, nu era ora potrivită ca să etaleze len-jerie de lux.

— Proprietarul nu-i o problemă, explică Menchu. E vorba de un bătrînel încîntător care se află într-un scaun cu rotile. Și dacă, desco-perind inscripția, îi sporim beneficiile, o să i se pară grozav... Are doi nepoți care-s amîndoi niște lipitori.

La bar, Max conversa mai departe; dar, conștient de datorie, se întorcea din cînd în cînd pentru a le adresa un zîmbet fermecător. Fiindcă tot a venit vorba de lipitori, își spuse Julia, deși se abținu să comenteze cu voce tare. Nu pentru că lui Menchu i-ar fi părut prea mult, căci practica un cinism admirabil în materie de bărbați; însă Julia avea un puternic simț al conveniențelor care o împiedica să meargă prea departe.

— Mai sînt două luni pînă la licitație, spuse, ignorîndu-l pe Max. E o marjă prea strînsă, dacă trebuie să daujos vernisul, să descopăr inscripția și să lăcuiesc iar..., medită ea. Pe deasupra, strîngerea documentației despre tablou și despre personaje și redactarea unui raport complet îmi vor lua timp. Ar trebui să avem cît mai repede acordul proprietarului.

Menchu încuviință. Frivolitatea ei nu ajungea și în mediul profesional, unde se mișca mereu cu perspicacitatea unui șobolan prudent. La tranzacția aceea lua parte ca intermediară, căci proprietarul tabloului lui Van Huys nu cunoștea mecanismele pieții. Ea era cea care negocia licitația cu sucursala din Madrid a casei Claymore.

— Îi voi telefona chiar azi. Se numește don Manuel, are șaptezeci de ani, și e încîntat să trateze cu o fată frumoasă, cum spune el, care e atît de pricepută în afaceri.

Mai era ceva, își zise Julia. Dacă inscripția scoasă la iveală avea vreo legătură cu istoria personajelor pictate, Claymore avea săjoece tare, mărind prețul de pomire. Poate că Menchu putea face rost de mai multă documentație utilă.

— Nu mare lucru -, proprietara galeriei își țuguie gura încercînd să-și amintească. Ți-am dat tot ce aveam o dată cu tabloul, așa că pune-te pe treabă, dragă. Cum te taie capul.

20

Julia își deschise geanta și zăbovi mai mult decît era nevoie să-și găsească pachetul de țigări. În sfîrșit, scoase alene una, cu ochii la prietena ei.

— Ne-am putea consulta cu Alvaro. Menchu ridică din sprîncene. Rămase stană de piatră, anunță ea de îndată, ca femeia lui Noe, sau a lui Lot, sau naiba știe a cărui prost care se plictisea în Sodoma. Sau stană de sare; ori cum s-o mai fi spunînd.

— Așa că povestește-mi; vocea îi răgușea de așteptare; adúlmea emoții tari. Pentru că Alvaro și tu...

Lăsă cuvintele în aer cu un gest de subită și exagerată îngrijorare, ca ori de cîte ori se referea la problemele celorlalți, pe care-i plăcea să-i con-sidere neajutorați în materie de sentimente. Julia îi susținu privirea, imperturbabilă.

— E cel mai bim istoric de artă pe care-l cunoaș-tem, se mărgini să spună. Și asta n-are nimic a face cu mine, ci cu tabloul.

Menchu își luă o mină de parcă reflecta adînc și apoi dădu din cap de sus în jos. Era treaba Juliei, bineînțeles. o problemă intimă, genjumat mult îndrăgit, sau cam așa ceva. în locul ei însă, ea s-ar fi abținut. *In dubio pro reo*, cum declara pedantul de CEsar, cloșca aia bătrînă. Sau era ira *pluvio* ?

— Te asigur că mi-a trecut de tot povestea cu Alvaro.

— Sînt suferințe, scumpo, care nu trec nicio-dată. Iar un an nu înseamnă nimic. Tangou.

Julia nu-și putu înfrîna o strîmbătură ironică adresată ei înseși. Se împlinea un an de cînd Alvaro și ea puseseră capăt unei legături înde-lungate, iar proprietara galeriei era la curent. Menchu în persoană dăduse o dată, fără să vrea, sentința finală, care explica punctul slab al întregii

povești. Ceva de genul că, în ultimă instanță, draga mea, de obicei un bărbat căsătorit ajunge pînă la urmă să se pronunțe în favoarea consoar-tei legitime. Pentru că anii în șir petrecuți spă-lînd izmene și născînd sfîrșesc prin a hotărî soarta bătăliei: „Treaba e că așa sînt ei, conchidea Menchu cu nasul lipit de hîrtiuța cu praf alb, între două prize: scîrbos de fideli, în fond. Ticăloșii”.

Julia scoase un rotocol de fum gros și se apucă să-și termine încet restul de cafea, străduindu-se ca ceașca să nu picure. Fusese foarte dureros finalul acela, după ultimele cuvinte rostite și zgo-motul unei uși închizîndu-se. Și a continuat să fie, în amintire. Sau în cele trei sau patru ocazii în care Alvaro și ea s-au reîntîlnit întîmplător, pe la conferințe sau muzee, comportîndu-se cu o stăpînire exemplară. nArăți foarte bine, ai grijă de tine” și altele de genul ăsta. La urma urmelor, amîndoi se considerau oarneni civilizați care, lăsînd la o parte un episod trecut, aveau în comun arta ca materie obiectivă de lucru. Oameni de lume, pe scurt. Adulți.

își dădu seama că Menchu se uita la ea, mali-țios interesată, bucurîndu-se cu gîndul la per-spectiva unor noi intrigi amoroase la care să intervină în calitate de consilier tactic. Proprietara galeriei se plîngea mereu că, după ce a rupt-o cu Alvaro, episoadele sentimentale ale prietenei sale abia dacă meritau vreun comentariu: „Devii tot mai puritană, iubito, repeta la nesfîrșit, și asta-i grozav de plicticos. Tu ai nevoie să re trăiești pasiunea, vîltoarea”... Din acest punct de vedere, simpla menționare a lui Alvaro părea să ofere posibilități interesante.

Julia era conștientă de toate acestea, fără a se simți iritată. Menchu era Menchu și așa fusese

22

de la bun început. Prietenii nu se aleg, te aleg ei pe tine; sau îi respingi, sau îi accepți fără rezerve. Era ceva învățat tot de la Cesar.

Țigara era pe sfîrșite, așa încît o strivi în scrumieră. Apoi îi zîmbi lui Menchu, fără nici un chef.

—Alvaro nu contează. Ce mă preocupă eate tabloul lui Van Huys; șovăi o clipă, căutîndu-și cuvintele, în vreme ce încerca să-și limpezească ideile. E ceva neobișnuit în tabloul acesta.

Menchu ridică din umeri cu un aer absent, de parcă se gîndea la altceva.

—Liniștește-te, fetiço. Un tablou nu-i decît pînză, lemn, vopsea și lac... Tbt ce contează e cît aduce în pungă atunci cînd trece dintr-o mînă într-alta - se uită la umerii lați ai lui Max și clipi satisfăcută -, restul sînt povești.

în fiecare zi, în tot răstimpul petrecut împreună cu el, Julia a crezut că Alvaro răspundea celui mai riguros prototip al profesiei lui, iar aceasta privea și înfățișarea și modul lui de a se îmbrăca:

atrăgător, în jur de patruzeci de ani, sacouri de stofă englezești, cravate tricotate. în plus, fuma pipă, ceea ce pune capacul la toate pînă într-atît încît, atunci cînd îl văzu intrînd în amfiteatru pentru prima oară - *Arta și omul* era tema pre-legerii din ziua aceea -, ea zăbovise mai bine de un sfert de ceas pînă să ia seama la cuvintele lui, refuzînd să accepte că un tip cu o astfel de înfăți-șare de tînăr profesor arputea fi într-adevăr un profesor. Mai tîrziu, cînd Alvaro își luă rămas-bun pînă săptămîna viitoare și ieșiră cu toții pe cori-dor, ea se apropie în modul cel mai firesc de pe lume, conștientizînd perfect ce avea să se întîmple:

repetarea veșnică a unei povești puțin originale, clasica legătură profesor - studentă, totul asumat

chiar înainte ca Alvaro să se întoarcă pe călcâie, ajuns la ușă, spre a-i zîmbi Juliei pentru prima oară. Era ceva în toată povestea aceea — sau cel puțin așa hotărî tînăra cînd se apucă să cîntă-rească argumentele pro și contra — care avea un caracter inexorabil, cu scăpărări de *fatum* încîn-tător de clasic, de drumuri trasate de Destin, punct de vedere pe care-l susținea atît de entu-ziașt de cînd, în liceu fiind, tradusese strălucitele piese cunoscute ale grecului acela genial, Sofocle. Doar mai tîrziu s-a decis să comenteze totul cu CEsar, iar anticarul, care de multă vreme - prima oară Julia purta încă șosete și codițe - facea pe confidentul în episoadele de natură sentimentală, se mărgini să ridice din umeri, criticînd pe un ton calculat superficial puțina originalitate a unei povești care mai servise ca subiect siropos, iubit, pentru trei sute de romane și tot atîtea filme, mai ales - grimasă disprețuitoare - franțuzești și americane: „Ceea ce, vei fi de acord cu mine, prințesă, aruncă asupra subiectului o lumină de autentică oroare”. Dar nimic mai mult. Din par-tea lui CEsar, n-au existat nici reproșuri serioase și nici pîrintești sfaturi care niciodată, o știau aînîndoi prea bine, n-ar fi servit la nimic. Cesar n-avea copii și nici n-avea cum să-i aibă vreo-dată, însă era înzestrat cu un dar deosebit cînd trebuia să abordeze asemenea situații. În vreun moment al vieții, anticarul căpătă certitudinea că nimeni nu este capabil să învețe din expe-riența altuia și că, drept urmare, unica atitudine demnă și posibilă a unui tutore - la urma urme-lor, el acționa ca atare - era să se așeze lîngă subiectul grijilor sale, să-i ia mîna și să asculte, , cu infinită bunăvoință, povestea în desfășurare a iubirilor și suferințelor, pe cînd natura își unna cursul inevitabil și înțelept.

24

—în materie sentimentală, mica mea prințesă - obișnuia să spună Cesar -, nu trebuie să dai nicicînd sfaturi și nici soluții... Doar o batistă curată la momentul potrivit.

Și asta a și făcut cînd totul se terminase, în seara cînd a sosit ea, cu părul încă umed și cu mișcări de somnambulă, și a adormit pe genun-chii lui. Dar toate acestea s-au întîmplat mult după acea primă întîlnire pe coridorul facultății, unde nu s-au înregistrat variații importante p.e marginea scenariului prevăzut. Ritualul a urmat drumuri bătătorite și previzibile, chiar dacă nebă-nuit de mulțumitoare. Julia mai avusese înainte alte aventuri, dar nu simțise niciodată, pînă în seara în care Alvaro și ea se întîlniră pentru prima oară în patul îngust de hotel, nevoia de a spune *te iubesc* în felul acela dureros, sfișietor, ascultîndu-se pe sine, cu stupoare feridță - cuvinte pe care înainte refuzase întotdeauna să le ros-tească - și pe un ton necunoscut, care părea aidoma unui geamăt sau unui plîns. Și așa se trezi într-o dimineață cu fața lipită de pieptul lui Alvaro și, după ce-și dădu la o parte părul rătășit ce-i acoperea chipul, îi privi îndelung profilul adormit, cu gingașa bătaie a inimii lui pe obrazul ei, pînă cînd el deschise ochii și, întîlnindu-i pri-virea, îi zîmbi. În clipa aceea Julia a știut cu certitudine absolută că îl iubea, și a mai știut că avea să cunoască și alți amănți, fără a mai simți însă vreodată ceea ce simțea pentru el. Iar după douăzeci și opt de luni trăite și socotite aproape zi de zi, sosi momentul trezirii dureroase din iubirea aceea și-l rugă pe Cesar să scoată din buzunar faimoasa-i batistă. „Această batistă îngrci-zitoare, recitase anticarul, teatral ca totdeauna, pe jumătate în glumă, dar perspicace ca o

25

Casandră, pe care o fluturăm spunîndu-ne adio pentru totdeauna"... Cam aceasta fusese, în esență, povestea.

Un an era de-ajuns pentru a cicatriza rănilile, însă nu și amintirile. Niște amintiri la care, pe de altă parte, Julia n-avea intenția să renunțe. Se maturizase destul de repede, și acest proces moral s-a cristalizat și în credința, extrasă fără complexe din cele profesate de Cesar, că viața e un soi de restaurant scump unde veșnic ți se prezintă la sfârșit nota de plată, fără ca din cauza asta să fii silit să te lepezi de ceea ce te-a des-fatat, dăruindu-ți fericire sau plăcere. Acum, Julia medita la toate acestea cu ochii la Alvaro, care deschidea cărțile de pe masă și lua notițe pe fișe dreptunghiulare de carton alb subțire. Abia dacă se schimbaseră ca înfățișare, deși în pâr i se iviseră fire argintii. Ochii îi erau tot liniștiți și inte-ligenți. Odinioară iubise ochii aceștia, și mâinile fine și lungi, cu unghiile rotunjite și curate. Le cercetă pe dnd degetele răsfoiau cărțile sau țineau stiloul și, spre marele ei regret, auzi un zvon îndepărtat de melancolie pe care, după o analiză sumară, se hotărî să-l accepte ca fiind rezonabil. Nu mai stîmea în sufletul ei sentimentele din trecut; însă mâinile acelea îi mîngîiaseră trupul. Pînă și cel mai mărunț gest al lui, de atingere și căldură, îi rămăsese încă pe piele. Urma lui nu fusese ștearsă de alte iubiri.

încercă să-și controleze sentimentele. Pentru nimic în lume nu era dispusă să cedeze ispitei amintirilor. Pe deasupra, problema era secun-dară; nu se dusesese acolo ca să reînvie nostalgii, așa că se strădui să-și concentreze atenția asupra cuvintelor fostului ei amant, nu asupra lui. După primele cinci minute, stingheritoare, Alvaro o privise cu ochi gînditori, încercînd să aprecieze importanța motivului care, după atîta vreme, o

26

adusesse din nou acolo. Zîmbea afectuos, ca un vechi prieten sau coleg de breaslă, dezinvolt și atent, punîndu-i-se la dispoziție cu acea efica" citate liniștită, plină de tăceri și reflecții con-știincioase făcute în șoaptă, cu vocea aceea care îi părea atît de familiară Juliei. în afară de sur-priza inițială, n-a fost decît o sclipire descumpă-nită în privirea lui, cînd ea i-a vorbit despre tablou, fără a-i menționa însă și existența mscrip-ției ascunse, căci hotărîse împreună cu Menchu să n-o dezvăluie. Alvaro confirmă că-l cunoștea bine pe pictor, opera și perioada sa istorică, deși ignora faptul că tabloul urma să fie scos la lici-tație și că Julia se ocupa de restaurare. Cert este că n-a fost nevoit să recurgă la fotografiile în culori pe care tînăra le adusesse cu ea; părea familiarizat cu epoca și cu personajele. În momen-tul acela căuta o dată anume, urmărind cu arătă-torul rîndurile tipărite ale unui vechi tom de istorie medievală, concentrat și în aparență străin de intimitatea lor din trecut pe care, totuși, Julia o simțea plutind în jurul lor ca giulgiul unei fantome. Poate că și lui i se întîmplă la fel, se gîndi ea. Poate că, din punctul de vedere al lui Alvaro, și ea părea prea distantă, indiferentă.

— Iată, spuse el în clipa aceea, și Julia se agăță de sunetul vocii lui ca naufragiatul de o scîndură, dîndu-și seama ușurată că nu mai putea să facă două lucruri în același timp: să și-l amin-tească cum era și să-l asculte acum. Constată, fără nici o amărăciune, că nostalgia rămînea m urmă, în derivă, și consolarea ei trebuie să fi fbst atît de vizibilă încît el o privi, surprins, înainte de a-și îndrepta iar atenția asupra paginii cărții pe care o avea în mînă. Julia aruncă o privire la titlu: *Elueția, Burgundia și Țările de Jos în secolele al XTV-lea și al XV-lea*.

27

— Uite; Alvaro arăta un nume în text. Apoi își duse arătătorul spre fotografia tabloului pe care ea îl ținea pe masă, alături. FERDINANDUS OST. D. este inscripția care-l identifică pe jucă-torul din stînga, cel îmbrăcat în roșu. Van Huys a pictat *Partida de șah* în 1471, așa că nu încapă nici cea mai mică îndoială. Este vorba de Ferdinand Altenhoffen, duce de Ostenburg, *Ostenburgensis Dux*, născut la 1435 și

mort la... Da, așa-i. La 1474. Avea cam treizeci și cinci de ani cînd a pozat pentru pictor.

Julia luase o fișă de pe masă și nota datele.

—Pe unde era Ostenburg?... în Germania? Alvaro dădu din cap în semn că nu, înainte de a deschide un atlas istoric și a indica una din

hărți.

—Ostenburg era un ducat ce corespundea, aproximativ, Rodovingiei lui Carol cel Mare... Era aici, la granița franco-germană, între Luxemburg și Flandra. în cursul secolelor al cincisprezecelea și al șaisprezecelea, ducii de Ostenburg au încercat să se mențină independenți, dar pînă la urmă au fost absorbiți mai întîi de Burgundia și apoi de Maximilian de Austria. Dinastia Altenhoffen s-a stins tocmai cu acest Ferdinand, ultimul duce de Ostenburg, cel care joacă șah în tablou... Dacă vrei, pot face fotocopii.

— Îți mulțumesc.

— Pentru nimic; Alvaro se trase pe spate în fotoliu, scoase din sertarul biroului o cutie de tutun și începu să-și umple pipa. în mod logic, doamna care se afla lîngă fereastră, cu inscripția BEATRIX BURG OST. D., nu poate fi decît Beatrice de Burgundia, ducesa consoartă. Vezi?... Beatrice s-a căsătorit cu Ferdinand Altenhoffen în 1464, cînd avea douăzeci și trei de ani.

28

— Din dragoste ? întrebă Julia cu un zîmbet vag, privind fotografia. Alvaro surîse și el ușor, puțin forțat.

— Știi că puține căsătorii de genul acesta se făceau din dragoste... Nunta a fost o încercare a unchiului Beatricei, Filip cel Bun, duce de Burgundia, de a întări alianța cu Ostenburg împotriva Franței, care unnărea să anexeze ambele ducate; privi la rîndul său fotografia și-și puse pipa între dinți. Ferdinand de Ostenburg a avut noroc, pentru că ea era foarte frumoasă. Cel puțin așa spun *Analele burgunde* ale lui Nicolăs Flavin, cel mai de seamă cronicar al vremii. Van Huys al tău pare a fi de aceeași părere. Pesemne, fusese pictată înainte, fiindcă există un document, menționat de Pijoan, potrivit căruia Van Huys a fost un timp pictorul curții la Ostenburg... Ferdinand Altenhoffen îi dă în 1463 o pensie de o sută de livre pe an, din care jumătate îi erau plătite de Sinziene și cealaltă jumătate de Crăciun. în același document figurează comanda portretului Beatricei, care pe atunci era încă logodnică a ducelui, *bien au vif*.

— Mai sînt și alte referințe ?

— Nenumărate. Van Huys a ajuns o persoană importantă. Alvaro scoase un dosar dintr-un fișier. Jean Lemaire, în a sa *Couronne Margaritique*, scrisă în onoarea Margaretei de Austria, guvernatoarea Țărilor de Jos, îl citează pe Pier de Brugge (Van Huys), Hugues de Gand (Van der Goes) și Dieric de Louvain (Dietric Bouts), alături de cel pe care-l numește regele pictorilor flamanzi, Johannes (Van Eyck). În poem se spune exact așa: *nPierre de Brugge, qui tant eut les traits utez*", care a înfățișat trăsăturile atît de clar... Cînd s-a scris aceasta, Van Huys murise de douăzeci și cinci de ani; cercetă cu atenție

29

alte afișe. Ai menționa și mai vechi. De exemplu, în inventare ale Regatului Valenciei se consemnează că Alfonso al V-lea cel Mărinimos avea opere de Van Huys, de Van Eyck și de alți maeștri occidentali, toate pierdute... îl mai menționează în 1454 și Bartolomeo Fazio, prieten intim al lui Alfonso al V-lea, în cartea sa *De viribus illustris*, referindu-se la el cu cuvintele *JPietrus Husyus, insignis pictor*". Alți autori, mai cu seamă ita-lieni, îl numesc *nMagistro Piero Van Hus, pictori in Bruggia*".

Disponem și de un citat din 1470, în care Gnido Rasofalco pomenește un tablou al său, și acesta pierdut, o Răstignire, spunînd:

„Qpera buona di mano di un chiamato Piero di Juys, pictor famoso in Fiandra”. Iar alt autor italian, anonim, se referă la un tablou de Van Huys care s-a păstrat, *Cavalerul și Diavotul*, precizînd că „A magistro Pietrus Juisus magno et famoso flandresco fuit depictum”... Poți adăuga că în seco-lul al șaisprezecelea îl mai citează Guicciardini și Van Mander, și în al nouăsprezecelea James Weale în cărțile lui despre marii pictori flamanzi;

strînse fișele, punîndu-le cu grijă în dosar, pe care-l aranjă la loc în fișier. Apoi se lăsă pe spate în fotoliu și o privi pe Julia, zîmbitor. Mulțumită ?

— Foarte; tînăra notase totul și acuma făcea bilanțul. După o clipă ridică brusc capul și-și dădu la o tiarte părul ce-i cădea pe față, pri-vindu-l pe Alvaro plină de curiozitate. Parcă aveai pregătită lecția... Am rămas de-a dreptul fără grai.

Zîmbetul profesorului se mai estompă, iar ochii

lui îi evitară pe ai Juliei. Se părea că una din fișele de pe masă i-ar fi atras pe neașteptate atenția.

— E munca mea, zise. Iar ea n-a putut să-și dea seama dacă tonul lui era distrat sau evaziv. 30

Fără să știe prea bine de ce, asta a facut-o să se simtă oarecum stingherită.

— Ei bine, ești în continuare foarte bun în munca ta... îl cercetă curioasă cîteva secunde, înainte de a reveni la notițele ei. Avem date din belșug despre autor și despre două din perso-naje... - se aplecă peste reproducerea tabloului și-și puse degetul pe al doilea jucător. Ne lipsește acesta.

Ocupat să-și aprindă pipa, Alvaro zăbovi cu răspunsul, își încruntă fruntea.

— E greu s-o știm cu exactitate, spuse, scoțînd un rotocol de fum. Înscripția nu-i foarte explicită, deși e suficientă ca să emitem o ipoteză: RUTGIER AR. PREUX... - facu o pauză și se uită la căușul pipei de parcă s-ar fi așteptat să găsească acolo dovada. Rutgier poate fi Roger, Rogelio sau Rugiero; diferite forme, există cel puțin zece variante ale unui nume frecvent pe vremea aceea... Prenx poate fi numele de familie, și în acest caz ne-am afla într-un impas, căci nu există nici o dovadă despre vreun Preux ale cărui fapte să merite a fi consemnate în cronici. Totuși, *preux* se folosea și în Evul Mediu tîrziu ca adjectiv elogios, și chiar ca substantiv, cu sensul de cura-jos, cavaleresc. Lancelot și Roland, ca să-ți dau două exemple ilustre, sînt menționați astfel... în Franța și Anglia, cînd cineva era investit cavaler, se adresa îndemnului *soyez preux*; adică, să fii credincios, viteaz. Era un titlu ales, cu care se desemna floarea cavalerilor.

Fără voia lui, din obișnuință profesională, Alvaro adoptase un ton convingător, aproape ca la catedră, cum se întîmpla îndeobște, mai devreme sau mai tîrziu, cînd se vorbea despre vreun subiect legat de profesia lui. Julia și-a dat seama, oare-cum tulburată, că aceasta reînvia amintiri vechi,

31

ecoul uitat al unei duipșii care ocupase un loc anume în timp și în spațiu, în definirea caracte-rului ei așa cum era astăzi. Rămășițe ale altei vieți, ale altor sentimente, care fuseseră înăbu-șite printr-o meticuloasă muncă de săpături și năruire, părăsite ca o carte pe un raft, ca să se acopere de praf, fără intenția de a o mai deschide, dar care, în pofida a toate, continuă să se afle acolo.

Pentru a face față, Julia o știa bine, trebuia să folosească un singur mijloc. Să-și ocupe min-tea gândindu-se la momentele imediate. Să vor-bească, să ceară detalii, chiar dacă nu erau necesare. Să se aplece deasupra mesei, prefă-cîndu-se adîncită în scrierea notițelor. Să se gîn-dească acum că se aHa în fața unui Alvaro diferit, ceea ce, de bună seamă, era adevărat. Să se con-vingă că toate celelalte se întîmplaseră demult, undeva departe, în timp și în spațiu. Să se com-porte, să simtă, ca și cînd amintirile n-ar apar-ține amîndurora, ci altor ființe de care auziseră odată vorbindu-se și de a căror soartă nu le păsa.

o soluție era să aprindă o țigară și Julia o aprinse. Pătînmzîndu-i în plămîni, fumul o facea să se simtă împăcată cu sine, îi dădea mici doze de nepăsare. Fumă cu mișcări lente, desfatîndu-se cu acel ritual mecanic. Apoi se uită la Alvaro, gata să continue.

— Atunci care e ipoteza? Tonul vocii ei părea

destul de sigur, și asta o făcu să se simtă mult mai liniștită. După părerea mea, dacă Preux nu ar fi numele de familie, cheia s-ar afla poate în abrevierea AR.

Alvaro era de acord. Cu ochii mijiți din pricina

fumului de la pipă, căută în paginile altei cărți pînă dădu de un nume.

32

— Uită-te aici. Roger de Arras, născut în 1431, în același an în care englezii o ard pe Jeanne d'Arc la Rouen. Familia lui e înrudită cu acei Valois care domnesc în Franța, și s-a născut în castelul de la Bellesang, foarte aproape de duca-tul de Ostenburg.

— Poate fi vorba de al doilea jucător?

— Se poate. AR. ar putea fi foarte bine abre-vierea de la Arras. Iar Roger de Arras, după cum consemnează toate cronicile vremii, luptă în răz-boiul de o sută de ani alături de regele Franței Carol al VII-lea. Vezi?... la parte la cucerirea Normandiei și a ducatului Guyenne de la englezi, luptă în bătălia de la Formigny și, trei ani mai tîrziu, în cea de la Castillon. Uită-te la gravură. Ar putea fi unul dintre aceștia, poate războinicul cu viziera lăsată, care, în toiul încleștării, își oferă calul regelui Franței, al acestuia fiind omo-rît, și se luptă mai departe pe jos...

— Mă uluiești, domnule profesor; îl privea fără să-și ascundă surpriza. Această frumoasă imagine a războinicului în bătălie... Intotdeauna te-am auzit spunînd că imaginația este cancerul rigorii istorice.

Alvaro izbucni în rîs, bine dispus.

— Consideră că e o licență în afara catedrei, în onoarea ta. Mi-e cu neputință să uit pasiunea ta de a trece dincolo de simpla informație. Mi-aduc aminte că, atunci cînd tu și cu mine...

Amuți, nesigur pe el. Aluzia întunecase chipul Juliei. Amintirile nu-și aveau locul în ziua aceea;

cînd băgă de seamă, Alvaro dădu înapoi.

— îmi pare rău, spuse încet.

— Nu contează; Julia stinse brusc țigara, strivind-o în scrumieră, și-și arse degetele cu scrumul. în fond, e vina mea; îl privi mai senină. Ce se întîmplă cu războinicul nostru?

33

Cu ușurare evidentă, Alvaro apucă repede pe calea aceasta. Roger de Arras, lămuri el, nu fusese doar un războinic, ci și multe altele. De pildă, model al cavalerilor. Idealul nobilului medieval. Poet și muzicant în momentele sale libere. Foarte prețuit la curtea verilor săi de Valois. Așa încît calificativul de *preux* i se potrivea de minune, ca

o mânășă.

— Avea vreo legătură cu șahul ?

— Nu există nici o mărturie. Julia lua notițe, entuziasmată de toată povestea. Se opri pe neașteptate și-l privi.

— Ce nu înțeleg eu, spuse mușcând capătul pixului, e ce căuta acest Roger de Arras într-un tablou de Van Huys, jucând șah cu ducele de Ostenburg...

Alvaro se mișcă în fotoliu, stingherit în apa-

rență, ca și cum ar fi fost încercat dintr-o dată de o îndoială. Trase din pipă în tăcere, cu ochii la peretele din spatele Juliei, având aerul că în sufletul lui se dădea un fel de luptă. În sfârșit, gura îi schiță un zîmbet circumspect.

— Nu știu ce anume poate căuta, în afară de faptul căjuca șah; își ridică palmele în sus, dînd să se înțeleagă că se afla la capătul cunoștințelor sale, cu toate că Julia a avut certitudinea că acum o privea cu o insolită precauție, de parcă o idee pe care nu se hotăra să o formuleze i-ar tot da tîrcoale. Ce știu însă precis, adăugă în cele din urmă, și știu fiindcă o spun cărțile, e că Roger de Arras n-a murit în Franța, ci în Ostenburg; după o scurtă șovăială arată foto-grafia tabloului. Ai băgat de seamă care e data

picturii ?

— o mie patru sute șaptezeci și unu, răspunse intrigată. De ce? 34

Alvaro dădu încetitor fumul afară și scoase un sunet sec, asemănător unui rîs scurt. Acum o privea pe Julia ca și cînd încerca să-i citească în ochi răspunsul la o întrebare pe care nu se hotăra să i-o pună.

—E ceva care nu merge, zise în sfârșit. Sau data e greșită, sau cronicile vremii nu spun ade-vărul, sau cavalerul acesta nu e *RutgierAr. Preux* cel din tablou... Luă o ultimă carte, o reprodu-cere anastatică după *Cronica ducilor de Ostenburg*, și i-o puse în față, după ce o răsfoi o clipă. Asta a fost scrisă la sfârșitul secolului al cincispreze-celea de către Guichard de Hainaut, un francez contemporan cu faptele pe care le povestește și care se întemeiază pe surse directe... După Hainaut, omul nostru a decedat pe 6 ianuarie, ziua Regilor Magi, 1469; cu doi ani înainte ca Pieter van Huys să picteze *Partida de șah*. Înțe-legi, Julia?... Roger de Arras n-a putut niciodată să pozeze pentru tabloul acesta, deoarece, atunci cînd a fost zugrăvit, el murise.

o însoți pînă în parcare la facultății și-i înmînă dosarul cu fotocopii. Aproape totul era acolo înă-untru, spuse. Referințe istorice, o actualizare a operelor catalogate ale lui Van Huys, bibliogra-fia... Promise că-i va trimite acasă o relatare cronologică și alte hîrtii m plus, îndată ce va dispune de un scurt răgaz. Apoi rămase cu ochii la ea, cu pipa în gură și mîinile în buzunarul sacoului, ca și cum mai avea ceva să-i spună și stătea la îndoială. Spera, adăugă după o scurtă ezitare, că îi fusese de folos.

Julia încuviință, încă descumpănită. Amănun-tele poveștii pe care tocmai o aflase i se ames-tecau în cap. Și mai era ceva.

35

— Sînt impresionată, domnule profesor... în mai puțin de un ceas ai reclădit viața personajelor unui tablou pe care nu l-ai studiat niciodată înainte.

Alvaro își luă o secundă privirea de la ea, lăsînd-o să rătăcească prin campus. Apoi strîmbă

din nas.

—Pictura aceasta nu-mi era complet necu-

noscută; ea crezu că-i deslușește în voce o nuanță de îndoială și faptul o neliniști, chiar dacă nu știa din ce pricină. Așa încît îi ascultă cu și mai multă atenție cuvintele. Printre altele, există o fotografie într-un catalog al muzeului Prado, din 1917... *Partida de șah* a fost expusă acolo, vreo douăzeci de ani. De la începutul secolului pînă în 1923, cînd a fost reclamată de moștenitori.

— Nu știam.

— Ei bine, acum ai aflat; se concentrează asupra pipei care părea gata să se stingă. Julia îl privea lung, mtrigată. El cunoștea bine pe bărbatul acela, sau îl cunoscuse odinioară, prea bine ca să nu știe că îl stingherea ceva important. Ceva ce nu se decidea să spună cu voce tare.

— Ce anume nu mi-ai povestit, Alvaro ? Rămase nemișcat, trăgînd din pipă, cu privi-rea absorbită. Apoi se întoarse încet către ea.

— Nu știu ce vrei să spui.

—Vreau să spun că tot ce are legătură cu tabloul acesta este important; îl privi cu gra-vitate. Sînt multe în joc în povestea asta, în ce mă privește.

Văzu că Alvaro mușcă, nehotărît, muștiucul pipei și apoi schiță un gest ambiguu.

— Mă pui într-o situație delicată. Van Huys al tău pare să fie la modă în ultima vreme.

—La modă? Se încordă și-și concentrează toată atenția, de parcă i se mișca pămîntul sub

36

picioare. Vrei să spui că cineva ți-a mai vorbit de el înainte de mine?

Alvaro afișa un zîmbet descui-npănit, parcă regretînd că spusese prea multe.

— E posibil.

—Cine?

— Asta-i problema. Nu sînt autorizat să-ți spun.

— Nu fi absurd.

—Nu sînt. Pe cuvînt, și-i aruncă o privire care implora îngăduință.

Julia respiră adînc, încercînd să-și înfrîneze senzația ciudată de gol din stomac; undeva, tainic, suna un semnal de alarmă. Dar Alvaro vorbea din nou, așa încît îl ascultă atentă, căutînd vreun indiciu. El interesa să arunce o privire tabloului, dacă Julia n-avea nimic împotriva. Și s-o mai vadă și pe ea.

— Pot să-ți explic totul, conchise. La momen-tul potrivit.

Putea fi vorba de un truc, se gîndi tînăra, pentru că el era în stare să facă tot teatrul acela ca pretext s-o mai vadă o dată. Își mușcă buza de jos, tulburată. Tabloul se lupta, în adîncul ei, cu senzații și amintiri care n-aveau nimic a face cu ceea ce o adusese aici.

—Ce face nevasta ta? întrebă ca din întîm-plare, cedînd unui impuls ascuns. Apoi își ridică puțin ochii, cu maliție, ca să constate că Alvaro se sculase în picioare, stîmjenit.

— Bine, răspunse el sec. Părea foarte ocupat să-și privească pipa pe care o ținea între degete, de parcă n-o recunoștea. E la New York, pre-gătește o expoziție. o amintire fugară îi veni în minte Juliei: o femeie blondă, atrăgătoare, îmbrăcată într-un taior de culoare castanie care cobora dintr-un auto-mobil. Abia cincisprezece secunde de imagine

imprecisă cu greu reținută, dar care îi despărțise, clare ca o tăietură de bisturiu, sfârșitul tinereții de restul vieții. Crezu că-și amintește că ea lucra pentru un organism oficial; ceva în legătură cu un departament de cultură, cu expoziții și călătorii. o vreme, asta înlesnise lucrurile. Alvaro n-a vorbit niciodată de ea, și nici Julia, dar întotdeauna i-au simțit amândoi prezența între ei, ca o fantomă. Iar fantoma aceea, un chip întrevăzut întâmplător cincisprezece secunde, câștigase pînă la urmă partida.

— Sper că vă merge bine.

— Nu ne merge rău. Vreau să spun că nu ne merge chiar rău.

—Mda.

Făcură cîțiva pași în liniște și fără să se privească. În sfârșit, Julia își strînse buzele și-și aplecă ușor capul, zîmbind în gol.

Mă rog, asta nu prea mai contează... - se opri în dreptul lui, cu brațele în șold și cu o strîm-bătură poznașă a gurii. Ce părere ai de mine, acum?

o privi de sus în jos, nesigur, cu ochii mijiiți, stînd pe gînduri.

—Că arăți foarte bine... Zău că da.

— Și cum te simți ?

— Puțin tulburat... — zîmbi melancolic, cu un aer mîhnit. Mă întreb dacă acum un an am luat decizia cea bună.

— Asta n-ai cum să afli, în veci.

— Nu se știe niciodată.

Era încă atrăgător, își spuse Julia cu o stră-fulgerare de teamă și de iritare care-i răscoli măruntaiele. îi privi mîinile și ochii, conștientă că mergea pe marginea unei prăpăstii care o făcea să simtă repulsie și atracție în același timp.

38

— Am tabloul acasă, răspunse circumspectă, fără a se angaja la nimic, pe cînd se străduia să-și pună ideile în ordine; voia să fie sigură de puterea atît de dureros căpătată, dar în același timp intuia riscurile, necesitatea de a fi mereu în gardă cînd era vorba de sentimente și amin-tiri. în plus, și mai presus de toate, era tabloul lui Van Huys.

Raționamentul acela i-a servit cel puțin ca să-și limpezească gîndurile. Așa că îi strînse mîna întinsă, simțind la atingere stîngăcia cuiva care nu este sigur de terenul pe care calcă. Asta a înviorat-o, stîrnindu-i o bucurie tainică și răută-cioasă. Atunci, cu un avînt calculat care era toto-dată un reflex, îl sărută în fugă pe gură, un avans fără nici un viitor — spre a-i inspira încre-dere - înainte de a deschide portiera și a intra în micul Fiat alb.

— Dacă vrei să vezi tabloul, vino să mă vezi, zise cu un aer prefăcut întâmplător, în vreme ce învîrtea cheia de contact. Mîine seară. Și mulțumesc.

Fiind vorba de el, asta avea să fie de-ajuns. îl văzu în urmă în oglinda retrovizoare, fluturînd mîna, dus pe gînduri și descumpănit, avînd în spate campusul și clădirea de cărămidă a facul-tății. Zîmbi în sinea ei, trecînd cu mașina pe roșu la un semafor. Ai să muști momeala, domnule profesor, se gîndi. Nu știu de ce, dar cineva, pe undeva, încearcă să joace o festă. Iar tu ai să-mi spui cine, să nu-mi zici mie Julia.

Pe măsuta pe care o avea la îndemînă, scrumiera era plină de chiștoace. Trîntită pe canapea, la lumina unei veioze mici, citi pînă foarte tîrziu. Incetul cu incetul, povestea tabloului, pictorul și personajele lui prindeau contur. Citea cu nesaț,

îmboldită de dorința de a afla, cu simțurile încordate, atentă la cel mai mărunț indiciu, la cheia acelei misterioase partide de șah care, pe șevaletul așezat în dreptul sofalei, în penumbra atelierului, continua să se desfășoare în fața ei, printre umbre:

„...Eliberați în 1453 de vasalitatea față de Franța, ducii de Ostenburg încercară să mențină un echilibru dificil între Franța, Germania și Burgundia. Politica celor din Ostenburg stîmi neîncrederea lui Carol al VII-lea al Franței, temător ca ducatul să nu fie înghițit de semeața Burgundie, care încerca să ajungă regat independent. în vârtejul acela de intrigă de palat, de alianțe politice și pacturi secrete, temerile francezilor sporiră din pricina căsătoriei fiului și moștemtorului ducelui Wilielm de Ostenburg, Ferdinand, cu Beatrice de Burgundia, nepoata lui Filip cel Bun și vara viitorului duce burgund Carol Temerarul.

Și astfel, la curtea din Ostenburg se aliniară față în față, în anii aceia, cruciali pentru viitorul Europei, pozițiile a două facțiuni ireconciliabile: partidul burgund, favorabil integrării în ducatul vecin, și partidul francez, care conspira pentru reunificarea cu Franța. Confruntarea între cele două forțe avea să marcheze turbulenta guvernare a lui Ferdinand de Ostenburg pînă la moartea sa, în 1474...”

Puse dosarul pe jos și se așeză pe sofa în capul oaselor, cu brațele în jurul genunchilor. Liniștea era absolută. Stătu așa, nemișcată, un scurt răs-timp, apoi se ridică, apropiindu-se de tablou. *Quis necavit equitem*. Iși trecu un deget, fără să atingă suprafața picturii, peste locul unde se afla

40

inscripția ascunsă, acoperită de straturile succesive de pigment verde cu care Van Huys zugrăvisese catifeaua care acoperea masa. Cine l-a ucis pe cavaler? Cu datele oferite de Alvaro, cuvintele căpătau o dimensiune care, acolo, în tabloul abia luminat de veioza mică, părea sinistă. Aplecîndu-și chipul pînă se apropie cît mai mult cu putință de RUTGIER AE. PREUX, Roger de Arras sau nu, Julia avu certitudinea că inscripția se referea la el. Era, fără îndoială, un fel de ghi-citoare ; o descumpănă însă rolul pe care-l juca șahul în toată povestea. *il juca*. Poate că era vorba doar de asta, de un joc.

Simți o exasperare enervantă, la fel ca atunci cînd se vedea obligată să recurgă la bisturiu ca să elimine un strat de vernis rebel, și-și încrucișă mîinile sub cap, închizînd ochii. Deschizîndu-i, întîlni din nou profilul cavalerului necunoscut, atent la partidă, cu fruntea încruntată într-o concentrare gravă. Avea un aer plăcut; fusese, de bună seamă, un bărbat atrăgător. Infațișarea-i era nobilă, cu o aură de demnitate măiestrit pusă în relief pe fundalul ce împrejmuia figura. în plus, poziția capului său coincidea exact cu între-tăierea liniilor care, în pictură, constituiau *Secțiunea de Aur*, legea de compoziție picturală care, spre a echilibra figurile dintr-un tablou, folosea drept model pictorii clasici de pe vremea lui Vitruviu...

Descoperirea o făcu să se înfioare. După toate regulile, dacă atunci cînd a pictat tabloul Van Huys ar fi urmărit să evidențieze figura ducelui Ferdinand de Ostenburg - căruia i se cuvenea, fîr îndoială, prin calitatea sa, această onoare -, l-ar fi plasat în punctul de aur de intersectare, nu în stînga compoziției. Același lucru se putea spune despre Beatrice de Burgundia, care mai și

41

ocupa un plan secundar, lângă fereastră, în dreapta. Era, prin urmare, logic să se creadă că acea misterioasă partidă de șah era prezidată nu de duci, d de RUTGIER AR. PREUX, posibil Roger de Arras. Însă Roger de Arras era mort.

Se duse la unul din rafturile pline cu cărți, fără a-și lua ochii de la tablou, privindu-l peste umăr de parcă, întorcînd capul, cineva avea să se miște în el. Blestematul de Pieter van Huys, spuse aproape cu voce tare, care născocise ghici-tori ce-i răpeau ei somnul, după cinci sute de ani. Luă tomul de *Istoria artei* de Amparo Ibănez, dedicat picturii flamande, și se duse să se așeze pe sofa, ținîndu-l pe genunchi. Van Huys, Pieter. Bruges 1416 - Gand 1481... Aprinse a nu știu

cîta țigară.

„...Z) eși nu disprețuia broderia, bijuteriile și marmura pictorului de curte, Van Huys este în esență burghez prin atmosfera familială a scenelor sale șt prin privirea pozitivă, căreia nu îi scapă nimic. Influențat de Jan van Eyck, dar mai cu seamă de maestrul lui, Robert Campin, pe care îi îmbină plin de iscusință,, aruncă o privire liniștită de flamand asupra lumii, oferind o analiză senină a realității. Dar, mereu partizan al simbolismului, imagi-nile lui conțin și lecturi paralele (flaconul de cristal închis sau poarta în zid, ca indicii ale virginității Mariei, în tabloul lui *Fecioara din Oratoriu*, jocul de umbre ce se confundă în cămin, în *Familia lui Lucas Bremer* etc.). Măiestria lui Van Huys se manifestă în personajele și obiectele delimitate prin contururi ferme, și prin punerea în slujba problemelor celor mai arzătoare ale picturii vremii, ca organizarea plastică a suprafeței, contrastul neîntreput

42

între penumbra interiorului și luminozitatea zilei sau umbrele ce se schimbă în funcție de suportul peste care se aștern.

Opere conservate: Portretul aurarului Wilielm Waliuus (1448), Metropolitam Museum, New York; Familia lui Lucas Bremer (1452), Galeria Uffizi, Florența; Fecioara din Oratoriu (aproximativ 1455), Muzeul Prado, Madrid; Cămătarul din Louvain (1475), Colec-ție particulară, New York; Portretul negusto-rului Matias Conzini și al soției sale (1458), Colecție particulară, Zurich; Tripticul din Anvers (aproximativ 1461), Pinacoteca din Viena; Cavalerul și Diavolul (1462), Rijksmuseum, Amsterdam; Partida de șah (1471), Colecție particulară, Madrid; Coborîrea de pe Cruce (aproximativ 1478), Catedrala din Saint Bavon, Gand.

La ora patru în zorii zilei, cu gura amară de atîta cafea și tutun, Julia își terminase lectura. Istoria pictorului, tabloului și personajelor devenea în sfîrșit aproape palpabilă. Nu mai erau simple imagini pe un panou de stejar, ci ființe vii care ocupaseră un timp și un spațiu între viață și moarte. Pieter van Huys, pictor. Ferdinand Altenhoffen și soția sa, Beatrice de Burgundia. Și Roger de Arras. Fiindcă Julia găsisese dovada că acel cavaler din tablou, jucătorul care studia poziția pieselor de șah cu atenția taciturnă a celui a cărui viață depindea de aceasta, era într-adevăr Roger de Arras, născut în 1431 și mort în 1469, la Ostenburg. Nu încăpea nici cea mai mică îndoială cu privire la aceasta, și nici la faptul că misterioasa verigă care îl lega de celelalte personaje și de pictor

43

era tabloul acela, executat la doi ani după moartea lui. o moarte a cărei descriere minuțioasă o avea acuin pe genunchi, într-o pagină fotocopiată din *Cronica* lui Guichard de Hainaut:

„...iȘi astfel, la Botezul Sfinților Regi din acel an o mie patru sute șaizeci și nouă, când seniorul Ruggier d'Arras se plimba în amurg, după cum u era obiceiul, pe lângă șanțul numit de la Poarta de Răsărit, un arbaletier postat acolo i-a străpuns pieptul dintr-o parte într-alta cu o săgeată. Rămase locului seniorul d'Arras strigînd în gura mare după împărtașanie, dar cînd veniră în fugă să-i dea ajutor își dăduse sufletul din pricina rănii larg cascade. Moar-tea seniorului Ruggier — model de cavaler și gentilom desăvîrșit - a fost deplînsă amarnic de facțiunea din Ostenburg partizană Franței, căreia - se spune - îi era adept. Din pricina acestei nenorociri s-au ridicat voci acuzîndu-i de crimă pe susținătorii casei de Burgundia. Alții au atribuit înfaină ucidere unei intrigi provocate de legături de dragoste, după care nefericitul senior d'Arras se dădea în vînt. S-a susținut chiar că însuși ducele Ferdinand era făptașul ascuns, prin mijlocirea unui al treilea, din pricină că seniorul Ruggier ar fi îndrăznit să se tînguie de iubire pentru ducesa Beatrice. Și bănuiala unei asemenea ticăloșii l-a însoțit pe duce pînă la moarte. Și astfel se sfîrși cum-plita întîmplare fără ca ucigașii să fie găsiți în veci, vorbindu-se pe la colțuri că au scăpat ocrotiți de mîini puternice. Și astfel dreptatea a fost lăsată în seama Domnului. Iar seniorul Ruggier era frumos la trup și la chip, în pofida războaielor purtate pentru coroana Franței, înainte de a se duce la Ostenburg în slujba

44

ducelui Ferdinand, cu care crescuse împreună din fragedă tinerețe. Și a fost plîns amarnic de multe doamne. Și avea vîrsta de treizeci și opt de ani și era în plină putere cînd a fost omorît...”

Julia stinse lampa și rămase pe întuneric, cu capul sprijinit de speteaza sofalei, cercetînd punctul luminos al țigării aprinse pe care o ținea în mînă. Nu-i era cu putință să vadă tabloul în fața ei, dar nici nu avea nevoie. Avea întipărit pe retină și în memorie pînă și cel mai mărunț deta-liu al tabloului flamand, îl putea vedea cu ochii deschiși în beznă.

Căscă, frecîndu-se cu palmele la ochi. Simțea un amestec de oboseală și euforie, o stranie sen-zație de triumfincomplet, dar incitant, ca presenti-mentul, înfiripat la mijlocul unei curse lungi, că e cu putință să-și atingă scopul. Reușise să ridice un capăt al vîlului și mai rămîneau încă multe de verificat; dar un lucru era limpede ca lumina zilei: în tabloul acela nu exista capriciu sau hazard, d executarea atentă a unui plan prestabilit, îndepli-nirea unui obiectiv rezumat în întrebarea ascunsă *cine l-a ucis pe cavaler ?*, pe care cineva, de nevoie sau de teamă, o acoperise sau poruncise să fie acoperită. Și, oricare ar fi fost adevărul, Julia avea să-l descopere. În momentul acela, fumînd pe întuneric, năucă de somn și de oboseală, cu mintea plină de imagini medievale, de trăsături de penel sub care șuierau săgeți de arbaletă trase pe la spate și pe înserat, tînăra nu se mai gîndea să restaureze tabloul, ci să-i deslușească secretul. Ar fi nostim, își zise, pe punctul de a fi doborîtă de somn, ca acum, cînd toți protagoniștii acelei povești nu erau decît niște schelete prefacute în

45

pulbere în mormintele lor, ea sa izbuteasca sa dea răspuns la întrebarea pe care un pictor fla_mTnd numit Pieter van Huys o lansa, ca o emgma provocatoare, după cinci veacuri de tacere.

46

II. Lucinda, Octavio, Scaramouche

„S-ar spune că e trasat ca o uriașă tablă de șah, zise Alicia la sfârșit.”

L. Carroll

Clopoțelul de la ușă începu să sune când Julia intră în magazinul de antichități. I-au fost de ajuns câțiva pași ca să se simtă învăluită de o atmosferă primitoare, de pace familiară. Primele ei amintiri se confundau cu acea diafană lumină aurită, printre mobile de epocă, sculpturi în lemn și coloane baroce, dulăpioare grele din esență de nuc, obiecte de fildeș, covoare, porțelanuri și tablouri cu patină întunecată, din care personaje îndoliate și grave îi priveau, cu ani în urmă, jocurile de copil. Multe obiecte fuseseră vândute între timp și înlocuite cu altele; însă efectul încă-perilor pestrițe, luminozitatea ce se strecura peste piesele vechi expuse într-o dezordine armonioasă rămîneau neschimbate. Ca și culorile delicatelor bibelouri de porțelan din *commedia dell'arte* sem-nate de Bustelli: o Lucinda, un Octavio și un Scaramouche care erau mîndria lui Cesar și dis-tracția favorită a Juliei pe vremea copilăriei. Poate din această pricină n-a vrut anticarul să se

47

despartă niciodată de ele și le mai păstra încă într-o vitrină în fundul magazinului, lîngă glas-vandul care dădea spre curtea interioară, unde obișnuia să stea să citească - Stendhal, Mann, Sabatini, Dumas, Conrad - în așteptarea clinche-telor clopoțelului ce anunța sosirea vreunui client.

— Bună, CEsar.

— Bună, micuța mea prințesă. Cesar avea peste cincizeci de ani - Julia n-a reușit niciodată să-i smulgă mărturisirea vîrstei lui exacte - și niște ochi albaștri veseli și muca-liți, asemănători celor ai unui băiat năzdravăn care și-ar afla desfătarea cea mai mare contra-zirînd mereu lumea în care era obligat să trăiască. Avea părul alb, ondulat cu grijă - ea bănuia că și-l vopsea de mai multă vreme -, și-și menținea o siluetă de invidiat, poate puțin cam lată în șolduri, siluetă pe care știa să și-o pună în valoare prin costume croite fără cusur; tot ce li se putea reproșa, în realitate, e faptul că păreau o idee prea îndrăznețe pentru vîrsta lui. Nu folosea nicio-dată cravată, nici măcar la cele mai selecte eveni-mente sociale, ci splendide fulare italienești, înno-date sub gulerul desfăcut al cămășii, veșnic de mătase, cu inițialele lui brodate cu fir albastru sau alb în dreptul inimii. În afară de asta, avea una din cele mai ample și rafinate culturi pe care le cunoscuse Julia în viața ei și la nimeni ca la el nu se oglindea mai limpede principiul că politețea desăvîrșită, la persoanele de mare cali-tate, este cea mai înaltă expresie de dispreț față de restul lumii. Din anturajul anticarului, și poate că acest concept se putea aplica întregii omeniri, Julia era singura ființă care se bucura de poli-tețea aceea, știindu-se la adăpost de dispreț. Pentm că de cînd era în stare să judece singură,

48

anticarul fusese pentru ea o curioasă combinație de părinte, confident, prieten și îndrumător spiritual, fară a fi întocmai nici unul din aceștia.

—Am o problemă, Cesar.

— Iartă-mă. *Auem* o problemă, în acest caz. Așa că povestește-mi tot.

Și Julia i-a povestit. Fără a omite nimic, nici măcar inscripția ascunsă la a cărei dezvăluire anticarul a ridicat doar din sprîncene. Erau așezați lîngă glasvand și Cesar o asculta, ușor aplecat spre ea, picior peste picior, cu o mîină care etala un topaz prețios montat în aur, așezată dezinvolt peste ceasul Patek Philippe de la încheietura celeilalte. Gestul acela al său, plin de distincție, nestudiat, sau care încetase poate de multă vreme să mai fie, era cel cu care-i seducea atît de lesne pe tinerii frămîntați de neliniști și în căutare de senzații rafinate, pictori, sculptori sau artiști în devenire, pe care Cesar obișnuia să-i ia sub aripa-i protectoare, plin de

devotament și perseverență, ce-i drept, și care mergea dincolo de durată, nicio-dată prelungită, a relațiilor lui sentimentale.

„— Viața e scurtă și frumusețea efemeră, mica mea prințesă — o melancolie mualită se des-prindea de pe buzele lui Cesar când adopta, aproape în șoaptă, tonul acela confidențial. Și-ar fi nedrept s-o avem veșnic... Partea frumoasă e să înveți un puișor de vrabie să zboare, fiindcă în libertatea lui intră implicit renunțarea ta... înțelegi subtilitatea parabolei?"

Julia - așa cum recunoscuse cu glas tare, într-un rînd cînd el o acuză, pe jumătate măgulit, pe jumătate amuzat, că îi face o scenă de gelozie -simțea față de puișorii aceia de vrabie care zbură-tăceau în jurul lui Cesar o inexplicabilă iritare, pe care numai afecțiunea ei pentru antîcar și

49

înțelegerea rațională că acesta se bucura pe deplin de dreptul de a-și trăi propria viață o împiedicau să și-o exteriorizeze. Așa cum arăta Menchu, cu obișnuita-i lipsă de tact: „Ce se întîmplă cu tine, fata mea, pare un complex al Electrei travestită în Oedip, sau invers...". Și, spre deosebire de Cesar, parabolele lui Menchu puteau deveni cople-

șitor de explicite.

Cînd Julia tennină de povestit istoria tabloului, antîcarul rămase tăcut, evaluînd toate datele. Apoi dădu din cap în chip de încuviințare. Nu părea impresionat - în materie de artă, și în momentul acela, puține lucruri îl mai impresio-nau -, dar sclipirea glumeață din ochi lăsa loc unei străfulgerări de interes.

— Fascinant, spuse, și Julia înțelese imediat că se putea bizui pe el. De cînd era copil, cuvîntul acela a fost întotdeauna o incitare la complicitate și la aventură pe urmele unui secret: comoara piraților ascunsă într-un sertar al comodei stil regina Isabel - pe care el a vîndut-o pînă la urmă Muzeului Romantic - sau imaginara poveste a doamnei înveșmîntate în dantele și atribuită lui Ingres, al cărui amant, ofițer de husari, a murit la Waterloo strigîndu-i numele în focul atacului cavaleriei... în felul acesta, purtată de mîna lui CEsar, trăise o sută de aventuri într-o sută de vieți; și, invariabil, în toate și în fiecare din ele, a învățat de la el să prețuiască frumusețea, devota-mentul și duioșia, ca și gingașa și mistuitoarea plăcere ce se putea extrage din contemplarea unei opere de artă, a texturii străvezii a unui porțelan, a umilului reflex al unei raze de soare pe un perete, descompus de cristalul pur în splen-, dida-i gamă de culori.

— Mai întîi și mai întîi, spunea acum Cesar, trebuie să aruncăm o privire temeinică acestui

50

tablou. Pot să vin la tine mîine seară, pe la șapte și jumătate.

— Bine, îl privi ea cu precauție. Dar e posibil să vină și Alvaro.

Dacă antîcarul a fost surprins, n-a mărturisit-o. Se mulțumi să strîmbe din buze cu o grimasă plină de cruzime.

— Minunat. A trecut multă vreme de cînd nu l-am mai văzut pe porcul ăsta, așa că o să fiu încîntat să-mi arunc săgețile înveninate, învă-luite în perifraze transparente.

— Te rog, Cesar.

— Nu-ți face griji, iubito. o să fiu plin de bună-voință, date fiind circumstanțele...

Mîna mea o să rănească, într-adevăr, dar fără să verse sînge pe covorul tău persan.

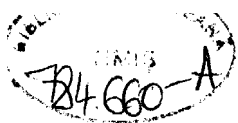
Care, dacă tot veni vorba, cam are nevoie să fie curățat.

Se uită la el, înduioșată, și-și puse mîinile peste ale lui.

— Te iubesc, Cesar.

— Știu. E firesc; aproape toată lumea pățește la fel.
 — De ce-l urăști atât de mult pe Alvaro ? Era o întrebare stupidă și el o privi cu un reproș blînd.
 — Te-a făcut să suferi, răspunse grav. Dacă mi-ai da voie, aş fi în stare să-i scot ochii și să-i arunc la cîini, pe drumurile prăfuite ale Tebei. Totul foarte clasic. Tu ai putea juca rolul corului;
 mi te închipui răpitor de frumoasă într-un peplu, ridicîndu-ți brațele goale spre Olimp, și zeii romani sforăind acolo sus, beți criță.
 — însoară-te cu mine. Chiar acum. Cesar îi luă o mînă și i-o sărută, atingînd-o ușor cu buzele.
 —Cînd ai sa Hiaț-q-ești, mica mea prințesă.

51

— Am crescut.
 — Nu încă. Dar cînd ai să mai crești, Alteță, voi îndrăzni să-ți spun că te-am iubit. Și că zeii, trezindu-se, nu mi-au luat chiar totul. Doar regatul — păru că meditează —, ceea ce, dacă ne gîndim bine, e o bagatelă.
 Era un dialog intim și plin de amintiri, de tîlcuri împărtășite, tot atît de vechi ca prietenia lor. Rămaseră tăcuți, însoțiți de tic-tacul ceasu-rilor centenare, care drămuiau mai departe trece-rea timpului, în așteptarea unui cumpărător.
 —Pe scurt, spuse Cesar după o clipă. Dacă am înțeles bine, e vorba de descoperirea unui asasinat.

Julia îl privi, surprinsă.

—E ciudat să spui așa ceva.

— De ce? E vorba de ceva de genul ăsta. Faptul că s-a petrecut în secolul al cincisprezecelea nu schimbă lucrurile...

— Mda. Inșă cuvîntul acesta, asasinat, pune totul într-o lumină mai sinistă - îi zîmbi neli-niștita anticarului. Sc prea poate ca azi noapte să fi fost prea obosită ca să văd povestea în această lumină, dar pînă acum o considerasem doar unjoc; ceva asemănător cu descifrarea unor hieroglifice... Un fel de chestiune personală. De amor propriu.

-Și?

— Păi, vii tu cît se poate de natural, vorbind de descoperirea unui asasinat *real*, iar eu ajung să înțeleg... se opri un moment cu gura deschisă, parcă apropiindu-se de marginea unei prăpăstii. Îți dai seama? Cineva l-a asasinat pe Roger de Arras, sau a poruncit ca acesta să fie asasinat de ziua Regilor Magi a anului o mie patru sute șai-zeci și nouă. Și identitatea asasinului se află în

52

tablou - se îndreptă pe scaun, împinsă de propria-i incitare. Am putea lămuri o enigmă de cinci veacuri... Poate rațiunea pentru care o mică parte din istoria Europei s-a desfășurat într-un anume fel și nu altminteri... Imaginează-ți ce cotă poate atinge *Partida de șah* la licitație, dacă reușim să dovedim toate astea!

Se ridicase și-și sprijinea mâinile pe marmura trandafirie a unui gheridon. La început surprins și apoi uluit, anticarul încuviință.

— Milioane, iubito, confirmă cu un oftat, pentru mai multă certitudine. Multe milioane, medită convins. Cu publicitatea adecvată, Claymore poate mări de trei sau patru ori prețul de pomire al licitației... o comoară, tabloul ăsta al tău. într-adevăr.

— Trebuie s-o vedem pe Menchu. Neîntârziat. Cesar facu un semn că nu, luîndu-și un aer de rezervă îmbufnată.

—Ah, asta nu, în nici un caz, dragoste. în ruptul capului. Pe mine să nu mă amesteci în povești cu Menchu a ta... Eu, de pe margine, fac tot ce vrei tu, ca matador.

— Nu fi prost. Am nevoie de tine.

— Și-ți stau la dispoziție, iubito. Dar nu mă obliga să am a face cu această Nefertiti restau-rată și cu proxeneții ei de gardă, niște tipi groaz-nic de vulgari. Prietena asta a ta îmi dă dureri de cap - își duse mîna la tâmplă. Chiar aici. Vezi ?

—Cesar...

—Bine, mă predau. *Vae victis*. o s-o văd pe Menchu a ta.

îl sărută zgomotos pe obraji bine bărbierii, mirosindu-i aroma de smimă. Cesar își cumpăra parfumurile la Paris și fularele la Roma.

— Te iubesc, anticarele. Mult.

53

— Periuță. Linguşeală și nimic mai mult. Să nu mă tămîiezi tu pe mine, la vîrsta mea!

Menchu își cumpăra și ea parfumurile la Paris, dar erau mai puțin discrete ca ale lui Cesar. Sosi cu un val de *Rumba* de la Balenciaga, precedînd-o ca un herald prin holul de la Palace, grăbită și fără Max.

—Am vești - își atinse nasul cu un deget

înainte de a se așeza și aspiră scurt și sacadat, Făcuse o escală tehnică la toaletă și încă mai avea cîteva minuscule fire de praf alb lipite de buza superioară; Julia știa că asta era cauza aerului ei ștregar și lucid. Don Manuel ne așteaptă acasă la el să vorbim despre afacere.

—Don Manuel?

—Proprietarul tabloului, dragă. Parcă te-ai prostit. Batrînelul meu încîntător.

Comandară cocteiluri slabe și Julia își puse prietena la curent cu rezultatele cercetării. Menchu făcea ochii mari cît cepele, calculînd procentaje.

—Asta schimbă lucrurile - socotea iute pe degetele cu unghii lăcuite, roșii ca sîngele, pe fața de masă croșetată de pe gheridon. Cei cinci la sută ai mei nu-mi mai ajung, așa că o să le dau bătaie de cap celor de la Claymore: din comisionul de cincisprezece la sută din prețul pe care îl atinge tabloul la licitație, șapte și jumătate pentru ei și șapte și jumătate pentru mine. —Nu vor accepta- E mult sub beneficiul lor obișnuit.

Menchu izbucni în rîs, cu marginea paharului

între dinți. o să fie atît sau nimic. Sotheby's sau Christie's erau la o aruncătură de băț și aveau să scoată țipete de plăcere la perspectiva de a

54

pune mîna pe tabloul lui Van Huys. Vor fi obligați să accepte sau s-o lase baltă.

— Și proprietarul ? Poate că bătrînelul tău va avea ceva de spus. închipuiește-ți că se hotărăște să trateze direct cu Claymore. Sau cu alții.

Memchu făcu o grimasă șmecheră.

— Nu poate. Mi-a semnat o hîrtiuță - arată spre fusta ei scurtă, ce descoperea generos picioarele în ciorapi negri. Pe deasupra, am venit și în uniformă de campanie, cum vezi. Don Manuel al meu va accepta de voie, de nevoie, sau mă fac călugăriță - își puse picior peste picior și apoi reveni la poziția dinainte în cîntea clientelei masculine din hotel, de parcă ar fi încercat să verifice efectul, înainte de a-și fixa atenția asupra paharului de cocteil, satisfăcută. în ce te privește...

— Eu vreau unu și jumătate din cei șapte și jumătate ai tăi.

Menchu strigă ca din gură de șarpe. Asta însemna o grămadă de bani, zise scandalizată. De trei sau patru ori mai mult decît stabiliseră pentru restaurare. Julia o lăsă să protesteze pe cînd își scotea din geantă un pachet de Chesterfield și-și aprindea o țigară.

— Nu m-ai înțeles, lămuri ea, scoțînd fumul pe nări. Onorariile pentru munca mea vor fi scă-zute din ce-i revine lui don Manuel al tău din prețul obținut la licitație... Celălalt procentaj este în plus: din beneficiul tău. Dacă tabloul se vinde cu o sută de milioane, șapte și jumătate vor fi pentru Claymore, șase pentru tine și unul și jumătate pentru mine.

— Ca să vezi, Menchu dădu din cap, neîncr-zătoare. Și păraai atît de sfioasă, cu pensulele și vopselele talc. Atît de inofensivă.

— Vezi bine. Frate-frate, dar brînza-i pe bani.

55

— Mă îngrozești, pe cuvînt. Am încălzit o viperă la sînul meu stîng, ca Aida. Sau a fost Cleopatra ?... Nu știam că te pricepi atît de bine la treaba cu procentajele.

— Pune-te în locul meu. La urma urmelor, eu am descoperit afacerea asta - își flutură degetele în dreptul nasului prietenei ei. Cu mînuțele astea.

— Profiți că am inima delicată, șarpe mititel!

— în schimb, ai obrazul gros.

Menchu suspină, melodramatic. însemna să-i ia de la gură pîinea lui Max al ei, dar puteau ajunge la o înțelegere. Prietenia era prietenie, între altele. în clipa aceea se uită spre ușa baru-lui și-și luă un aer intrigat. Chiar așa. Vorbești de lup...

—Max?

— Nu fi nesuferită. Max e o comoară - făcu o mișcare cu ochii, invitînd-o să-l cerceteze pe ascuns. Tocmai a intrat Paco Montegrifo de la Claymore. Și ne-a văzut.

Montegrifo era directorul sucursalei Claymore

din Madrid. Înalt și atrăgător, în jur de patruzeci de ani, se îmbrăca precum un prinț italian, cu el 'ganță sobră- Cărarea din păr era la fel de inepicabilă ca și cuvintele lui, și cînd zîmbea arăta un șir lung de dinți, prea perfecți pentru a fi naturali.

—Bună ziua, doamnelor. Ce întîmplare

fericită!

Rămase în picioare, în vreme ce Menchu făcea prezentările.

—Am văzut cîteva din lucrările dumnea-

voastră, îi spusese Juliei, cînd află că ea era cea care se ocupa de Van Huys. N-am decît un cuvînt:

desăvîrșite.

— Mulțumesc.

56

—Vă rog. Nu încape îndoială că *Partida de șah* va fi la aceeași înălțime, își arată din nou șirul alb al dinților cu un zîmbet profesional. Ne-am pua mari speranțe în tabloul acesta.

— Și noi la fel, zise Menchu. Mai mult decît vă închipuiți.

Montegrifo trebuie să fi perceput un ton special în acest comentariu, căci ochii lui căprui se tulburară. Nu-i prost deloc, se gîndi Julia pe dată, în timp ce specialistul în licitații facea un gest spre un scaun liber. îl așteptau niște cunos-cuți; dar mai puteau aștepta cîteva minute.

— îmi dați voie ?

Făcu un semn negativ chelnerulm care se apro-pia și luă loc în fața lui Menchu. Cordialitatea lui rămînea intactă, dar acum se putea percepe în ea o anumită nerăbdare circumspectă, ca și cum s-ar strădui să capteze o notă îndepărtată și discordantă.

— E vreo problemă ? întrebă calm. Proprietara galeriei dădu din cap în semn că nu. Nici o problemă, în principiu. Nimic care să fie motiv de îngrijorare. Dar Montegrifo nu părea îngrijorat, ci doar interesat în mod politicos.

— Poate, conchise Menchu după o ezitare, tre-buie să revedem condițiile contractului.

Se lăsă o tăcere stîmjenitoare. Montegrifo o privea așa cum se putea uita, în toiul unei licita-ții, la un client care nu era în stare să-și țină firea.

— Doamna mea, Claymore este o casă foarte serioasă.

— N-am nici o îndoială, răspunse Menchu cu aplomb. Dar o cercetare a tabloului lui Van Huys dezvăluie date importante care îi măresc valoarea.

— Experții noștri în evaluare n-au găsit nimic în acest sens.

57

—Cercetarea s-a facrft după evaluarea experților dumneavoastră. Descoperirea - aici Menchu păru din nou că șovăie o clipă, ceea ce nu trecu neobservat — nu este la vedere.

Montegrifo se întoarse spre Julia cu un aer gînditor. Ochii îi erau reci ca gheața.

—Ce-ați descoperit? întrebă blînd, ca un confesor care ar invita pe cineva să-și des e conștiința.

Julia se uită la Menchu, nehotărită.

—Nu **cred că eu...**

—Nu sîntem autorizate, interveni Menchu, în defensivă. Cel puțin, nu astăzi. Trebuie să primim mai înții instrucțiuni de la clientul meu.

Montegrifo dădu ușor din cap. Apoi, cu o miș-care elegantă de om de lume, se ridică încet în

picioare.

— îmi dau seama. Scuzați-mă.

Păru pe punctul să adauge ceva, dar se mulțumi s-o privească pe Julia plin de curiozitate. N-avea un aer îngrijorat. Numai la despărțire își mani-festă speranța - o făcu fără să-și ia ochii de la tînără, deși cuvintele lui se adresau lui Menchu -ca descoperirea, sau ce o fi de fapt, să nu schimbe aranjamentul stabilit. Apoi, după ce salută cu respect, se îndepărtă printre mese, ducîndu-se să se așeze în celălalt capăt al sălii, la masa ocupată de o pereche cu aspect de străini.

Menchu își privea paharul cu un aer întristat.

—Am făcut o gafa.

—De ce? Mai cnrînd sau mai tîrziu trebuie

să afle.

— Știu. Dar tu nu-l cunoști pe Paco Montegrifo;

sorbi din cocteil, uitîndu-se prin pahar la specialistul în licitații. Așa cum îl vezi, cu manierele și înfațișarea lui de bărbat bine, dacă l-ar cunoaște

58

pe don Manuel, s-ar duce în goană să afle ce se întîmplă, ca să ne lase pe noi afară.

—Crezi?

Menchu izbucni într-un rîs sarcastic. Paco Montegrifo aveau un curriculum fără secrete pentru ea.

— Are papagal și stil, e lipsit de scrupule și în stare să miroasă o afacere de la patruzeci de kilometri - plesni din limbă admirativ. Se mai spune că exportă ilegal opere de artă și că e un artist în mituirea preoților de țară.

— Chiar și așa, face o impresie bună.

— Din asta trăiește. Din a face impresie bună.

— Ce nu înțeleg eu, avînd în vedere ante-cedentele, e de ce nu te-ai dus la alt specialist în licitații?...

Proprietara galeriei ridică din umeri. Faptul că-i cunoștea viața și secretele n-avea nici o legă-tură. Prestația lui la Claymore era impecabilă.

— Te-ai culcat cu el ?

— Cu Montegrifo ? izbucni într-un hohot de rîs. Nu, dragă. E departe de a fi genul meu.

— Eu îl găsesc atrăgător,

— Păi, ai vîrsta potrivită pentru asta, scumpo. Eu prefer canaliile nesuferite, ca Max, care veșnic par a fi pe punctul să-ți dea două palme... Sînt mai buni la pat și, pe termen lung, îți ies mai ieftin.

— Dumneavoastră, bineînțeles, sînteți prea tinere.

Stăteau și beau cafea în jurul unei măsuțe chinezești, lăcuite, lîngă o verandă plină de plante verzi cu frunze bogate. La un gramofon vechi răsuna *Ofranda muzicală* a lui Bach. La răs-timpuri, don Manuel Belmonte se întrerupea, ca

59

și cînd anumite cadențe i-ar fi atras brusc atenția, și, după ce asculta puțin, bătea toba cu degetele în chip de ușor acompaniament pe brațul nichelat al scaunului cu roțile. Avea fruntea și mîinile stropite de petele maronii ce apar la bătrînețe. La încheieturile mîinilor și la gît i se vedeau vene albăstrie groase și noduroase.

—Asta trebuie să se fi întîmplat prin anii patruzeci, patruzeci și ceva..., adăugă bătrînul domn, și buzele-i uscate și crăpate desena un zîmbet trist. Au fost vremuri grele și am vîndut aproape toate tablourile. Mi-amintesc mai cu seamă de un Munoz Degrain și de un Murillo. Biata mea Ana, odihnească-se în pace, nu și-a revenit niciodată după pierderea lui Murillo. o fecioară superbă, micuță, leită celor de la Prado... își miji ochii, de parc-ar fi încercat să-și regă-sească pictura aceea printre amintiri. A cum-părat-o un militar care a ajuns mai tîrziu ministru.... Garcia Pontejos, așa cred că se numea. A știut să profite grozav de situație, un nerușinat și jumătate. Ne-a plătit o nimica toată.

— îmi închipui că a fost dureros să vă despăr-țiți de toate acestea. Menchu folosea un ton potrivit, plin de înțelegere; așezată în fața lui Belmonte, își oferea generos picioarele la vedere. Invalidul încuviință cu un gest resenmat, deprins de demult. Un gest din cele care se învață numai pe seama propriilor iluzii.

— N-am avut încotro. Chiar și prietenii și fami-

lia nevestei ne-au evitat după război, cînd am pierdut conducerea Orchestrei din Madrid. Era epoca aceea cînd se spunea: ori ești cu noi, ori împotriva noastră... Și eu nu eram cu ei.

Se opri cîteva secunde și păru că-și îndreaptă atenția către muzica ce răsuna într-un colț al

60

încăperii, printre mormane de discuri vechi vegheate de gravuri, în rame identice, avînd efigiile lui Schubert, Verdi, Beethoven și Mozart. După o clipă le privea iar pe Julia și pe Menchu, cu o clipire de surpriză, de parcă s-ar fi întors de departe și nu s-ar fi așteptat să le mai găsească acolo-

— Apoi m-am procopsit cu tromboza și lucru-rile s-au complicat și mai mult. Din fericire, ne rămînea moștenirea nevestei, de care nimeni n-o putea lipsi. Și am putut păstra casa asta, cîteva mobile și două sau trei tablouri bune, între care și *Partida de șah* - se uită melancolic la locul pustiu de pe peretele din salon, la cuiul gol, la urma dreptunghiulară pe care rama o lăsa pe tapet, și-și mîngîie bărbia, unde cîteva fire albe scăpaseră lamei de ras. Aceasta a fost întotdeauna pictura mea favorită.

— De la cine ați moștenit tabloul ?

— De la o ramură colaterală, familia Moncada. Un unchi, frate cu bunicul. Ana era o Moncada după mamă. Unul din strămoșii ei, Luis Moncada, a fost intendentul lui Alessandro Farnese, pe la o mie cinci sute și ceva... respectivul don Luis trebuie să fi fost amator de artă.

Julia consultă documentația care se afla pe masă, lîngă ceștile de cafea.

— **^chiziționat în 1585...^, spune aici. ^Posibil la Anvers, cînd a avut loc capitularea Flandrei și a Brabantului...**

Bătrînul domn încuviință din cap și-și luă un aer de aducere-aminte, ca și cum ar fi fost martor la eveniment.

— Da. Se prea poate să fi fost pradă de război în cursul jefuirii orașului. Regimentul de infan-terie de a cărui intenvență se îngrijea strămoșul

61

nevestei mele nu era alcătuit din oameni care bat la ușa și semnează o chitanță. Julia răsfoia documentele.

— Nu există referințe anterioare acestui an, comentă. Vă amintiți de vreo istorie de familie în legătură cu tabloul? 'R-adîție orală sau ceva în genul ăsta. Orice pistă ne ajută. Belmonte clătină din cap.

— Nu, din cîte știu. Familia nevestei mele s-a referit întotdeauna la *Partida de șah* cu denu-mirea de *Tabloul flamand* sau *Tabloul Farnese*, fără îndoială ca să nu uite cum a achiziționat-o... A și figurat chiar cu aceste nmne în cei aproape douăzeci de ani cît a fost expusă la Muzeul Prado, pînă cînd tatăl nevestei mele a recuperat tabloul, în o mie nouă sute douăzeci și trei, grație lui Primo de Rivera, prieten al familiei... Socru-meu a prețuit nespun tabloul lui Van Huys, fiindcă era amator de șah. De aceea, cînd a trecut în mîinile fetei lui, n-am vrut să-l vînd niciodată.

— Și acum ? întrebă Menchu. Bătrînul domn păstră o clipă de tăcere, contemplîndu-și ceașca de parcă n-ar fi auzit întrebarea.

— Acum lucrurile stau altfel - le privi cu prudență lucidă, mai întîi pe Menchu și apoi pe Julia;

părea că-și rîde de el însuși. Eu sînt un adevărat hîrb; asta sare-n ochi - se bătu peste picioarele pe jmnătate invalide cu palmele. Nepoata mea Lola și bărbatul ei se îngrijesc de mine, și eu trebuie să mă revanșez în vreun fel. Nu credeți ?

Menchu biigui o scuză. Nu intenționase să fie indiscretă. Astea erau probleme de familie, bine-

înțeles.

—Nu-i nimic de scuzat, nu vă faceți griji -

Belmonte făcu un gest indulgent, ridicînd două 62 degete; ceva asemenea unei binecuvîntări. E normal. Tabloul acesta valorează mulți bani, și atîmat în casă nu-i bun de nimic. Iar nepoții mei spun că nu le-ar pica prost un mic ajutor. Lola are pensia tatălui ei; dar bărbatu-său, Alfonso... se uită la Menchu cu o privire ce reclama înțe-legere. Dumneavoastră îl cunoașteți: n-a muncit în viața lui. Cît despre mine... zîmbetul năzdră-van reveni pe buzele bătrînului domn... Dacă v-aș spune cît trebuie să plătesc la Fisc în fiecare an, ca să am casa asta în proprietate și să trăiesc în ea, v-ar lua cu fiori.

— E un cartier bun, remarcă Julia. Și o casă bună.

— Da, însă pensia mea e ridicolă. De asta **am** tot vîndut mici amintiri... Tabloul o să fie un respiro.

Rămase pe gînduri, clătînînd încet din cap, deși nu foarte abătut; părea mai curînd că se amuză de povestea aceea, ca și cum ar fi desco-perit nuanțe de umor pe care numai el era în stare să le savureze. Julia își dădu seama de asta pe cînd își scotea o țigară din pachet, întîl-nindu-i privirea glumeață. Poate că ceea ce la prima vedere nu era decît o banală spoliere pusă pe seama unor nepoți fără scrupule însemna pentru el un curios experiment de laborator asupra lăcomiei din familie: „Unchiule, așa și pe din-colo, ne ții aici ca pe niște sclavi și pensia ta abia dacă ajunge să acopere cheltuielile; te-ai simți mai bine într-un cămin cu oameni de vîrsta ta. Mare păcat de tablourile astea atîrnate degeaba pe perete...". Acum, avînd în vedere atracția exercitată de tabloul lui Van Huys, Belmonte trebuia să se simtă în siguranță. Ajungea chiar și să-și recapete inițiativa după lungi ani de

63

umilințe. Putea să-i ia zdravăn la rost pe nepoți, mulțumită tabloului.

Îi oferi pachetul de țigări și el șovăi, cu un zîmbet recunoscător.

— N-ar trebui, zise. Lola îmi îngăduie doar o cafea cu lapte și o țigară pe zi.

—La naiba cu Lola, răspunse tînăra, cu o spontaneitate care o surprinse chiar și pe ea. Menchu o privi speriată; dar bătrînul domn nu păru supărat. Dimpotrivă, îi adresă Juliei o pri-vire în care ea crezu că deslușește o strălucire complice, stinsă imediat. Atunci își întinse degetele osoase ca să ia o țigară.

—În ce privește tabloul - spuse Julia, aplecîndu-se peste masă ca să-i aprindă țigara lui Belmonte -, a survenit ceva neprev&zut...

Bătrînul domn aspiră fumul cu plăcere, reținîndu-l în plămîni cît mai mult cu putință, și o privi cu ochi mijiți.

—Ceva neprevăzut, de bine sau de rău?

— De bine. Sub pictură a apărut o inscripție originală. Dacă o restaurăm, valoarea tabloului sporește - se trase în spate pe scaun, zîbind.

Dumneavoastră decideți.

Belmonte se uită la Menchu și apoi la Julia,

ca și cum ar face o comparație secretă sau ar șovăi încercînd să decidă care e mai leală. În cele din urmă, păru că s-a lămurit, căci, mai trăgînd o dată lung din țigară, își sprijini mîinile pe genunchi cu o expresie satisfăcută.

—Dumneavoastră nu numai că sînteți fru-moasă, dar păreți și foarte isteată, îi spuse Juliei. Sînt sigur că vă place și Bach.

— La nebunie.

— Explicați-mi despre ce e vorba, vă rog.

Și Julia îi explică. 64

— Ca să vezi - Belmonte clătina din cap, după o tăcere îndelungă și plină de neîncredere. Atîția ani uitîndu-mă acolo, la tablou, zi de zi, și să nu-mi închipui niciodată... - aruncă o scurtă pri-vire spre locul gol cu urma tabloului lui Van Huys pe perete și-și întredeschise pleoapele, cu un zîmbet plăcut. Deci așa, pictorul era amator de șarade...

— Așa se pare, răspunse Julia. Belmonte arată gramofonul care continua să cînte într-un colț.

— Nu e singurul, spuse. Operele de artă care conțin jocuri și chei ascunse erau ceva obișnuit odinioară. Iată-l pe Bach, de pildă. Cele zece canoane din *Ofranda* sa ating perfecțiunea a tot ce a compus și totuși n-a lăsat scris nici unul de la cap la coadă... A făcut-o deliberat, ca și cum ar fi vorba de ghicitorile pe care i le propunea lui Friedrich al Prusiei... Un tertip muzical frecvent pe vremea aceea. Consta în a scrie o temă, însoțind-o de cîteva indicații mai mult sau mai puțin enigmatice, și a lăsa ca acel canon, bazat pe tema respectivă, să fie descoperit de alt muzician sau interpret. De un alt jucător, la urma urmelor, fiind vorba de un joc.

— Foarte interesant, comentă Menchu.

—Nu știți cît de interesant. Bach, ca mulți artiști, era un potlogar. Recurgea mereu la tru-curi ca să-și înșele auditoriul: tertipuri cu note și litere, variații năstrușnice, fugi insolite și, mai ales, avea un nemaipomenit simț al umorului. Bunăoară, în una dintre compozițiile sale pe șase voci, și-a introdus pe ascuns chiar numele, împăr-țit între două din vocile mai înalte. Dar astfel de lucruri nu se întîmplau doar în muzică: Lewis Carroll, care era matematician și scriitor, pe lîngă

65

mare amator de șah, obișnuia să încorporeze acrostihuri în poemele sale... Există modalități foarte inteligente de a ascunde lucrurile în muzică, în poeme și în picturi.

— Nu încapă nici o îndoială, răspunse Julia. Simbolurile și cheile ascunse apar adesea în artă. Chiar și în arta modernă... Problema este că nu totdeauna dispunem de chei pentru a descifra aceste mesaje; mai cu seamă pe cele vechi -acum ea a fost cea care se uită gînditoare spre locul gol de pe perete. Dar cu *Partida de șah* avem cîteva puncte de plecare. Putem să încercăm

Belmonte se trase pe spate în scaunul cu roțile și dădu din cap, cu ochii poznași țintă la Julia.

—Țineți-mă la curent, spuse. Vă asigur că nimic nu mi-ar face mai mare plăcere.

Tocmai își luau rămas-bun în vestibul cînd sosiră nepoții. Lola era o femeie uscățivă, trecută bine de treizeci de ani, cu părul roșcat și ochii mici și hrăpăreți. Își ținea încă brațul drept în mîneca unei haine de blană, lîngă cel stîng al bărbatului ei: un tip brunet și subțire, ceva mai tînăr decît ea, a cărui chelie prematură era atenuată de un bronz intens. Chiar și fără aluzia bătrînului domn cu privire la faptul că nepotul nu muncise în viața lui, Julia ar fi ghicit că acesta se încadra prin merite proprii în categoria celor dornici să-și ducă traiul cu cît mai mici eforturi, Trăsăturile lui, cărora ușoare pungi sub ochi îi dădeau un aer de destrăbălare, aveau o expresie vicleană, ușor cinică, pe care gura-i mare și expre-sivă, aproape ca de vulpoi, nu se

deranja să-l dezmință. Era îmbrăcat cu un blazer albastru cu nasturi auriți, fără cravată, și avea aspectul neîn-doios al celui care-și împarte din belșug timpul

liber între cafenele de lux la ora aperitivului și baruri de noapte la modă, fără ca mleta sau jocurile de cărți să aibă secrete pentru el.

— Nepoții mei, Lola și Alfonso, spuse Belmonte și se salutară, fără entuziasm din partea nepoatei, dar cu interes evident în ce-l privește pe soț, care-i reținu mîna Juliei ceva mai mult decît era necesar, pe cînd îi arunca o privire de expert, din cap pînă în picioare. Apoi se întoarse spre Menchu, adresîndu-i-se pe nume. Păreau că se cunoscuseră de multă vreme.

— Au venit pentru tablou, spuse Belmonte. Nepotul plescăi din limbă.

— Tabloul, bineînțeles. Faimosul tău tablou. Au fost puși la curent cu noua situație. Cu

mîinile în buzunar, Alfonso zîmbea cu ochii la Julia.

— Dacă e vorba de a spori valoarea tabloului, sau a orice o fi, îi zise, mi se pare o veste exce-lentă. Puteți să vă întoarceți aici cînd doriți, să ne mai faceți astfel de surprize. Ne prăpădim după surprize.

Nepoata nu împărtășea satisfacția bărbatului ei.

— Trebuie să discutăm despre asta, spuse supă-rată... Cine garantează că n-o să stricați tabloul?

—Ar fi de neiertat, comentă Alfonso, neluîndu-și ochii de la Julia. Dar nu cred că această tînără doamnă ar fi în stare să ne facă așa ceva.

Lola Belmonte îi adresă bărbatului ei o pri-vire nerăbdătoare.

— Tu să nu te amesteci. Asta-i treaba mea.

— Te înșeli, iubire - zîmbetul lui Alfonso deveni și mai larg. Avem regim de bunuri comune.

— Îți spun să nu te amesteci. Alfonso se întoarse încet spre ea. înfățișarea de vulpoi se accentuase. Acum, zîmbetul părea

6 6

lamă de cuțit, și Julia se gîndi, observîndu-l, că nepotul era poate mai puțin inofensiv decît părea la prima vedere. Nu trebuie să fie prea comod, își zise, să ai ceva de rezolvat cu un tip capabil să zîmbească astfel.

—Nu fi caraghioasă... Draga mea. Era orice altceva în afară de iubire în acel *draga mea* și Lola Belmonte părea s-o știe mai bine decît oricine; o văzură cum își înfrînge cu greu umilința și disprețul. Menchu făcu un pas înainte, hotărîtă să intre în luptă.

— Am vorbit deja cu don Manuel, anunță. Și e de acord.

Acesta era alt aspect al problemei, se gîndi Julia, care mergea din surpriză în surpriză. Fiindcă, din scaunul lui cu roțile, invalidul obser-vase confirmarea cu mîinile încrucișate în poală, ca spectator rămas de bună voie în afara unei chestiuni la a cărei dezbatere asista totuși, cu interes malițios de *voyeur*.

Ciudate personaje, își spuse Julia. Ciudată familie.

— într-adevăr, confirmă bătrînul domn fără a se adresa nimănui în particular. Eu sînt de acord.

În principiu.

Nepoata își frîngea mîinile însoțită de clinchet prelung de brățări. Părea tulburată sau furioasă. Poate amîndouă la un loc.

— Dar, unchiule, trebuie să vorbim despre asta. Eu nu pun la îndoială buna credință a acestor doamne...

— Domnișoare, interveni soțul fără a înceta să-i zîmbească Juliei.

— Domnișoare sau ce-or fi - Lolei Belmonte îi venea greu să articuleze cuvintele, orbită de pro-pria-i enervare. Trebuia să ne consulte și pe noi, — în ce mă privește, zise bărbatul, au toată binecuvîntarea.

Menchu îl cerceta fără rușine pe Alfonso și părea pe punctul de a-i spune ceva, dar n-o făcu. Apoi se uită la nepoată.

— Auziți ce spune soțul dumneavoastră.

— Mi-e totuna. Moștenitoarea sînt eu. Din scaunul cu roțile, Belmonte ridică ironic una din mîinile-i descămate, ca și cum cerea voie să intervină.

— Încă mai trăiesc, Lolita... Ce-ai să moște-nești o să fie la timpul potrivit.

— Amin, zise Alfonso.

Bărbia osoasă a nepoatei se îndreptă spre Menchu, plină de venin, și, preț de o clipă, Julia crezu că avea să se năpustească asupra lor. Real-mente putea fi periculoasă, cu unghiile-i lungi și aerul acela de pasăre de pradă, pînă într-atît încît se pregăti să-i țină piept, cu inima stimu-lată de adrenalină. Julia n-avea o formă fizică deosebită, dar în copilărie învățase de la Cesar cîteva figuri date sub centură, foarte folositoare pentru omorît pirați. Din fericire, violența nepoatei se mărgini la privire și la modul în care, întor-cîndu-se cu spatele, părăsi vestibulul.

— o să aveți vești de la mine, zise. Și zgomo-tul furibund al tocurilor i se pierdu pe coridor.

Cu mîinile în buzunare, Alfonso zîmbea cu placidă seninătate.

— Nu trebuie să i-o luați în nume de rău, se întoarse spre Belmonte. Nu-i așa, unchiule?... Așa cum o vedeți, Lolita e totuși de aur cu ade-vărat... Bună ca pîinea caldă.

Invalidul încuviință din cap, distrat; se vedea limpede că era cu gîndurile aiurea. Dreptunghiul gol de pe perete părea că-i atrage atenția, de

parcă acolo se aflau înrămate semne misterioase pe care era în stare să le citească numai el, cu ochi-i istoviți.

— Așadar îl cunoșteai pe nepot, zise Julia, de îndată ce ajunseseră în stradă.

Menchu, care privea vitrina unui magazin, făcu un gest afirmativ.

— De multă vreme, spuse, înclinîndu-se ca să vadă prețul unor pantofi. Trei sau patru ani, cred.

— Acum îmi explic povestea cu tabloul.-.Nu bătrînul ți-a propus afacerea, ci el. Menchu, zîmbi, perfidă.

— Meriți un premiu, scumpo. Nu greșești. Am avut o relație, adică ceea ce tu, atît de rezervată, numești *affaire*... A trecut mult timp de atunci, dar cînd i s-a năzărit treaba cu Van Huys, a avut gentilețea să se gîndească la mine.

— Și de ce nu s-a apucat să negocieze chiar el?

— Pentru că nimeni nu are încredere în el, inclusiv don Manuel... izbucni în rîs. Alfonsito Lapena, mai cunoscut sub porecla *Cartoforul*, datorează bani pînă și

lustragiului. Acum cîteva luni a scăpat ca prin urechile acului de închi-soare. o poveste cu cecuri fără acoperire.

— Și din ce trăiește ?

— Din ce ia de la nevastă, din taparea unor fraieri și din nerușinarea lui.

— Și se bizuie pe tabloul lui Van Huys ca să iasă din încurcături.

— Da. E înnebunit să-l prefacă în grămăjoare de fise la masa verde.

— Pare un escroc și jumătate.

— Este. Dar am slăbiciune pentru golani, și Alfonso mi-e simpatic - rămase o clipă pe gînduri.

Cu toate că nici aptitudinile lui tehnice, din cîmi amintesc, nu merită o medalie. Este... C\ să-ți spun? - reflectă în căutarea definiț potrivite. Foarte puțin imaginativ, înțelegi?] se compară cu Max, nici pe departe. Monoti știi cum e: genul bonjour și la revedere. Dar i grozav cu el. Spune niște bancuri porcoase înc tătoare.

— Nevastă-sa știe ?

— Bănuiesc că miroase ceva, că nu-i proas De asta face mutra aia. Cățeaua.

70

III.

o problemă de șah

„Nobilul joc are abisuri unde adesea vreun suflet nobil a pierit.”

Un vechi maestru german

— Eu cred, zise anticarul, că-i vorba de o problemă de șah.

De o jumătate de oră bună schimbau impresii în fața tabloului. Cesar în picioare, rezemat de perete, cu un pahar de gin cu lămîie, ținut ele-gant între degetul mare și arătător. Menchu stă-tea pe sofa, cu un aer sfîrșit. Julia își mușca o unghie așezată pe covor, cu scrumiera între picioare. Toți trei priveau pictura ca și cum s-ar fi aflat în dreptul unui televizor. Culorile lui Van Huys li se întunecau în fața ochilor, pe măsură ce se stingea ultima lumină a amurgului prin lucama din tavan.

— Poate aprinde careva vreo lampă? sugeră Menchu. Am senzația că orbesc încetul cu încetul.

Cesar apăsă pe butonul din spatele lui și o lumină indirectă, reflectată pe pereți, le readuse viață și culoare lui Roger de Arras și ducilor de Ostenburg. Aproape în același timp, orologiul de pe perete bătu de opt ori, în ritmul pendulei

72

alungite din alamă aurită. Julia mișcă din cap, pîndind pe scară zgomot de pași inexistenți.

— Alvaro întîrzie, spuse, și-l văzu pe CEsar făcînd o grimasă.

— Oricît de tîrziu vine prostănacul ăsta, mor-măi anticarul, întotdeauna va fi prea curînd. Julia îi adresă o privire de reproș.

— Ai promis să fii corect. Nu uita.

— Nu uit, prințesă. o să-mi înfrîng instinctele criminale, numai datorită devotamentului față de tine.

— o să-ți fiu veșnic recunoscătoare.

— Așa sper - anticarul își privi ceasul de la mîină de parcă n-ar fi avut încredere în cel de pe perete, un dar de demult din partea lui. Dar porcul ăsta nu-i prea punctual, să zicem.

— Cesar.

— E-n regulă, iubito. o să tac.

— Nu, să nu taci. Julia arată spre tablou. Spu-neai că e vorba de o problemă de șah...

Cesar încuviință. Făcu o pauză teatrală pentru a-și muia buzele în băutură, ștergându-și-le mai apoi cu o batistă de un alb imaculat pe care și-o scoase din buzunar.

—Să vezi... - Se uită și la Menchu și oftă ușor. Să vedeți. Există în inscripția ascunsă un detaliu pe care nu l-am observat pînă acum, cel puțin eu. *Quis necauit equitem* se traduce, într-ade-văr, prin întrebarea: *cine l-a ucis pe caualer* ? Ceea ce, după datele de care dispunem, se poate interpreta ca o șaradă despre moartea, sau sinu-ciderea, lui Roger de Arras... Totuși - Cesar făcu un gest de prestidigitator care scoate o surpriză din joben -, cuvintele acestea se pot traduce și altfel. Din cîte știu, piesa de șah cunoscută nouă drept *cal* se numea în Evul Mediu *cavaler* ...

73

Chiar și astăzi în multe țări europene se numește tot așa. în engleză, de pildă, piesa este literal-mente *knight*, „cavaler” - privi dus pe gînduri tabloul, cumpănindjustețea raționamentului său. Poate că întrebarea, în acest caz, n-ar fi cine l-a ucis pe caualer, ci cine a omorît calul?... Sau, formulată în termeni de șah: *Cine a luat calul* ?

Rămaseră tăcuți, meditănd. în cele din urmă, Menchu spuse:

— Ce păcat, cîte planuri ne-am mai făcut degeaba - pe fața ei se citea dezamăgirea. Am făcut tot sce.nariul ăsta pe baza unei simple prostii...

Julia, cu ochii țintă la anticar, clătină din cap.

— Nici vorbă, misterul continuă să existe. Nu-i așa, Cesar?...

Roger de Arras a fost asasinat *înainte* de zugră-virea tabloului - se ridică, arătînd un colț al operei. Vedeți? Data cînd a fost executat se află aici: *Petrus Van Huys fecit me, anno MCDLXXI...* Asta înseamnă că, la doi ani după uciderea lui Roger de Arras, Van Huys a pictat un tablou, făcînd un ingenios joc de cuvinte, în care figurau victima și călăul - ezită un moment, căci tocmai atunci i-a venit o altă idee- Și, posibil, motivul crimei: Beatrice de Burgundia.

Menchu era năucită, dar extrem de incitată. Se trăsese la marginea sofalei și privea tabloul flamand cu ochii larg deschiși, de parcă-l vedea pentru prima dată.

—Explică-te, dragă. Mă ții pe jăratîc.

— După cîte știm, Roger de Arras a putut fi asasinat din mai multe rațiuni: și una dintre ele ar fi putut fi idila cu ducesa Beatrice... Doamna înveșmîntată în negru care citește lîngă fereastră.

— Vrei să spui că ducele l-a omorît din gelozie ? Julia făcu un gest evaziv.

— Nu vreau să spun nimic. Mă mulțumesc să sugerez o posibilitate - arată cu un gest mor-manul de cărți, documente și fotocopii de pe masă. Poate că pictorul a vrut să atragă atenția asupra crimei... Poate că asta l-a determinat să picteze tabloul, sau o fi făcut-o la comandă - ridică din umeri. N-o s-o știm niciodată cu certitudine, dar ceva este sigur într-adevăr: tabloul acesta con-tine cheia uciderii lui Roger de Arras. o dove-dește inscripția.

— Inscripția *acoperită*, nuanță CEsar.

— Cu atît mai mult e în favoarea ipotezei mele.

— Să presupunem că pictorului i-ar fi fost teamă să fie prea explicit... - sugeră Menchu. Nici chiar în secolul al XV-lea oamenii nu puteau fi acuzați așa, de florile mărilor.

Julia se uită la tablou.

— Poate că Van Huys s-ar fi temut să oglin-dească povestea cu limpezime excesivă.

— Sau cineva a acoperit inscripția mai tîrziu, sugeră Menchu.

— Nu. Și eu m-am gîndit la asta și, în afară de a privi tabloul cu lumină neagră, am făcut o analiză stratigrafică, luînd o mostră cu un bistu-riu pentru a o cerceta la microscop - apucă o foaie de hîrtie de pe masă. Iată rezultatul, pe straturi succesive:

suport de lemn de stejar, o soluție pregătitoare foarte subțire cu carbonat de calciu și clei animal, alb de plumb și ulei ca imprimare, și trei straturi cu alb de plumb, chino-var și negru fildeș, alb de plumb și rășină de cupru, vernis etcetera. Totul identic cu restul:

aceleași amestecuri, aceiași pigmenți. Van Huys în persoană a acoperit inscripția, la scurtă vreme după ce a scris-o. Nu încapă nici o îndoială.

— Atunci ?

— Ținând mereu seama că ne aflăm pe o sîrmă subțire de cinci veacuri, sînt de acord cu CEsar.

7

4

Se prea poate ca partida de șah să conțină cheia. în ce privește suprimarea calului, nici măcar nu mi-a trecut prin minte... - îl privi pe anticar. Tu ce părere ai?

Căsar se îndepărtă de perete pentru a se așeza la celălalt capăt al sofalei, lângă Menchu, și, după ce bău o sorbitură mică din pahar, se așează picior peste picior.

—Am aceeași părere, iubito. Cred că îndrep-tîndu-ne atenția de la cavalier la cal, pictorul încearcă să ne arate pista principală... - își ter-mină cu delicatețe băutura din pahar pentru a-l lăsa, făcînd să sune gheața, pe măsuta alăturată. Cînd pune întrebarea cine a luat calul ne obligă să cercetăm partida... Acest întortocheat Van Huys, despre care încep să cred că avea un simț al umorului destul de deosebit, ne invită să jucăm șah.

Juliei i se luminară ochii.

— Atunci, să jucăm! exclamă, întorcîndu-se spre tablou. Cuvintele acelea îi smulseră încă un oftat anticarului.

—Ce n-aș dasă fie așa! Dar asta-mi depă-șește capacitățile.

— Haide, Cesar! Tu. trebuie să știi săjoci șah.

— Supoziție frivolă din partea ta, iubito... M-ai văzut vreodată jucînd?

— Niciodată. Dar toată lumea are cît de cît o idee.

— în domeniul ăsta e nevoie de ceva mai mult decît o simplă idee despre cum să miști piesele... Te-ai uitat cu atenție? Pozițiile sînt foarte com-plicate - se dădu pe spate pe sofa, abătut în mod teatral. Chiar și eu am anumite lipsuri sîcîitoare. Nimeni nu-i perfect.

în clipa aceea se auziră bătăi în ușă.

— Alvaro, zise Julia și dădu fuga să deschidă.

76

Nu era Alvaro. Se întoarse cu un plic adus de un comisionar; conținea mai multe fotocopii și un raport cronologic scris la mașină.

— Uitați-vă. Se pare că s-a hotărît să nu vină, dar ne trimite asta.

— La fel de grosolan ca întotdeauna, bombăni Cesar, cu dispreț. Putea să fi dat un telefon să se scuze, ticălosul - ridică din umeri. Cu toate că, în fond, mă bucur... Ce ne trimite infamul?

— Nu te mai lua de el, îl dojeni Julia. A fost nevoit să muncească mult pînă să pună cap la cap datele astea. Și începu să citească rar și cu voce tare.

PIETER VAN HUYS ȘI PERSONAJELE PICTATE ÎN „PARTIDA DE ȘAH”.

CRONOLOGIE BIOGRAFICĂ:

1415: Pieter van Huys se naște la Bruges (Flandra). Actuala Belgie.

1431: Se naște Roger de Arras, în castelul de la Bellesang, în Ostenburg. Tatăl lui, Fulco de Arras, este vasal al regelui Franței și se înrudește cu dinastia domnitoare de Valois. Mama sa, al cărei nume nu s-a păstrat, aparține familiei ducale de Ostenburg, Altenhoffen.

1435: Burgundia și Ostenburgul se declară eliberate de uasalitatea față de Franța. Se naște Ferdinand Altenhoffen, viitor duce de Ostenburg.

1437: Roger de Arras a crescut la curtea din Ostenburg, fiind tovarăș de joacă și de studii cu viitorul duce Ferdinand. Când va împlini șai-sprezece ani, Roger de Arras își va însoți părintele, pe Fulco de Arras, în războiul pe care Carol al VII-lea al Franței îl duce împotriva Angliei.

1441: Se naște Beatrice, nepoata lui Filip cel Bun, duce de Burgundia.

77

1442: Se apreciază că înjurul acestui an, Pieter van Huys își realizează primele picturi, după ce la Bruges intrase în legătură cu frații Van Eyck, iar la Tournai cu Robert Campin, maeștrii lui. Nu se păstrează nici o operă de a sa din această perioadă pînă la:

1448: Van Huys pictează Portretul bijutierului Wilielm Waliuus.

1449: Roger de Arras se distinge în cucerirea Normandiei și a ducatului Guyenne de la englezi.

1450: Roger de Arras ia parte la bătălia de la Formigny.

1452: Van Huys pictează *Familia lui Lucas Bremer*. (Cel mai bun tablou al său cunoscut.)

1453: Roger de Arras participă la bătălia de la Castillon. în același an se tipărește la Nurnberg opera sa *Poema trandafirului și a cavalerului* (se conservă un exemplar la Biblioteca Națională din Paris).

1455: Van Huys pictează *Fecioara din Oratoriu*. (Nedatată, dar experții o situează cam în această perioadă.)

1457: Moare Wilielmus Altenhoffen, duce de Ostenburg. îi urmează fiul său Ferdinand, care a împlinit de curînd douăzeci și doi c. ani. Unul din primele sale acte se pare că a fost acela de a-l chema alături de el pe Roger de Arras. Se pare că acesta rămîne la curtea Franței, legat de regele Carol al VII-lea prin jurămînt de fidelitate.

1457: Van Huys pictează *Cămătarul din Louvain*.

1458: Van Huys pictează *Portretul negustorului Matteo Conzini și al soției sale*.

1461: Moartea lui Carol al VII-lea al Franței. Eliberat astfel de jurămîntul de fidelitate față de monarhul francez, Roger de Arras se întoarce la Ostenburg. Cam în aceeași perioadă, Pieter van

Huys termină *Tripticul din Anvers* și' se stabilește la curtea din Ostenburg.

1462: Van Huys pictează *Cavalerul și Diavolul*. Fotografii ale originalului (Rijksmuseum din Amsterdam) îndreptățesc ipoteza că Roger de Arras ar putea fi cavalerul care a pozat pentru acest tablou, deși asemănarea dintre acest personaj și cel din *Partida de șah* nu este riguroasă.

1463: Logodna oficială a lui Ferdinand de Ostenburg cu Beatrice de Burgundia. Printre solii sosiți la curtea burgundă se numără și Roger de Arras și Pieter van Huys, trimis să picteze por-tretul Beatricei, pe care îl execută în același an. (Portretul, menționat în cronica celebrării casă-toriei și într-un inventar din 1474, nu s-apăstrat pînă în zilele noastre.)

1464: Nunta ducală. Roger de Arras conduce alaiul ce o însoțește pe logodnica din Burgundia la Ostenburg.

1467: Moare Filip cel Bun și vine la tronul Burgundiei fiul său, Carol Temerarul, vărul Beatricei. Presiunile franceză și burgundă întetesc intrigile de la curtea ostenburgheză. Ferdinand Altenhoffen încearcă să mențină un echilibru difi-cil. Partida pro-franceză se bazează pe Roger de Arras, acesta avînd un mare ascendent asupra ducelui Ferdinand. Partida burgundă se susține grație influenței ducesei Beatrice.

1469: Roger de Arras este asasinat. Este învi-novătitd oficial facțiunea burgundă. Alte zvonuri fac.aluzie la o legătură de dragoste între Roger de Arras și Beatrice de Burgundia. Intervenția lui Ferdinand de Ostenburg nu este consemnată.

1471: La doi ani după asasinarea lui Roger de Arras, Van Huys pictează *Partida de șah*. Nu se știe dacă la vremea aceea pictorul mai locuia la Ostenburg.

78

79

1474: Moare Ferdinand Altenhoffer fără descenden.ți. Ludovic al XI-lea al Franței încearcă să-și impună vechile drepturi dinastice asupra ducatului, ceea ce înrăutățește relațiile franco-burgunde, oricum încordate. Vărul ducesei văduve, Carol Temerarul, invadează ducatul, învingîndu-i pe francezi în bătălia de la Louvain. Burgundia își anexează Ostenburgul.

1477 : Carol Temerarul moare în bătălia de la Nancy. Maximilian 1 al Austriei ia în stăpînire moștenirea burgundă, care ua reveni nepotului său Carol (viitorul împărat Carol al V-lea) și pînă la urmă va aparține monarhiei spaniole a Habsburgilor.

1481: Moare Pieter van Huys la Gand, pe cînd lucra la un triptic cu coborîrea de pe cruce desti-nat catedralei din Saint Bauon.

1485: Beatrice de Ostenburg moare în mănăs-tirea din Liege în care intrase.

Un răstimp destul de lung nimeni nu se încu-metă să deschidă gura. Toți se uitau unul la altul și apoi la tablou. După o tăcere care părea veș,-nică, Cesar clătină din cap.

— Mărturisesc, spuse în șoaptă, că sînt impre-
sionat.

— Toți sîntem, adăugă Menchu.

Julia lăsă documentele pe masă și se sprijini de ea.

— Van Huys îl cunoștea bine pe Roger de Arras - arătă spre hîrtii. Poate că erau prieteni.

— Și, pictînd tabloul acesta, s-a răfuit cu asa-sinul, a fost de părere Cesar... Toate piesele se potrivesc.

Julia se apropie de bibliotecă, doi pereți aco-periți de rafturi de lemn ce se încovoiau sub greutatea unor șiruri neorînduite de cărți. Se

opri în dreptul ei un moment, cu brațele în șolduri, iar apoi scoase un volum gros, ilustrat. Răsfoi în grabă paginile pînă dădu peste ce căuta și se duse să se așeze pe sofa între Menchu și Cesar, cu cartea - *Rijksmuseum din Amsterdam* - des-chisă pe genunchi. Reproducerea tabloului nu era foarte mare, dar se distingea perfect caval-erul, purtînd armură și cu capul descoperit, călă-rind la poalele unui deal pe a cărui culme se afla un oraș împrejmuir de ziduri. Lîngă caval-er, și stînd cu el de vorbă prietenește, mergea Diavo-lul, călare pe o mîrtoagă neagră numai piele și os, arătînd cu mîna dreaptă orașul spre care pesemne se îndrepta.

—Ar putea fi el, răspunse Menchu, compa-rînd trăsăturile cavalerului înfățișat în carte cu cele ale jucătorului de șah din tablou.

— Și ar putea să nu fie, remarcă Cesar. Cu toate că, bineînțeles, există o anume asemănare - se întoarse spre Julia. Care e data executării tabloului ?

— o mie patru sute șaizeci și doi. Anticarul făcu un calcul rapid.

—Asta înseamnă cu nouă ani înainte de *Partida de șah*. Poate fi aceasta explicația. Călă-rețul însoțit de Diavol e mai tânăr decît în tabloul celălalt.

Julia nu răspunsese. Cerceta reproducerea foto-grafică din carte. Căsar se uită la ea, îngrijorat.

— Ce se întîmplă ?

Tînăra își mișcase încet capul de parcă s-ar fi temut să nu sperie, printr-un gest brusc, niște spirite întristate pe care s-ar fi străduit din greu să le convoace.

— Da, spuse pe tonul cuiva care n-are încotro și trebuie să se predea în fața evidenței. E prea mult să fie o coincidență.

8 0

Și arată cu degetul fotografia-

— Nu văd nimic deosebit, zise Menchu.

—Nu? Julia zîmbea pentru sine. Uită-te la scutul cavalerului... în Evul Mediu, fiecare nobil și-l decora cu emblema sa... Spune-mi ce părere ai, Cesar. Ce este pictat pe scut ?

Anticarul oftă, trecîndu-și o mîină peste frunte. Era tot atît de uluit ca Julia.

— Pătrate de șah, spuse fără să șovăie. Pătrate albe și negre - își ridică privirea spre tabloul flamand și vocea păru că-i tremură. Ca și cele de **pe** tabla de șah.

Lăsînd cartea deschisă pe sofa, Julia se ridică în picioare.

— Aici nu poate fi vorba de întîmplare - luă o lupă foarte puternică înainte de a se apropia de tablou. Dacă acest cavaler însoțit de Diavol, pe care Van Huys l-a pictat la o mie patru sute șaizeci și doi, este Roger de Arras, asta înseamnă că, nouă ani mai tîrziu, artistul a ales motivul scutului său drept cheie a întregii picturi, unde, se pare, i-a reprezentat moartea... Chiar și pardo-seala încăperii unde își plasează personajele este în pătrate de șah albe și negre. Asta, plus caracte-rul simbolic al tabloului, confirmă faptul că jucăto-rul din centru este Roger de Arras... Și toată povestea se leagă, într-adevăr, de jocul de șah.

îngenunchease în fața picturii și un răstimp cercetă cu lupa piesele înfațișate pe tabla de șah și pe masă, una cîte una. Cercetă atent și oglinda rotundă și convexă care, din colțul de sus din stînga al tabloului, pe perete, reflecta, deformate de perspectivă, tabla de șah și imaginea ambilor jucători.

— CEsar.

— Spune-mi, iubito.

— Cîte piese are jocul de șah?

82

—Hm... Două ori opt, șaisprezece de fiecare culoare. Asta înseamnă treizeci și două, dacă nu mă înșel.

Julia numără cu degetul.

— Sînt treizeci și două. Se pot identifica per-fect: pionii, regii, caii... Unele în cadrul partidei și altele în afară.

—Astea sînt piesele suprimate. CEsar înge-nunchease lîngă ea, indicînd una din piesele din afara tablei, pe care Ferdinand de Ostenburg o ținea între degete. Un cal

a fost luat. Un cal alb. Ceilalți trei, unul alb și doi negri, sînt încă în joc. Așa că acel *Quis necavit equitem* se referă la el.

—Cine l-a luat? Anticarul făcu o grimasă.

—Tocmai această întrebare e esența proble-meii, dragoste - zîmbi, ca pe vremea cînd ea era o fetiță care-i stătea pe genunchi. Pînă acum am descoperit multe lucruri, cine a jumulit puiul, cine l-a fript... Dar nu știm cine a fost ticălosul care l-a mîncat.

— N-ai răspuns la întrebarea mea.

— Nu totdeauna am răspunsuri minunate- la îndemînă.

— înainte le aveai.

— Înainte puteam minți - o privi cu duioșie. Acum ai crescut și nu te mai pot duce cu vorba așa ușor.

Julia îi puse o mînă pe umăr, ca atunci cînd, cu cincisprezece ani în urmă, îl ruga să năsko-cească pentru ea povestea unui tablou sau a unui obiect de porțelan. În voce îi rămăsese un ecou al acelei rugămînți de copil.

— Trebuie să știi, Cesar.

— Licităția va fi peste două luni, spuse Menchu în spatele ei. Nu mai e prea mult timp.

— La naiba cu licitația, răspunse Julia.

83

Se uită mai departe la Cesar ca și cum acesta ar avea la îndemînă soluția. Anticarul oftă iar încet și scutură ușor covorul înainte de a se așeza acolo, cu mîinile puse cruciș peste genunchi-Fruntea-i era încruntată și-și mușca vîrfurile limbii mici și trandafirii, dus pe gînduri.

— Avem niște chei cu care putem începe, spuse după un scurt răstimp. Dar nu-i suficient să dis-punem de chei, contează cum le folosim - se uită la oglinda convexă care, zugrăvită în tablou, reflecta jucătorii și tabla de șah. Ne-am obișnuit să credem că un obiect oarecare și imaginea lui în oglindă corespund aceleiași realități, dar nu-i adevărat - arată cu un deget oglinda. Vedeți ? La o simplă privire, constatăm că imaginea e inversată. Și pe tabla de șah, sensul partidei este *inuers*, deci și în oglindă este la fel.

—Imi dați o cumplită durere de cap, zise Menchu, scoțînd un geamăt. Toate astea-s prea complexe pentru encefalograma mea plană, așa că o să beau ceva... - se duse pînă la bar și-și turnă o generoasă porție din votca Juliei. Dar, înainte de a lua paharul, scoase din buzunar o piatră șlefuită și netedă de onix, o țevă de argint și o cutiuță minusculă și-și pregăti o doză slabă de cocaină. Se deschide farmacia. Se încumetă

cineva ?

Nu răspunse nimeni. Cesar părea absorbit de

tablou, străin de orice altceva, iar Julia se mulțumi să se încrunte a dojană. Ridicînd din umeri, Menchu se aplecă să aspire pe nas, repede și precis, în doi timpi. Cînd își îndreptă poziția zîm-bea, și albastrul ochilor îi era mai luminos și absent.

Căsar se apropie de Van Huys, luînd-o pe

Julia de braț de parcă ar fi sfătuit-o s-o ignore pe Menchu.

84

— Simpla idee — spuse, ca și cînd în cameră s-ar fi aflat doar Julia și el — că ceva în tablou poate fi real și ceva poate să nu fie ne face să cădem într-o cursă. Personajele și tabla de șah sînt incluse de două ori în pictură și una din ele este, într-un anume fel, *mai puțin reală* decît cealaltă. Înțelegi?... Acceptarea acestui fapt ne face să intrăm vrînd-nevrînd în încăperea din tablou și șterge limitele între ceea ce este real și ceea ce este zugrăvit... Singura modalitate de a evita aceasta ar fi să

ne distanțăm pînă nu mai vedem altceva decît pete de culoare și piese de șah. Dar sînt prea multe inversări la mijloc.

Julia se uită la tablou și apoi, întorcîndu-se, arată oglinda venețiană care atîrna pe perete, de partea cealaltă a atelierului.

— Acolo nu, răspunse. Dacă folosim altă oglindă pentru a privi tabloul, poate am putea reface imaginea inițială.

Cesar o privi lung, în tăcere, meditănd asupra cuvintelor spuse de ea.

—Asta-i așa, într-adevăr, zise în sfîrșit, și încuviințarea i se traduse printr-un zîmbet de încurajare. Însă mă tem, prințesă, că picturile și oglinzile plăsmuiesc lumi prea inconsistente, care pot fi atrăgătoare privite din afară, dar deloc comode dacă trebuie să te miști înăuntrul lor. Pentru așa ceva e nevoie de un specialist; cineva capabil să vadă tabloul altfel decît îl vedem noi... Și mi se pare că știu unde să-l gădesc.

A doua zi dimineață, Julia îi telefonă lui Alvaro, dar nu răspunse nimeni. N-a avut mai mult noroc nici încercînd să-l găsească acasă, așa încît puse la pick-up un disc cu Lester Bowie și, la bucătă-rie, cafeaua la fiert, zăbovi multă vreme sub duș și fumă două țigări. Apoi, cu părul umed și cu

85

vechiul ei jersey acoperindu-i picioarele goale, își bău cafeaua și se apucă să lucreze la tablou.

Prima fază a restaurării consta în eliminarea oricărui strat de vernis original. Pictorul, de bună seamă preocupat să-și protejeze opera de umidi-tatea iernilor înghețate din nord, aplicase un vernis gros, dizolvat în ulei de in. Soluția era corectă, dar nimeni, nici măcar un maestru ca Pieter van Huys, nu putea împiedica în veacul al XV-lea ca un vernis gros să nu se îngălbe-nească de-a lungul a cinci sute de ani, atenuînd intensitatea culorilor inițiale.

Julia, care facuse probe cu mai mulți diluanți într-un colț al tabloului, prepară un amestec de acetona, alcool, apă și amoniac, încercînd să înmoaie vernisul cu tampoane de vată pe care le mînuia cu penseta. Începu cu cea mai mare grijă, cu zonele mai consistente, lăsîndu-le la sfîrșit pe cele mai deschise la culoare și cu stratul mai subțire. În fiecare clipă se oprea ca să se uite la tampoanele de vată, urmărind resturi de culoare și asigurîndu-se că nu lua o dată cu vernisul și o parte din vopseaua de dedesubt. Lucră fără răgaz toată dimineața, pe cînd chiștocurile se îngărmă-deau în scrumiera de Benlliure, oprindu-se doar cîteva clipe pentru a cerceta, cu ochii întredes-chiși, rezultatele. Încetul cu încetul, dispărînd vernisul învechit, tabloul își recăpăta magia culo-rilor inițiale, aproape toate așa cum fuseseră amestecate pe paleta bătrînului maestru flamand:

siena, malahit, alb de plumb, albastru-închis... Julia, copleșită de respect și venerație, vedea cum sub degetele ei renaște minunăția aceea, de parcă în fața ochilor i s-ar dezvălui misterul cel mai tainic al artei și al vieții.

La prînz îi telefonă CEsar și stabiliră să se vadă seara. Julia profită de întrerupere să-și

încălzească o pizza, își *snai* făcu niște cafea și mîncă frugal, stînd pe sofa. Cercetă cu atenție crăpăturile pe care vechimea tabloului, lumina și dilatarea lemnului le imprimaseră încetul cu încetul stratului de pictură. Erau vizibile în spe-cial în carnația personajelor, pe chipuri și pe mîini, și în culori ca albul de plumb, atenuîndu-se la tonurile închise și la negru. Rochia Beatricei de Burgundia mai ales, cu efectul său de volum dat de pliuri, părea atît de intactă încît dădea impresia că puteai simți moliciunea catifelei dacă treceai cu degetul peste ea.

Era ciudat, se gîndi Julia, că tablouri de fac-tură recentă apăreau pline de crăpături la puțină vreme după ce erau terminate, cu fisuri și adîn-cituri provocate de

folosirea unor materiale moderne sau de procedee artificiale de uscare, în timp ce opera maeștrilor vechi, care erau obse-dați de grija față de lucrul lor cu tehnici artiza-nale, rezista la trecerea veacurilor cu mai multă demnitate și frumusețe. În momentul acela Julia nutrea o vie simpatie pentru bătrînul și credin-ciosul Pieter van Huys, pe care-l evocă în atelierul lui medieval, amestecînd diferite soiuri de argilă și experimentînd uleiuri, în căutarea nuanței exacte, pentru vopseaua de estompare; îndemnat de dorința arzătoare de a imprima operei sale pecetea eternității, mai presus de propria-i moarte și de cea a personajelor pe care le picta cu pene-lurile sale pe un modest panou de stejar.

86

După ce a mîncat, continuă să îndepărteze vemisul din partea de jos a tabloului, unde se afla inscripția ascunsă. Lucră cu cea mai mare grijă, străduindu-se să nu altereze malahitul, amestecat cu rășină pentru a-l împiedica să se întunece cu timpul, pe care Van Huys îl folosise cînd pictase plușul ce acoperea masa; un pluș

87

ale cărui pliuri avea să le amplifice mai tîrziu, cu aceeași culoare, pentru a acoperi inscripția latină. Toate acestea, Julia o știa prea bine, îi ridicau o problemă etică, pe lîngă dificultățile tehnice firești... Era permis, respectînd spiritul picturii, să descopere inscripția pe care chiar automl hotărîse s-o ascundă?... Pînă unde putea să-și îngăduie un restaurator să trădeze dorința unui artist, întrupată în opera sa cu aceeași solemnitate, ca și cum ar fi vorba de un testa-ment?... Iar cota picturii, odată dovedită prin radiografii existența inscripției și făcută publică, avea să fie mai înaltă cu cuvintele acoperite sau cu ele scoase la iveală?

Din fericire, își spusese în chip de concluzie, în toată povestea aceea nu era decît o angajată. Decizia trebuia să fie luată de proprietar, de Menchu și de tipul de la Claymore, Paco Montegrifo; ea avea să facă ce se va hotărî. Deși, dacă se gîndea bine, ar prefera să lase lucrurile cum erau, de-ar fi după ea. Inscripția exista, textul ei era cunoscut și nu trebuia să fie scos la lumină. La urma urmelor, stratul de vopsea care o acoperise vreme de cinci veacuri făcea parte

d- n istoria tabloului.

Notele saxofonului umpleau atelierul, izolînd-o

de toate. Trecu ușor tamponul îmbibat în solvent peste conturul chipului lui Roger de Arras, în dreptul nasului și al gurii, și se adînci iar în contemplarea pleoapelor plecate, a trăsăturilor fine de penel ce revelau riduri abia vizibile în jurul ochilor, a căror privire era absorbită de partidă. În acest moment tînăra își lăsă imagina-ția să zburde pe urmele ecourilor gîndurilor nefe-ricitului cavalier. Plutea în ele o aură de dragoste și de moarte, ca pașii Destinului în misteriosul balet interpretat de piesele albe și negre pe

88

pătratele tablei de șah; pe propriul său scut, străpuns de o săgeată de arbaletă. Și, în pen-umbră, străluceau lacrimile unei femei, în apa-rență adîncită de ceasuri în lectura unui ceaslov -sau era oare vorba de *Poema trandafirului și a cavalierului* ? -, o umbră tăcută rememorînd lîngă fereastră zile de lumină și de tinerețe, metal lucitor, draperii și pași hotărîți pe pardoseala de la curtea burgundă; coiful sub brațul drept și fruntea semeată a războinicului în culmea pute-rii și a faimei sale, ambasador mîndru al celui pe care rațiuni de stat îl îndemnau să o ia în căsă-torie. Și șoaptele doamnelor, și chipul grav al curtenilor, și propria ei îmbujorare în fața acelei priviri senine, cînd i-a auzit glasul, călit în lupte, cu acea stăpînire de sine tulburătoare ce se regă-sește numai la cei care au strigat vreodată numele Domnului, al regelui sau al doamnei lor, năpus-tindu-se călare asupra dușmanului. Și taina ini-mii ei în anii

care au venit mai apoi. Și Tăcuta Prietenă, Ultima însoțitoare, ascuțindu-și răbdătoare coasa, încordând o arbaletă în șanțul de la Poarta de Răsărit. Culorile, tabloul, atelierul, acordurile grave ale saxofonului, vibrând în preajmă, păreau că se rotesc în jurul Juliei. A fost un moment în care a încetat să mai lucreze, pentru ca, închizând ochii, năucită, să respire adânc, ritmic, încercând să-și alunge groaza subită care o înfiorase o clipă, când a crezut, sub efectul perspectivei tabloului, că se află *înăuntrul lui*, ca și cum masa și jucă-torii ar fi rămas brusc în stînga ei, iar ea s-ar repezi înainte, prin încăperea înfățișată în pictură, înspre fereastra deschisă lîngă care citea Beatrice de Burgundia. De parcă i-ar fi de-ajuns să-și aplece trupul peste pervaz ca să vadă ce era dedesubt, la poalele zidului: șanțul de la Poarta

89

de Răsărit, unde Roger de Arras fusese străpuns de săgeată pe la spate.

îi trebui timp să se liniștească, și nu reuși

pînă cînd, cu o țigară în gură, nu aprinse chibri- j tul. I-a fost greu să apropie flacăra de capătul ' țigării, fiindcă mîna îi tremura ca și cum tocmai ar fi atins chipul Morții.

—Nu-i altceva decît un club de șah, spuse Căsar în timp ce urcau pe scară. Clubul Capablanca.

— Capablanca ? Julia privi cu neîncredere ușa

deschisă. în fund se vedeau mese cu bărbați aple-cați deasupra lor și spectatori alcătuind grupuri

împrejur.

— Jose Raul Capablanca, lămuri anticarul, cu

bastonul sub braț, scoțîndu-și pălăria și mînu-șile. După cum se spune, cel mai bun jucător din toate timpurile... Lumea e plină de cluburi și de tumee care îi poartă numele.

Intrară în localul împărțit în trei mari săli, fiecare cu o duzină de mese ; la aproape toate se desfășurau partide. în atmosferă se auzea un zvon particular, nici zgomot, nici liniște; un fel de murmur blînd și reținut, ceva solemn, ca al oamenilor dintr-o biserică. Mai mulți jucători și curioși o priviră pe Julia cu mirarc sau cu deza-probare. Publicul era în exclusivitate masculin. Mirosea a fum de țigară și a lemn vechi.

—Femeile nu joacă șah, întrebă Julia? Cesar, care-i oferise brațul înainte de a intra în local, păru că meditează la întrebare.

—Adevărul e că nu m-am gîndit niciodată la asta, spuse în chip de concluzie. Dar e evident că aici nu. Poate acasă, între cîrpit și gătit.

— la te uită, marele mascul!

90

—Ăsta-i un calambur oribil, iubito. Nu fi îngrozitoare.

îi primi în vestibul un domn amabil și vorbăreț, între două vîrste, cu chelie proeminentă și mus-tață tăiată cu grijă. Cesar îl prezentă Juliei drept domnul Cifuentes, directorul Societății de Recreare Jose Raiil Capablanca.

— Cinci sute de membri cotizanți, preciză mîndru acesta, arătîndu-le trofee, diplomele și fotografiile care împodobeau pereții. Organizăm și un turneu național... - se opri în dreptul vitri-nei unde erau expuse mai multe jocuri de șah, mai curînd uzate decît vechi. Frumoase, nu?... Bineînțeles, aici folosim exclusiv modelul Staunton.

Se întoarce spre Cesar, așteptîndu-i parcă încu-viințarea, iar anticarul se văzu obligat să facă un gest de circumstanță.

— Desigur, zise, și Cifuentes îi zîmbi cu simpatie.

— Lemn, pe cuvînt! preciză. Nici vorbă **de** plastic.

—Bineînțeles.

Cifuentes se întoarse spre Julia, mulțumit.

— Ar trebui să vedeți ce-i aici sîmbăta seara -aruncă împrejur o privire satisfăcută, ca o cloșcă ce și-ar privi puii. Astăzi e o zi obișnuită; amatori care ies de la serviciu și dau o raită înainte de cină, pensionari care-și dedică toată după-amiaza... o atmosferă foarte plăcută, cum vedeți. Foarte...

— Edificatoare, zise Julia, cam într-o doară. Dar lui Cifuentes cuvîntul i se păru foarte potrivit.

— Edificatoare, așa-i. Și, după cum puteți vedea, sînt destul de mulți tineri... Cel de colo e de excepție. La nouăsprezece ani a scris un studiu de o sută de pagini despre cele patru linii ale deschiderii Nimzoindia.

91

—Nu mai spuneți, Nimzoindia, măi, să fie... Sună - Julia căută cu disperare un cuvînt -

definitiv.

— Mă rog, poate că definitiv e prea mult spus, recunosc Cifuentes în mod cinstit. Dar e important.

Tînăra îl privi pe CEsar cerîndu-i ajutorul,

însă acesta se mulțumi să-și ridice o sprînceană, interesat cît se poate de politicos de dialog. Se înclină spre Cifuentes, ținîndu-și bastonul și pălăria în mîinile încrucișate la spate și părăind că se amuză teribil.

— Eu însumi, adăugă șahistul, arătîndu-și pieptul cu degetul mare cam prin dreptul primului nasture de la vestă, mi-am adus acum cîțiva ani mica mea contribuție...

— Nu mai spuneți! comentă Cesar și Julia se uită la el îngrijorată.

— Cum auziți - directorul zîmbea, cu modestie forțată. o subvariantă la apărarea Caro-Kann, cu sistemul de doi cai. Știți doar: cal, trei nebuni, regină... *Varianta Cifuentes* - îl privi pe CEsar plin de speranță. Poate ați auzit vorbindu-se de ea. 1

— Să n-aveți cea mai mică îndoială, răspunse |
anticarul cu desăvîrșit sînge rece. i Cifuentes zîmbi, recunoscător. i

— Credeți-mă că nu exagerez spunîndu-vă că |
în acest club, sau societate de recreare, cum pre-fer să-i zic, se întîlnesc cei mai buni jucători din Madrid și poate din Spania... - păru să-și amin-tească ceva. Fiindcă veni vorba, am găsit omul de care aveți nevoie - se uită de jur împrejur pînă cînd i se luminează chipul. Da, iată-l acolo.

Veniți cu mine, vă rog.

Îl urmară într-o sală, pînă la mesele din fund.

— N-a fost ușor - lămuri Cifuentes pe cînd se apropiau - și mi-am petrecut toată ziua cu gîndul

92

la asta... La urma urmelor - se întoarse pe jumătate spre Cesar, cu un gest de scuză -,

dumneavoastră ați sugerat să vi-l recomand pe cel mai bun.

Se opriră la mică distanță de o masă la care doi bărbați jucau o partidă, urmăriți de o jumătate de duzină de curioși. Unul dintre jucători bătea ușurel toba cu degetele de o parte a tablei, peste care se înclina, cu o expresie gravă, pe care Julia o socoti identică celei zugrăvite de Van Huys pe fațajucătorilor din tablou. În dreptul lui, fără ca ciocănitul în masă al adversarului să-l deranjeze deloc, celălalt jucător stătea nemișcat, sprijiniindu-se ușor de spătarul scaunului de lemn, cu mâinile în buzunarele pantalonilor și bărbia adîncită în cravată. Era cu neputință de știut dacă ochii lui, ațintiți asupra tablei, se concentrau studiind-o sau erau absorbiți de vreun gând străin de partidă-

Spectatorii păstrau o tăcere plină de respect de parcă acolo se hotăra o chestiune de viață sau de moarte. Mai rămăseseră puține piese pe tablă, atît de amestecate, încît noilor veniți le era imposibil să-și dea seama cine juca cu piesele albe și cine cu cele negre. După vreo două minute, cel care bătea toba cu degetele folosi aceeași mîna ca să mute înainte un nebun alb, plasîndu-l între regele lui și un turn negru. După ce termină mișcarea, îi aruncă o scurtă privire adversarului, înainte de a se cufunda din nou în contemplarea tablei de șah și a-și relua ciocănitul ușor.

Un murmur prelung al spectatorilor însoți mutarea. Julia se apropie mai mult și putu să vadă cum celălalt șahist, care nu-și schimbase postura cînd adversarul lui mutase piesa, își concentra atenția asupra nebunului interpus. Rămase astfel o clipă și apoi, cu un gest atît de lent încît

93

a fost imposibil să se știe pîna. la sfîrșit spre ce piesă se îndrepta, mută un cal negru.

— Șah, spuse, și-și relua imobilitatea dinainte,

străin de rumoarea de încuviințare ce se auzi în preajmă.

Fără să i-o spună niimeni, Julia știu în clipa

aceea că el era omul pe care Cesar dorise să-l cunoască și pe care Cifuentes li-l recomanda; așa încît îl observă cu atenție. Să tot fi avut puțin peste patruzeci de ani, era foarte slab și de sta-tură mijlocie. Își pieptăna părul pe spate, fără cărare, și avea scobituri adînci în dreptul temple-lor. Urechile îi erau mari, nasul ușor acvilin, iar ochii încliași la culoare erau înfundați în orbite, lăsînd impresia că privește lumea cu neîncre-dere. Era departe de a avea aerul inteligent pe care Julia îl credea neaparat necesar la un șahist;

expresia îi era mai curînd apatică, indolentă, oglindind un fel de oboseală lăuntrică și dezinteres față de tot ce îl înconjura. Avea aspectul unui om care, în afară de faptul că făcea mutări pe o tablă de șah, nu așteaptă mare lucru de la

sine, își zise dezamăgită fata.

Totuși - sau poate tocmai din această cauză,

din plictisul infinit ce se degaja din expresia-i imperturbabilă -, cînd adversarul își mută regele o căsuță înapoi, iar el întinse încet mîna dreaptă spre piese, liniștea deveni diafană și absolută în S colțul acela al sălii. Julia, poate pentru că era străină de ceea ce se petrecea, intui surprinsă că spectatorii nu-l apreciau pe jucător, ca el nu se i bucura nici de cea mai mică simpatie din partea lor. Citi pe fețele lor că acceptau scrișnind din dinți superioritatea lui dinaintea tablei de șah, deoarece în calitate de amatori nu se puteau sustrage necesității de a urmări pe pătratele albe

și negre evoluția precisă, lentă, implacabilă, a pieselor pe care le muta. Dar, în fond - și în legătură cu asta tînăra tocmai căpătase o inexplicabilă certitudine -, cu toții nutreau în sinea lor speranța de a fi prezenți cînd bărbatul acela și-ar găsi nașul, săvîrșind greșeala care l-ar distruge în fața adversarului.

— Șah, repetă jucătorul. Mișcarea lui fusese simplă în aparență, căci se mulțumise să mute un modest pion o căsuță mai în față. Însă adversarul lui încetă să mai bată toba cu degetele și și le duse la tîmplă, parcă pentru a-și potoli o zvicnire neplăcută. Apoi mai mută o căsuță regele său alb, de data aceasta înapoi și în diagonală. Părea că dispune de trei căsuțe drept refugiu, dar, dintr-o rațiune care-i scăpa Juliei, o alesese tocmai pe aceea. Un murmur de admirație stîmit în preajmă indica parcă reușita mutării, dar adversarul nu se tulbură.

—Acolo ar fi fost mat, spuse, și în tonul lui nu era nici cea mai mică nuanță de triumf; era doar comunicarea unui fapt obiectiv adversarului. Nu era nici compasiune. Rosti cuvintele acelea înainte de a muta vreo piesă, ca și cum ar cotisidera de prisos să le însoțească și de o demonstrație practică. Și atunci, aproape în silă, fără a dedica cel mai mic interes privirilor neîncrezătoare ale adversarilor și ale multora dintre spectatori, aduse, venind parcă de foarte departe, un nebun pe diagonala pătratelor albe ce traversau tabla dintr-o parte într-alta și-l plasă în apropierea regelui dușman, fără a-l amenința direct. Printre zvonurile comentariilor ce izbucniră în jurul mesei, Julia aruncă spre joc o privire confuză; nu știa mare lucru despre șah, dar avea cît de dt o idee ca să-și dea seama că șah mat însemna

95

o amețitoare directă la adresa regelui. Și regele acela alb părea a fi la adăpost. Se uită la Cesar, în speranța unei explicații, și apoi la Cifuentes. Directorul zîmbea blajin, clătînd mirat din cap.

— Ar fi fost mat din trei mutări, într-adevăr... -o informă pe Julia. Orice ar fi făcut, regele alb

n-avea scăpare.

—Atunci nu pricep nimic, spuse ea. Ce s-a întîmplat?

Cifuentes slobozi un hohot de rîs reținut.

— Nebunul acela alb era cel care putea să fi dat lovitura de grație; cu toate că, pînă l-a mutat, nici unul din noi n-a fost capabil s-o vadă... Se întîmplă însă că acest domn, deși știe foarte bine care e mișcarea, nu vrea s-o facă. A mutat nebunul ca să ne arate combinația corectă, dar l-a plasat dinadins într-o căsuță greșită, unde piesa e inofensivă.

— Tot nu înțeleg, spuse Julia. Nu vrea să câștige partida?

Directorul clubului Capablanca ridică din umeri.

—Asta-i partea ciudată... De cinci ani vine aici, e cel mai bun șahist pe care-l cunosc, dar nu l-am văzut cîștigînd nici măcar o dată.

În momentul acela jucătorul ridică ochii și privirea lui o întîlni pe a Juliei. Toată stăpînirea, toată siguranța pe care le arătase în timpul jocului păreau a se fi risipit. Era ca și cînd, tenninînd partida și îndreptîndu-și privirea spre lumea care-l înconjura, bărbatul s-ar fi văzut lipsit de atri-butele ce-i asigurau invidia și respectul celorlalți. Numai atunci observă Julia cravata lui ieftină, sacoul maro șifonat la spate și urmele coatelor la mîneci, bărbia și obrajii bărbierîți neglijent pe care se zărea o barbă albăstruie, rasă pe la cinci

sau șase dimineața, înainte de a lua metroul sau autobuzul, pentru a se duce la slujbă. Pînă și expresia ochilor i se stinsese, redevenind opacă și cenușie.

—Vi-l prezint, spuse Cifuentes, pe domnul Munoz. Jucător de șah.

97

IV. Cel de-al treilea jucător

„Atunci, Watson - zise Holmes -, nu-i ciudat să-ți dai seama cum, uneori, ca să cunoști trecutul, tre-buie să cunoști mai înainte viitorul ?”

R. Smullyan

—Este o partidă adevărată, opină Munoz. Puțin stranie, dar logică. Tocmai au mutat negrele.

—Precis?

— Precis.

— De unde știți ?

— Știu.

Stăteau în atelierul fetei, în fața tabloului iluminat de toate lămpile care existau în încă-pere. Cesar pe sofa, Julia așezată la masă, Munoz în picioare în dreptul picturii lui Van Huys, încă puțin descumpănit.

—Vreți ceva de băut?

—Nu.

—Oțigară?

— Nu. Nu **fuinez**.

Plutea în aer o anumită stinghereală. Șahistul părea că nu se află în largul lui, îmbrăcat cu trenziul șifonat, ca și cum și-ar rezerva dreptul de a pleca dintr-o clipă într-alta, fără să dea

98

explicații. Păstra o expresie posomorită, neîncrezătoare; nu fusese ușor să-l aducă pînă aici. La început, cînd Cesar și Julia îi spusese despre ce e vorba, Munoz făcu o față ce n-avea nevoie de comentarii; îi lua drept niște nebuni. Apoi adoptă o atitudine bănuitoare, în defensivă. Să fie iertat dacă îi jignea, dar toată povestea aceea cu asasinatele medievale și o partidă de șah pictată într-un tablou era prea ciudată. Și chiar de-ar fi sigur tot ce-i povesteau, nu înțelegea foarte bine ce legătură avea el cu așa ceva. La urma urmelor - o repetă ca și cum ar fi stabilit în felul acesta distanțele cuvenite -, era doar un contabil. Un funcționar.

— Dar dumneavoastră jucați șah, îi spusese Cesar cu zîmbetul lui cel mai seducător. Tocmai traversară strada intrînd într-o cafenea unde se așezară lîngă un tonomat cu monede care, la răstimpuri, îi năucea cu monotona-i muzică pentru fraieri.

—Da, și ce-i cu asta? Nu era provocare, ci indiferență în răspunsul lui. Multă lume joacă. Și nu văd de ce tocmai eu...

— Se spune că sînteți cel mai bun. Șahistul îi adresă lui Cesar o privire greu de definit. Poate că este, crezu Julia că citește în acest gest, dar asta n-avea nici o legătură cu problema lor. A fi cel mai bun nu însemna nimic. Era posibil să fii cel mai bun, tot așa cum puteai fi blond sau puteai avea platfus, fără ca aceasta să implice obligația de a bate toba demonstrînd-o lumii.

— Dacă aș fi cum spuneți, răspunse după o clipă, m-aș prezenta la tumee de genul ăsta. Dar n-o fac.

— De ce ?

Munoz arunca o privire spre ceașca de cafea goală, înainte de a ridica din umeri.

99

— Pentru că nu vreau. Pentru așa ceva trebuie să ai chef. Vreau să spun dorința să câștigi... - îi privi ca și cum n-ar fi prea sigur că ei îi înțeleg cuvintele. Și mie mi-e indiferent.

— Sînteți un teoretician, comentă Cesar, cu o gravitate în care Julia descoperi o ironie ascunsă.

Mufioz susținu privirea anticarului cu un aer gînditor, de parcă s-ar strădui să găsească răs-punsul potrivit.

—Poate, zise în sfîrșit. Dar asta nu cred că vă e de prea mare folos.

Făcu gestul de a se ridica, întrerupt de îndată ce-l schiță, cînd Julia întinse o mînă, punîndu-i-o pe braț. A fost un contact ușor, cu o grabă plină de neliniște, pe care mai tirziu, cînd rămaseră singuri, CEsar avea s-o califice, ridicîndu-și o sprînceană, de foarte oportună feminitate, iubită, doamna care cere ajutor fără a întrece măsura, nelăsînd pasărea să zboare. El, Căsar, n-ar fi știut s-o facă mai bine; ar fi scos doar un mic strigăt de alarmă, deloc potrivit împrejurărilor. Munoz privi un moment înjos, la repezeală, mîna pe care Julia și-o retrăgea, și rămase așezat în vreme ce ochii lui alunecau pe suprafața mesei, zăbovind asupra propriilor mîini, cu unghiile nu foarte curate, nemișcate de o parte și de cealaltă a ceștii.

—Avem nevoie de ajutorul dumneavoastră, spuse Julia în șoaptă. Este vorba de ceva impor-tant, vă asigur. Important pentru mine și pentru munca mea.

Șahistul plecă puțin capul într-o parte, înainte de a se uita la ea, nu direct, ci spre bărbie, de parcă s-ar fi temut ca nu cumva, privind-o în ochi, să se stabilească între amîndoi un anga-jament pe care nu era dispus să și-l asume.

—Nu cred că mă interesează, răspunse în cele din urmă.

100

Julia se aplecă peste masă.

— Luați-o ca o partidă diferită de cele pe care le-ați jucat pînă acum... o partidă pe care, de data asta, ar merita s-o câștigați.

— Nu văd de ce să fie diferită. în fond, este veșnic aceeași partidă.

Cesar își pierdea răbdarea.

— Vă asigur, dragul meu prieten - anticarul își trăda iritarea învîrtindu-și de zor topazul de pe mîna dreaptă -, că nu reușesc să-mi explic ciudata dumneavoastră apatie... Atunci, de ce jucați șah?

Jucătorul stătu puțin pe gînduri. Apoi pri-virea îi alunecă iar spre niasă, dar de data aceasta nu se opri la bărbia lui Cesar, ci direct în ochii lui.

— Poate — răspunse calm - din același motiv pentru care dumneavoastră sînteți homosexual.

Parcă un vînt înghețat ar fi congelat masa. Julia aprinse în mare grabă o țigară, realmente îngrozită de indiscreția făcută de Munoz, fără nici o afectare sau agresivitate. Dimpotrivă, șahis-tul îl privea pe anticar cu un soi de atenție politicoasă, ca și cum, în cursul unui dialog conven-țional, ar fi așteptat replica unui interlocutor respectabil. Din privirea aceea lipsea cu desă-vîrșire orice intenție, interpretă fata. Chiar se ghicea o anume inocență, ca a unui turist care, fără să-și dea seama, încalcă regulile de conduită de prin partea locului cu stîngăcia lui de străin.

Căsar se mărgini să se aplece ușor spre Munoz, cu un aer interesat și un zîmbet amuzatjucîndu-i pe buzele fine și palide.

—Dragul meu prieten - spuse cu blîndețe. După tonul și înfățișarea dumneavoastră, trag concluzia că nu ați avut nimic de obiectat împotriva a ceea ce eu, cît se poate de umil, aș putea întruchipa în vreo formă sau alta... Tot

101

aşa precum, îmi închipui, n-ai avea nimic de obiectat împotriva regelui alb sau împotriva jucătorului care vă era adversar acum câteva minute, acolo sus, la club. Nu-i aşa ?

— Mai mult sau mai puțin. Anticarul se întoarce spre Julia.

— Îți dai seama, prietene? Totu-i în regulă, nu-i nici un motiv de îngrijorare... Bărbatul acesta miniinat încerca doar să sugereze că nu joacă şah decât pentru că natura lui implică jocul în sine - zîmbetul lui Cesar se accentuă, condescendent. Ceva *teribil* de legat de tot felul de probleme, combinații, închipuiri... în comparație cu aceasta, ce poate să însemne un prozaic şah mat ? - se dădu pe spate în scaun, uitîndu-se în ochii lui Muioz care-l cercetau imperturbabili. o să vă spun eu. Nu înseamnă nimic - ridică palmele, de parcă i-ar invita pe Julia și pe şahist să verifice adevărul cuvintelor lui. Nu-i așa, dragul meu prieten ?... Doar un dezolant punct final, o revenire forțată la realitate - își încreți nasul. La adevărata existență: rutina obișnuitului și a cotidianului.

Cînd Cesar tennină de vorbit, Munoz rămase câteva clipe tăcut.

— Nostim - își mîjgia ochii părăind a schița un zîmbet ce nu izbutea să i se fixeze pe buze. E exact așa, cred. Dar n-am auzit niciodată lucrurile astea, spuse cu voce tare.

— Mă bucur să vă inițiez în materia aceasta, răspunse Cesar cu intenție și cu un rîs ușurel, care-i aduse o privire dojenitoare din partea Juliei.

Şahistul își pierduse în parte siguranța. Acum părea puțin descumpănit.

— Și dumneavoastră jucați şah ? Căsar slobozi un hohot scurt. E insuportabil de teatral în dimineața asta, se gîndi Julia; ca ori de cîte ori avea la dispoziție un public potrivit.

102

— Știu să mut piesele, ca toată lumea. Dar e un joc care mă lasă rece... își îndreptă spre Munoz o privire pe neașteptate serioasă. Jocul meu, mult stimat prieten, e să mă feresc zi de zi de mutările prin care viața dă şah mat, ceea ce nu-i de ici-de colo - își mișcă mîna cu nepăsare și ele-ganță, într-un gest care-i cuprindea pe amîndoi. Și, ca dumneavoastră, dragul meu prieten, ca noi toți, am nevoie și de micile mele trucuri ca s-o scot la capăt.

Munoz se uita, încă nedumerit, spre ușa ce dădea spre stradă. Lumina din local îi imprima un aer obosit, accentuîndu-i umbrele din ochi, care păreau mai adînci. Cu urechile-i mari ivindu-se deasupra treniului, cu nasul proeminent și fața osoasă, părea un cîine nenorocit și costeliv.

— Bine, spuse. Duceți-mă să văd tabloul acesta. Și acum stăteau acolo, așteptînd verdictul lui Munoz. Stînjeneala de la început de a se afla într-o casă necunoscută, în prezența unei tinere frumoase, a unui anticar cu pasiuni ambigue și a unui tablou cu un aspect echivoc, părea să se risipească pe măsură ce partida de şah înfașată în pictură îi acapara atenția. În primele minute o observase nemișcat și în liniște, puțin mai retras și cu mîinile la spate, în postură identică, remarcă Julia, cu cea a curioșilor care priveau, la clubul Capablanca, desfășurarea partidelor. Și, bineînțele, exact asta și făcea. După un scurt răstimp, în care nimeni nu rosti un cuvînt, ceru creion și hîrtie și, după alte clipe de reflecție, se sprijini de masă pentru a trasa o schiță a partidei, rîdînd cînd ochii din cînd în cînd ca să observe poziția pieselor.

— Din ce secol este pictura ? întrebă. Dese-nase un pătrat împărțit în șaiszeci și patru de căsuțe prin linii verticale și orizontale.

103

— Sfirșitul secolului al cincisprezecelea. Munoz se încrunta.

— Amănuntul cu data e important. Pe vremea aceea, regulile șahului erau aproape aceleași ca și acum. Dar pînă atunci, mutarea unor piese era diferită... Regina, de pildă, se putea deplasa numai în diagonală, într-un pătrat vecin, iar apoi putea sări trei. Nici rocada regelui nu era cunoscută pînă în Evul Mediu - lăsa un moment dese-nul ca să observe mai atent. Dacă cine a imaginat partida asta a făcut-o după reguli modeme, poate că am reuși s-o rezolvăm. Dacă nu, va fi greu.

— Afost în actuala Belgie, preciză Cesar. Cam pe la o mie patru sute șaptezeci.

— Nu cred că-i vreo problemă, atunci. Cel puțin nu insolubilă.

Julia se ridică de la masă pentru a veni mai aproape de tablou, urmărind poziția pieselor pictate.

— Cum știți că ultima mutare a fost a pieselor negre?

— Sare în ochi. E de-ajuns să te uiți cum sînt dispuse piesele. Sau jucătorii - Munoz îl arată pe Ferdinand de Ostenburg. Acesta din urmă, care joacă, e clar, cu negrele și privește spre pictor, sau spre noi, e mai degajat. Chiar distrat, ca și cum atenția i s-ar îndrepta spre spectatori și nu spre tabla de șah... - îl indică pe Roger de Arras. Celălalt, însă, studiază mutarea de dinainte a adversarului. Nu vedeți cum se concentrează ? -se întoarse la schița lui. Pe deasupra, mai există și altă metodă să verificăm; de fapt, o să lucrăm cu ea. Se numește analiză retrospectivă.

— Analiză cum?

— Retrospectivă. Plecînd de la o anumită poziție de pe tablă, se poate reconstitui partida în urmă pentru a vedea cum s-a ajuns la situația

104

aceasta... Un fel de șah invers, ca să mă înțelegeți. Prin inducție. Se începe cu rezultatele și se ajunge la cauze.

— Ca Sherlock Holmes, comentă Căsar, vizibil interesat.

— Cam așa ceva.

Julia se întorsese spre Muiioz și-l privea cu neîncredere. Pînă în momentul acela, șahul nu însemnase altele pentru ea decît un joc cu reguli ceva mai complicate decît țîntarul sau dominoul, care cereau doar mai multă concentrare și inteligență. Din acest motiv o impresiona atît de mult atitudinea lui Munoz față de tabloul lui Van Huys. Era limpede că spațiul acela pictat pe trei planuri - oglindă, salon, fereastră -, unde se petrecea momentul consemnat de Pieter van Huys, un spațiu în care ea însăși ajunsese să amețească din pricina efectului optic creat de talentul artistului, era pentru Munoz, care pînă atunci nu cunoscuse mai nimic despre tablou și ignora o bună parte din conotațiile-i tulburătoare, un spațiu în care părea să se miște în largul lui, de parcă, făcînd abstracție de rest, șahistul ar fi capabil să-și asume pe loc poziția pieselor, inte-grîndu-se cu uimitoare naturalețe în joc. Și, în plus, pe măsură ce se concentra asupra *Partidei de șah*, Munoz se dezbăra de stinghereala de la început, de reticența și năuceala care-l copleșiseră la bar, și părea din nou jucătorul impasibil și sigur pe sine, așa cum îl văzuse ea pentru prima oară la clubul Capablanca. De parcă ar fi de-ajuns prezența unei table de șah pentru ca bărbatul acela posomorît, nehotărît și șters să-și recapete siguranța și încrederea.

— Vreți să spuneți că e posibil să jucați invers, pînă la început, partida de șah zugrăvită în tablou?

.105

Munoz facu unul din gesturile acelea ale lui care însemnau că nu se angajează în nici un fel.

—Nu știu dacă pînă la început... Dar pre-supun că vom putea reface cîteva mutări - privi tabloul, ca .și cum l-ar fi văzut acum sub o altă lumină, iar apoi i se adresă lui Cesar. îmi închipui că tocmai asta urmărea pictorul.

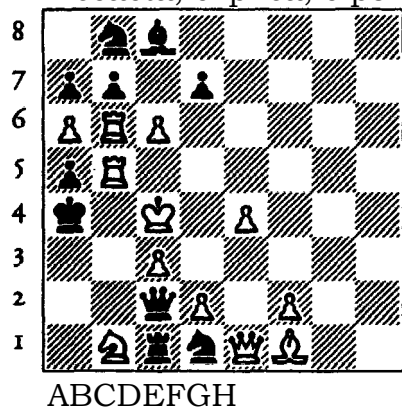
— Dumneavoastră sînteți cel care trebuie s-o dovediți, răspunse anticarul. întrebarea perversă e cine a luat un cal ?

— Calul alb, preriză Munoz. Există numai unul în afara tablei de joc.

—Elementar, spuse Cesar, adăugînd, cu un zîmbet. Dragul meu Watson.

Șahistul nu luă în seamă gluma sau nu vru să arate c-a înțeles-o; umorul nu părea să fie una din trăsăturile sale. Julia se apropie de sofa, așezîndu-se lîngă anticar, fascinată ca o fetiță înaintea unui spectacol incitant. Munoz termi-nase schița și dădu să le-o arate.

— Aceasta, explică, e poziția înfățișată m tablou:

—' ...Cum vedeți, am stabilit niște coordonate pentru fiecare din pătrate, pentru a vă ușura

106

localizarea pieselor, văzută astfel din perspectiva jucătorului din dreapta...

— Roger de Arras, preciză Julia.

—Roger de Arras sau cum l-o fi chemînd. Cert e că, văzînd tabla din această poziție, nume-rotăm de la unu la opt pătratele pe verticală și le dăm o literă, de la A la H, pe orizontală - le arată cu creionul. Mai sînt și aite clasificări mai tehnice, dar cred că v-ați încurca.

— Fiecare semn corespunde unei piese ?

— Da. Sînt semne convenționale, unele negre și celelalte albe. Aici jos am notat ce reprezintă fiecare:

g?	REGE	®	REGINĂ
^	NEBUN	^	CAL
B	TURN		PION

— ...în felul acesta, chiar dacă aveți puține cunoștințe de șah, e ușor de văzut că regele negru, de exemplu, se află în pătratul A^ - Și că la F^, de pildă, e un nebun alb... înțelegeți?

— Perfect.

Munoz le arată alte semne pe care le desenase mai departe.

—Pînă acum ne-am ocupat de piesele de pe tablă; dar, penferu a analiza partida, e neapărat necesar să știm ce piese sînt în afara ei. Cele suprimate - se uită la tablou. Cum se numește jucătorul din stînga?

— Ferdinand de Ostenburg.

— Păi, don Ferdinand de Ostenburg, carejoacă, se vede bine, cu negrele, i-a luat adversarului următoarele piese albe:

— ...Adică: un nebun, un cal și doi pioni. La rîndul lui, respectivul Roger de Arras i-a luat aceste piese:

1 1 1 JLăJL

— ...Care înseamnă patru pioni, un tum și un nebun - Munoz căzu pe gînduri cu ochii la schiță. Privită astfel partida, jucătorul cu piesele albe are avantaj în fața adversarului: tum, pioni etce-tera. Dar, dacă am înțeles bine, nu asta-i problema, ci să aflăm cine a luat calul. Evident, una din piesele negre, simplu ca bună ziua; dar tre-buie să mergem aici pas cu pas, de la început -se uită la CEsar și la Julia, ca și cum ar fi fost nevoie să se scuze. Nu-i nimic mai înșelător decît un fapt evident. Asta-i un principiu logic, apli-cabil la șah: ce pare evident nu-i întotdeauna ceea ce s-a întîmplat cu adevărat sau e pe punctul să se întîmple... Pe scurt, asta înseamnă că tre-buie să aflăm ce piese negre de pe tablă sau din afara ei a luat calul alb.

— Sau cine a ucis cavalerul, nuanță Julia. Munoz facu un gest evaziv.

—Asta nu mai e treaba mea, domnișoară.

— Puteți să-mi spuneți Julia.

—Ei bine, asta nu mai e treaba mea, Julia... — cercetă hîrtia cu schița de parcă acolo și-ar fi notat ideile principale ale unei conferințe la care și-ar fi pierdut șirul. Cred că m-ați făcut să vin aici ca să vă spun ce piesă a luat calul. Dacă, din spusele mele, dumnevoastră amîndoi trageți niște concluzii sau descifrați o hieroglifa, e grozav! -îi privi cu mai multă hotărîre, ceea ce i se întîmpla adesea la sfîrșitul unei tirade tehnice, de parcă și-ar fi extras o doză de aplomb din cunoștințele sale. în orice caz, e ceva de care trebuie să vă

ocupați dumneavoastră. Eu sînt în vizită. Nu-s decît un jucător de șah. Cesar îl găsi rezonabil.

— Nu văd nici un inconvenient - anticarul se uită la Julia. El face pașii, noi îi interpretăm... Muncă în echipă, iubito.

Ea mai aprinse o țigară, încuviințînd în timp ce aspira fumul, prea interesată ca să se oprească la detalii ale formei. își puse mîna peste cea a lui Cesar, simțindu-i zvicnirea ușoară și regulată a pulsului sub pielea încheieturii. Apoi se așeză pe sofa picior peste picior.

— Cît o să dureze pînă o rezolvăm ? Șahistul își scărpină bărbia prost rasă.

— Nu știu. o jumătate de oră, o săptămînă... Depinde.

—De ce anume?

— De multe. De cum o să fiu în stare să mă concentrez. Și de noroc.

— Puteți începe chiar acum ?

— Bineînțeles. Am și început.

— Atunci, dați-i înainte.

Dar în momentul acela sună telefonul și par-tida de șah a trebuit să fie amînată.

Mult mai tîrziu, Julia susținu că presimțise despre ce era vorba; dar ea însăși recunoscă că e ușor să spui asta *a posteriori*. Mai ajunsese să spună că în clipa aceea a fost conștientă de cît de îngrozitor se complicau toate. în realitate, cmn află curînd, complicațiile începuseră cu mult înainte, înlănțuindu-se în chip ireversibil; deși pînă atunci nu ieșiseră încă la lunaină sub aspec-tul lor cel mai neplăcut. La drept vorbind, se putea spune că începură în 1469, cînd arbale-tierul acela mercenar, pion obscur al cărui nume nu a fost niciodată reținut de posteritate, întinse

eoarda unsă a armei înainte de a se posta lângă șanțul castelului din Ostenburg ca să aștepte, cu răbdare de vînător, să treacă pe acolo bărbatul pentru moartea căruia se auzea, în punga lui, clinchet de monede de aur.

La început, polițistul nu se arată din cale afară de nesuferit, date fiind împrejurările și faptul că era polițist, deși apartenența lui la Grupul de Investigații de Artă nu părea să-l deosebească prea tare de colegii săi de branșă. Cel mult, relația profesională cu lumea în care-și desfășura activitatea îi lăsase, poate, o anumită afectare în felul de a spune bună ziua sau luați loc și de a-și înnoda cravata. Vorbea încet, fără a fi excesiv de insistent, și încuviința adesea dînd din cap cam fără rost, cu toate că Julia nu izbuti să-și dea seama dacă ticul acesta se datora unei atitudini profesionale, menite să inspire încredere interlocutorilor, sau dorinței de a se preface că e la început de drum. De altfel, era scund și gras, se îmbrăca în maro și purta o mustață mexicană ciudată. În ce privește arta, inspectorul șef Feijoo se considera, cu modestie, un amator: colecționa cuțite vechi.

Julia a constatat toate acestea într-un birou al comisariatului de pe Paseo del Prado, în cele cinci minute ce urmau povestirii, de către Feijoo, a unor detalii macabre despre moartea lui Álvaro. Faptul că profesorul Ortega apăruse în cada de baie de acasă cu craniul fracturat, în timp ce făcea duș, era cu totul lamentabil. Poate că din pricina asta inspectorul părea că trece prin clipe la fel de neplăcute ca și Julia, povestind împrejurările în care cadavrul fusese descoperit de femeia de serviciu. Dar partea dificilă a problemei - și aici Feijoo își căută cuvintele înainte de a se uita întristat la tînără, ca și cum ar invita-o să mediteze asupra tristei condiții a speciei

110

umane - era că examenul medico-legal revela niște amănunte tulburătoare: era imposibil să se determine cu exactitate dacă moartea fusese accidentală sau provocată. Cu alte cuvinte, exista posibilitatea - inspectorul repetă de două ori *posibilitatea* - ca fractura de la baza craniului să fi fost cauzată de izbitura cu alt obiect solid care n-ar avea nici o legătură cu cada.

— Vreți să spuneți - Julia se rezemase de masă, neîncrezătoare - că cineva l-a putut omorî pe cînd făcea duș?

Polițistul făcu un gest cu care încerca, de bună seamă, s-o facă să se răzgîndească, fiindcă mer-gea prea departe.

— Am menționat doar această eventualitate. Cercetarea la prima vedere și autopsia coincid în sensul teoriei accidentului, în linii generale.

— În linii generale?... Despre ce vorbiți?

— Despre ce avem. Anumite detalii, ca tipul de fractură, poziția cadavrului... Chestiuni tehnice de care prefer să vă scutesc, dar care ne ridică niște semne de întrebare, niște îndoieli îndreptățite.

— Asta-i ridicol.

— Sînt aproape de aceeași părere - mustața mexicană luă forma unui îndurerat accent circumflex. Dar, dacă se confirmă, perspectiva o să fie alta: profesorul Ortega a fost asasinat cu o lovitură în ceafa... Apoi, după ce l-a dezbrăcat, cineva l-a putut băga sub dușul cu robinetele deschise, ca să simuleze un accident... în momentele astea se face un alt examen medico-legal, în eventualitatea că decedatul ar fi primit două lovituri în loc de una: prima pentru a-l doborî, iar cealaltă pentru a se asigura că era mort. Bine-înțeles - se trase pe spate în scaun, își încrucișă brațele și o cercetă liniștit pe fată -, nu sînt decît ipoteze.

111

Julia își privi mai departe interlocutorul ca cineva care se credea luat peste picior. Refuza să înregistreze tot ce auzise, nefiind în stare să stabilească o legătură directă între Alvaro și ceea ce sugera Feijoo. Fără îndoială, îi șoptea un glas ascuns

înăuntrul ei, era o distribuire greșită a rolurilor, ca și cum i-ar fi vorbit de o altă persoană. Era absurd să și-l imagineze pe Alvaro, cel pe care ea îl cunoscuse, asasinat pe neașteptate cu o lovitură în ceafă ca un iepure, gol, cu ochii deschiși sub șuvoiul de apă rece ca gheața. Era o prostie. Se întrebă dacă însuși Alvaro ar fi avut timp să găsească latura grotescă a întregii povești.

— Să ne închipuim o clipă, spuse ea după câteva momente de reflecție, că moartea n-ar fi fost acci-dentală... Cine ar putea avea motive să-l omoare ?

—Asta-i o întrebare foarte bună, cum se spune pnn filme... - dinții incisivi ai polițistului își prinseră buza de jos, cu o grimasă de precauție profesională. Dacă e să fiu sincer, n-am cea mai vagă idee - facu o mică pauză, luându-și un aer prea onest pentru a fi adevărat, vrînd să insi-nueze că punea, fără rezerve, toate cărțile pe masă. De fapt, contez pe colaborarea dumne-voastră ca să facem lumină.

—A mea? De ce?

Inspectorul o privi pe Julia cu deliberată înceti-neală, de sus pînă jos. Nu mai era amabil, iar gestul îi trăda un anume interes grosolan, ca și cum încerca să stabilească un soi de complicitate echivocă.

— Dunmeavoastră ați avut cu decedatul o legă-tură... Scuzați-mă, dar meseria mea nu-i plăcută -judecînd după zîmbetul de suficiență ce i se citea sub mustață, nu părea că-i displace prea mult în

112

clipa aceea meseria pe care o avea. Virî mîna în buzunar ca să scoată o cutie de chibrituri cu nuinele unui cunoscut restaurant de lux și aprinse, cu un gest ce pretindea să fie galant, țigara pe care Julia tocmai și-o pusese în gură. Vreau să spun o, hm, idilă. E adevărat?

—E adevărat. Julia scoase fumul, închizînd puțin ochii, stingheră și furioasă. o idilă, spusese polițistul, rezumînd cu nepăsare un fragment din viața ei, a cărui cicatrice încă mai zvîcnea. Și, fără îndoială, se gîndi, tipul ăsta gras și vulgar, cu mustață ridicolă, zîmbea în sinea lui în vreme ce evalua dintr-o privire calitatea mărfii. Prietena decedatului, nu-i rău deloc, o să comenteze cu colegii, cînd se va duce jos să bea o bere la barul comisariatului. Nu m-ar deranja să-i fac o favoare.

însă alte aspecte ale propriei sale situații o preocupau mai mult. Alvaro mort. Poate asa-sinat. Absurd sau nu, ea se afla într-un comi-sariat de poliție, și erau prea multe puncte neclare pe care nu reușea să le înțeleagă. Iar să nu înțe-legi anumite lucruri putea fi foarte primejdios.

își simțea tot trupul încordat, concentrat și atent, în defensivă. îl privi pe Feijoo, care nu se mai arăta compătimitor și nici cumsecade. Totul era o chestiune de tactică, își spuse. încercînd să fie obiectivă, constată că nici inspectorul n-avea motive să se arate delicat. Nu era decît un poli-țist, necioplît și vulgar, ca oricare altul, care-și făcea meseria. La urma urmelor, medită, încercînd să vadă situația din punctul de vedere al interlocutorului, ea era tot ce avea la mîna indi-vidul acela: fosta prietenă a decedatului. Singurul fir de care putea trage.

— Dar povestea asta e veche, adăugă, lăsînd să cadă scrumul în scrumiera imaculat de curată

113

și plină de clame pentru hîrtii, pe care Feijoo o ținea pe birou. S-a terminat de un an... Ar trebui s-o știți.

Inspectorul își sprijini coatele pe masă, aple-cîndu-se spre ea.

— Da, zise aproape confidențial, de parcă tonul acela ar fi o dovadă de netăgăduit că, ajunși aici, amîndoi erau vechi parteneri și el era cu totul și cu totul de partea ei. Apoi zîmbi și păru că se referă la un secret pe care era dispus să-l păs-treze cu gelozie. Dar v-ați întîlnit cu el acum trei zile.

Julia își disimulă surpriza, uitîndu-se la el cu expresia cuiva care aude o poveste de pomină. Firește, Feijoo se dusese și întrebese la facultate. Orice secretară sau portar putea să-i fi povestit. Însă nici nu era vorba de ceva ce trebuia ascuns.

— Am fost să-i cer ajutorul în legătură cu un tablou de a cărui restaurare mă ocup zilele astea -o surprinse faptul că polițistul nu-și însemna nimic și presupuse că asta facea parte din metoda lui: lumea vorbește mai liber cînd crede că, poate, cuvintele se împrăstie în aer. Am stat de vorbă cam nn ceas în biroul lui, după cum știți, se pare, foarte bine. Chiar am și stabilit să ne întîlnim mai tîrziu, dar nu l-am mai văzut.

Feyoo răsucea cutia de chibrituri între degete.

— Despre ce ați vorbit, dacă nu mă amestec prea mult?...Am speranța că vă dați seama și-mi scuzați întrebările de genul ăsta... hm, personale. Vă asigur că sînt de simplă rutină.

Jtilia îl privi în liniște pe cînd trăgea din țigară, iar apoi făcu semn că nu, clătînd din cap.

— Dumneavoastră se pare că mă luați drept proastă.

Polițistul închise pe jumătate pleoapele, îndreptîndu-se puțin în scaun.

114

— Iertați-mă, dar nu știu de ce...

— o să vă spun de ce - își strivi violent țigara în grămăjoara de clame, fără să se îndure de suferința cu care el îi urmări gestul. Eu n-am nici cea mai mică reținere să vă răspund la întrebări, Se întîmplă însă că, înainte de a continua, o să vă cer să-mi spuneți dacă Alvaro a căzut în cadă sau nu.

—Realmente - Feijoo păru prins pe picior greșit - nu dispun de indicii...

— Atunci n-are rost să mai vorbim. Dar, dacă credeți că e ceva neclar în moartea asta și încercați să mă trageți de limbă, vreau să știu chiar acum dacă mă interogați în calitate de suspectă... Căci dacă-i așa, ori plec imediat din comisariatul ăsta, ori cer un avocat.

Polițistul își ridică mîinile, împăciuitor.

—Asta ar fi prematur - zîmbi strîmb miș-cîndu-se în scaun de parcă și-ar fi căutat iar cuvintele. Versiunea ofidală, pînă acum, este aceea că profesorul Ortega a suferit un accident.

— Și minunații dumneavoastră medici legiști au spus pînă la urmă că-i altceva?

— în cazul acesta... Feijoo facu un gest vag. Dumneavoastră n-ați fi mai suspectă decît ori-care dintre persoanele care erau în legătură cu cel mort. Imaginați-vă ce mai listă de candidați...

— Asta-i problema. Că nu reușesc să-mi ima-ginez pe nimeni în stare să-l omoare pe Alvaro.

— Mă rog, așa credeți dumneavoastră. Eu văd altfel lucrurile: studenți trîniți la examene, colegi geloși, amante ranchiunoase, soți intransigenți... -numărase cu arătătorul pe degetele de la o mîină și lăsă gestul în aer cînd nu mai avu degete libere. Nu, ceea ce se întîmplă, și asta va trebui s-o recunoașteți, e că mărturia dumneavoastră e foarte prețioasă.

115

—De ce? Mă plasați la capitolul amante ranchiunoase ?

— N-aș merge așa departe, domnișoară. Dar dumneavoastră v-ați întîlnit cu el doar cu cîteva ore înainte de a-și sparge capul... Sau de a i-l sparge careva.

— **Ore** ? - de data aceasta Julia era într-adevăr descumpănită. Cînd a murit?

—Acum trei zile. Miercuri, între două după-masa și miezul nopții.

—Asta-i imposibil. Trebuie să fie o eroare.

— o eroare ? - expresia comisarului se schimbase. Acum o privea pe Julia cu neîncredere fațișă. Nu există eroare posibilă. E verdictul medicului legist.

— 'IYebuie să fie. o eroare de douăzeci și patru de ore.

— De ce credeți așa ceva ?

— Pentru că joi seara, a doua zi după ce am stat de vorbă cu el, mi-a trimis acasă niște docu-mente pe care i le cerusem.

— Ce fel de documente ?

— Despre istoria tabloului la care lucrez.

— Le-ați primit prin poștă ?

— Prin curier, chiar în seara aceea.

— Vă amintiți de la ce agenție ?

— Da. Urbexpress. Și s-a întâmplat vineri, pe la opt... Cum vă explicați asta?

Polițistul pufii sceptic pe sub mustață.

— Nu-mi explic. Joi seara, Alvaro Ortega era mort de douăzeci și patru de ore, așa că nu v-a putut trimite documentele. Cineva... - Feijoo facu o scurtă pauză, pentru ca Julia să asimileze ideea. Cineva trebuie s-o fi făcut în locul lui.

— Cineva ? Cine anume ?

— Cel care l-a omorât, dacă a fost într-adevăr omorât. Asasinul ipotetic. Sau asasina - polițistul

116

o privi pe Julia plin de curiozitate. Nu știu de ce atribuim așa dintr-o dată personalitate mascu-lină cui săvârșește o crimă... - păru că-i pică fisa. Era vreo scrisoare, vreo notă care să însoțească raportul acela trimis chipurile de Alvaro Ortega?

— Numai documentele; dar e logic să credem că le-a trimis el... Sînt sigură că e o eroare în toată povestea asta.

— Nici vorbă de vreo eroare! A murit mier-curi, iar dumneavoastră ați primit documentele joi. Numai dacă agenția n-a întîrziat să le aducă...

— Nu. Sînt sigură. Data era din aceeași zi.

— Mai era cineva cu dumneavoastră în seara aceea? Vreau să spun un martor.

— Doi: Menchu Roch și Cesar Ortiz de Pozas. Polițistul rămase cu ochii la ea. Surpriza lui părea sinceră.

— Don Cesar? Anticarul de pe strada Prado?

— Chiar el. îl cunoașteți ?

Feijoo mai șovăi puțin înainte de a face un gest afirmativ. îl cunoștea, spuse. Din motive de meserie. Dar nu știa că erau prieteni.

— **Păi, vedeți!**

—**Văd.**

Polițistul bătu cu pixul în masă. Păru brusc stingherit și avea motive. După cum află Julia a doua zi chiar de la Cesar, inspectorul șefeasimiro Feijoo era departe de a fi un funcționar model. Relația sa profesională cu lumea artei și a antichi-tăților îi permitea, la fiecare sfîrșit de lună, să-și rotunjească leafa de polițist prin cîștiguri supli-mentare. Din cînd în cînd, recuperînd un grup de piese furate, vreuna dispărea pe o pistă falsă. Anumiți intermediari de nădejde luau parte la aceste operațiuni, dîndu-i un procent din bene-ficii. Și, capriciile vieții, Cesar era unul dintre ei.

117

— Oricum, zise Julia, care încă ignora acest cumculum al lui Feijoo, presapun că a avea doi martori nu înseamnă nimic. Eu însămi mi-aș fi putut trimite documentele.

Feijoo încuviință fără comentarii, deși acum în privirea lui se citea mai multă prudență. Dar și un nou respect ce nu răspundea, așa cum Julia înțelese mai târziu, decât unor rațiuni practice.

— Adevărul este, zise în sfârșit, că toată treaba asta e foarte ciudată.

Julia privea în gol. Din punctul ei de vedere, încetase să mai fie dudată pentru a deveni sinistă.

— Nu înțeleg cine putea să aibă interes ca eu să primesc documentele acelea.

Feijoo, cu incisivii mușcându-și buza de jos, scoase un carnet din sertar. Mustăța îi atîma pleoștită pe cînd, preocupat, părea să analizeze argumentele pro și contra. Sărea în ochi lipsa lui de entuziasm văzîndu-se implicat în încurcătura aceea.

—Asta, mormăi, luîndu-și fără chefprimele notițe. Asta e, domnișoară, tot o întrebare bună.

Se opri în prag, simțindu-se cercetată cu curio-zitate de polițistul în uniformă care păzea poarta. Dincolo de copacii de pe partea cealaltă a bule-vardului, fațada neoclasică a muzeului era ilumi-nată de reflectoare putemice ascunse în grădinile din jur, printre bănci, statui și fîntîni de piatră. Cădea o ploaie abia perceptibilă, îndeajuns pentru a reflecta pe asfalt luminile vehiculelor și alter-nanța riguroasă de verde, chihlimbar și roșu a semafoarelor.

Julia își ridică gulerul scurtei de piele și o apucă pe trotuar, ascultîndu-și ecoul pașilor în portalurile pustii. Circulația era redusă și numai din cîhd în cînd farurile unei mașini o luminau din spate, proiectîndu-i silueta, lungă și subțire,

118

mai întii desfășurată la picioarele ei, apoi mai scurtă, șovăielnică și fugitivă într-o parte, pe măsură ce zgomotul motorului creștea în urmă pînă o depășea, împrăștiindu-i unna pe zid, în vreme ce mașina, acum două puncte roșii și alte două gemene pe asfaltul umed, se îndepărta în sus, pe bulevard.

Se opri la un semafor. Așteptînd să se facă verde, căută alte lumini verzi în noapte și le întîlni în licăririle fugare ale taxiurilor, la sema-foarele care clipeau de-a lungul bulevardului, în neonul îndepărtat, împărțindu-l cu albastru și galben, al unui bloc de sticlă la al cărui ultim etaj, cu geamurile luminate, cineva deretica sau încă mai lucra la ora aceea. Se făcu verde și Julia traversă căutînd acum luminile roșii, mai nume-roase în noaptea unui mare oraș; dar se interpuse sclipirea albastră a unei mașini de poliție care trecea în depărtare, tăcută ca o nălucă mută, fără ca Julia să ajungă să-i audă sirena. Auto-mobil roșu, semafor verde, neon albastru, sclipire albastră... Asta ar fi, se gîndi, gama de culori pentru a interpreta peisajul acela straniu, paleta necesară pentru a executa o pictură ce s-ar putea numi, ironic, *Nocturnă*, și a o expune la galeria Roch, cu toate că, de bună seamă, Menchu ar cere să-i explice titlul. Totul combinat adecvat cu tonuri de negru: negru beznă, negru negură, negru teamă, negru singurătate.

îi era într-adevăr teamă ? în alte împrejurări, întrebarea ar fi fost o temă potrivită pentru o discuție savantă, în compania plăcută a două prietene, într-o încăpere comodă și caldă, în fața unui șemineu și cu o sticlă pe jumătate băută. Teamă ca factor neașteptat, ca element de con-știință cutremurătoare a unei realități care se dezvăluie într-un moment concret, deși a existat

119

totdeauna acolo. Teamă ca sfîrșit nimicitor al inconștienței sau ca anihilare a unei stări de grație. Teamă ca păcat.

Cu toate acestea, mergînd printre culorile nopții, Julia nu era în stare să considere că ceea ce simțea era o chestiune savantă. Mai simțise înainte, bineînțeles, alte manifestări neînsem-nate ale aceleiași stări. Kilometrajul care depă-șește tot ce e rațional, în timp ce peisajul defilează în goană la dreapta și la stînga, iar linia inter-

mitentă a asfaltului pare o succesiune rapidă de trasoare, ca în filmele de război, înghițită de pîntecele vorace al automobilului. Sau senzația de abis, de adîncime insondabilă și albastră, atunci cînd te arunci de pe coverta unui vapor în marea necuprinsă și înoți, simțind cum apa îți alunecă pe pielea goală, cu îngrozitoare certitudine că orice fel de uscat e prea departe pentru picioarele tale. Chiar și alte spaime fără concretețe cu care te contopești în vreme ce dormi, pornind dueluri capricioase între imaginație și rațiune, și cărora, aproape întotdeauna, le este de ajuns un act de voință ca să se prefacă în amintire, sau în uitare, prin simpla deschidere a pleoapelor către umbrele fainiliare din dormitor.

Dar spaima aceea pe care Julia tocmai o desco-perise era diferită. Nouă, insolită, necunoscută pînă atunci, stăpinită de umbra Răului cu majus-culă, aidoma celei aflate la obîrșia suferinței și a durerii. Răul în stare să deschidă robinetul unui duș peste chipul unui bărbat asasinat. Răul ce nu poate fi zugrăvit decît cu negru de beznă, cu negru negură, cu negru singurătate.

Să fi fost ucis ? Era doar o ipoteză, își spuse pe cînd își observa propria umbră pe jos. Oame-nii mai și alunecă în cada de baie, se rostogolesc pe scări, trec pe roșu la semafor și mor. Iar medicii

120

legiști și polițiștii își dau și ei în petic din cînd în cînd, din deformare profesională. Toate acestea erau adevărate; dar cineva îi trimisese ei rapor-tul lui Alvaro, cînd Alvaro era mort de douăzeci și patru de ore. Asta nu mai era o ipoteză: docu-mentele se aflau la ea acasă, într-un sertar. Și asta era ceva real.

Se înfioră înainte de a se uita în spate să vadă dacă era urmărită. Și, cu toate că nu se aștepta să desopere nimic, văzu într-adevăr pe cineva. Era greu de spus dacă era urmărită sau nu; însă cam la cincizeci de metri se zărea o siluetă mergînd, luminată la răstimpuri, cînd străbătea spațiile de lumină care, reverberînd asupra fațadei muzeului, treceau printre coroa-nele copacilor.

Julia se uită înainte, continuîndu-și drumul. Toți mușchii îi transmiteau nevoia imperioasă de a fugi, ca atunci cînd, copilă fiind, străbătea portalul întunecos de acasă, înainte de a urca sărînd scările și de a suna la ușă. Dar își impuse logica unei minți obișnuite cu nonnalitatea. S-o ia la fugă doar din pricina faptului că cineva merge în aceeași direcție cu ea, la cincizeci de metri în spate, nu era doar exagerat, ci și cara-ghios. Totuși, se gîndi apoi, să te plimbi în liniște pe o stradă iluminată doar pe jumătate, cu un virtual asasin în urmă, oricît ar fi de ipotetic, nu era doar exagerat, ci și sinucigaș. Dilema îi reținu atenția preț de cîteva clipe în cursul cărora, cufun-dată în gînduri, a făcut ca frica să treacă pe un rezonabil plan doi pentru a decide că imaginația putea să-i joace o festă. Inspiră adînc, uitîndu-se cu coada ochiului în spate, în vreme ce-și bătea joc de ea însăși, și în clipa aceea putu să constate că distanța dintre ea și necunoscut se micșorase cu cîteva metri. Atunci fu din nou cuprinsă de

121

spaimă. Poate că pe Alvaro îl uciseseră *într-adevăr*, iar cine a făcut-o i-a trimis apoi raportul cu pri-vire la tablou. Se stabilea o legătură între *Partida de șah*, Alvaro, Julia și presupusul, posibilul, sau cine naiba o fi asasinul. Ești băgafcă pînă în gît în povestea asta, își zise și nu mai fu în stare să găsească pretexte pentru a rîde de propria-i tulbu-rare. Se uită în jur, căutînd un om de care să se apropie, cerîndu-i ajutor, sau pur și simplu agă-țindu-i-se de braț și rugîndu-l s-o însoțească departe de aici. Se mai gîndi să se întoarcă la comisariat, dar se iveră o dificultate: necunoscutul îi tăia drumul pe la jumătate. Un taxi, poate. Însă nu apărea nici o lumină verde - verde speranță - cît vedeai cu ochii. Atunci își simți gura atît de uscată, încît limba i se lipi de cerul gurii. Fii calmă, își zise. Păstrează-ți calmul,

proasto, sau o să te trezești cu adevărat în primejdie. Și reuși să-și facă puțin curaj, atît cît îi trebui ca s-o poată lua la fugă.

Un vaiet de trompetă, sfișietor și solitar. Miles Davis la pick-up și camera în penumbră, lumi-nată numai de o mică lampă flexibilă îndreptată de jos asupra tabloului. Tic-tacul ceasului de pe perete, cu un ușor reflex metalic ori de cîte ori pendula atingea maxima oscilație la dreapta. o scrumieră fumegîndă, un pahar cu resturi de gheață și de votcă pe covor, lîngă sofa; iar pe sofa Julia, așezată turcește, cu brațele în jurul picioarelor, și o șuviță de păr căzîndu-i pe față. Ochii, cu pupilele dilatate, ațintiți înainte, pri-veau pictura fără s-o vadă de fapt, concentrați asupra unui punct ideal situat dincolo de supra-fața acesteia, m peisajul ce se deslușea în fundal, la jumătatea distanței dintre cei doi jucători de șah și doamna așezată lîngă fereastră.

122

Pierduse noțiunea timpului de cînd stătea așa, fără să-și schimbe poziția, simțind cum muzica i se mișca ușor în creier, împreună cu aburii de votcă și căldura coapselor și a genunchilor goi înlănțuiți cu brațele. La răstimpuri, un acord de trompetă răzbătea mai intens dintre umbre și ea își mișca încet capul dintr-o parte într-alta, în ritm. Te iubesc, trompetă. Ești, în noptea asta, singura care-mi ține companie, pierdută și nostal-gică, așa cum e tristețea din snfletul meu. Și sunetul acela se strecura prin încăperea întune-cată și prin cealaltă, luminată, unde jucătorii își continuau partida, ieșind apoi prin fereastra Juliei, deschisă spre strălucirea felinarelor din stradă, acolo jos. Unde, poate, cineva, în umbra proiectată de un copac sau un portal, se uita în sus, ascultînd muzica ce răzbătea și prin cealaltă fereastră, cea zugrăvită în tablou, spre peisajul cu nuanțe diafane de verde și ocru unde se ivea, abia schițată de un penel nespus de fin, minus-cula săgeată cenușie a unei clopotnițe îndepărtate-

123

V. Misterul reginei negre

„Știam de acum că intrasem pe teritoriul nefast, dar nu cunoș-team regulile luptei.”

G. Kasparov

Octavio, Lucinda și Scaramouche îi cercetau cu ochii lor de porțelan pictat, într-o tăcere plină de respect și într-o desăvîrșită nemișcare, din spatele geamului. Lumina vitrinei, descompusă în romburi colorate, facea ca haina de catifea a lui Cesar să pară ca a unui arlechin. Niciodată Julia nu-și văzuse prietenul atît de tăcut și de calm, atît de asemănător cu una dintre statuile de bronz, teracotă și marmură, așezate ici-colo, printre tablouri, cristaluri și covoare, în maga-zinul de antichități. Amîndoi, Cesar și Julia, păreau că fac oarecum parte din decorul specific mai curînd intrigii încurcate a unei farse baroce decît lumii reale; unde își petreceau cea mai mare parte a vieții. C^sar avea o înfațișare deosebit de distinsă - la gît un fular de mătase de culoare bordo și între degete lungu-i portțigaret de fildeș -și adopta o poză vădit clasică, aproape goetheană în acel contre-jour pestriț, picior peste picior, o

124

mînă căzută cu studiată neglijență, cea care ținea portțigaretul, părul mătăsos și alb în aura de lumină aurită, roșie și albastră a vitrinii. Julia purta o bluză neagră cu guler de dantelă, iar profilul ei venețian se reflecta într-o oglindă mare care eșalona în profunzime mobile de mahon și lădițe incrustate în sidef, goblenuri și covoare, coloane ce se răsuceau în spirală sub statui gotice cioplite în lemn, acum scorojite, ba chiar și gestul resemnat și fără rost al unui gladiator de bronz, gol și căzut pe spate peste armele lui, ridicîndu-se într-un cot, în așteptarea verdictului, arătătorul în sus ori arătătorul înjos, unui împărat invizibil și atotputernic.

— Sînt speriată, mărturisi ea, și Cesar făcu o mișcare ce lăsa să se întrevadă și solitudinea și neputință. Un ușor gest de mărinimoasă și inu-tilă solidaritate, mîna pe care se zăreau delicate vene albastre suspendată în aer, prin lumina aurită. Un gest de dragoste conștient de limi-tările sale, expresiv și elegant, ca al unui curtean dm secolul al optsprezecelea față de doamna vene-rată, atunci cînd întrezărește, la capătul drumului pe unde îi poartă pe amîndoi funebra căruță, umbra ghilotinei.

— Poate că e exagerat, iubito. Sau cel puțin prematur. încă n-a demonstrat nimeni că Alvaro n-a alunecat în cadă.

— Și documentele ?

— Mărturisesc că nu găsesc o explicație. Julia înclină capul într-o parte și vîrfurile pletelor îi atinseră umărul. Era adîncită în tul-burătoare viziuni lăuntrice.

— Azi dimineață, cînd m-am trezit, m-am rugat ca totul să nu fie decît o regretabilă confuzie...

— Poate că este, reflectă anticarul la cele spuse. Din cîte știu, polițiștii și medicii legiști

125

sînt cinstiți și infailibili doar în filme. Și am înțeles că, acum, nici măcar aici.

Zîmbi acru, în silă. Julia îl privea fără să dea prea mare atenție cuvintelor lui.

— Alvaro asasinat... îți dai seama?

— Nu te mai chinui, prințesă. E doar o pom-poasă ipoteză a poliției... Și, pe de altă parte, n-ar trebui să te gîndești atîta la el. S-a dus, gata. Oricum dispăruse înainte.

— Nu în felul acesta.

— Nu contează acum. S-a dus și gata.

— E îngrozitor,

— Da. Inșă nu cîștigi nimic gîndindu-te întruna la asta.

— Nu? Alvaro moare, pe mine mă interoghează, simt că sînt nrmărită de cineva interesat de munca mea la *Partida de șah...* Și te sur-prinde că mi-e gîndul doar la asta. Ce altceva pot să fac?

— Foarte simplu, fetiço. Dacă ești atît de îngri-jorată, îi poți înapoia tabloul lui Menchu. Dacă într-adevăr crezi că moartea lui Alvaro n-a fost accidentală, închide-ți casa o vreme și fa o călă-torie. Putem petrece două sau trei săptămîni la Paris; am multe de făcut acolo... Totul e să stai la distanță pînă se termină povestea asta.

— Ce se întîmplă, de fapt?

— Nu știu, și asta-i cel mai rău. Că n-avem cea mai mică idee. Ce-a pățit Alvaro nu m-ar preocupa, dacă n-ar fi intervenit treaba cu docu-mente... - o privi, zîmbind stingherit. Și mărtu-risesc că mă îngrijorează, fiindcă n-am stofă de erou... S-ar putea ca unul dintre noi, fără s-o știe, să fi deschis un fel de cutie a Pandorei...

— Tabloul, confirmă Julia, înfiorîndu-se. Inscriptia ascunsă.

— • Fără îndoială. Totul de aici începe, după cît se pare.

126

Ea își întoarse chipul spre imaginea din oglindă și se privi lung, ca și cum n-ar recunoaște fata cu părul negru care o cerceta în tăcere cu ochii ei mari și negri, cu ușoare cearcăne imprimate de insomnie pe pielea palidă a obrazilor.

— Poate vor să mă omoare, Căsar. Degetele anticarului se crispară în jurul port-țigaretului de fildeș.

— Nu cît trăiesc eu, zise, și înfațișarea lui echivocă și elegantă lăsa să se întrevadă o hotă-rire agresivă; glasul i se sparse într-un ton ascu-țit, aproape feminin. Mă poate copleși toată teama de pe lume, iubito. Ba și mai rău. Dar de tine n-o să se atingă nimeni atîta timp cît eu te pot feri.

Julia nu avu încotro și zîmbi, înduioșată.

— Ce putem face ? întrebă după cîteva clipe de tăcere.

Cesar își plecă fața, gîndindu-se la întrebare cu toată seriozitatea.

— Mi se pare prematur să facem ceva... Încă nu știm dacă Alvaro a murit accidental sau nu.

— Și documentele ?

— Sînt sigur că cineva, undeva, o să răspundă la întrebarea asta. Problema e să aflăm dacă cine ți-a trimis raportul este răspunzător și de moar-tea lui Alvaro, sau dacă n-au nici o legătură una cu alta...

— Și dacă se confirmă ce-i mai rău ? Cesar zăbovi puțin cu răspunsul.

— în cazul acesta, vîd doar două opțiuni. Cele clasice, mica mea prințesă: s-o luărî la fugă sau să mergem mai departe. Dacă m-aș afla în dilema asta, cred că aș opta pentru fugă, dar asta nu înseamnă mare lucru... Știi că, dacă-mi propun așa ceva, pot să ajung îngrozitor de fricos.

Ea își încrucișase brațele la ceafă, sub păr, și medita, uitîndu-se în ochii deschiși la culoare ai anticarului.

127

— Și chiar ai lua-o la fugă așa, înainte de a afla ce se întîmplă ?

— Chiar așa. Știi doar povestea cu pisica pe care a omorît-o curiozitatea.

— Nu asta m-ai învățat cînd eram copilă, îți amintești?... Niciodată nu trebuie să ieși dintr-o încăpere fără să te uiți mai întîi prin sertare.

— Da, dar pe atunci nimeni nu mergea aiurea, alunecînd în cada de baie.

— Ești un ipocrit. În fond, mori de curiozitate să afli ce se întîmplă.

Anticarul făcu o strîmbătură a reproș.

— Să spui că *mor*, iubito, e tare de prost gust, date fiind circumstanțele... Tocmai că n-am nici un chef să mor, acum cînd aproape că sînt un domn în vîrstă și am tinerei adorabili care-mi alină bătrînețea. Și nici tu nu vreau să mori.

— Și dacă mă hotărîsc să merg mai departe, pînă aflu ce se întîmplă cu tabloul acesta?

CEsar strînse din buze și-și plimbă în gol pri-virea, de parcă nici măcar nu s-ar fi gîndit la alternativa aceea.

— De ce-ai face-o ? Dă-mi un motiv serios.

— Pentru Alvaro.

— Nu ține. Alvaro nu mai conta atît; te cunosc suficient, ca s-o știi... Pe deasupra, după cum ai povestit, el nu juca prea corect în povestea asta.

—Atunci pentru mine. Julia își încrucișă brațele, provocatoare. La urma urmelor, e vorba de tabloul meu.

— Ascultă, am crezut că ți-e frică. Așa ai spus înainte.

— Și-mi este. Fac pipi pe mine de frică.

—înteleg. Cesar își sprijini bărbia pe dege-tele împreunate, pe care strălucea topazul. în practică; adăugă după o scurtă reflecție, trebuie să cauți comoara. Nu asta încerci să-mi spui?,...

128

Ca în vremurile de odinioară, cînd erai doar o copilă încăpățînată.

— Ca în vremurile de odinioară.

— Ce îngrozitor! Tu și cu mine ?

— Tu și cu mine.

— îl uiți pe Muioz. L-am luat și pe el la bord.

— Ai dreptate. Munoz, tu și cu mine, firește. CEsar făcu o grimasă. în ochi îi licărea o scînteie de amuzament.

— Va trebui să-l învățăm, atunci, cîntecul pira-ților. Nu cred că-l știe.

— Nici eu nu cred.

— Sîntem nebuni, fetiço - o privi țintă anti-carul pe Julia^ îți dai seama?

— Ce mai contează ?

— Țasta nu-i unjoc, iubito... De data asta, nu. Ea îi susținu privirea, netulburată. Era cu adevărat frumoasă foc, cu strălucirea aceea de hotărîre pe care oglinda i-o reflecta în ochii negri.

— Ce mai contează ? repetă în șoaptă. CEsar își clătină plin de indulgență capul. Apoi se sculă și fasciculul de romburi luminoase îi alunecă pe spate pînă jos, la picioarele fetei, în timp ce el se duse în fundul sălii, în colțul unde își avea biroul. Preț de cîteva minute se agită în dreptul seifului îngropat în perete, sub o tapi-serie veche fără valoare, o copie nereușită după *Doamna și licorna*. Cînd se întoarse, avea în mîini un pachet.

— Uite, prințesă, pentru tine. Un cadou.

— Un cadou ?

— Așa am spus. La mulți ani, deși nu e ziua ta. Surprinsă, Julia scoase ambalajul de plastic și apoi husa de protecție, cîntărind în palmă micul pistol din material cromat cu prăsele de sidef.

— E un Derringer vechi, așa că n-ai nevoie de permis de portarmă, explică anticarul. Dar

129

funcționează ca nou și e gata să tragă gloanțe de calibrul patruzeci și cinci. Abia de ocupă loc și poți să-l ții în buzunar... Dacă în zilele urmă-toare cineva se apropie sau dă tîrcoale casei tale -o privi țintă, fără cea mai mică urmă de glumă în ochii obosiți -, să-mi faci favoarea să ridici drăcia asta, așa, și să-i zbori creierii. Ții minte?... Ca și cum ar fi căpitanul Garfio în persoană.

Abia ajunsă acasă, Julia primi trei telefoane într-ojumătate de oră. Primul a fost de la Menchu, îngrijorată la citirea veștii în ziare. După spusele ei, nimeni nu menționa altă versiune în afară de accident. Julia se convinsese că prietenei ei nu-i păsa deloc de moartea lui Alvaro: ce o îngrijora erau posibilele complicații care ar perturba acor-dul cu Belmonte.

Cel de-al doilea telefon o surprinse. Era o invitație de la Paco Montegrifo să cîneze împre-ună diseară și să vorbească despre afaceri. Julia acceptă și stabiliră să se întîlnească la nouă la Sabatini. După ce închise telefonul, rămase cîteva clipe pe gînduri, căutînd o explicație a acestui subit interes. Dacă avea legătură cu Van Huys, corect era ca specialistul în licitații să stea de vorbă cu Menchu sau să le cheme pe amîndouă împreună. Așa-i spusese în cursul conversației, însă Montegrifo precizase limpede că era la mij-loc ceva care-i interesa numai pe ei doi.

Medită pe cînd își schimbă hainele, își aprinse o țigară și apoi se așeză în fața tabloului pentru a continua să dea jos stratul de vemis învechit. Tocmai începuse să șteargă ușor cu vată, cînd sună pentru a treia oară telefonul, care se afla jos, pe covor.

"Trase de fir, ca să-l poată apuca, și ridică recep-torul. Preț de cincisprezece sau douăzeci de

130

secunde ascultă atentă fără să audă absolut nimic, în ciuda zadarnicelor „alo!" rostite cu exasperare crescîndă, pînă cînd, intimidată, se hotărî să tacă. Rămase așa, ținîndu-și încă răsufllarea cîteva secunde, iar apoi închise telefonul, stăpînită de o senzație de panică nedeslușită, irațională, care o copleși ca un val neașteptat. Se uită la aparatul de pe covor de parcă ar fi fost un animal veninos, negru și lucios, și se înfioră, scuturîndu-se invo-luntar, ceea ce o făcu să verse o sticlută de tere-bentină, răstumînd-o cu cotul.

Acel ultim telefon n-o ajuta deloc să se liniș-tească. Așa încît, atunci cînd se auzi soneria de afară, rămase nemișcată în capătul celălalt al încăperii, privind ușa închisă pînă ce a treia sone-rie o făcu să reacționeze. De cînd plecase de dimi-neapăt din magazinul de antichități, Julia ironizase anticipat, de vreo douăsprezece ori, gestul pe care-l schiță în continuare. Dar nu mai simțea nici cea mîi mică dorință să zîmbească în sinea ei cînd, înainte de a deschide, se opri o clipă, exact cît îi trebui să scoată din geantă micul Derringer, să-l armeze și să-l vîre în buzunarul de la blugi. Pe ea n-or s-o pună într-o cadă la înmuiat.

Munoz își scutură apa de pe trenți și se opri, neajutorat, în vestibul. Ploaia îi lipise părul de țeastă și încă îi mai picura pe frunte și pe vîrfurile nasului. În buzunar, învelită într-o pungă de la marile magazine, avea o tablă de șah pliantă.

—Ați găsit soluția? întrebă Julia de cum închise ușa după el.

Jucătorul își adînci capul între umeri cu un gest care însemna și că-și cere scuze și că e timid. Era stînjedit, nesigur pe el într-o casă străină, iar faptul că Julia era tînără și atrăgătoare nu ușura deloc situația.

131

— încă nu — privi dezolat mica baltă de apă ce se adîna la picioarele lui; picurînd de pe trenți. Tocmai am ieșit de la serviciu... Ieri ne-am înțe-les să ne vedem la ora asta - făcu doi pași și se opri, de parcă nu se hotăra dacă să-și scoată sau nu trențiul. Julia întinse o mînă, iar el și-l scoase în sfîrșit. Apoi o urmă în atelier.

—Care-i problema? întrebă ea.

— Nu-i nici o problemă. În principiu — Munoz cercetă atelierul ca și data trecută, fără curio-zitate; părea că își caută un punct de sprijin care să-i permită să-și adapteze comportamentul după circumstanțe. E o chestiune de reflecție și de timp, nimic mai mult. Și nu fac altceva decît să mă gîndesc la asta.

Stătea cu tabla de șah pliantă în mînă, în mijlocul camerei. Julia îl văzu cum se uita țintă la tablou. N-avu nevoie să-i urmărească privirea ca să știe încotro se îndrepta. Expresia i se schim-base, din șovăielnică devenea hotărîtă, de o inten-sitate fascinantă. Întocmai ca un hipnotizator, surprins de propriii lui ochi într-o oglindă.

Munoz lasă șahul pe masă și se duse spre tablou. O făcu într-un fel deosebit, îndreptîndu-se chiar spre partea unde erau zugrăvite tabla și piesele, de parcă restul, încăperea și personajele, nu se aflau acolo. Se aplecă să le studieze cu atenție, mult mai interesat decît cu o zi în urmă. Și Julia înțelese că, spunînd „nu fac altceva decît să mă gîndesc la asta", nu exagerează cîtuși de puțin. Felul în care cerceta partida aceea era al unui om preocupat să rezolve ceva mai mult decît o problemă străină.

După un lung răstimp de contemplare, se întoarse către Julia.

—Azi de dimineață am refăcut cele două mutări anterioare, spuse, nu în chip de laudă, ci

132

mai curînd ca scuză pentru ceea ce părea să considere un rezultat slab. Apoi mi s-a ivit o pro-blemă... Ceva legat de poziția pionilor, care e neobișnuită - arată piesele zugrăvite. Nu-i vorba de o partidă convențională.

Julia era decepționată. Cînd deschisese ușa, zăbindu-l pe Munoz ud learcă și cu tabla de șah în buzunar, fusese gata să creadă că răspunsul e la îndemînă. Firește, șahistul nu știa cît de pre-santă era povestea aceea și ce implicații avea. Însă ea n-avea de gînd să-i spună încă.

—Celelalte mutări nu ne interesează, zise. Trebuie doar să descoperim piesa care a luat calul alb.

Munoz dădu din cap.

— Îi dedic tot timpul de care dispun, șovăi el puțin, de parcă o asemenea mărturisire era aproape confidențială. Am mișcările în cap, le execut înainte și înapoi... - ezită iar și sfârși schițând pe jumătate un zîmbet trist și distant. E ceva straniu în partida asta...

— Nu-i doar o partidă - privirile amîndurora se îndreptară spre pictură. Cesar și cu mine o vedem ca parte din tablou, nefiind în stare să mai găsim nimic altceva. Julia reflectă la ce spu-sese... Cînd, de fapt, e posibil ca restul tabloului să nu fie altceva decît un complement al partidei.

Munoz încuviință ușor, iar Julia avu impresia că zăbovise o eternitate pînă s-o facă. Gesturile acelea lente, ca și cum investeau în ele mult mai mult timp decît era necesar, păreau că se află în legătură directă cu forma lui de a gîndi.

— Greșiți cînd spuneți că nu vedeți nimic. Vedeți totul, chiar dacă nu puteți să interpretați ceea ce vedeți... - șahistul arătă spre tablou cu bărbia, fără să se miște. Eu cred că totul se reduce la o problemă de punct de vedere. Ce avem aici

133

sînt nivele care se includ unele în altele: o pictură include o pardoseală care e o tablă de șah inclu-zînd la rîndul ei personaje. Aceste personajejoacă șah pe o tablă care include, la rîndul ei, piesele... Și totul, pe deasupra, este reflectat în oglinda aceea rotundă din stînga... Dacă vă place să complicați lucrurile, mai puteți adăuga încă un nivel: al nostru, de unde contemplăm scena sau scenele succesive. Și, dacă e să complicăm și mai tare lucnirile, nivelul de la care pictorul ne-a imaginat pe noi, cei care îi privim opera...

Vorbise fără pasiune, cu un aer absent, ca și cînd recita o descriere monotonă a cărei impor-tanță o considera relativă, făcînd-o numai pentru a le fi pe plac altora. Julia suflă, năucită.

—E curios că vedeți lucrurile astfel. Jucătorul își mișcă, inexpressiv, capul fără a-și lua ochii de la tablou.

— Nu știu de ce vă mirați. Eu văd șahul. Nu o partidă, ci mai multe. Care, în fond, sînt una și aceeași.

— Prea complicat pentru mine.

— Să nu credeți. Acum ne mișcăm la un nivel de la care putem obține multe infonnații: par-tida de pe tablă. Odată rezolvată, vom putea să aplicăm conclnziile la restul tabloului. E o simplă chestiune de logică. De logică matematică.

—Niciodată nu m-am gîndit că matematica ar avea legătură cu asta.

—Are legătură cu toate. Orice lume imagi-nabilă, ca acest tablou, se conduce după aceleași legi ca lumea reală.

— Chiar și șahul ?

— Mai ales șahul. Dar gîndurile unui jucător se desfășoară la un nivel diferit de cel al unui amator: logica lui nu îngăduie să se vadă posi-bilele mutări inadecvate, fiindcă face abstracție de ele în mod automat... La fel ca un matematician

134

cu har care nu cercetează niciodată traseele false către teorema pe care o caută, în vreme ce oame-nii mai puțin înzestrați trebuie să lucreze din greu, străduindu-se să biruie o greșeală după alta.

— Și dumneavoastră nu faceți greșeli ? Muioz își desprinsе încet ochii de pe tablou și o privi pe fată- în începutul de zîmbet ce păru să i se schițeze pe buze nu erau nici un fel de indidi de haz.

— La șah, niciodată.

— Cum de știți ?

— Jucînd, te confrunți cu o infinitate de situații posibile. Uneori se rezolvă folosind reguli simple, iar alteori e nevoie de alte reguli ca să decizi ce reguli simple trebuie

să aplici... Sau se ivesc situații necunoscute, și atunci se cuvine să-ți imaginezi noi reguli care să le includă sau să le elimine pe cele anterioare... o greșeală se poate comite doar când alegi o regulă sau alta: când optezi. Iar eu mut numai când am exclus toate regulile care nu sînt valabile.

— Mă uimește atîta siguranță.

— Nu știu de ce. Tocmai din pricina asta m-ați ales pe mine.

Se auzi soneria, anunțînd venirea lui CEsar care, cu o umbrelă șiroind de apă și niște pantofi uzi, blestema timpul și ploaia.

— Urăsc toamna, iubito, pe cuvînt. Cu ceața, cu umezeala și cu celelalte neplăceri ale ei -, oftă în vreme ce-i strîngea mîna lui Munoz. De la o anumită vîrstă, unele anotimpuri ajung să te facă să semeni îngrozitor cu parodia a ceea ce ai fost... Pot să-mi tom un pahar? Ce prostie! Sigur că pot.

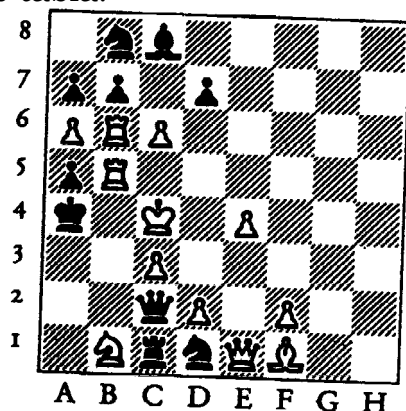
Se servi singur din belșug cu gin, gheață și lămîie, iar după cinci minute se apropie de ei. Munoz aranja șahul de buzunar.

135

—Deși n-am ajuns la mutarea calului alb, explică jucătorul, presupun că vă interesează să cunoașteți progresele pe care le-am făcut pînă acmn... reconstitui cu micuțele piese din lemn poziția pe care o aveau în tablou. Julia observă că o făcea din memorie, fără să se mai uite la opera lui Van Huys și nici la schița pe care o făcuse cu o seară în urmă și pe care acum o scotea din buzunar și o pune alături, pe masă. Dacă vreți, pot să vă explic raționamentul pe care l-am făcut mergînd înapoi.

—Analiză retrospectivă, spuse Cesar, inte-resat, muindu-și buzele în băutură.

—Așa-i, răspunse șahistul. Și o să foldsim același sistem de notație pe care vi l-am pre-zentat ieri, se înclină el spre Julia cu schița în mîină, indicîndu-i localizarea pe tablă:

—... După cum sînt așezate piesele - continuă Munoz - și avînd în vedere că negrele au mutat ultimele, trebuie mai întîi să aflăm care dintre piesele negre a făcut această mișcare, arată el cu vîrfurile unuia creion înspre tablou, apoi schița și la sfîrșit situația reproducă pe tabla de șah reală.

136

Pentru a afla, e mai ușor să eliminăm piesele negre care *nu* au putut fi mutate întrucît sînt blocate sau datorită poziției pe care o ocupă... E limpede că nici unul dintre cei trei pioni negri Ap B^, și D^ nu a mutat, fiindcă toți continuă să fie în pozițiile pe care le ocupau la începutul jocului... Nici cel de-al patrulea și ultimul pion, Ag, nu a putut muta, fiind blocat între un pion alb și propriul său rege negru... Eliminăm și nebulul negru de la Cg, aflat încă în poziția de la începutul jocului, pentru că nebunul se mișcă în diagonală, și în cele două posibile mutări ale sale în diagonală sînt pioni de culoarea lui care încă n-au mutat... Cît despre calul negru de

la Bg, nici acesta nu s-a mișcat, deoarece ar fi putut ajunge acolo numai din Ag, Cg sau D,, iar aceste trei pătrate sînt deja ocupate de alte piese... înțelegeți ?

— Perfect. Julia urmărea explicația aplecată peste tablă. Asta demonstrează că șase din cele zece piese negre n-au putut muta...

— Nu doar șase. E clar că nici turnul negru care se află la C[^] n-a mutat, căci se mișcă în linie dreaptă, iar cele trei căsuțe alăturate de lîngă el sînt ocupate... Asta înseamnă șapte piese negre a căror mișcare la ultima mutare trebuie exclusă ca fiind imposibilă. Dar putem elimina și calul negru D[^].

— De ce ? se interesă CEsar. Ar putea veni din pătratele B[^] sau Eg...

— Nu. în oricare din cele două, acest cal ar fi dat șah regelui alb pe care-l avem la C[^]; ceea ce în șahul retrospectiv am putea numi *șah ima-ginar*... Și nici un cal sau altă piesă care ar putea da șah unui rege nu renunță de bunăvoie s-o facă; asta e o mutare imposibilă. în loc să se retragă, ar lua regele dușman, terminînd

137

partida. o astfel de situație nu poate apărea niciodată; deducem, prin urmare, că nici calul D[^] nu s-a mișcat.

—Asta - Julia nu-și lua ochii de pe tablă -reduce posibilitățile la două piese, nu?... - le atinse cu un deget. Regele și regina.

— Bineînțeles. Această ultimă mutare a putut fi făcută numai de rege sau de regină, căreia noi, jucătorii, îi spunem *damă*. Munoz cerceta aran-jămentul de pe tablă și apoi făcu un gest spre regele negru, fără să ajungă să-l atingă. Să anali-zăm mai întîi poziția regelui, care mută un pătrat în orice direcție. Asta înseamnă că nu s-ar fi putut deplasa decît în poziția lui actuală, la A[^], de la B[^], B[^] sau Ag... în teorie.

—Treaba cu B[^] și Bg e clară pînă și pentru mine, comentă Cesar. Nici un rege nu poate sta într-o căsuță lîngă alt rege. Nu-i așa?

— într-adevăr. La B[^] regele negru s-ar fi aflat în șah, amenințat de tumul, de regele și de pionul alb. Iar la Bg, în șah dat de turn și rege. Poziții imposibile.

— Și n-a putut veni de jos, de la Ag ?

— În nici un caz. Ar fi în șah dat de calul alb situat în Bp care, după poziția sa, nu e mutat de curînd, ci se află acolo de mai multe mișcări. Munoz îi privi pe amîndoi. E vorba, prin urmare, de alt caz de șah imaginar care demonstrează că regele nu a mutat.

—Deci ultima mișcare, deduse Julia, a fost făcută de regină, pardon, de dama neagră... Șahistul facu un gest care nu-l angaja la nimic.

—Asta-i ceea ce, în principiu, presupunem, spuse. După o logică simplă, cînd eliminăm tot ce e imposibil, oricît de imposibil sau de dificil ar părea, trebuie obligatoriu să fie sigur... Se întîmplă însă că, în plus, în cazul acesta putem s-o demonstrăm.

138

Julia îl privi pe jucător cu un respect pe care nu-l avusese înainte.

— E de necrezut. De roman polițist.

Cesar strîmbă din buze.

— Mi-e teamă, iubito, că exact de asta e vorba -ridică ochii spre Munoz. Continuăți, domnule Holmes, adăugă cu un zîmbet amabil. Trebuie să mărturisesc că ne țineți pe jărat.

Munoz își rotunji r.șor un colț al gurii, fără voie, din simplu reflex de politețe. Era clar ca lumina zilei că atenția îi era acaparată de tablă. Avea ochii și mai adînciți în orbite și în ei o strălucire febrilă: expresia cuiva cufundat în ima-ginare spații abstracte pe care doar el este în stare să le vadă.

— Să cercetăm, sugeră, posibilele mișcări ale damei negre, aflate în pătratul *Cy*. N-am idee dacă știți, Julia, că dama e piesa cea mai puter-nică din tot jocul; se poate mișca oricâte căsuțe în orice direcție, cu mișcările tuturor celorlalte piese minus calul... Dama neagră, după cum vedem, are patru căsuțe posibile ca punct de plecare: A[^], B[^], Bg și Dg. Acum știți dumneavoastră singură de ce n-a putut veni de la Bg, nu-i așa?

— Cred că da. Julia se încruntă, concentrându-se. Îmi închipui că niciodată n-ar fi renunțat să dea șah regelui alb...

— Întocmai. Un nou caz de șah imaginar, care elimină Bg ca posibil punct de plecare... Și ce-mi spuneți despre Dg? Credeți că dama neagră a putut veni de aici, de pildă, fugind de amenințarea nebunului alb care se află în F[^]?

Julia reflectă un timp la posibilitatea aceea. În cele din urmă, chipul ei se luminează.

— N-a putut, din același motiv ca mai înainte, exclamă, surprinsă că a ajuns ea singură la

139

concluzia aceea. La Dg, dama neagră i-ar fi dat unul din acele șahuri imaginare regelui alb, nu-i așa?... De asta n-a putut veni de aici - se întoarce spre Cesar. Nu-i minunat? În viața mea n-am jucat șah...

Munoz indica acum cu creionul căsuța Aq.

— Același caz de șah imaginar l-am avea dacă dama ar fi fost aici, prin urmare se exclude și această căsuță.

— Sare în ochi, spuse Cesar, că n-a putut veni **direct de la B[^]**.

— E posibil.

— Cum e posibil? Anticarul era descumpănit și în același timp interesat. Pare evident, așa spune.

— În șah, răspunse Munoz, sînt puține lucruri care pot fi calificate drept evidente. Uitați-vă la piesele albe de pe coloana B. Ce s-ar fi întîmplat dacă regina s-ar fi aflat la Bg?

Cesar își mîngîie bărbia, reflectînd.

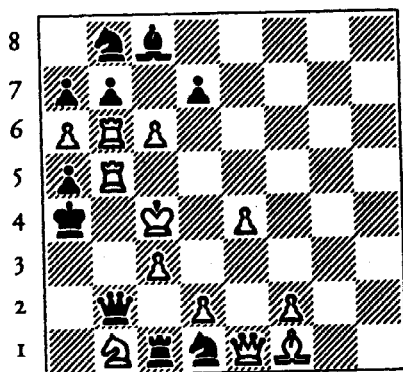
— S-ar fi văzut amenințată de turnul alb care se află la Bg... Fără îndoială, din pricina asta a mutat la *Cy* ca să scape de turn.

— Nu-i rău, recunosc șahistul. Dar asta-i doar o posibilitate. Oricum, cauza pentru care a mutat încă nu-i importantă pentru noi... Vă amintiți ce v-am spus înainte? Excluzînd ce e imposibil, tot ce ne rămîne trebuie obligatoriu să fie sigur. Deci, recapitulînd, dacă: a) au mutat negrele; b) nouă din cele zece piese negre care există pe tablă n-au putut muta; c) unica piesă care a putut muta este dama; d) trei din cele patru ipotetice mișcări ale damei sînt imposibile... Reiese că dama neagră a făcut singura mișcare posibilă: a trecut din pătratul Bg la *Cy* și *poate a* mutat fugind de amenințarea tumorilor albe care se află în pătra-tele Bg și Bg... Vă e clar?

— Foarte clar, răspunse Julia, și Cesar fu de aceeași părere.

140

— Asta înseamnă, continuă Munoz, că am reușit să facem primul pas în acest șah invers pe care-l jucăm. Poziția următoare, vreau să spun cea dinainte, din moment ce mergem îndărăt, ar fi aceasta:

ABCDEFGH

—Vedeți?... Dama neagră se află încă la Bg, înainte de a se deplasa la Cy Astfel încât acum va trebui să verificăm mutarea albelor care a obligat dama să facă mișcarea aceasta.

— E clar că a mișcat un tum alb, spuse Căsar. Cel aflat la Bg... A putut veni din orice pătrat situat pe rîndul orizontal 5, perfida de ea.

— Poate, răspunse șahistul. Dar asta nujusti-fică pe de-a întregul fuga damei. Cesar clipi, surprins.

— De ce? Ochii lui se plimbau de la tablă la Munoz și de la acesta la tablă. E clar că regina a fugit în fața aienemnțării tumului. Chiar dumnea-voastră ați spus-o acum o clipă.

— Am spus *poate* a fugit de tumurile albe, dar nici o clipă n-am afinnat că o *mișcare* a tur-nului alb la Bg a pus dama pe fugă.

—Mă zăpăcesc, mărturisi anticearul.

141

— Uitați-vă cu atenție la tablă... Nu contează ce mișcare a făcut tumul alb care se află acum în Bg, pentru că celălalt turn alb, care se găsește în Bg, *trebuie să-i fi dat deja șah damei negre înainte, v&* dați seama?

CEsar cercetă iar jocul, de data aceasta preț de două minute întregi.

— Mă dau bătut, spuse în cele din urmă, demo-ralizat. Își băuse ultima picătură din ginul cu lămîie, pe cînd Julia, lingă el, fuma țigară după țigară. Dacă n-a fost turnul alb cel care a mișcat la Bg, atunci tot raționamentul se năruie... Ori-unde s-ar afla piesa, antipatica asta de regină a trebuit să mute înainte, căci șahul era anterior...

— Nu, răspunse Munoz. Nu neapărat.' Turnul a putut, de exemplu, să supprime o piesă neagră laBg.

însuflețiți de perspectiva aceea, Cesar și Julia studiară jocul cu elan reînnoit. După alte două minute, anticearul își ridică fața pentru a-i adresa lni Mufioz o privire plină de respect.

—Asta-i, zise, uimit. Nu vezi, Julia?... o piesă neagră la Bg ferea regina de amenințarea pe care o presupnne tumul alb ce se află în nătratul Bg. Această piesă neagră fiind luată de celălalt tum alb, regina a rămas sub amenințarea lui directă - se uită din nou la Munoz, căutînd confirmarea. Trebuie să fie asta, nu există altă posibilitate -cercetă iar tabla, cu îndoială. Fiîndcă nu există, nu-i așa?

— Nu știu, răspunse cinstit jucătorul de șah, și Juliei îi scăpă un „Sfinte Dumnezeule!" disperat, auzind cuvintele acelea. Dumneavoastră tocmai ați formulat o ipoteză, și în cazul acesta întot-deauna există riscul de a denatura faptele ca să se adapteze teoriei, în loc să se încerce să se adapteze teoria la fapte.

142

— Atunci ?

— Păi, exact așa. Pînă acum putem considera-ca ipoteză că turnul alb a luat o piesă neagră la Bg. Mai trebuie să verificăm dacă mai există și alte variante și, în acest caz, să le eliminăm pe toate cele imposibile - străludirea ochilor lui deve-neă opacă și părea mai obosit și mai șters, schițînd un gest de nedefinit cu mîinile, pe jumătate de justificare, pe jumătate de incertitudine. Sigu-ranța pe care o etalase în cursul explicării mută-rilor pierise; acum se arăta din nou posomorît și stîngaci. La asta mă refeream - ochii lui evitară să-i întilnească pe cei ai Juliei - cînd v-am spus că am avut probleme.

—Și pasul următor? întrebă fata.

Munoz cerceta piesele cu un aer resemnat.

— Presupun că un examen încet și amănunțit al celor șase piese care se află în afara tablei... o să încerc să aflu cum și unde a putut fi luată fiecare dintre ele.

—Asta poate dura zile, spuse Julia.

— Sau minute, depinde. Uneori, norocul sau intuiția îți întind o mînă - se uită lung la tabla de șah și apoi la tabloul lui Van Huys. Dar e ceva în legătură cu care n-am cea mai mică îndoială, spuse după o clipă de reflecție. Cine a zugrăvit tabloul acesta, sau cine a inventat problema, avea un mod foarte particular de a juca șah.

—Cum l-ați defini? dori să afle Julia.

— Pe cine ?

— Pe jucătorul care nu este acolo... Cel la care v-ați referit acum cîteva clipe.

Munoz privi covorul și apoi tabloul. în ochii lui era o scînteie de admirație, se gîndi ea. Poate respectul instinctiv al unui șahist față de un maestru.

143

—Nu știu, spuse în șoaptă, evaziv... Oricine ar fi fost, era foarte sucit... Toți jucătorii buni sînt, dar acesta avea ceva în plus: o capacitate specială de a născoci piste false, capcane de tot soiul... Și treaba asta îl încînta...

— E cu puțință? întrebă Cesar. Putem mtr-ade-văr să ne dăm seama de caracterul unui jucător după roodul lui de a se comporta în fața tablei de șah?

— Eu cred că da, răspunse Munoz.

—în cazul acesta, ce mai credeți despre cel care a conceput partida zugrăvită, avînd în vedere că a făcut-o în secolul al cincisprezecelea ?

—Eu aș zice... Muftoz contempla tabloul, absorbit. Eu aș zice că juca șah într-un fel diabolic.

144

VI.

Despre table de șah și oglinzi

„Și unde se află sfîrșitul vei descoperi cînd ajungi acolo".

Balada bătrînului din Leningrad

Cînd se întoarse la mașină, Menchu se așeză la volan, fiindcă erau în șir dublu. Julia deschise portiera micului Fiat și se lăsă pe banchetă.

— Ce-au spus ? întrebă proprietara galeriei. Nu răspunse imediat; avea încă prea multe lucruri la care să se gîndească. Scoase o țigară din geantă, cu privirea pierdută în traficul ce se desfășura pe stradă în jos, și-o puse în gură și aprinse bricheta automată de la bord.

— Ieri au venit aici doi polițiști, spuse în cele

din urmă. Punînd aceleași întrebări ca mine -cînd se auzi pocnetul brichetei, o apropiere de capătul țigării. După spusele funcționarului, plicul a fost adus chiar joi, la începutul după-amiezii.

Menchu avea mîinile încordate pe volan, cu nodurile degetelor albite de reflexele inelelor.

— Cine l-a adus ?

Julia scoase încet fumul pe nări.

— După spusele funcționarului, o femeie.

145— o femeie ?

—Așa a spus.

— Ce femeie ?

— De vîrstă mijlocie, bine îmbrăcată, blondă. Cu impermeabil și ochelari de soare - se întoarse spre prietena ei. Ai fi putut fi tu.

—Asta n-are nici un haz.

—Așa-i. Adevărul e că n-are. Julia slobozi un oftat prelung. Dar după descrierea asta putea fi oricine. N-a lăsat nume, nici o adresă, mărgi-nindu-se să le dea pe cele ale lui Alvaro ca expe-ditor. A cerut să fie triinis de urgență și a plecat. Asta-i tot.

Intrară în traficul de pe bulevarde. Stătea iar să plouă și cîteva picături minuscule străluceau deja pe parbriz. Menchu facu o schimbare de viteză asurzitoare și strîmbă din nas, preocupată.

— Auzi, povestea asta o ia Agatha Christie și **face** un roman ce n-ai văzut.'

Julia facu o grimasă, fără să se amuze.

— Da, dar nu cu un mort adevărat - își duse țigara la buze, în timp ce și-l imagina pe Alvaro, gol și ud. Dacă există ceva mai rău decît moartea, se gîndi, e să mori într-un fel grotesc, cu oameni care vin și te privesc mort. Nenorocitul.

— Nenorocitul, repetă cu glas tare. Se opriră la o trecere de pietoni. Menchu încetă să se mai uite la semafor, pentru a-i arunca o privire neliniștită prietenei ei. Era îngrijorată, spuse, s-o vadă pe Julia într-o asemenea încurcă-tură. Ea însăși, ce mai, nu era în apele ei, așa încît și-a încălcat una din normele sale stricte, instalîndu-l pe Max la ea acasă pînă se lămuresc lucrurile. Și Julia trebuia să-i urmeze exemplul.

—Să-l iau pe Max?... Nu, mulțumesc. Prefer să mă ruinez de una singură,

146

— Nu începe cu vechea poveste, frumoaso. Nu fi nesuferită - semaforul se schimbă în verde și Menchu o porni, accelerînd. Știi prea bine că nu mă refeream la el... Pe deasupra, e un scump.

— Un scump care îți sugerează sîngele.

— Nu numai sîngele.

—Te rog, nu fi vulgară.

— la te uită la tine, maica Julia a Sfintului Sacrament!

— Las-o baltă!

— Uite ce e. Max o fi cum zici tu, dar este și atît de frumos că mă îmbolnăvesc ori de cîte ori mă uit la el. Ca madame Butterfly cu al ei Corto Maltes, tușind întruna... Sau era Armand Duval ? - înjură un pieton care traversa și stre-cură Fiatul, cu sunete de claxon indignate, prin spațiul îngust ce rămînea între un taxi și un autobuz ce scotea fum. Dar, vorbind serios, nu mi se pare prudent să locuiești mai departe sin-gură... Dacă există un asasin în carne și oase, care vrea să se ia acum de tine?

Julia ridică din umeri, prost dispusă.

— Și ce vrei să fac?

— Păi nu știi, dragă. Să te duci să locuiești cu cineva, Dacă vrei, fac un sacrificiu: îl expediez pe Max și vii la mine.

— Și tabloul ?

— Il aduci și lucrezi mai departe la mine. Fac o aprovizionare pe cînste cu conserve, coca, niște video porno și băuturi alcoolice și ne baricadăm acasă amîndouă, ca în Fort Apache, pînă cînd scăpăm de tablou. Fiindcă veni vorba, două lucruri. Mai întîi: am stabilit o mărire a asigurării, pentru orice eventualitate...

—Ce tot vorbești? Țin tabloul lui Van Huys la loc sigur, acasă, încuiat cu șapte lacăte. Insta-lația de siguranță m-a costat o avere, ainmtește-ți. La mine parcă-i Banca Spaniei, dar mai sărăcădos.

147

—Nu se știe niciodată - începu să plouă zdravăn și Menchu puse în mișcare ștergătoa-rele... Al doilea: să nu-i suflui lui don Manuel nici un cuvînt despre toate astea.

— De ce ?

— Parcă te-ai prostit, dragă! Tocmai asta așteaptă nepoțica Lola ca să-mi strice afacerea.

— Nimeni n-a făcut încă nici o legătură între tablou și Alvaro.

— Să te audă Dumnezeu! Dar poliția nu prea are tact și se poate să se fi pus deja în legătură cu clientul meu. Sau cu vicleana de nepoată-sa... în sfîrșit. Treaba se complică ceva de groază. Sînt

tentată să transfer afacerea casei Claymore, să-mi încasez comisionul și să pun punct.

Ploaia în geamuri facea să se perinde o succe-siune de imagini neclare și cenușii, creînd un

peisaj ireal în jurul automobilului. Julia se uită la prietena ei.

— Fiindcă veni vorba, spuse. Diseară iau masa cu Montegrifo.

— Ce spui ?

—Ce-ai auzit. E teribil de interesat să vor-bească despre afaceri cu mine.

—Afaceri?... în treacăt, o să vrea să văjucați de-a tătîcul și mămîica.

— o să-ți telefonez ca să-ți povestesc.

— N-o să închid un ochi pînă atunci. Fiindcă și tipul ăsta a mirosit ceva. Pun pariu pe fecioria mea din următoarele trei reîncamări.

— Ți-am spus să nu fii vulgară.

—Iar tu să nu mă trădezi, scumpete. Sînt prietena ta, țîne minte. Prietena ta cea mai bună.

—Ai încredere și nu bate cîmpii.

—Bag cuțitul în tine, să știi. Cum a făcut Carmen aia a lui *M6rim6e*.

148

— E-n regulă. Dar ai trecut pe roșu. Și cum mașina-i a mea, amenzile trebuie să le plătesc apoi eu. Se uită în oglinda retrovizoare și văzu altă mașină, un Ford albastru cu geamurile fumu-rii, care trecu pe lîngă ele, deși semaforul era pe roșu, și dispăru într-o clipă, luînd-o la stînga. Avu impresia că-și amintește mașina aceea, par-cată pe partea cealaltă a străzii, tot în șir dublu, cînd ieșise de la agenția de mesagerie. Era însă greu de știut, cu traficul acela, și pe deasupra și cu ploaia.

Paco Montegrifo facea parte dintre bărbații care consideră șosetele negre bune pentru șoferi și ospătari și optează, de cînd se știu pe lume, pentru culoarea bleumarin foarte închis. Se îmbrăca într-un gri tot închis, impecabil, iar croiala costumului său de comandă, cu primul nasture desfScut cu grijă la fiecare din manșetele hainei, părea extras din paginile unei reviste de modă masculină de mare lux. Cămașa cu guler Windsor, cravata de mătase și o batistă ce se ivea discret din buzunarul de sus îi defineau înfățișarea per-fectă.cînd se ridică dintr-un fotoliu din hol și veni în întîmpinarea Juliei.

— Dumnezeule Doamne! zise, strângându-i mîna; un zîmbet alb strălucea în contrast plăcut cu pielea-i bronzată. Sînteți tulburător de frumoasă.

Introducerea aceea marcă tonul primei părți. El îi admiră fără rezerve rochia de catifea neagră, ajustată, cu care era îmbrăcată Julia, iar apoi luă loc la o masă rezervată lângă fereastra mare de unde puteau contempla o panoramă nocturnă asupra Palatului Regal. Incepînd din acel moment, Montegrifo desfășură o adecvată panoplie de pri-viri, nu impertinente, ci stăruitoare, și de

149

zîmbete seducătoare. După aperitiv, pe cînd un chelner pregătea antreurile, directorul de la Claymore începu să pună scurte întrebări ca pro-vocare oportună a unor răspunsuri inteligente, pe care le asculta, cu degefele împreunate sub bărbie, cu gura întredeschisă și cu o expresie absorbită, plăcută, ceea ce-i permitea, în treacăt, să împrăștie sclipiri stîrnite de lumina lumînă-rilor ce i se reflecta pe dinți.

Singura referire la Van Huys înainte de desert a constatat în atenta alegere de către Montegrifo a unui vin alb de Burgundia pentru pește. În onoa-rea artei, spuse cu un gest ușor complice, și asta

îi dădu prilejul să înceapă o scurtă discuție despre vinurile franțuzești.

— E o chestiune — explică pe cînd chelnerii se agitau mai departe în jurul mesei - care evo-luează în mod curios o dată cu vîrsta... La înce-put te simți adept înfocat al vinului de Burgundia, roșu sau alb: cel mai bun tovarăș pînă cînd împli-nești treizeci și cinci de ani... Dar apoi, și fără să ajungi să-l renegi, trebuie să treci la Bordeaux:

un vin pentru adulți, serios și liniștit. Numai după patruzeci de ani ești capabil să sacrifici o

avere pentru o ladă de Petrus sau de Château d'Yquem.

Gustă vinul, exprimîndu-și aprobarea cu o miș-care din sprîncene, și Julia știe să-i aprecieze demonstrația la justa ei valoare, dispusă să con-tinuejocul cu naturalețe. Chiar se delectă cu cina și cu banala conversație, spunîndu-și că, în alte împrejurări, Montegrifo ar fi fost o companie plă-cută, cu vocea-i gravă, mîinile acelea bronzate și aroma discretă a apei de colonie, piele fină și tutun bun. Chiar și în ciuda obiceiului lui de a-și netezi sprînceana stîngă cu degetul arătător și a privi cu coada ochiului, din cînd în cînd, propria-i imagine reflectată în geamul ferestrei-

150

Vorbiră mai departe despre orice în afară de tablou, chiar și după ce ea își terminase felia de somon ă la Royale, iar el se dedicase, fblosind numai furculița de argint, bibanului ă la Sabatini. Un adevărat gentlemen, explică Montegrifo cu un zîmbet care atenua solenamtatea comentariului, nu recurge niciodată la cuțitul de pește.

— Și cum îi scoate oasele ? se interesă Julia. Specialistul în licitații îi susținu privirea, imperturbabil.

— Nu merg niciodată la restaurante unde se servește pește cu oase.

La desert, în fața unei cești de cafea pe care o ceru, ca și ea, fără zahăr și foarte tare, Montegrifo scoase o tabacheră de argint și alese cu grijă o țigară englezească. Apoi se uită la Julia cum te uiți la cineva care e centrul întregii tale atenții, înainte de a se apleca spre ea.

—Vreau să lucrați pentru mine, spuse în șoaptă, de parcă se temea că cineva l-ar putea auzi de la-Palatul Regal.

Julia, care își ducea la gură una din țigările ei fără filtru, îi privi ochii căprui, pe cînd el îi oferea foc.

—De ce? se mărgini să întrebe, cu același aparent dezinteres ca și când s-ar fi referit la o a treia persoană.

— Există mai multe motive. Montegrifo pusese bricheta de aur peste tabacheră și-i rectifica poziția, așezînd-o exact pe mijloc. Principalul e că referințele mele despre dumneavoastră sînt foarte bune.

— Mă bucur să aud așa ceva.

— Vorbesc serios. M-am informat, cum vă puteți închipui. Vă cunosc lucrările de la Prado și pentru galerii particulare... Mai lucrați încă la muzeu?

151

— **Da.** Trei zile pe săptămînă. Mă ocup acum **de** un Duccio de Buoninsegna, o achiziție recentă.

—Am auzit vorbindu-se despre acest tablou.

o lucrare de încredere. Știu că vi se dau opere importante.

— Uneori.

— Și Ja noi, la Claymore, am avut onoarea să scoatem la licitație mai multe opere restaurate de dumneavoastră. Acel Madrazo din colecția Ochoa... Munca dumneavoastră ne-a permis să ridicăm cu o treime prețui de licitație. Și a mai fost unul, primăvara trecută. Nu era *Concertul*, de Lopez de Ayala ?

— Era *Femeie la pian*, de Rogelio Egusquiza.

—Bineînțeles; întocmai, scuzați-mă. *Femeie la pian*, sigur că da. Fusese expus la umezeală, iar dumneavoastră ați facut o treabă nemaipo-menită, zîmbi el, pe cînd mîinile aproape Ji se atingeau cînd lăsau să cadă scrumul de la țigări în scrumieră. Și va merge bine așa? Vreau să spun lucrînd oarecum cam la ce vă iese în cale -

își mai etală o dată dinții, cu un zîmbet larg. Ca un francțiror.

—Nu mă plîng. Julia își mijeia ochii, cer-cetîndu-și interlocutorul prin fumul țigării. Prie-tenii îmi poartă de grijă, îmi găsesc de lucru. Și, pe deasupra, sînt independentă.

Montegrifo o privi, cu intenție.

— în toate ?

—**în toate.**

— Sfînteți o tînără norocoasă, atunci.

— Se prea poate. Dar și muncesc mult.

—Claymore are numeroase lucrări care au nevoie de iscusința cuiva ca dumneavoastră... Ce părere aveți ?

— Mi se pare că nu vād nici un inconvenient să vorbim despre asta.

152

— **Minunat. Am putea avea altă discuție, mai oficială, peste vreo două zile.**

— **Cum doriți. Julia se uită lung la Montegrifo. Nu se simțea în stare să-și mai rețină pentru multă vreme zîmbetul ironic care-i venea pe buze.**

Acum puteți să-mi vorbiți în sfîrșit despre Van Huys.

— Poftim ?

Tînara își stinse țigara în scrumieră și-și împre-

ună degetele sub bărbie, înclinîndu-se ușor spre specialistul în licitații.

— **Tabloul lui Van Huys, repetă, aproape sila-bisînd cuvintele. Numai dacă nu voiati de fapt să vă puneți mîna peste a mea și să-mi spuneți că sînt fata cea mai frumoasă pe care ați cunoscut-o în viața dumneavoastră sau ceva încîntător în genul ăsta.**

Montegrifo nu zăbovi nici o zecime de secundă pînă să-și recompună zîmbetul și o facu cu o stăpînire de sine fără cusur.

— **Mi-ar plăcea grozav, dar nu spun niciodată așa ceva decît**

după cafea. Chiar dacă o cred, nuanță el. E chestiune de tactică.

— Să vorbim atunci de pictura lui Van Huys.

— Să vorbim - o privi lung și ea își dădu seama că, în ciuda grimasei gurii lui, ochii căpni nu zîmbeau, ci erau alertați, cu o străfulgerare de maximă prudență. Au ajuns pînă la mine anumite zvonuri, știți cum e... Lumea asta a noastră nu-i decît o curte din vecini; toți ne cunoaștem unii pe alții, zîmbi, cu un fel de blamare a lumii la care tocmai se referise. Cred că ați descoperit ceva în acest tablou. Și, după cum mi s-a spus, asta îi mărește destul de mult valoarea.

Julia își luase o expresie dejucătoare de pocher, știind dinainte că era nevoie de mult mai mult ca să-l înșele pe Montegrifo.

— Cine v-a spus o asemenea prostie ?

— o păsărică - specialistul în licitații își mîngîie, dus pe gînduri, arcul sprîncenii cu un deget. Dar asta n-are a face. Ce contează că prie-tena dumneavoastră, domnișoara Roch, încearcă într-un fel să mă șantajeze...

—Nu știu despre ce vorbiți.

— Sînt sigur de asta - zîmbetul lui Montegrifo rămase neschirobat. Frietena dumneavoastră încearcă să micșoreze comisionul pentru Claymore și să-l mărească pe al ei... - făcu un gest cum-pătat. Adevărul e că nimic n-o împiedică, din punct de vedere *legal*, căci acordul nostru e doar verbal; poate să-l rezilieze și să apeleze la concurență în căutare de comisioane mai mari.

— Mă bycur să vă văd așa de înțeleghător.

— Mda- însă această înțelegere nu mă împie-dică defel ca, în același timp, să încerc să *veghez* asupra intereselor firmei mele...

— Mi se părea mie.

— N-o să vă ascund că am reușit să-J localizez **pe** proprietarul tabloului lui Van Huys: un domn în vîrstă. Sau, ca să fiu mai exact, am intrat în legătură cu nepoții lui. Intenția mea era, și n-o să vă ascund nici asta, să conving familia să renunțe la prietena dumneavoastră ca interme-**diară** și să facă aranjamentu] direct cu mine... Măînțelegeți?

—Perfect. Ați încercat să-i dați o plasă hn Menchu.

— E un fel de a spune, într-adevăr. Presupun că am putea să-i zicem așa — o umbră trecu peste fruntea lui bronzată, imprimînd o anumită expre-sie întristată trăsăturilor, ca a cuiva învinuit pe nedrept. Partea proastă e că prietena dumnea-voastră, femeie prevăzătoare, l-a facut pe proprie-tar să-i semneze un document. Document care anulează orice demers al meu... Cum vi se pare ?

154

— Mi se pare că trebuie să vă exprim regretele mele. Mai mult noroc data viitoare.

— Mulțumesc. Montegrifo aprinse altă țigară. Dar poate că nu-i totul pierdut încă. Dumnea-voastră sînteți prietenă bună cu domnișoara Roch. Poate că ar fi posibil s-o convingeți să ajungem la un acord amical. Dacă punem toți umărul, putem scoate cu tabloul acesta o avere de care să beneficiem, dumneavoastră, prietena dumnea-voastră, Claymore și eu însumi. Nu vi se pare?

— E foarte posibil. Dar de ce-mi povestiți mie toate astea, în loc să vorbiți cu Menchu?... Ați fi fost scutit să plătiți o cină.

Montegrifo făcu un gest ce încerca să oglin-dească sinceră dezolare.

— Dumneavoastră mn plăceți, și nu numai ca restauratoare. îmi plăceți mult, dacă e să fiu sincer. îmi păreți o femeie inteherentă și rațio-nală, pe lîngă faptul că sînteți foarte atrăgă-toare... îmi inspiră mai multă încredere s-o fac prin intermediul

dumneavoastră decît să apelez direct la prietena dumneavoastră, pe care o consider, dacă îmi permiteți, puțin frivolă.

— Pe scurt, zise Julia, sperați s-o conving.

— Ar fi - specialistul în licitații șovăi cîteva clipe, căutînd cu grijă cuvîntul potrivit -, ar fi minunat.

— Și ce cîștig eu din toată povestea asta ?

— Considerația firmei mele, bineînțeles. Pentru prezent și în viitor. În ceea ce privește rentabilitatea imediată, și nu vă întreb cît sperați să cîștigați cu restaurarea tabloului lui Van Huys, pot să vă garantez dublu] acestei cifre. Considerîndu-l, firește, ca un avans la acel doi la sută din prețul final pe care *Partida de șah* îi va atinge la licitație. Pe deasupra, sînt autorizat să vă ofer un contract ca să conduceți departamentul de restaurare de la casa Claymore din Madrid... Ce părere aveți?

—E foarte tentant. Atît de mult sperați să cîștigați cu tabloul acesta ?

— Există deja cumpărători interesați la Londra și la New York. Cu o campanie publicitară pe măsură, acesta poate deveni cel mai mare eveniment artistic de cînd Christie's a scos la lici-tație sarcofagul lui Tutankhamon... Cum veți înțelege, faptul că în aceste condiții prietena dumneavoastră vrea să fie la paritate, mi se pare exagerat. Ea n-a făcut decît să caute restaura-toarea și să ne ofere tabloul. Restul îl facem noi.

Julia reflectă la toate cele auzite fără să se arate impresionată; genul de lucruri care puteau s-o impresioneze se schimbaseră mult în puține zile. După cîteva clipe, privi mîna dreaptă a lui Montegrifo, care se afla pe masă, foarte aproape de a ei, și încercă să calculeze cu cîți centimetri avansase în ultimele cinci minute. Suficienti pentru ca acum să pună punct final cinei.

— o să încerc, îl asigură ea, luîndu-și geanta. Dar nu vă pot garanta nimic.

Montegrifo își netezi o sprînceană.

— încercați — ochii lui căprui o priveau cu o duioșie catifelată și umedă. Pentru binele tutu-ror, sînt sigur că veți reuși.

Nu era nici urmă de amenințare în vocea lui. Doar un ton de implorare afectuoasă, atît de prie-tenos și impecabil că putea fi sincer. Apoi luă mîna Juliei pentru a o săruta delicat, abia atin-gînd-o cu buzele.

—Nu mai știu dacă v-am spus, adăugă în șoaptă, că sînteți o femeie extraordinar de frumoasă—

îl rugă s-o lase în apropiere de Stephan's și se duse pînă acolo pe jos. De la ora douăsprezece,

156

localul își deschidea porțile pentru o clientelă pe care prețurile ridicate și o riguroasă exercitare a dreptului de admitere o mențineau în limitele distincției cuvenite. Își dădea întîlnire acolo *tot Madridul* din lumea artei: de la agenții unor case de licitație străine care se aflau în trecere, vînd vreun tablou sau vreo colecție particulară în vînzare, pînă la proprietarii de galerii, cerce-tători, impresari, ziariști specializați și pictori de prestigiu.

Lăsă mantoul la garderobă și, după ce se salută cu niște cunoscuți, străbătu coridorul pînă la diva-nul din fund, unde obișnuia să se așeze CEsar. Și acolo era, într-adevăr, picior peste picior, cu un pahar în mînă, antrenat într-un dialog intim cu un tînăr blond și foarte frumos. Julia știa prea bine că Cesar nutrea un dispreț deosebit față de localurile frecventate de homosexuali. Pentru el era o simplă chestiune de bun-gust să evite atmo-sfera închisă, exhibiționistă și, adesea, agresivă din acest soi de locuri unde, după cum povestea cu una din grimasele-i ironice, era greu să nu se vadă pe sine, iubit, ca o bătrînă regină legă-nîndu-se în mers într-o ogradă de găini. CEsar era un vînător solitar - echivocul rafinat pînă la limita exactă

a eleganței - care se mișca în largul lui în lumea heterosexualilor, unde-și păstra cu perfectă naturalețe prietenii și-și făcea cuce-riile: tinere valori ale artei pe care le călăuzea în descoperirea adevăratei lor sensibilități, prin-țesă, pe care băieții aceștia divini nu și-o asumau întotdeauna a priori. Lui Cesar îi plăcea să facă pe Mecena și totodată pe Socrate cu tinerii minu-nați pe care îi descoperea. Apoi, după lunile de miere corespunzătoare, care aveau drept loc de desfășurare Veneția, Marraquesh sau Cairo, fiecare din poveștile acelea evolua într-un mod

157

firesc și diferit. Lunga și intensă viață a lui Cesar se făurise, Julia o știa prea bine, dintr-o succesiune de revelații orbitoare, decepții, trădări, dar și de acte de fidelitate pe care, în momentele lor de confidență, ea le auzise povestite cu o delicatețe fără cusur, pe tonul acela ironic și puțin distant cu care bătrînul anticar obișnuia să-și ascundă, din pură pudoare personală, expresia celor mai intime nostalgii.

— îi zîmbi de departe. Fata mea favorită, rostiră buzele lui, mișcîndu-se iără zgomot, pe cînd își lăsa pahaml pe masă, își îndrepta picioarele și se ridica, întinzîndu-și mîinile către ea.

— Cum a fost cina, prințesă ?... Groaznică, îrtii închipui, fiindcă Sabatini nu mai e cum a fost... — strîmbă din buze cu o scînteie răutăcioasă în ochii albaștri. Șefii și bancherii ăștia *paruenus*, cu cărțile lor de credit și notele de plată de la restaurant pe socoteala firmei, vor face să se ducă totul de ripă pînă la urmă... Dar ia spune, îl cunoști pe Sergio ?

Julia îl cunoștea pe Sergio și percepea, cum se întîmpla întotdeauna cu prietenii lui Cesar, tulburarea pe care o simțea în prezența ei, nefiind în stare să stabilească adevărata natură a legă-turii care îi apropia pe anticar și pe fata aceea frumoasă și blindă. Dintr-o singură privire, se asigură că, cel puțin în seara aceea și în cazul lui Sergio, povestea n-avea nimic grav. Tînărul părea sensibil și inteligent și nu era gelos; se mai văzu-

seră și în alte rînduri. Prezența Juliei îl intimida numai.

—Montegrifo a încercat să-mi facă o ofertă.

—Foarte amabil din partea lui. CEsar părea să considere problema serioasă, în vreme ce se așezau cu toții. Dar dă-mi voie să întreb, ca bătrî-nul Cicero, *cui bono...* în folosul cui?

158

— Al său, bineînțeles. în realitate, a vrut să mă mituiască.

— Bravo lui Montegrifo! Te-ai lăsat ? - atinse gura Juliei cu vîriul degetelor. Nu, nu-mi răs-punde încă, iubito; lasă-mă să mă desfăt puțin în această minunată incertitudine... Sper, cel puțin, ca oferta să fie rezonabilă.

—Nu e rea. Părea că se include și pe el în ofertă.

CEsar își trecu vîrful limbii peste buze, cu o răutate în expectativă.

—Foarte tipic pentru el să vrea să alerge după doi iepuri... întotdeauna a avut mult simț practic - anticarul se întoarse pe jumătate spre blondul său însoțitor, de parcă l-ar fi sfatuit ast-fel să-și ferească auzul de anumite indiscreții lumești. Apoi se uită la Julia cu o expresie ștren-gărească de așteptare, aproape înfiorîndu-se anticipat de plăcere. Și ce i-ai spus ?

— Că o să mă gîndesc.

— Ești divină. Nu trebuie niciodată să-ți tai toate punțile... Auzi, dragul meu Sergio? Niciodată.

Tînărul o cercetă cu coada ochiului pe Julia înainte de a-și pleca nasul în cocteilul său de șampanie. Fără vreo intenție rea, Julia și-l ima-gină gol, în penumbra dormitorului anticamlui, frumos și tăcut ca o statuie de marmură, cu părul blond căzut pe frunte, înarmat cu ceea ce Căsar, cu un eufemism pe care ea îl

credea luat din Cocteau, numea „auritul sceptru” sau ceva în genul ăsta, gata să și-l călească în *antrum amoris* al maturului său partener, sau poate o fi invers, maturul partener ocupându-se de *antrwn-vl* tină-rului efeb; Julia nu mersese cu intimitatea sa cu CEsar atît de departe încît să-i ceară detalii asupra acestui gen de chestiuni față de care, totuși,

159

simțea uneori o curiozitate moderat morbidă. Se uită pe furiș la Cesar, impecabil și foarte elegant cu cămașa-i de pînză topită albă și fularul de mătase albastru cu picățele roșii, părul ușor ondu-lat pe după urechi și la ceafă, și se întrebă încă o dată în ce consta atracția deosebită a acestui bărbat capabil, deși avea cincizeci de ani, să seducă tineri ca Sergio. Fără îndoială, își spuse, în luci-reă ironică a ochilor lui albaștri, în eleganța gestu-rilor rafinate de generații întregi educate cu grijă, în acea înțelepciune molcomă, nicicînd expri-mată pe deplin, ce se ghicea la obîrșia fiecărui cuvînt al lui, fără a se lua pe de-a întregul în serios pe sine, înțelepciune blazată, tolerantă și nesfîrșită.

—Trebuie să-i vezi ultimul tablou, spunea CEaar tocmai atunci, iar Julia, adîncită în gîn-duri, zăbovi pînă să înțeleagă că se referea la Sergio... E ceva remarcabil, iubito — își mișcă o mîină aproape de brațul tînărului, ca și cum era pe punctul să și-o sprijine de el, dar fără să ducă gestul pînă la sfîrșit. Lumina în stare pură, revăr-sîndu-se peste pînză. Nespus de frumos.

Julia zîmbi, acceptînd judecata de valoare a lui Cesar ca o garanție indiscutabilă. Sergio îl privea pe anticar pejumătate emoționat, pejumă-tate confuz, întredeschizîndu-și ochii cu gene blonde ca o pisică ce simte mîngierea.

— Firește, continuă Cesar, numai talentul în sine nu-i de-ajuns să-ți croiești drum în viață... înțelegi, tinere prieten? Marile forme artistice irnpun o anumită cunoaștere a lumii, o expe-riență profundă a relațiilor umane... Nu la fel se poate spune despre acele activități abstracte unde talentul este cheia și experiența doar un coipplement. Mă refer la muzică, la mate-matică... La șah.

160

— La șah, repetă Julia- Amîndoi se priviră, și ochii lui Sergio se plimbară neliniștiți de la unul la altul, descumpăniți și cu o undă de gelozie sclipind ca pulberea de aur printre genele aurite.

— Da, șahul. Cesar se aplecă să bea o înghi-țitură zdravănă din pahar. Pupilele i se micșo-raseră, cufundate în misterul pe care-l evocau. Ai băgat de seamă cum privește Munoz *Partida de șah?*

— Da. o privește cu alți ochi.

— Exact. Cu alți ochi decît o poți privi tu. Sau eu. Munoz vede pe tabla de șah lucruri pe care ceilalți nu le văd.

Sergio, care asculta în tăcere, își încruntă frun-tea, atingînd dinadins umărul lui Cesar. Părea că se simte stingherit, iar anticarul îl privi, bine-

voitor.

— Ne referim la lucruri prea sinistre pentru tine, dragul meu — își trecu arătătorul peste dege-telc Juliei, ridică puțin mîna, parcă șovăind între două dorințe, și pînă la urmă și-o lăsă în mîinile tînărului. Păstrează-ți inocența, blondul meu prie-ten. Dezvoltă-ți talentul și nu-ți complica viața.

Mmm!

îi trimise lui Sergio o sărutare împre-unîndu-și buzele, chiar în momentul în care la capătul coridorului își făcea apariția Menchu, toată numai vizon și picioare, escortată de Max și cerînd vești despre Montegrifo.

— Porcul, spuse, cînd Julia tennină de poveștit. Chiar mîine o să vorbesc cu don Manuel.

Contraatacăm.

Sergio bătu în retragere, blond și timid, în fața locvacității ce pusese stăpînire pe Menchu în continuare, făcînd-o să treacă de la Montegrifo la tabloul lui Van Huys, de la Van Huys la diverse banalități și de aici la un al doilea și apoi un al

161

treilea pahar, pe care îl ținu cu mîna nesigură. Lîngă ea, Max fuma în tăcere, cu siguranță de sine de armăsar de prăsilă, brunet și bine îmbrăcat. Zîmbind distant, Căsar își înmuie buzele în ginul cu lămîie și și le șterse cu batista pe care o scoase din bu2unarul de sus al hainei. Din cînd în cînd clipea de parcă revenea de departe și, aplecat spre Julia, îi mîngîia distrat o mînă.

— în afacerea asta, îi spunea Menchu lui Sergio, există două categorii de oameni, scum-pule: cei care pictează și cei care încasează... Și ararcori sînt și una, și alta, suspină ea prelung, 'induioșată de tinerețea băiatului. Iar voi, artiștii tiileri, atît de blonzi și așa mai departe, dragă,

aruncîndu-i pieziș lui Cesar o privire veninoasă. Atît de ispititori.

CEsar se crezu obligat să se întoarcă din depărtări.

— Nu asculta, tinere prieten, vocile acestea care îți otrăvesc spiritul auriu, spuse rar și lugu-bru, de parcă, în loc de un sfat, îi adresa lui Sergio condoleanțe. Cucoana asta argumentează cu limbă de viperă, ca toate - o privi pe Julia, aplecîndu-se ca să-i sărute mîna, fără să-și piardă cumpătul. Iartă-mă. Ca aproape toate.

— Uitați-vă cine vorbește! Menchu se strîmbă la el. Iată-l pe Sofocle al nostru particular. Sau

Seneca?... Mă refer la cel care pipăia tinerei între două sorbituri de cucută.

CEsar se uită la proprietara galeriei, facu o pauză ca să-și reia firul discursului și-și rezemă capul de spătar, cu ochii închiși în mod teatral.

— Traectoria artistului, și-ți vorbesc ție, tină-rul Tneu Alcibiade, sau mai bine Patrocle, sau poate Sergio... Traectoria e să învingi piedică după piedică, pînă cînd poți să privești înlăuntrul tău... Operație anevoioasă, dacă nu ai la îndemînă

162

un Virgiliu care să te călăuzească. Pătrunzi tîlcul acestei subtile parabole, tinere?... Și astfel cunoaște artistul, în sfîrșit, deliciul neîngrădit al celei mai dulci desfătări. Viața ți se prefăce în pură creație și nu mai ai nevoie de mizerabilele lucruri exterioare. Ești departe, foarte departe de restul semenilor tăi vrednici de dispreț. Iar spațiul și plenitudinea rodesc în tine.

Se auziră aplauze glumețe. Sergio se uita la ei, zîmbitor și descumpănit. Julia izbucni în rîs.

— Nu-l lua în seamă. Precis că povestea asta pe care ne-a înșirat-o a furat-o de la cineva. întot-deauna a fost un șarlatan.

CEsar deschise un ochi.

— Sînt un Socrate care se plictisește. Și res-ping cu indignare acuzația că plagiez citatele altora.

— În fond, e plin de haz, zău așa. Menchu îi vorbea lui Max, care ascultase totul cu fruntea încruntată, pe cînd lua de la el o țigară. Dă-mi foc, haide. *Condotierul meu.*

Epitetul ascuți maliția lui CEsar.

— *Cave canem*, tinere vînjos, îi spuse lui Max, și poate că Julia a fost singura care și-a dat seama că, în latină, *canem* putea fi atît de mas-culin cît și feminin. După referințele istorice, de nimeni nu trebuie să se ferească atîta condotierii ca de aceia

pe care îi slujesc; o privi pe Julia și facu o reverență hazlie; băutura începea să-și facă efectul și asupra lui. Burckhardt, explică el.

— Stai liniștit, Max, spuse Menchu, deși Max nu părea deloc nervos. Vezi? Nici măcar nu-i al lui. Se împodobește cu pătrunjelul altora... Sau să fielauri ?

— Acantă, spuse Julia, rîzînd. Cesar îi adresă o privire întristată.

— *Et te, Bruta?*... - se întoarse spre Sergio. înțelegi fondul tragic al problemei, Patrocle? După

163

ce savură o sorbitură zdravănă de gin cu lămîie, privi în chip dramatic de jur-împrejur, parcă în căutarea unei fețe prietenoase. Nu știu ce aveți împotriva laurilor străini, scumpii mei... în fond, adăugă după ce reflectă o clipă, orice lauri au ceva străin. Creația pură nu există; îmi pare rău că vă dau această veste. Nu sîntem, sau trebuie să spun nu sînteți, fiindcă eu nu sînt creator... Și nici tu, Menchu, drăguțo... Poate că tu, Max, nu mă privi așa, prea frumosule *condotier feroce*, ești singurul de aici care realmente creează ceva... - făcu un gest elegant și obosit cu mîna dreaptă, parcă exprimînd un plictis adînc, chiar și de propria-i argumentație, isprăvind foarte aproape de genunchiul stîng al lui Sergio, cu un aer întîmplător. Picasso, și regret că îl citez pe farsorul ăsta, este Monet, este Ingres, este Zurbarán, este Breughel, este Pieter van Huys... Pînă și prietenul nostru Munoz, care precis că în momentul ăsta stă aplecat peste o tablă de șah, încercînd să-și alunge fantasmеle în vreme ce ne scapă de ale noastre, nu este el, ci Kasparov și Karpov. Este Fischer și Capablanca și Paul Morphy și maestrul acela medieval, Ruy López... Totul constituie faze ale aceleiași povești, sau poate aceeași poveste se repetă, nu sînt prea sigur de asta... Iar tu, Julia, frumusețea mea, ai stat să te gîndești, cînd te aflai în fața tabloului nostru faimos, în ce loc te găsești, înăuntrul sau în afara lui?... Da. Sînt sigur că da, pentru că te cunosc, prințesă. Și știu că n-ai aflat un răspuns, izbucni el într-un hohot scurt fără haz și-i privi pe rînd... în realitate, copii, noi toți alcătuim o trupă ciu-dată. Avem nerușinarea să urmărim secrete care, în fond, nu sînt altceva decît enigmele propriei noastre vieți - își ridică paharul în chip de toast, fără să se adreseze nimănui în particular. Și asta,

164

dacă ne gîndim bine, nu poate să nu însemne un risc. Ca și cum ai sparge o oglindă ca să vezi ce e în spatele mercurului... Nu vi se cam face teamă, iubiților ?

Era două în zori cînd Julia se întoarse acasă. Cesar și Sergio au însoțit-o pînă în portal și au insistat să urce cele trei etaje, dar ea nu. i-a lăsat, despărțindu-se de fiecare cu un sărut înainte de a o lua pe scări în sus. A făcut-o încet și uitîndu-se mereu în jur, îngrijorată. Iar cînd își scoase cheile din geantă, se simți mai liniștită atingînd cu degetele metalul rece al pistolului.

Cu toate acestea, pe cînd își răsucea cheia în broască, a fost surprinsă că lua lucrurile cu atîta calm. Simțea o tearnă clară, precisă, pentru a cărei apreciere nu avea nevoie de un talent abstract, cum ar fi spus Cesar, parodiîndu-l pe Munoz. Dar teama asta nu implica un chin umilitor, nici dorința de a fugi. Dimpotrivă, era pătrunsă de o curiozitate stăruitoare, în care era multă paradă din partea ei, multă provocare. Chiar și joc, periculos și incitant. Ca atunci cînd omora pirați în Țara lui Niciodată și în Vecii Vecilor.

Să omoare pirați. Era familiarizată cu moartea de la o vîrstă fragedă. Prima sa amintire din copilărie era tatăl ei, cu ochii închiși, nemișcat pe cuvertura de pe patul din donnitor, încoiyurat de persoane îmbrăcate în negru și grave, care vorbeau în șoaptă, de parcă se temeau să nu-l trezească. Julia avea șase ani și spectacolul acela de neînțeles și solemn îi rămase pentru totdeauna legat de imaginea mamei

sale, pe care nici măcar atunci n-o văzuse vărsînd lacrimi, îndo-liată și mai inaccesibilă ca'oricînd; de mîna ei dură și fermă, cînd o obligă să sărute mortul pe

165

fi-unte pentru ultima oară. A fost Cesar, un CEsar pe care ea și-l amintea mai tînăr, cel care o luase apoi în brațe s-o ducă departe de ceremonie. Stînd pe genunchii lui, Julia se uitase la ușa închisă în spatele căreia mai mulți angajați de la pompele funebre pregăteau sicriul.

— Nu pare să fie el, Cesar, spusese, ținîndu-și lacrimile. Nu trebuie să plîngi niciodată, obiș-nuia să spună maică-sa. Era singura lecție pe care își amintea s-o fi învățat de la ea. Nu pare să fie tata.

—Nu, acum nu mai e el, a fost răspunsul. Tatăl tău s-a dus într-un alt loc.

—Unde?

— N-are a face unde, prințesă... N-o să se mai întoarcă.

—**Niciodată?**

— **Niciodată.**

Julia își încruntase fruntea-i de copil, gînditoare.

—Nu vreau să-l mai sărut... Are pielea rece. o privi o clipă în tăcere, înainte de a o strînge la piept cu putere. Julia își amintea senzația de căldură pe care o simțea în brațele acelea, aroma delicată a pielii și hainelor lui.

— Cînd vrei, poți să vii și să mă săruți pe mine.

Julia n-a știut niciodată exact în ce moment descoperise că era homosexual. Poate că și-a dat seama încetul cu încetul, grație unor mici detalii, mior intuiții. într-o bună zi, cînd abia împlinise doisprezece ani, intră în magazinul de antichități plecînd de la liceu și văzu cum Căsar mîngîia obrazul unui tînăr. Numai atît; o ușoară atingere cu vîrful degetelor și apoi nimic. Tînărul trecu prin fața Juliei, îi adresă un zîmbet și plecă. *CEsar*, care aprindea o țigară, o privi lung înainte de a se apuca să-și întoarcă ceasurile.

166

După cîteva zile, jucîndu-se cu bibelourile lui Bustelli, Julia puse întrebarea:

—Cesar... Ție îți plac fetele?

Anticarul își verifică niște registre, așezat la birou. La început, părea că nu auzise. Numai după cîteva clipe și-a ridicat capul și ochii lui albaștri se îndreptară liniștiți spre cei ai Juliei.

— Singura fată care îmi place ești tu, prințesă.

— Și celelalte ?

— Care celelalte ?

Nici unul din ei nu mai spuse nimic. Dar în noaptea aceea, la culcare, Julia se gîndi la cuvin-tele lui Căsar și se simți fericită. Nimeni n-avea să i-l ia; nu era nici o primejdie. Și niciodată nu va pleca departe, în locul acela de unde nimeni nu se mai întoarce, ca tatăl ei.

Apoi au venit alte vremuri. Lungi povestiri în lumina aurită a magazinului de antichități; tine-rețea lui Cesar, Paris și Roma amestecate cu istorie, artă, cărți și aventuri. Și miturile împăr-tășite. Insula comorilor, citită capitol după capitol, printre cufere vechi și panoplii ruginite. Bieții piraiți sentimentali care, în nopțile cu lună din Caraibe, simțeau cum li se înmoaie inimile de piatră cu gîndul la bătrînele lor mame; chiar și canalii rafinate ca Jaime Garfio, care-și dădea arama pe față săvîrșind fărădelegi și care, la fiecare sfîrșit de lună, trimitea niște dubloni de aur spaniol ca să aline bătrînețile celei care-i dăduse naștere. Și, între o poveste și alta, Cesar scotea două săbii vechi dintr-o ladă și o învăța figurile de scrimă ale piraiților: în gardă și îna-poi, nu-i totuna să împungi cu sabia și să iei gîtul, iar un cîrlig de abordaj se aruncă exact așa. Pe deasupra, mai scotea și sextantul, ca să se orienteze

după stele. Și stiletul de argint, lucrat de Benvenuto Cellini care, pe lângă faptul că era

167

aurar, l-a ucis pe conetabilul de Bourbon cu un foc de archebuză, pe vretocă prădării Romei. Și îngrozitorul pumnal al îndurării, lung și sinistru, pe care pajul Prințului Negru îl împlînta prin coiful cavalerilor francezi înfrînți la Crecy... Anii au trecut și personajul Juliei a început să prindă viață. Și i-a venit lui Cesar rîndul să tacă, ascul-tîndu-i confidențele. Prima dragoste, la pai'spre-zece ani. Primul amant, la șaptesprezece. Anticarul asculta m liniște, fără sa-și dea cu părerea. Numai un zîmbet, în final, de fiecare dată.

Julia ar fi dat orice ca în seara aceea să aibă în față zîmbetul lui, care îi dădea curaj și în același timp diminua importanța evenimentelor, acordîndu-le dimensiunea exactă în mersul lumii și în curgerea inevitabilă a vieții. Însă Cesar nu se afla acolo și trebuia să se descurce singură. Așa cum obișnuia să spună anticarul, nu întotdeauna este posibil să ne alegem compania sau destinul.

Și-a trecut timpul pregătind votcă și cuburi de gheață și ea a fost cea care a zîmbit, pe întu-neric, în fața tabloului lui Van Huys. În plus, trebuia s-o recunoască, avea impresia că, de s-ar întîmpla ceva rău, avea să li se întîmple celor-lalți. Protagonista nu pătea niciodată nimic, își aminti pe cînd stătea și bea, iar gheața scoase un clinchet cînd se lovi de dinții ei. Mureau numai ceilalți, personajele secundare, ca Alvaro. Ea, își amintea bine, trăise o sută de aventuri asemă-nătoare și întotdeauna scăpase teafară, slavă Domnului. Sau... cum era oare? Fir-ar să fie!

Se privi în oglinda venețiană, abia dacă era o umbră printre umbre, pata ușor palidă a chipului său, un profil estompat, niște ochi mari și negri. Alicia ivindu-se de partea cealaltă a oglinzii. Și se privi în tabloul lui Van Huys, în oglinda

168

zugrăvită ce reflecta altă oglindă, cea venețiană, reflex al unui reflex al unui reflex. Și simți iar amețeala ce o cuprinsese înainte și se gîndi că, la ceasul acela din noapte, oglinzile și tablourile și tablele de șah jucau feste imaginației. Sau poate era doar faptul că timpul și spațiul deve-neau, la urma urmelor, concepte vrednice de dis-preț, fiind atît de relative. Bău iar, și din nou gheața scoase un clinchet lovindu-se de dinți, și simți că, dacă întindea mîna, putea să lase paharul pe masa acoperită cu plușul verde, toc-mai peste inscripția ascunsă, între mîna nemiș-cată a lui Roger de Arras și tabla de șah.

Se apropie și mai mult de tablou. Lîngă fereastra ogivală, cu privirea plecată, absorbită de lectura cărții pe care o ținea în poală, Beatrice de Ostenburg îi amintea Juliei de fecioarele fla-mande ale maeștrilor primitivi din Flandra: părul blond pieptănat spre spate foarte strîns, adunat sub boneta cu voaluri aproape străvezii. Pielea albă. Gravă și îndepărtată cu rochia aceea neagră atît de diferită de obișnuitele mantii din stofă cărămizie, țesută în Flandra, mai de preț decît mătasea și brocartul. Negru - Julia înțelegea cît se poate de limpede - de doliu simbolic. Negru de văduvă, cu care Pieter van Huys, genialul iubitor de simboluri și paradoxuri, o înveșmîn-tase nu pentru soț, ci pentru amantul asasinat.

Ovalul chipului îi era gingaș, perfect, iar ase-mănarea cu fecioarele renașcentiste era subli-niată în fiecă nuanță, în fiecă amănunt. Nu o fecioară în genul italiencelor consacrate de Giotto, gospodine și doici, chiar și amante, sau al franțu-zoaicelor, mame și regine. Fecioară burgheză, soție de curatorii sau de nobili proprietari de unduioase cîmpii cu castele, cătune, cursuri de apă și clopotnițe ca aceea care se profila în peisaj,

169

de partea cealaltă a ferestrei. Puțin cam trufașă, nepăsătoare, senină și rece, întruchipare a acelei fruinuseți nordice *a la maniera ponentina*, care a avut atîta succes în țările sudului, Spania și Italia. Și ochii albaștri, sau care se ghiceau a fi astfel, cu privirea străină pentru cel care se uita la ea, atentă în aparență numai la carte, și care, cu toate acestea, se dezvăluia pătrunzătoare, ca a tuturor femeilor flamande pictate de Van Huys, Van der Weyden, Van Eyck. Ochi enigmatici care nu ajungeau să descopere ceea ce priveau sau

doreau să privească, ceea ce bănuiau. Ceea ce simțeau.

Aprinse altă țigară. Gustul de tutun și cel de votcă se amestecau aspre în gura ei. Își dădu la o parte părul de pe frunte și apoi, apropiindu-și degetele de suprafața tabloului, mîngîie linia buze-lor hii Roger de Arras. În luminozitatea aurie ce-l strălucia pe cavaler aidoma unei aure, gulerul de oțel strălucea cu o blîndă licărire aproape mată, de metal foarte lustruit. Cii mîna dreaptă, ușor estompată de strălucirea aceea gingașă, sub bărbia spînjinită de degetul mare, cu privirea ațintită la tabla de șah care simboliza viața și moartea sa, Roger de Arras își înclina profilul de medalie veche, străin în aparență de femeia care citea în spatele lui. Dar gîndul lui poate zbura departe de șah, spre acea Beatrice de Burgundia pe care n-o privea din orgoliu, din prudență sau doar din respect față de seniorul său. În acest caz, numai gîndurile sale erau libere să i se con-sacre ei, în același fel în care, în clipa aceea, cele ale doamnei erau, poate, și ele străine de pagi-nile cărții pe care o ținea în mîini, iar ochii ei se desfatau, fără nevoia de a privi în direcția lui, la vederea spatelui lat al cavalerului, a gestului elegant și liniștit, poate la amintirea mîinilor și

170

pielii lui sau numai la ecoul tăcerii impuse, al privirii melancolice și neputincioase pe care o stîrnea în ochii lui îndrăgostiți.

Oglinda venețiană și oglinda zugrăvită o înca-drau pe Julia într-un spațiu ireal, estompînd limi-tele între cele două părți ale suprafeței tabloului. Lumina aurie o învălui și pe ea cînd, foarte încet, aproape rezemîndu-se cu o mîna de plușul verde al mesei pictate, cu cea mai mare grijă pentru a nu doborî piesele de șah așezate pe tablă, se aplecă spre Roger de Arras și-l sărută ușor în colțul rece al buzelor. Iar cînd se întoarse, zări strălucirea Lînei de Aur pe catifeaua pur-purie a pieptarului celui-lalt jucător, Ferdinand Altenhoffen, duce de Ostenburg, ai cărui ochi o priveau țintă, întunecați și de nepătruns.

Cînd pendula bătu ora trei, scrmniera era plină de mucuri, iar ceașca și cafetiera aproape goale, printre cărți și hîrtii. Julia se dădu pe spate în scaun și privi în tavan, încercînd să-și pună ideile în ordine. Aprinsese toate luminile din încăpere, ca să alunge fantomele care o împresurau, iar limitele realității reveneau încetișor, reluîndu-și treptat locul în timp și în spațiu.

Mai erau, conchise în cele din urmă, și alte forme, mult mai practice pentru a aborda pro-blema. Alt punct de vedere, fără îndoială cel potri-vit, dacă Julia avea în vedere că, mai curînd decît o Alicia, se putea socoti o Wendy mai măricică. Pentru a vedea astfel lucrurile, era de-ajuns să închidă ochii și să-i deschidă iar, să privească tabloul lui Van Huys cum se privește orice tablou pictat cu cinci secole în urmă și să-și ia un creion și hîrtie. A^a și făcu, terminîndu-și restul de cafea rece. La ora aceea, fără să-i fie deloc somn și temîndu-se mai mult decît orice să nu alunece

171

pe panta iraționalului, nu era deloc o prostie să-și pună în ordine ideile în lumina ultimelor evenimente. Absolut deloc. Așa că se apucă să •icrie:

I. Tablou datat la 1471. *Partida de șah*. Mister. Ce s-a întîmplat cu adeuărat între Ferdinand Altenhoffen, Beatrice de Burgundia și Roger de Arras ? Cine a poruncit

să fie omo-rît cavalerul ? Ce legătură are şahul cu toate acestea ? De ce a pictat Van Huys tabloul ? De ce, după ce a scris cuvintele *Quis necavit equi-tem*, Van Huys le-a şters ? Se temea să nu fie şi el omorît ?

II. îi povestesc toate acestea lui Menchu. Apelez la Álvaro. El e deja la curent; cineva l-a consultat în această privinţă. Cine ?

III. Alvaro e găsit mort. Mort sau asasi-nat ? Legătură evidentă cu tabloul sau poate cu vizita şi cercetarea mea. Există ceva pe care cineva doreşte să-l ţină secret ? Descoperise Alvaro ceua important care mie îmi scapă ?

IV. o persoana necunoscută (poate crimi-nalul sau criminala) îmi trimite documenta-ţia adunată de Alvaro. Ce ştia Alvaro, con-siderat a fi primejdios de către alţii ? Ce anume le convine acestor alte persoane să aflu eu şi ce anume nu le convine ?

V. Ofemeie blondă duceplicul la Urbexpress. Are vreo legătură cu moartea lui Álvaro sau e o simplă intermediară ?

VI. Moare Alvaro şi nu eu (pentru moment), cu toate că amlndoi investigăm subiectul. Se pare că se doreşte să mi se uşureze munca sau să-mi fie orientată spre ceva necunoscut mie. Interesează oare tabloul pentru valoarea lui bănească ? Interesează munca mea de

restaurare ? Interesează inscripţia ? Interesează partida de şah ? Interesează să se cunoască sau să se ignore anumite date istorice ? Ce anume pune în legătură pe cineva din secolul XX cu o dramă petrecută în secolul al XV-lea ?

VII. întrebare fundamentală (deocamdată):

Un posibil asasin ar beneficia de o creştere a cotei tabloului la licitaţie ? E ceva în plus în pictura aceasta, ceua ce n-am reuşit încă să descopăr ?

VIII. Posibilitatea ca problema să nu con-stea în valoarea tabloului, ci în misterul parti-dei zugrăvite. Intervenţia lui Munoz. Problemă de şah. Cum poate provoca acest mister o moarte după cinci veacuri ? Nu-i doar ridicol, ci şi stupid. (Cred.)

IX. Sînt oare în pericol ? Poate că se aşteaptă să mai descopăr ceva, să lucrez pentru ei fără să ştiu. Poate sînt în uiaţă fiindcă mai au nevoie de mine.

îşi aminti de ceva spus prima oară de Munoz, în faţa tabloului lui Van Huys, şi se apucă să reconstituie pe hîrtie. Şahistul vorbise de diverse niveluri în cadrul tabloului. Explicarea unuia dintre ele ar putea duce la înţelegerea ansamblului:

Nivelul 1. Scena dinăuntrul tabloului. Pardo-seală în formă de tablă de şah care conţine personajele.

Nivelul 2. Personajele tabloului: Ferdinand, Beatrice, Roger.

Nivelul 3. Tabla de şah pe care două dintre personaje joacă partida.

173

Nivelul 4. Piese care simbolizează cele trei personaje.

Nivelul 5, Oglindă zugrăvită ce reflectă partida şi personajele, pe dos.

Cercetă rezultatul, trasînd linii între niveluri, dar reuşi doar să stabilească tulburătoare cores-pondenţe. Cel de-al cincelea nivel le conţinea pe cele patru anterioare, primul era în legătură cu cel de-al treilea, al doilea cu al patrulea... Un cerc straniu ce se închidea de unde pomise.

Nivelul 1. SCENA DINĂUNTRUL „, TABLOULUI. PARDOSEALĂ ÎN FORMĂ

DE TABLĂ DE ŞAH CARE CONȚINE | PERSONAJELE. _____

J Nivelul 2. PERSONAJELE TABLOULUI:

FERDINAND, BEATRICE, ROGER.

Nivelul 3. TABLA DE ŞAH PE CARE DOUĂ DINTRE PERSONAJE JOACĂ

PARTIDA.

Nivelul 4. PIESE CARE SIMBOLIZEAZĂ CELE TREI PERSONAJE.

Nivelul 5. OGLINDĂ ZUGRĂVITĂ CE

REFLECTĂ PARTIDA ȘI PERSONAJELE, PE DOS.

^

în realitate, își spusese pe cînd cerceta diagrama ciudată, toată povestea părea o mare pierdere de vreme. A stabili toate acele corespondențe nu dovedea altceva decît spiritul alambicat al picto-rului care a conceput tabloul. Moartea lui Alvaro nu s-ar putea lămuri niciodată astfel; alunecase în cadă sau fusese împins să alunece, la cinci sute de ani după ce fusese pictată *Partida de*
174

șah. Oricare ar fi rezultatul tuturor acestor săgeți și tabele, nici Alvaro și nici ea însăși nu puteau fi reprezentați în tabloul lui Van Huys, al cărui autor nu le putea prevedea nicicînd existența... Sau dacă a putut?... o întrebare tulburătoare începu să i se învîrtească în cap. În fața unui ansamblu de simboluri, cum era pictura aceea, îi revenea celui care o privea să-i atribuie semni-ficații, sau aceste semnificații erau acolo, înă-untrul ei, de la crearea ei?

Încă mai trasa săgeți și desena tabele cînd sună telefonul. Ridică iute capul, tresărind spe-riată și privind aparatul de pe covor, fără a se hotărî să ridice receptorul. Cine putea să sune la trei și jumătate în zori ? Nici unul din răspunsurile posibile n-o liniștea, și telefonul mai sună de patru ori înainte ca ea să se miște. Se duse în birou, încă șovăind, și pe neașteptate își zise că, dacă telefonul avea să amuțească înainte de a afla cine era la capătul firului, ar fi mult mai rău. Își imaginează restul nopții ghemuită pe sofa, privind îngrozită aparatul de telefon, aproape cu furie.

—Alo?

Oftatul de ușurare care-i scăpă de pe buze trebuie să fi fost auzit și de Munoz, care-și între-rupse explicațiile ca s-o întrebe dacă se simțea bine. Îi părea foarte rău că telefona la ora aceea, dar crezuse că merita s-o trezească. El însuși era surescitat, de asta își îngăduise. Cum ? Da, întoc-mai. De numai cinci minute problema... Mă auziți?... Mai sînteți la telefon? Vă spuneam că am aflat, cu toată certitudinea, ce piesă a luat calul alb.

175

VII. Cine l-a ucis pe cavaler?

„Piese albe și negre păreau să reprezinte diviziuni mani-heiste între lumină și întune-ric, între bine și rău, în însuși spiritul omului.”

G. Kasparov

—Nu puteam dormi, cu gîndul întruna la povestea asta... Brusc, am înțeles că analizez unica mutare posibilă. Munoz puse șahul de buzu-nar pe masă; alături desfacuse schița, mototolită și plină de adnotări. Chiar și așa, nu-mi venea să cred. Am zăbovit un ceas revăzînd totul încă o dată, de sus în jos.

Se aflau într-un *drugstore* deschis toată noap-tea, lîngă o fereastră mare prin care se putea vedea largul bulevard pustiu. Abia dacă mai era lume în local: cîțiva actori de la un teatru vecin și o jumătate de duzină de noctambuli de ambele sexe. Lîngă arcurile de siguranță electronică ale porții, un paznic cu uniformă paramilitară căsca uitîndu-se la ceas.

— Fiți foarte atentă - șahistul arată spre schiță și apoi spre mica tablă de șah. Refăcuserăm ultima mișcare a reginei negre, care a trecut de

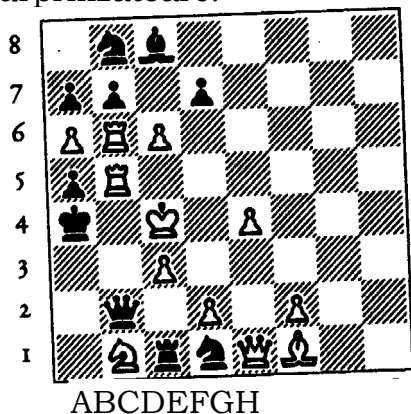
176

la Bg la Cy dar nu cunoșteam ce mutare anterioară a pieselor albe a obligat-o la aceasta... Vă amin-tiți? Luînd în considerare amenințarea celor două tumuri albe,

am hotărît că turnul care se află la Bg a putut veni din oricare din căsuțele de pe rîndul 5; dar asta nujustifică fuga reginei negre, căci celălalt tum alb, cel de la Bg, i-ar fi dat șah înainte... Se prea poate, să spunem, ca tumul să fi luat o piesă neagră în Bg. Dar ce piesă? Aici ne-a oprit.

— Și ce piesă a fost? Julia cerceta tabla de șah; jocul ei geometric cu pătrate albe și negre nu mai era un spațiu necunoscut, ci se putea aventura în el ca într-un teren familiar. Ați spus că veți afla, studiindu-le pe cele din afara tablei...

— Așa am și făcut. Am studiat la rînd fiecare piesă luată, ajungînd la o concluzie surprinzătoare:

— Ce piesă a putut lua turnul acesta la Dg:... - Munoz privi tabla cu ochi istoviți de nesomn, de parcă ignora încă realmente răspun-sul. Nu un cal negru, căci amîndoi se mai află pe tablă... Nici un nebun, fiindcă pătratul Bg este alb, iar nebunul negru care se mișcă pe diagonală

177

BJ în căsuțele albe nu s-a clintit din loc. E aici, la Cg, cu ambele sale căi de ieșire închise de pionii care n-au fost puși în joc...

— A fost poate un pion negru, sugerează Julia. Munoz facu un gest negativ.

— Posibilitatea asta mi-a luat mai mult timp ca s-o înlătur, fiindcă poziția pionilor e partea cea mai confuză a partidei. Dar n-a putut fi nici un pion negru, deoarece cel aflat în Ag provine de la Cy. Știți că pionii suprimă pe diagonală, și acesta a luat, se pare, două piese albe la Bg și Ag... în privința celorlalți patru pioni negri, e limpede că au fost luați departe de căsuțele astea. N-ar fi putut să se afle niciodată la Bg.

— Atunci a putut fi numai tumul negru care e în afara tablei. Turnul alb trebuia să-l fi supri-mat pe cel negru la Bg.

— Imposibil. Prin dispunerea pieselor înjurul căsuței Ag, este evident că tumul negru a fost luat acolo, pe locul lui inițial, fără să ajungă să facă o mișcare. Luat de un cal alb, cu toate că, în acest caz, contează mai puțin cine...

Julia ridică privirea de pe tablă, descumpănită.

—Nu reușesc să vă înțeleg... Asta înlătură orice piesă neagră. Cine a suprimat turnul alb la BS?

Munoz zîmbi pe jumătate, fără nici un aer de suficiență. Părea doar amuzat de întrebarea Juliei sau de răspunsul pe care avea să i-l dea.

— în realitate, nimic. Nu, nu mă priviți așa. Pictorul ăsta al dumneavoastră era și un maestru cînd era vorba să ofere piste false... Fiindcă nimeni n-a luat nimic la Bg - își încrucișă brațele aple-cîndu-și fruntea peste mica tablă de șah și rămase așa, în tăcere. Apoi o privi pe Julia, înainte de a atinge dama neagră cu un deget. Dacă ultima mutare a pieselor albe n-a fost o amenințare a

tumului la dama neagră, asta înseamnă că o piesă albă a trebuit să descopere, mutind, şahul dat de turnul alb damei negre... Mă refer la o piesă albă care s-ar fi aflat la B[^] sau la *By* Van Huys trebuie să fi rîs mult în sinea lui, știind că prin mirajul celor două tumuri avea să-i joace o festă nemaipomenită celui care ar încerca să-i dezlege ghicitoarea.

Julia schiță alene un gest afirmativ din cap. o simplă frază a lui Munoz facea ca un colț al tablei, care pînă atunci părea nemișcat, fără însem-nătate, să se umple de posibilități infinite. Era o magie deosebită în felul în care bărbatul acela era capabil să-i călăuzească pe ceilalți în com-plexul labirint în alb și negru ale cămi chei ascunse le ținea el. Ca și cum ar fi în stare să se orienteze printr-o rețea de conexiuni invizibile, neobișnuite, care s-ar fi stabilit pe sub tablă, fiind de-ajuns să se refere la ele ca să capete viață, apărînd la suprafață într-un mod atît de evident, încît erai surprins că nu le-ai văzut înainte.

— Înțeleg, răspunse după cîteva clipe. Piesa aceasta albă proteja dama neagră de turn. Și, dispărînd, a lăsat dama neagră în şah.

— întocmai.

— Și ce piesă a fost ?

— Poate reușiți să aflați chiar dumneavoastră.

— Un pion alb ?

— Nu. Unul a fost suprimat la Ag sau Bg, iar celălalt era prea departe. Nici ceilalți n-au putut fi.

— Nu-mi trece nimic altceva prin cap, pe cuvînt.

— Uitați-vă bine la tablă. Aș putea să vă spun eu de la început; dar ar însemna să vă privesc de o plăcere care, cred, merită... Gîndiți-vă în liniște -arătă localul, strada pustie, ceștile de cafea de pe masă. Nu ne presează nimic.

Julia se concentrează asupra tablei. După o clipă scoase o țigară, fără să-și ia ochii de la piese, și schiță un zîmbet indefinibil.

— Cred că am înțeles, anunță, precaută.

— Spuneți.

— Nebunul care se mișcă în diagonală pe căsu-țele albe este la F[^], intact, și n-a avut timp să vină de la singurul său loc inițial posibil, Bg, deoarece B[^] e pătrat negru... - se uită la Munoz, așteptînd o confirmare, înainte de a continua. Vreau să spun că ar fi avut nevoie de cel puțin -numără cu degetul pe tablă - trei mutări pentru a merge de la Bg acolo unde se află acum... Asta înseamnă că nu nebunul a lăsat-o pe regina neagră în şahul tumului alb cînd s-a mișcat. Am dreptate ?

— Aveți perfectă dreptate. Continuați.

— N-a putut fi nici regina albă, acum la E[^], cea care a lăsat descoperit şahul. Și nici regele alb... în privința nebunului alb care se mișcă pe căsuțele negre, și se află în afara tablei fiindcă a fost suprimat, niciodată n-a putut fi la *By*

— Foarte bine, întări Munoz. De ce ?

— Pentru că Bg e căsuță albă. Pe de altă parte, dacă acest nebun ar fi mutat în diagonală pe căsuțele negre de la B[^], l-am vedea încă pe tablă, și totuși nu-i acolo. Presupun că a fost luat cu mult înainte, în alt moment al partidei.

— Raționamentul este corect. Ce ne rămîne atunci ?

Julia privi tabla și o ușoară înfiorare îi stră-bătu spatele și brațele, de parcă ar fi atins-o taișul unui cuțit. Acolo rămînea doar o piesă la care nu se referise încă.

— Rămîne calul, spuse, înghițind în sec, fără voia ei în șoaptă. Calul alb.

Munoz se înclina spre ea, grav.

— Calul alb, așa-i - rămase o vreme tăcut, fără să se mai uite la tablă, ci la Julia. Calul alb, care a mutat de la B^A la Cy și în mișcarea aceasta a lăsat descoperită dama neagră, punînd-o în pericol... Și acolo, la Cy dama neagră a luat calul, pentru a se feri de amenințarea turnului și pentru a cîștiga o piesă - Muftoz tăcu din nou, încercînd să verifice dacă nu uita ceva important, iar apoi strălucirea ochilor i se stinse la fel de brusc, ca și cum cineva ar fi apăsător pe un întrerupător. își luă ochii de la Julia, pe cînd strîngea cu o mînă piesele și cu cealaltă închidea tabla, de parcă prin gestul acesta ar fi considerat că intervenția lui în toată afacerea se încheiase.

— Dama neagră, repetă ea uluită, simțindu-și, aproape putîndu-și auzi zgomotul minții care lucra în mare viteză.

— Da, Munoz dădu din umeri. Dama neagră a ucis cavalerul... Orice o fi însemnînd asta.

Julia își dusesese la gură țigara, ajunsă scrum, și trase lung, pentru ultima oară, arzîndu-și dege-tele, înainte de a o arunca pe jos,

— înseamnă, șopti, încă năucită de revelație, că Ferdinand Altenhoffen era nevinovat..., rîse aspru și privi, neîncrezătoare, schița partidei care se afla încă pe masă. Apoi întinse mîna și puse degetul arătător pe căsuța Cg, șanțul de la Poarta de Răsărit al fortăreței din Ostenburg, acolo unde fusese asasinat Roger de Arras. înseamnă, adăugă, scuturată de fiori, că Beatrice de Burgundia a poruncit să fie ucis cavalerul.

—Beatrice de Burgundia?

Julia încuviință. Acum totul părea atît de clar, atît de evident, încît s-ar fi luat la palme că n-a fost în stare s-o descopere înainte. Totul era înfa-țîșat în partidă și în tabloul însuși, era limpede. Van Huys înregistrase totul cu mare grijă, pînă și cel mai mic amănunt.

181

—N-a putut fi altfel, zise... Dama neagră, firește; Beatrice, ducesă de Ostenburg, șovăi, căutîndu-și cuvintele- Tirfa nenorocită.

Și văzu totul cu desăvîrșită limpezime: pictorul în atelierul său dezordonat, mirosind a uleiuri și terebentină, mișcîndu-se prin clarobscur la lunaina unor lumînări de seu așezate foarte aproape de tablou. Amesteca pigment de cupru cu rășină ca să obțină un verde rezident, care să sfideze timpul. Apoi îl aplica lent, cu trăsături estompate succe-sive, completînd pliurile plușului care acoperea masa, pînă ascundea inscripția *Quis necavit equi-tem*, pe care abia de cîteva săptămîni o scrisese cu orpiment. Erau niște caractere gotice frumoase și îi părea rău să le facă să dispară, de bună seamă pentru totdeauna; însă ducele Ferdinand avea dreptate: „E prea evident, maestre Van Huys”.

Lucrurile trebuie să se fi petrecut cam așa, și totuși bătrînul spunea ceva printre *dinți* pe cînd mînuia pensula, aplicînd alene trăsături pe tabloul ale cărui culori, proaspăt pictate în ulei, ieșeau în evidență cu nuanțe nespuse de vii la lumina lumînărilor. Poate că în momentele ace-lea își freca ochii obosiți și-și mișca ușor capul. Privirea lui nu Tnai era aceeași de la o vreme;

anii nu treceau în zadar. îi scădea puterea de concentrare, chiar și pentru unica plăcere care izbutea să-l facă să uite pictura, în timpul lui liber, iama, cînd zilele erau scurte și lumina prea firavă ca să mînuiască pensulele: jocul de șah. o pasiune împărtășită cu regretatul *micer** Roger, care i-a fost în viață protector și prieten și care, în ciuda rangului și poziției, nu s-a ferit niciodată sa-și păteze pieptarul de vopsele, cînd îl vizita la

* Tennen istoric: ătăpîn, domn(itor) (sp.). 182

[atelier ca să joace o partidă printre uleiuri, argilă, pensule și tablouri neterminate. Priceput ca nimeni altcineva să altemeze întrecerea cu piesele cu lungi discuții

despre artă, dragoste și război. Sau cu acea idee stranie a lui, de atâtea ori repetată, și care acum suna a cumplită premoniție:

șahul cajoc pentru cei cărora le place să se plimbe, cu insolență, prin beregata Diavolului.

Tabloul era gata. Pe vremea când era mai tânăr, Pieter van Huys își însoțea de obicei ultima trăsă-tură de penel cu o scurtă rugăciune, mulțumindu-i lui Dumnezeu că l-a ajutat să ducă la bun sfârșit o nouă operă; însă anii i-au pecetluit buzele și totodată i-au facut ochii să i se usuce și pletele cenușii. Așa încît se mărgini să schițeze un ușor gest de încuviințare cu capul, lăsînd penelul într-o ulcică de lut cu diluant, și-și șterse degetele pe ponositul șorț de piele. Apoi ridică sus de tot sfeșnicul, dîndu-se un pas înapoi. Să-l ierte Dumnezeu, dar îi era peste putință să nu simtă un sentiment de orgoliu. *Partida de șah* întrecea cu prisosință comanda făcută de domnul duce. Fiindcă acolo se afla totul: viața, frmriusețea, dragostea, moartea, trădarea. Tabloul acela era o operă de artă ce avea să-i supraviețuiască, lui și celor înfățișați în el. Și bătrînul maestru flamand simți în suflet adierea caldă a imortalității.

A văzut-o pe Beatrice de Burgundia, ducesa de Ostenburg, așezată lîngă fereastră, citind *Poema trandafirului și a cavalerului*, cu o rază de soare ce-i ajungea pieziș pe un umăr, ilu-minînd paginile împodobite cu miniatnri. îi văzu mîna, de culoarea fildeşului, unde lîmna făcea să scînteieze inelul de aur, tremurînd ușor, ca o frunză de copac cînd abia dacă adie o briză gin-gașă. Poate iubea și era nefericită, iar mîndria ei

183

n-a putut suporta respingerea din partea acelui bărbat care îndrăznea să-i refuze ceea ce nici chiar Lancelot nu i-a refuzat reginei Guenievre... Sau poate nu se întîmplase așa, ci arbaletierul mercenar se răzbuna pentru disprețul de după agonia unei vechi pasiuni, o ultimă sărutare și o despărțire necruțătoare... Norii fugeau deasupra peisajului, în fundal, pe cerul albastru al Flandrei, și doamna stătea mai departe adîncită în gîn-duri, cu cartea în poală. Nu. Era imposibil să fi fost așa, căci niciodată Ferdinand Altenhoffen n-ar fi adus omagiu unei trădări, și nici Pieter van Huys nu și-ar fi pus în joc arta și știința în tabloul acela... Era de preferat să creadă că ochii plecați nu priveau drept în față fiindcă ascun-deau o lacrimă. Că rochia de catifea neagră era doliu pentru propria-i inimă, străpunsă de aceeași săgeată de arbaletă ce șuierase pe lîngă șanț. o inimă ce se pleca în fața rațiunii de stat, a mesa-jului cifrat al vărului ei, ducele Charles de Burgundia: pergamentul cu mai multe îndoituri și sigiliul rupt pe care-l mototoli în mîinile-i reci, rămasă fără grai de atîta zbucium, înainte de a-l a de la flacăra unei lumînări. Un mesaj confi-dențial, transmis de agenți secreți. Intrigi și pînze de păianjen țesute în jurul ducatului și al viito-rului său, care era cel al Europei. Gruparea franceză, gruparea burgundă. Războiul surd al cancelariilor, la fel de nemilos precum cel mai sîngeros cîmp de luptă: fără eroi și cu acei călăi îmbrăcați în dantele, ale căror arme erau pum-nalul, otrava și arbaleta... Vocea sîngelui, datoria impusă de familie, nu cereau nimic care mai apoi să nu fie alinat de o spovedanie cum se cuvine. Numai prezența ei, la ceasul și în ziua stabilite, la fereastra din turnul de la Poarta de Răsărit, unde la fiecare asfințit își punea camerista să-i

184

perie părul. Fereastră sub care Roger de Arras se plimba în fiecare zi la aceeași oră, singur, medi-tînd la iubirea-i imposibilă și la nostalgiile sale.

Da. Poate că doamna neagră își pleca privi-rea, ațintită asupra cărții din poală, nu pentru că ar fi citit, ci pentru că plîngea. Dar se putea să fie și din pricină că nu se

încumeta să se uite fățiș în ochii pictorului, care întruchipau, la urma urmelor, privirea lucidă a Etemității și a Istoriei.

L-a văzut pe Ferdinand Altenhoffen, prinț nefericit, bătut de vînturile răsăritului și apu-sului, într-o Europă ce se schimba prea repede după gustul lui. L-a văzut resemnat și nepu-tincios, prizonier al propriei sale persoane și al veacului său, lovindu-și ciorapii de mătase cu mânușile din piele de căprioară, tremurînd de furie și durere, incapabil să-l pedepsească pe așa-sinul singurului prieten pe care-l avusese toată viața. L-a văzut rememorînd, rezemat de o coloană din sala plină de tapiserii și flamuri, anii de tinerețe, visele împărtășite, admirația pentru flă-căul care s-a dus la război și s-a întors acoperit de cicatrice și de glorie. încă mai răsunau în încăpere hohotele sale de rîs, vocea-i senină și cumpănită, cuvintele-i grave ca și cum ar fi vor-bit cu sine însuși, dar cu glas tare, complimentele galante adresate doamnelor, sfaturile lui hotă-rîte, sunetul și căldura prieteniei lui... Dar el nu mai era acolo. Plecase într-un loc întunecos.

„iȘ'i ce-i mai rău, maestre Van Huys, ce-i mai rău, bătrîne prietene, bătrîne pictor care-l iubeai aproape la fel de mult ca mine, ce-i mai rău e că nu-i loc de răzbunare; ea, ca și mine, ca el însuși, este doar jucăria altora mai puternici: a celor care hotărăsc, fiindcă au banii și puterea, căci

185

secolele vor șterge Ostenburgul depe hărțile trasate de cartografi... N-am un cap pe care să-l tai pe mormîntul prietenului meu; și chiar de-aș avea, n-aș putea s-o fac. Numai ea știa, și a tăcut. L-a omorît cu tăcerea ei, lăsîndu-l să vină, ca în fiecare asfințit - am și eu iscoadele mele bine plătite - la șanțul de la Poarta de Răsărit, atras de cîntecul mut de sirenă care-i împinge pe bărbați să-și înfrunte destinul. Acest destin ce pare adormit

sau orb, pînă cînd, într-o zi, deschide ochii și ne privește.

Nu există, după cum vezi, răzbunare cu putință, maestre Van Huys. Numai mîinilor și geniului tdu o încredințez și nimeni n-o să-ți plătească vreodată un tablou la prețul pe care ți-l voi plăti eu pentru acesta. Vreau dreptate, de-ar fi să fie doar pentru mine. Chiar de-ar fi ca ea să știe că eu știu, și pentru ca cineva, în afară de Dumnezeu, cînd vom fi cu toții cenușă precum Roger de Arras, să poată ști, de asemenea. Așa încît pictează acest tablou, maestre Van Huys, pentru numele lui Dumnezeu, pictează-l. Vreau ca totul să fie surprins în el și să fie opera ta cea mai bună, cea mai înspăimîntătoare. Picteaz-o, și fie ca Diavolul, pe care l-ai zugrăvit odată călărind alături de el, să ne ia pe toți."

Și l-a văzut, în sfîrșit, pe cavalier, cu pieptarul străpuns de cuțit și ciorapii purpurii, cu un lanț de aur la gît și un pumnal *atîrnk.t* la cingătoare zadamic, plimbîndu-se la căderea nopții pe lîngă șanțul de la Poarta de Răsărit, singur, fără nici un scutier care să-i tulbure meditația. L-a văzut ridicîndu-și ochii către fereastra ogivală și *zîm-bind*; abia o părere de zîmbet, distant și melancolic. Un zîmbet din acelea care lasă să se întrevadă amintiri, iubiri și primejdii, precum și intuirea

186

propriului destin. Și poate că Roger de Arras îl ghicește pe arbaletierul ascuns care, de pe partea cealaltă a unui crenel ciuntit, printre pietrele căruia cresc strîmb ierburi felurite, își întinde coarda arbaletei și-i țintește coastele. Și dintr-o dată înțelege că toată viața lui, drumul nesfîrșit, luptele purtate în armura-i scrișnitoare,

răgușit și plin de sudoare, îmbrățișările unor trupuri de femeie, cei treizeci și opt de ani pe care-i duce în spinare ca pe o povară grea, se sfîrșesc exact aici, în acest loc și în acest moment, și că nimic nu va mai exista după ce va simți lovitura. Și-l copleșește o milă nespus de adîncă față de sine, fiindcă i se pare nedrept să se săvîrșească astfel în zori de zi, străpuns de săgeți ca un animal. Și ridică o mîină fină și frumoasă, bărbătească, din cele care te poartă îndată cu gîndul la spada pe care a învățat-o, la frîiele de care a tras, la pielea pe care a mîngîiat-o, la pana de pasăre pe care a muiat-o într-o călimară, înainte de a scrie cu înflorituri cuvinte pe un pergament... Ridică mîina aceasta în chip de protest pe care-l știe zadămic, pentru că printre altele nu-i foarte sigur în fața cui trebuie s-o ridice. Și vrea să strige, dar își amintește că-și datora lui însuși să se poarte cu demnitate. Din pricina asta duce mîina cealaltă la pumnal și se gîndește că măcar așa, cu o armă, chiar de-ar fi doar aceasta, e mai cavalereste să moară... Și aude *vîjîitul* arbaletului și-și spune, în treacăt, că trebuie să se ferească de traiectoria ucigașă; dar știe că o săgeată e mai iute decît omul. Și simte că sufletul îi picură alene un bocet amar pentru sine, pe cînd caută cu deznădejde în memorie un Dumnezeu căruia să-i încredințeze căința sa. Și descoperă surprins că nu se căiește de nimic, deși nici nu i se pare prea limpede că ar exista, în zorii acelei zile, un Dumnezeu

187

dispus să asculte. Atunci simte lovitura. Au mai fost odinioară și altele, unde acum are cicatrice;

dar știe că aceasta n-o să lase vreo urmă. Nici nu doare; pur și simplu i se pare că sufletul îi fuge prin gură. Atunci se pogoară brusc noaptea neîn-durătoare și, înainte de a se adînci în ea, înțelege că de data aceasta va fi veșnică. Iar cînd Roger de Arras strigă, nu mai este în stare să-și audă propria voce.

188

VIII. Cel **de-al patrulea jucător**

„Piese de șah erau necruțătoare. Îl fascinau și-l absorbeau. Era o adevărată oroare în faptul acesta, dar și unica armonie. Pentru că ce mai există pe lume în afară de șah?”

V. Nabokov

Munoz zîmbi pe jumătate, cu gestul acela mecanic și distant ce părea să nu-l angajeze la nimic, nici măcar la încercarea de a inspira simpatie.

— Așadar, despre asta era vorba, spuse în șoaptă, potrivit și pasul cu cel al Juliei.

— Da - mergea cu capul plecat, cufundată în gînduri. Apoi își scoase o mîină din buzunarul scurtei, ca să-și dea la o parte părul de pe față. Acum știți toată povestea... Aveți dreptul, cred. Vi l-ați cîștigat.

Șahistul privi înaintea lui, meditănd asupra dreptului obținut de curînd.

— Mda, mormăi.

Mergeau în tăcere, fără grabă, unul lîngă altul. Era frig. Străzile mai înguste și înfundate erau încă în beznă și lumina felinarelor se reflecta pe alocuri pe asfaltul umed, cu scilpiri de vemiş

189

proaspăt. Încetul cu încetul, umbrele din colțurile mai vizibile prindeau să se deslușească o dată cu lumina plumburie ce se înfiripa alene, în capul bulevardului, unde contururile edificiilor, pro-filate *contre-jour*, se preschimbau din negre în cenușii.

— Și există vreun motiv deosebit, întrebă Munoz, ca să-mi fi ascuns pînă acum restul poveștii ?

Ea îl cercetă cu coada ochiului înainte de a-i răspunde. Nu părea ofensat, ci vag interesat, privind cu un aer absent strada pustie dinaintea lor, cu mâinile în buzunarele trenciului și gulerul ridicat pînă la urechi.

— M-am gîndit că poate nu dorești să vă com-plicați viața.

— înțeleg.

Zgomotul unui camion de gunoi îi întîmpină cînd dădură colțul. Munoz se opri un moment s-o ajute să treacă printre două tomberoane goale.

— Și ce vă gîndiți să faceți acum ? întrebă.

— Nu știu. Să termin restaurarea, cred. Și să scriu un raport amănunțit cu toată povestea. Grație dumneavoastră o să fiu oarecum faimoasă.

Mufioz asculta distrat, de parcă se gîndea la altceva.

— Și **ce** se întîmplă cu ancheta poliției ?

— Pînă la urmă vor găsi un asasin, dacă există-întotdeauna se întîmplă așa.

— Bănuiți pe cineva ? Julia izbucni în rîs.

— Sfinte Dumnezeule, sigur că nu, medită ea o clipă, făcînd o grimasă. Cel puțin așa sper... -îl privi pe șahist. Imi închipui că a investiga o crimă care poate nici n-a fost crimă e foarte asemănător cu ce ați facut dumneavoastră cu tabloul.

190

Munoz își rotunji buzele zîmbind pe jumătate.

—Totul e o chestiune de logică, presupun, răspunse. Și poate asta-i ceva comun unui șahist și unui detectiv... - miji ochii, și Julia nu-și putu da seama dacă vorbea serios sau în glumă. Se spune că Sherlock Holmes juca șah.

— Citiți romane polițiste ?

—Nu. Deși ceea ce citesc de obicei seamănă puțin cu așa ceva.

—Depildă?

— Cărți de șah, bineînțeles. Și jocuri de mate-matică, probleme de logică... Lucruri de genul

ăsta.

Traversară bulevardul pustiu. Ajungînd pe celălalt trotuar, Julia își cercetă iar însoțitorul, pe furiș. Nu părea un om înzestrat cu o inteligență extraordinară. De altfel, se îndoia că-i mersese prea bine în viață. Văzîndu-l cum pășea cu roîi-nile în buzunare, cu gulerul uzat al cămășii și urechile mari deasupra trenciului vechi, dădea impresia de a nu fi altceva decît era de fapt: un funcționar obscur, a cărui unică evadare din medio-critate era lumea combinațiilor, problemelor și soluțiilor pe care șahul i le putea oferi. Partea cea mai curioasă la el era privirea care se stîngea îndată ce se îndepărta de tabla de șah; felul acela de a-și înclina capul, ca și cum ceva i-ar apăsa prca tare vertebrele gîtului, îndoindu-i-le într-o parte; ca și cum astfel s-ar strădui ca lumea din afară să se prelingă pe lîngă el fără să-l atingă mai mult decît strictul necesar. Amintea oarecum de soldații prizonieri care mergeau cu capul în jos, în vechile filme documentare de război. Aerul lui era neîndoios al celui învins înainte de bătălie, al celui care zi de zi deschide ochii și se trezește înfrînt.

191

Și totuși, mai era ceva. Explicînd o mutare, urmînd firul încîlcit al expunerii, în făptura lui Munoz licărea sclipirea fugară a ceva solid, chiar strălucitor. De parcă, în ciuda aparenței, înă-untrul lui ar fi pulsat un extraordinar talent logic, matematic, sau cum Dumnezeu o mai fi, care dădea siguranță, autoritate indiscutabilă cuvintelor și gesturilor lui.

I-ar fi plăcut să-l cunoască mai bine. înțelese că nu știa nimic despre el, în afară de faptul că juca șah și era contabil. Dar acum era prea tîrziu. Sarcina lui se terminase și ar fi fost greu să se întîlnească din nou.

—A fost ciudată legătura noastră, spuse cu glas tare.

Munoz își lăasă privirea să-i rătăcească împre-

jur câteva clipe, de parcă ar fi căutat o confirmare a acelor cuvinte.

— A fost o legătură obișnuită în șah..., răs-punse. Dumneavoastră și cu mine, împreună în răstimpul unei partide, zîmbi din nou, în felul acela vag care nu înseamnă nimic. Sunați-mă cînd vreți să mai jucați.

— Mă descumpăniți, spuse ea spontan. Cu ade-vărat.

Se opri și se uită la ea, surprins. Nu mai zîmbea.

— Nu înțeleg.

— Nici eu, la drept vorbind. Julia șovăi puțin, nesigură de terenul în care se mișca. Dumnea-voastră păreți două persoane diferite; timid și retras uneori, cu un fel de stîngăcie emoționantă... Dar e de-ajuns să intervină ceva legat de șah, ca să arătați o siguranță uimitoare.

— Și... ? Lipsit de orice expresie, șahistul părea că așteaptă restul raționamentului-

192

— Atît, nirnic altceva, șovăi, oarecum rușinată de propria-i indiscreție, iar apoi rîse de ea însăși cu o grimasă. Îmi imaginez că e absurd, la ceasul acesta al dimineaței. lertați-mă.

Stătea în picioare în fața ei, cu mîinile în buzunarele treniului, cu mărul lui Adam proe-mincînt peste gulerul deschiat al cămășii și avînd nevoie de un bărbierit ca lumea, cu capul puțin aplecat spre stînga, de parcă ar chibzui la cele auzite de curînd. Dar nu mai părea des-cumpănit.

— Mda, zise, făcînd un gest cu bărbia, dînd să se înțeleagă că era edificat, cu toate că Julia nu reușea să afle în ce privință anume. Apoi se nită în urma ei, de parc-ar fi așteptat ca cineva să-i mai spună un cuvînt uitat. Și atunci a făcut ceva de care tînăra avea să-și amintească întotdeauna cu stupoare. Chiar acolo, într-o clipă, în doar vreo șase fraze, la fel de nepăsător și rece ca și cînd s-ar fi referit la o a treia persoană, el i-a rezumat viața, sau cel puțin așa a crezut Julia. S-a întîmplat, spre uluirea fetei, într-o secundă, fără scuze și nici inflexiuni, cu aceeași precizie pe care Munoz o folosea pentru a comenta miș-cările de șah. Și cînd termină, rămînînd iar tăcut, doar atunci zîmbetul vag îi reveni pe buze, ca și cum gestul acela ar fi implicat o ușoară ironie față de sine, față de omul descris cu câteva clipe înainte și față de care, în fond, jucătorul de șah nu simțea nici compasinne, nici dispreț, ci un fel de solidaritate plină de dezamăgire și înțelegere. Și Julia rămase locului, în fața lui, fără să știe ce să spună un lung răstimp, întrebîndu-se cum naiba bărbatul acela, care nu prea era amator de cuvinte, fusese în stare să explice totul cu atîta precizie. Și astfel află de un copil care juca în minte șah pe tavanul dormitorului său, cînd tata

193

îl pedepsea că nu-și făcea lecțiile; și mai află de femei capabile să demonteze cu minuțiozitate de ceasornicar resorturile care pun în mișcare un bărbat; și află de singurătatea ce-l înconjura sub aripa eșecului și de lipsa speranței. Toate acestea i-au venit în minte Juliei, pe neașteptate, fără să aibă răgazul să se gîndească măcar, și la sfîrșit, care aproape că păru a fi începutul, nu era prea sigură ce parte anume din toată povestea îi fusese istorisită de el și ce parte fusese imaginată de ea însăși. Presupunînd, după toate cele întîmplate, că Munoz ar fi făcut ceva mai mult decît să-și adîncească puțin capul între umeri și să zîm-bească precum gladiatorul istovit, nepăsător în privința semnului făcut cu arătătorul, în sus ori înjos, ce anume îi va decide soarta. Și cînd jucă-torul de șah încetă să mai vorbească, în cele din urmă, dacă într-adevăr vorbise, și lumina bru-mărie a zorilor îi cădea pe o jumătate de chip, lăsînd cealaltă jumătate în negură, Julia înțelese cu precizie desăvîrșită ce

însemna pentru bărbatul acela mica tablă cu șaiszeci și patru de pătrate albe și negre: câmpul de bătălie în miniatură unde se săvârșea însuși misterul vieții, al succe-sului și al e.fecului, al forțelor cumplite și ascunse ce conduc destinul oamenilor.

În mai puțin de un minut află toate acestea. Și, de asemenea, semnificația aceltui zîmbet care nu reușea niciodată să pună stăpînire într-un tot pe buzele lui. Și înclină încetîșor capul, fiindcă era o tînără inteligentă și înțelesese; iar el privi cerul și spuse că se făcuse tare frig. Apoi ea scoase pachetul de țigări, oferindu-i una, și el acceptă, și asta a fost prima și penultima dată cînd l-a văzut pe Munoz fumînd. o porniră din nou mai departe, pînă ajunseră la casa Juliei. Era hotărît că acolo era locul unde șahistul avea

194

să iasă din toată povestea, încît ea îi întinse mîna ca să i-o strîngă pe a lui și să-și ia rămas bun. Însă în clipa aceea fata se uită la interfon și văzu un plic micuț, precum cele pentru cărțile de vizită, îndoit și strecurat în dreptul butonului de la locuința ei. Cînd îl deschise și scoase cartonașul dinăuntru, își dădu pe loc seama că Munoz nu putea încă să plece. Și că aveau să se mai întîmple și alte lucruri, nimic bun, înainte ca el s-o poată face.

— Nu-mi place, zise Căsar, iar Julia observă tremurul degetelor care țineau port-țigaretul de fildeș. Nu-mi place deloc ca un nebun să umble slobod pe aici, jucîndu-se cu tine de-a Fantomas.

Se părea că vorbele anticarului au fost sem-nalul pentru ca toate ceasurile din magazin să înceapă să bată, unul după altul sau simultan, pe diverse tonuri care mergeau de la murmurul gîngăș la acordurile grave ale pendulelor greoaie, cele patru sferturi ale orei nouă. Dar coincidența n-o făcu pe Julia să zîmbească. o privea pe Lucinda lui Bustelli, nemișcată în clopotul ei de sticlă, și se simțea la fel de fragilă ca ea.

— Nici mie nu-mi place. Dar nu sînt prea sigură că putem alege.

Își luă ochii de la bibeloul de porțelan și și-i îndreptă spre masa stil Regence pe care Munoz își pusese mica-i tablă de șah, reproducînd acolo, încă o dată, poziția pieselor din partida lui Van Huys.

— De-ar cădea în mîinile mele, ticălosul, șoptea Cesar, aruncînd încă o privire bănuitoare cărții de vizită pe care Munoz o ținea de un colț, de parcă era un pion pe care nu știa unde să-l pla-seze. Ca glumă depășește ridicolul...

195

— Nu-i o glumă, obiectă Julia. Uiți de bietul Alvaro ?

— Să-l uit ? Anticarul își duse la gură port-țigaretul, dînd afară fumul cu grabă nervoasă. Ce n-aș da să-l uit!

— Și, totuși, are sens, zise Munoz. Se uitară amîndoi la el. Străin de efectul cuvintelor lui, șahistul continua să țină cartea de vizită în mînă^ rezemîndu-se de masă, deasupra tablei de șah. Încă nu-și scosese trencinl, și lumina care intra prin glasvandul cu panouri montate pe un cadru de metal dădea o nuanță albastră bărbiei sale nerase, scoțînd în evidență cearcănele dato-rate insomniei, sub ochii istoviți.

— Dragul meu prieten, îi spuse Căsar, pejumă-tate incredul, în mod politicos, pe jumătate iro-nic, cu un anumit respect. Mă bucur că sînteți capabil să găsiți un tîlc la toate astea.

Mufioz ridică din umeri, fără să-i dea atenție anticarului. Era evident că se adîncea în noua problemă, în hieroglificele de pe cartonaș :

Tb3 ?... Pd7 - d5+

Munoz mai zăbovi o clipă cercetînd cifrele, comparîndu-le cu poziția pieselor de pe tablă. Apoi ridică ochii spre Cesar și în cele din urmă îi aținti asupra Juliei.

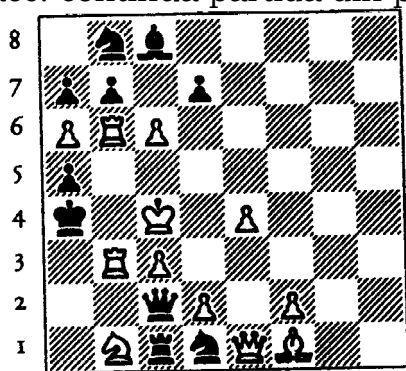
— Cineva - și cu acel *cineva*, fata simți cum o străbate un fior, de parcă ar fi deschis în clipa aceea o ușă apropiată și nevăzută - pare interesat de partida de șah care se joacă în acest tablou... - își întredeschise ochii și făcu un gest de încuviințare, ca și cum dintr-o tainică rațiune ar putea intui intențiile misteriosului amator de șah. Oricine ar fi el, cunoaște desfașurarea parti-dei și știe, sau își închipuie, că i-am dezvăluit secretul în sens *invers*. Fiindcă propune să mute

196

mai departe; să continue jocul pornind de la poziția pe care o ocupă piesele în tablou.

— Sinteți pus pe glume, zise Cesar. În răstimpul unei tăceri stînjenitoare, Mufioz își aținti privirea asupra anticarului.

— Eu nu glumesc niciodată, zise în cele din urmă, ca și cînd ar fi reflectat dacă se cuvenea să aducă precizarea aceea. Și cu atît mai puțin cînd este vorba de șah - făcu gestul de a lovi carto-nașul cu arătătorul. Vă asigur că exact asta e ceea ce face: continuă partida din punctul în care a lăsat-o pictorul. Uitați-vă pe tablă:

A B C D E F G H

—... Observați. Mufioz arăta cartea de vizită. *Tb3 ?... Pd7 - d5+*. Acest *Tb3* înseamnă că albele mută turnul care este la Bg și-l duc la Bg. îl însoțește un semn de întrebare, pe care eu îl interpretez că ni s-ar sugera această mișcare. Aceasta ne îngăduie să deducem că noi jucăm cu albele, iar adversarul cu negrele.

— Foarte verosimil, comentă Cesar. **în fond, e** sinistru de-a binelea.

— Nu știi dacă e sinistru sau nu, dar e exact ceea ce face. Ne spune: „eu J'OC cu negrele și uă

197

poftesc să mutați turnul acela la By... înțelegeți? Dacă acceptăm jocul, trebuie să mișcăm cum ne sugerează, cu toate că am putea alege altă mutare mai potrivită. De pildă, să luăm pionul negru care se află la B[^] cu pionul alb din Ag... Sau cu turnul alb de la Bg... - se opri o clipă, absorbit, ca și cum mintea lui ar fi pătruns în mod automat posibilitățile pe care le oferea combinația pe care tocmai o menționase, iar apoi clipi, revenind cu un efort vizibil la situația reală. Adversarul nostru consideră de la sine înțeles că-i acceptăm pro-vocarea și că am mutat turnul alb la Bg, ca să ne ferim regele alb de o posibilă mișcare laterală spre stînga a damei negre și, în același timp, cu tumul acesta întărit de celălalt și de calul alb, să amenințăm cu șah mat regele negru aflat în căsuța A[^]... Și din toate acestea deduc că-i place riscul.

Julia, care urmărea pe tablă explicațiile lui Munoz, ridică ochii spre șahist. Era sigură că deslușise în cuvintele lui o urmă de admirație față de jucătorul necunoscut.

—De ce spuneți asta?... Cum puteți ști ce-i place și ce nu?

Munoz își afundă capul între umeri, muș-cîndu-și buza de jos.

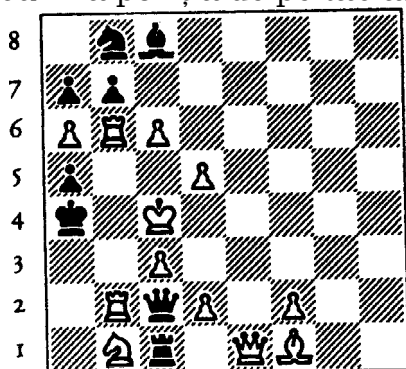
—Nu știi, răspunse după o ezitare. Fiecare joacă șah după cum îi e firea. Cred că v-am expli-cat asta o dată - puse cartea de vizită pe masă, lingă tablă. *Pd7 - d5+* înscamnă că negrele aleg acum să joace înaintînd pionul pe care-l au la *D^* pînă la *Dg* și dau șah regelui alb... Această cru-ciuliță lingă cifre înseamnă șah. Tălmăcind: sîn-tem în pericol. Un pericol pe care-l putem evita luînd pionul acela cu cel alb aflat la *E^*-

— Da, spuse Cesar. In privința mutărilor, de *acord*. însă nu înțeleg ce are asta a face cu noi-., Ce legătură există între aceste mutări și realitate ?

198

Munoz facu un gest ambiguu, de parcă i s-ar fi cerut prea mult. Julia văzu că ochii jucătorului de șah îi căutau pe ai ei, îndepărtîndu-se după nici o secundă.

— Nu știu care e legătura exactă. Poate e vorba de o înștiințare, de un anunț. Asta n-am cum s-o știu... Dar următoarea mutare logică a negrelor, după ce le-a fost luat pionul în *Dg*, ar fi să dea din nou șah regelui alb, ducînd calul negru. de la *D^* la *Bg*... Astfel stînd lucrurile, există o singură mutare pe care o pot face albele spre a evita șahul, menținîndu-se totodată poziția de asediu la regele negru: să ia calul negru cu tumul alb. Turnul care se află la *Bg* o să ia calul de la *B^*. Luați seama acum la poziția de pe tablă:

ABCDEFGH

Rămaseră toți trei tăcuți, nemișcați, studiind noua dispoziție a pieselor. Julia avea să comen-teze mai tîrziu că în clipa aceea, cu mult înainte de a înțelege semnificația hieroglifelor, a presimțit că tabla încetase să mai fie o simplă alternanță de pătrate albe și negre pentru a se preface într-un loc real ce reprezenta cursul propriei sale vieți. Și, ca și cum tabla s-ar fi preschimbat în oglindă,

199

descoperi ceva familiar în mica piesă de lemn care o reprezenta pe regina albă, în căsuța ei *Ep*

vulnerabilă în chip patetic în vecinătatea ame-nințătoare a pieselor negre.

Dar Cesar a fost primul care și-a dat seama. —Dumnezeule, spuse. Și cuvîntul sună atît de ciudat pe buzele lui agnostice, încît Julia îl privi, alarmată. Anticarul își ațintise ochii asupra tablei și mîna care ținea portțigaretul i se oprise la cîțiva centimetri de gură, ca și cum înțelegerea, subită, ar fi paralizat gestul abia început. Julia se uită din nou la tabla de șah, sim-țîndu-și sîngele cum îi pulsează surd în încheie-turile de la mîini și la tîmple. Nu era capabilă să vadă altceva decît regina albă fără apărare, dar simțea pericolul ca un lest greu în spinare. Atunci ridică ochii spre Munoz, cerînd ajutor, și văzu că jucătorul de șah își mișca, gînditor, capul, pe cînd o cută adîncă, verticală, îi brăzda fruntea. Apoi, zîmbetul vag, pe care ea i-l mai văzuse în alte rînduri, îi flutură o clipă pe buze, dar nu era nici o fărîmă de umor în el. Era o grimasă fugară, puțin întristată, ca a cuiva care, fără voia lui, se vede

obligat să recunoască talentul unui adver-sar. Și Julia simți cum o năpădește o teamă

ascunsă, vie, căci înțelese că pînă și Munoz era impresionat.

— Ce se întîmplă ? întrebă, nefiind în stare să-și recunoască propria voce. Pătratele tablei îi jucau pe dinaintea ochilor.

— Se întîmplă, zise CEsar, schimbînd o privire gravă cu Muioz, că mișcarea tumului alb țin-tește acum spre regina neagră... Nu-i așa?

Jucătorul de șah își aplecă bărbia, în semn de încuviințare.

— Da, spuse după o clipă. în partidă, dama neagră, care înainte era la adăpost, rămîne

200

descoperită... - se opri un moment; a se aventura pe drumul interpretărilor extrașahistice era un domeniu unde nu părea să se miște în largul lui. Asta poate însemna căjucătorul mvizibil ne comu-nică ceva: certitudinea lui că misterul tabloului a fost rezolvat. Dama neagră...

— Beatrice de Burgundia, șopti fata.

— Da. Beatrice de Burgundia. Dama neagră care, pesemne, a mai omorît o dată.

Ultimele cuvinte ale lui Munoz rămaseră în aer, ca și cum n-ar fi așteptat răspuns. Căsar, care stătea tăcut, întinse mîna și scutură delicat scrumul țigării într-o scrumieră, cu gestul meti-culos al celui care trebuie să facă ceva pentru a păstra contactul cu realitatea. Apoi se uită în preajmă, de parcă în vreunul din tablourile sau obiectele din magazinul său de antichități s-ar fi aflat răspunsul la întrebările pe care toți și le puneau.

— Coincidența e absolut incredibilă, dragii mei, zise. Asta nu poate fi ceva real.

Ridică în sus mîinile și le lăsă să cadă, într-un gest de neputință. Munoz se mărgini să dea stîn-gaci din umeri, în trenziul șifonat.

— Aici nu-i nici o coincidență care că stea în picioare. Cine a plănuit asta e un maestru.

—Și ce se întîmplă cu regina albă? întrebă Julia.

Munoz îi susținu cîteva secunde privirea și-și îndreptă o mînă spre tablă, oprind-o la numai cîteva centimetri de piesă, ca și cînd nu s-ar încu-meta s-o atingă. Apoi semnală cu arătătorul tur-nul negru la C^.

— Se întîmplă că poate fi luat, spuse cahn.

—Da, vād; Julia era decepționată; crezuse că avea să se simtă mai puternic impresionată cînd cineva îi va confirma cu voce tare supoziția.

201

Dacă aro înțeles eu bine, faptul de a fi descoperit secretul tabloului, adică vinovăția doamnei negre, se oglindește în această mutare a tumului la B^... Și dama albă se află în pericol, căci a fost silită să se retragă la loc sigur, și nu să cutreiere tabla, complicîndu-și viața. E morala, domnule Munoz ?

— Mai mult sau mai puțin.

— Dar toate acestea s-au întîmplat acurn cinci secole, protestă Cesar. Numai mintea unui nebun...

— Poate că e vorba de un nebun, își dădu cu părerea Munoz, obiectiv. Dar juca, sau joacă, al naibii de bine șah.

— Și poate că a mai ucis o dată, adăugă Julia.

Acum, cu cîteva zile în urmă, în secolul douăzeci. Pe Alvaro.

Cesar ridică o mînă scandalizat, de parcă ar fi fost o indiscreție.

— Oprește-te aici, prințesă. Ne zăpăcim de-a binelea. Nici un asasin nu supraviețuiește cinci veacuri. Și un simplu tablou nu e în stare să omoare.

— Depinde.

— Îți interzic să spui prostii. Și nu mai amestec lucruri diferite. Pe de o parte, avem un tablou și o crimă săvârșită acum cinci sute de ani... Pe de alta, îl avem pe Alvaro mort...

— Și trimiterea documentelor.

— Dar nimeni n-a demonstrat încă dacă ccl care le-a trimis e una și aceeași persoană cu cel care l-a omorât pe Alvaro... Ba e chiar cu puțință ca nenorocitul de el să-și fi spart într-adevăr capul în baie — anticarul ridică trei degete. În al treilea rînd, cineva încearcă să joace șah... Asta-i

tot. Nu există dovezi care să lege toate astea între ele.

— Tabloul.

— Asta nu-i o dovadă. E o ipoteză. Cesar îl privi pe Munoz. Nu-i așa?

202

Jucătorul de șah tăcea, renunțînd să se pronunțe, iar Cesar se uită la el cu ciudă. Julia arătă spre cartonașul de pe masă, lîngă tabla de șah.

— Vreți dovezi? zise brusc, fiindcă tocmai atunci pricepuse despre ce era vorba. Iată una care leagă direct moartea lui Alvaro de jucătorul misterios... Cunosco prea bine fișele astea... Sînt cele folosite de Alvaro cînd lucra - făcu o pauză ca să-și dea seama de sensul propriilor ei cuvinte. Cine l-a omorât, a putut lua și un pumn de fișe de la el de acasă - medită o clipă și scoase un Chesterfield din pachetul pe care-l ținea în buzunarul scurtei. Îraționala senzație de panică ce o copleșise cu cîteva minute înainte se risipea încet, înlocuită de o teamă mai definită, precis contu-rată. Nu-i același lucru, își zise în chip de expli-cație, teama de teamă, de ceva nedeslușit și ascuns, și teama concretă de a muri asasinată de mîna unei ființe reale. Poate că amintirea lui Alvaro, a morții lui în plină zi și cu robinetele deschise, îi limpezea gîndurile, gonindu-i alte temeri zadarnice. Îi era de-ajuns.

Își duse la gură țigara și o aprinse, sperînd că gestul ar putea fi o demonstrație de siguranță de sine în fața celor doi bărbați. Apoi slobozi prima gură de fum și înghiți în sec, simțindu-și gîtul uscat, cu o senzație neplăcută. Avea nevoie ime-diat de o votcă. Sau de o jumătate de duzină de votci. Sau de un bărbat frumos, puternic și tăcut, cu care să facă dragoste pînă la pierderea cunoștinței.

— Și acum ? întrebă, cu tot calmul de care era în stare.

Cesar îl privea pe Munoz și acesta o privea pe Julia. Ea îi dădu seama că privirea șahistului devenise din nou opacă, lipsită de viață, de parcă

203

totul ar fi încetat să-l mai intereseze, pînă cînd o nouă mutare i-ar solicita atenția.

— Așteptăm, spuse Munoz, arătînd spre tabla de șah. E rîndul negrelor să mute.

Menchu era foarte surescitată, însa nu din pricina jucătorului misterios. Pe măsură ce Julia îi povestea, făcea ochii mari, într-atît încît, dacă ciuleai bine urechea, ai fi auzit îndărătul lor indis-cretul *clic* al unei case automate ce aduna sume întregi. Cert e că, în materie de bani, Menchu se arăta întotdeauna lacomă. Și în momentul acela,

tot calculînd beneficii, era grozav de lacomă, fără îndoială.

Lacomă și zăpăcită, adăugă Julia în sinea ei, căci abia dacă-și arătase îngrijorarea față de exis-tența unui posibil asasin amator de șah. Credin-cioasă propriului ei personaj, cel mai bun mijloc al lui Menchu cînd avea de rezolvat probleme era să se poarte ca și cînd acestea n-ar fi existat. Nefiind dispusă să se uite cu atenție mult

timp la ceva concret, poate și plictisită să-l aibă în casă pe Max pe post de gorilă protectoare — asta îngreuna alte evenimente -, proprietara galeriei hotărîse să-și schimbe modul de a privi toată povestea. Era acum vorba doar de o curioasă serie de coincidențe, sau de o glumă stranie și probabil inofensivă, născocită de cineva cu un ciudat simț al umorului, ale cărui rațiuni îi scăpau tocmai pentru că erau ingenioase. Era versiunea cea mai liniștitoare, mai ales cînd era în joc un câștig serios. În privința morții lui Alvaro, oare Julia nu auzise niciodată vorbindu-se despre erori judiciare?... Ca asasinarea lui Zola de către tipul acela, Dreyfuss, ori poate o fi fost invers; și Lee Harvey Oswald, între alte gafe de genul ăsta. Pe deasupra, oricui i se întîmpla să alunece în baie o dată în viață. Sau cam așa ceva.

204

— Cît despre Van Huys, stai să vezi. O să scoatem o groază de bani cu el.

— Și ce facem cu Montegrifo ?

Erau puțini clienți în galerie; două doamne în vîrstă, care conversau lîngă o pictură mare în ulei, de factură clasică, un peisaj marin, și un domn îmbrăcat în gri-încis, care se tot uita la raftul cu gravuri. Menchu își puse o mînă în șold, de parcă ar fi fost patul unui revolver, etalînd o clipire teatrală pe cînd cobora vocea.

— Va accepta de voie, de nevoie, draga mea.

— Crezi?

— Cum îți spun. Sau acceptă, sau trecem de partea dușmanului, zîmbi, sigură pe sine. Cu antecedentele tale și tot scenariul ăsta minunat despre ducele de Ostenburg și despre stricata de consoartă legitimă a lui, Sotheby's sau Christie's ne vor primi cu brațele deschise. Iar Paco Montegrifo nu-i prost deloc... - păru să-și amin-tească ceva. Fiindcă veni vorba: diseară bem o cafea cu el. Fă-te frumoasă.

— Bem ?

— Tu și cu mine. A telefonat de dimineață, numai iapte și miere. Ce miros nemaipomenit are ticălosul.

— Pe mine nu mă băga în încurcături.

— Nu-i nici o încurcătură. Insist să vii și tu. Nu știu ce i-ai făcut, fată dragă. Și cînd te gîndești că ești așa slăbuță!

Tocurile lui Menchu - pantofi confecționați manual, extrem de scumpi, dar cu doi centimetri mai înalți decît era necesar - lăsau unne dure-roase pe mocheta bej. În galeria ei, printre lumi-nile indirecte, tonurile deschise și spațiile mari, predomina ceea ce numea Căsar de obicei *artă barbară*: fibre acrilice și guașe combinate cu colaje, montaje din pînză de sac altemînd cu chei

205

franceze ruginite, sau țevi de plastic lîngă volane de automobil vopsite în albastru celest erau nota dominantă, și numai uneori, uitat în vreun ungher îndepărtat al sălii, apărea un portret sau un peisaj de factură mai convențională, întocmai ca un oaspete incomod, deși necesar ca să justifice pre-tinsa amplitudine de criterii ale unei amfitrioane snoabe. Și totuși, galeria îi aducea bani lui Menchu; pînă și Cesar se vedea obligat să o recunoască, scrișnind din dinți, pe cînd își amintea cu nostalgie de vremurile în care, pentru sala de ședințe a oricărui consiliu de administrație, era neapărat necesar un tablou respectabil, *comme il faut*, prevăzut cu patina potrivită și rama groasă de lemn aurit, în locul acelor deliruri postindustriale atît de asortate cu spiritul - bani de plas-tic, mobilier de plastic, artă de plastic - noilor generații care ocupau respectivele birouri, după ce înainte trecuseră pe acolo decoratori extrem de scumpi reprezentînd ultima tendință.

Paradoxuri ale vieții: Menchu și Julia con-templau în momentul acela o curioasă combinație de nuanțe în roșu și verde, care răspundea titlului exagerat de *Sentimente*, ieșită cu cîteva săptămîni în urmă de pe paleta lui Sergio, ultima

nebuie romantică a lui Cesar, pe caie anticarul îl recomandase, avînd însă decența de a-și feri pudic privirea cînd a pomenit acest subiect.

—Oricum îl voi vinde, oftă Menchu, resem-nată, după ce amîndouă îl priviră un răstimp. în realitate, totul se vinde. E de necrezut.

— Cesar îți e foarte recunoscător, spuse Julia. Și eu de asemenea.

Menchu strîmbă din nas, dezaprobat.

—Asta-i ce mă deranjează. Că, pe deasupra, mai șijustifici năbădăile prietenului tău, anticarul. I-a cam venit vremea să se cumîntească puțin, nebunul bătrîn.

206

Julia rezezi un pumn amenințător sub nasul prietenei sale.

— Nu te lua de el. Știi doar că Căsar e sacru.

— Știu, fată dragă. Veșnic îmi tot dai cu CEsar, și asta de cînd te cunosc... - privi tabloul lui Sergio, supărată. Voi ar trebui să mergeți la psih-analist, vi s-a ars o siguranță. Vă și văd parcă întinși alături pe divan, dîndu-i zor cu încilcitul ăla de Freud: „Să vedeți, domnule doctor, de mică nu voiam să mă culc cu tata, ci să dansez vals cu anticarul. Care, în plus, mai e și homo, dar mă adoră..." Ce mai încurcătură, fetiço!

Julia își privi prietena fără chef să zîmbească.

— Asta-i o impertinență! Știi prea bine natura relației dintre mine și el.

— Cum să n-o știu!

— Atunci, du-te naibii! Știi prea bine... - se opri și pufni, furioasă pe sine. E absurd. Ori de cîte ori vorbești de Cesar, ajung să mă justific.

— Fiîndcă e ceva tulbure în povestea voastră, scumpo. Amintește-ți că și cînd erai cu Alvaro...

— Lasă-mă în pace cu Alvaro! Vezi-ți de Max al tău!

— Max al meu, cel puțin, îmi dă ce am eu nevoie... Dar ia spune-mi, ce-i cu șahistul ăla pe care l-ați scos din mincă? Mor de curiozitate să-i arunc o privire.

— Munoz ? Julia nu se putu abține să nu zîm-bească. Te-ar decepționa. Nu-i genul tău... Și nici al meu - reflectă cîteva clipe; niciodată nu-i tre-cuse prin cap să-l privească dintr-un unghi descriptiv. Are aspect de funcționar ca în filmele în alb-negru.

— Dar ți-a rezolvat treaba cu Van Huys. Menchu filii din pleoape cu admirație strengă-rească, elogiîndu-l pejucătorul de șah. o fi avînd el vreun talent.

207

—In felul lui, poate fi strălucit... Însă nu întotdeauna. într-un moment îl vezi foarte sigur pe el, raționînd cu precizia unei mașini, și brusc se stinge, devenînd șters chiar sub ochii tăi. Atunci începi să-i observi gulerul uzat al cămășii, trăsăturile comune, și te gîndești că, precis, e unul din tipii căruia îi miroso ciorapii.

—Ecăsătorit?

Julia dădu din umeri. Se uita spre stradă, dincolo de vitrina unde erau expuse două tablouri și cîteva obiecte de ceramică decorativă.

— Nu știu. Nu-i dintre cei puși pe confidențe -medită asupra spuselor ei, descoperînd că nici nu se gîndise vreodată la așa ceva, căci Munoz o interesa nu atît ca ființă umană, ci mai ales ca instrument pentru rezolvarea unei probleme. Doar cu o zi în urmă, cu puțin înainte de a găsi biletul în ușa, cînd erau gata să-și ia rămas-bun, se interesase oarecum, pentru prima oară, de viața lui particulară. Eu aș zice că e însurat. Sau că a fost... Există în el anumite ravagii pe care le putem pricinui numai noi, femeile.

— Și ce părere are CEsar despre el ?

— Îl place. Îmi închipui că îl amuză acest gen de persoană. Se poartă cu el plin de curtoazie, uneori cam ironică... De parcă ar simți o mică tresărire de gelozie când Munoz se arată stră-lucitor analizând o mutare. Dar de cum își ia ochii de la tabla de șah, Munoz redevine o ființă comună și C[^]sar se liniștește.

Se întrerupse, uimită. Se uita mai departe spre stradă prin vitrină și tocmai vedea, pe partea cealaltă, oprită lângă bordură, o mașină care i se păru cunoscută. Unde o mai văzuse înainte ?

Iyecu un autobuz care-i ascunse vederea mașinii. Tulburarea ce i se oglindea pe chip îi atrase atenția lui Menchu.

208

— Ce se întâmplă ?

Mișcă ușor capul, descumpănită. După autobuz, trecu un camion cu marfă, oprindu-se la un semafor, și era imposibil de văzut dacă mașina mai era acolo. Dar ea o zărise. Era un Ford.

— Ceseîntâmplă ?

Menchu se uita când la ea, când la stradă, fără să înțeleagă. Simțind un gol în epigastru, sen-zație stingheritoare pe care în ultimele zile ajun-sese s-o cunoască prea bine, Julia rămase nemișcată, numai ochi și urechi, ca și cum pri-virea ei, străduindu-se din răspuțeri, ar fi fost în stare să străbată caroseria camionului și să veri-fice dacă mașina mai era acolo. Un Ford albastru.

o copleșea teama. o simțea fumicîndu-i blînd de-a lungul trupului, zvîcnindu-i la încheieturile mîinilor și la tîmple. La urma urmelor, își zise, era posibil ca cineva s-o urmărească. Să o fi făcut demult, când Alvaro și ea... Un Ford albastru cu geamurile fumurii.

Pe neașteptate, își aduse aminte. Parcat în șir dublu în dreptul agenției de mesagerie, tre-cînd peste un semafor pe roșu în dimineața aceea ploioasă, pe bulevard. Umbră întrezărită uneori prin perdeaua de la fereastra ei, pe stradă în jos, sau în plin trafic, cînd ici, cînd colo... De ce să nu fie vorba de același automobil ?

— Julia, fetițo. Menchu părea îngrijorată de-a binelea. Te-ai făcut palidă.

Camionul era tot acolo, oprit la semaforul roșu. Poate era doar o coincidență. Lumea era plină de mașini albastre și cu geamurile fumurii. Făcu un pas spre vitrină, băgîndu-și mîna în geanta de piele pe care o ținea pe umăr. Alvaro în cadă, sub robinetele deschise. Căută pe bîjbuite, ocolind pachetul de țigări, bricheta, pudriera. Atinse patul revolverului Derringer cu un soi de consolare

209

victorioasă, de ură exaltată față de mașina aceea acum invizibilă ce întruchipa umbra fricii. Ticălosule, își zise, și mîna care strîngea arma în buzunar începu să tremure și de groază, și de furie. Ticălosule, oricine ai fi tu, chiar dacă azi e rîndul picșelor negre să mute, o să te învăț eu să joci șah... Și în fața ochilor uimiți ai lui Menchu, ieși în stradă strîngînd din dinți, cu privirea ațîn-tită la camionul care ascundea automobilul. Tra-versă printre două mașini parcate pe trotuar, tocmai în momentul în care semaforul se schimba în verde. Se feri de o bară de protecție, auzi nepăsătoare un claxon în spate, fiind gata să scoată revolverul din geantă, împinsă de nerăb-darea de a vedea camionul trecînd și, în sfîrșit, printr-un nor de fum de la gazele de eșapament, ajunse pe partea cealaltă a străzii în clipa în care vedea cum un Ford albastru pu geamuri fumurii, a cărui placă de înmatriculare se ter-mina cu literele TH, se pierdea în trafic, pe stradă în sus, dispărînd din ochii ei.

IX. Șanțul de la Poarta de Răsărit

^HILE : Ce se întâmplă atunci
cînd găsești un tablou înăun-
trul tabloului pe care l-ai găsit
mai înainte...?

TESTOASA: **Exact ce-ai aștep-**
tat dumneata: intri în acest
tablou-în-tableu."

D.R. Hofstadter

— A fost într-adevăr prea mult, iubito. Cesar își înfășura spaghetti în furculiță. Ți dai seama?... Un cetățean onorabil se oprește din întâmplare la un semafor, la volanul mașinii sale nu mai puțin întâmplător de culoare albastră, și vede apropiindu-se o fată frumoasă, numai foc și pară, care, pe nepusă masă, vrea să tragă în el — se întoarce către Munoz, parcă cerînd ajutorul unei minți înțelepte... Nu-i un motiv să te ia cu leșin?

Jucătorul de șah opri mișcarea cocoloșului de pîine pe care-l frămînta cu degetele, pe fața de masă, dar nu-și ridică ochii.

— N-a ajuns să tragă. Vreau să zic cu pistolul — preciză în șoaptă, obiectiv. Mașina a plecat înainte.

211

—Logic. Cesar întinse o mîină spre paharul cu vin roze. Semaforul era pe verde.

Julia lăsă tacîmurile lîngă farfuria cu *lasagna* aproape neatinsă. o făcu violent, stîrnind un zgomot ce-a meritat o privire întristată de dojană, pe care anticarul i-o adresa pe deasupra paharului.

— Ascultă, prostule. Mașina oprise înainte ca semaforul să fie roșu, deși strada era liberă... Tocmai în fața galeriei, înțelegi ?

— Sînt sute de mașini așa, iubire. *CEsar* lăsă cu delicatețe paharul pe masă, își șterse din nou buzele și afișă un zîmbet blînd. Se prea poate să fi fost vorba, adăugă, coborînd vocea pînă ajunse să adopte un ton sibilinic, de un admirator al virtuozității tale prietene Menchu... Vreun musculos proxenet în devenire, aspirînd să-l înlăture pe Max. Sau ceva de genul ăsta. Julia simți o iritare surdă. o scotea din fire că în momentele de criză *CEsar* se baricada în agresivitatea lui ponegritoare, stil viperă bătrînă. Dar nu voia să se lase pradă proastei dispoziții certîndu-se cu el. Și, mai ales, de față cu Munoz.

— Putea să fie și cineva - răspunse, după ce se înarmă cu răbdare și numără în minte pînă la cinci - care, atunci cînd m-a văzut ieșind de la galerie, a decis s-o ia din loc, pentru orice eventua-litate.

— Cred că nu-i absolut deloc probabil, scumpa mea. Pe cuvînt.

— Ai mai crezut că nu-i deloc probabil ca Alvaro să-și fi spart capul și apoi ai văzut ce s-a întîmplat.

Anticarul strînse din buze, ca și cum aluzia ar fi nepotrivită, pe cînd arăta spre farfuria Juhei.

—o să ți se răcească *lasagna*.

— La naiba cu *lasagna*. Vreau să știu ce părere ai tu. Și vreau adevărul.

,Cesar îl privi pe Mufioz, însă acesta continua să-și frămînte cocoloșul de pîine, inexpressiv. Atunci

212

își rezemă mîinile pe marginea mesei, așezîndu-le simetric de fiecare parte a farfuriei, și-și aținti privirea la vasul cu două garoafe, albă și roșie, care împodobeau mijlocul feței de masă.

— Se prea poate să ai dreptate - își arcuia sprâncenele de parcă sinceritatea cerută și afecțiunea pe care o simțea pentru Julia ar duce o luptă crâncenă în cugetul lui... Asta vrei să auzi? Ei bine, iată. Am spus-o - ochii albaștri o priviră cu duioșie calmă, scăpați de sardonica mască ce-i umbriseră pînă atunci. Mărturisesc că prezența acelei mașini mă neliniștește.

Julia îi aruncă o privire furioasă.

— Se poate ști, atunci, de ce-ai făcut pe pros-tul o jumătate de oră ? - bătu cu degetele pe fața de masă, nerăbdătoare. Nu, nu-mi spune. Știu bine. Tăticul nu vrea ca fițița să-și facă griji, nu-i așa ? Voi fi mai liniștită cu capul în nisip, ca struții... Sau ca Menchu.

— Lucrurile nu se rezolvă năpustindu-te asupra oamenilor fiindcă par suspecti... Pe deasupra, dacă temerile se dovedesc justificate, poate fi chiar periculos. Vreau să spun periculos *pentru tine*.

—Aveam pistolul tău.

— Sper să n-ajung să regret vreodată că ți-am dat acel Derringer. Asta nu-i o joacă în viața

reală, și răufăcătorii pot avea pistol... Și potjuca șah.

Ca și cum s-ar fi referit la el, cuvîntul *șah* păru să curme apatia lui Munoz.

— La urma urmelor, murmură fără să se adreseze nimănui în special, șahul e o combinație de impulsuri ostile...

S-au uitat la el surprinși; spusele lui n-aveau nici o legătură cu ce vorbeau ei. Munoz privea în gol, de parcă nu s-ar fi întors încă dintr-o lungă călătorie în locuri îndepărtate.

213

— Mult stimatul meu prieten; spuse CEsar, puțin enervat de întrerupere. N-am nici cea mai mică îndoială asupra adevărului zdrobitor al cuvin-telor dumneavoastră, dar ne-ar plăcea să fiți mai explicit.

Munoz învîrți cocoloșul de pîine cu degetele. Purta un sacou albastru demodat și o cravată verde-închis. Virfurile gulerului de la cămașă, șifonate și nu prea curate, erau îndreptate în sus.

— Nu știu ce să vă spun - își frecă bărbia cu degetele. Mi-am petrecut toate zilele astea bătîndu-mi capul cu problema noastră... șovăi din nou, de parcă și-ar tot căuta cuvintele poferivate. Gîndindu-mă la adversarul nostru.

— Ca Julia, îmi închipui. Sau ca mine. Toți ne gîndim la nenorocitul ăsta.

— Nu-i totuna. A-l numi *nenorocit*, cum faceți dumneavoastră, presupune o judecată subiectivă... Ceva care nu ne ajută; și ne poate abate atenția de la ceea ce e cu adevărat important. Eu încerc să mă gîndesc la el prin prisma singurului lucru obiectiv pe care-l avem pînă acum: mutările lui la șah. Vreau să spun... - își trecu un deget peste sticla aburită a paharului său de vin, neatins, și tăcu o clipă de parcă gestul l-ar fi făcut să-și piardă șirul micului său discurs. Stilul reflectă jucătorul... Cred că v-am vorbit odată despre asta.

Julia se înclină spre șahist, interesată.

— Vreți să spuneți că v-ați petrecut zilele astea studiind serios *personalitatea* asasinului?... Că acum îl cunoașteți mai bine?

Zîmbetul vag se insinuă iar, doar o secundă, pe buzele lui Munoz. Dar privirea îi era copleșitor de serioasă, constată Julia. Bărbatul acela tiu ironiza niciodată.

—Există jucători de multe feluri - își întredeschise pleoapele, părăind să cerceteze ceva

în depărtare, o lume familiară dincolo de pereții restaurantului. Pe lângă stilul de joc, fiecare din ei are mami proprii, trăsături ce-l deosebesc de ceilalți: Steinitz obișnuia să fredoneze din Wagner în timpul partidei; Morphy nu-și privea nicio dată adversarul pînă la mutarea decisivă... Alții spun ceva în latină sau într-un argou născocit de ei... E un mod de a-și descărca nervii, de a sta în așteptare. Se poate întîmpla înainte sau după ce muți o piesă. Aproape tuturor li se întîmplă.

—Și dumneavoastră? întrebă Julia. Șahistul șovăi, supărat.

— Cred că și mie.

—Și care e ticul dumneavoastră dejucător? Munoz își privi mîinile, fără a înceta să fră-mînte cu degetele cocoloșul de pîine.

— Să mergem la Penjamo cu doi de haș.

— *Să mergem la Penjamo cu doi de haș ?*

—Da.

— Și ce înseamnă *Sd mergem la Penjamo cu doi de /laș?*

—Nu înseamnă nimic. Pur și simplu spun asta printre dinți, sau o gîndesc, cînd fac o mutare decisivă, chiar înainte de a atinge piesa.

— Dar asta-i ceva cu totul irațional...

— Știu prea bine. Dar, chiar iraționale, gesturile sau ticurile au legătură cu felul de a juca. Și asta e o informație asupra caracterului adver-sarului... Cînd e să analizezi un stil sau un jucător, orice dată e de folos. Petrosian, de pildă: era foarte defensiv, cu un mare simț al pericolului;

își petrecea timpul pregătind apărări la posibile atacuri, chiar înainte ca acestea să le treacă prin

mintea adversarilor lui...

— Un paranoic, spuse Julia.

—Vedeți că nu-i greu deloc?... în alte cazuri, jocul reflectă egoism, agresivitate, megalomanie...

215

Gîndiți-vă la cazul lui Steinitz, bunăoară: la șaiszeci de ani, jura că e în legătură directă cu Dumnezeu și că putea cîștiga o partidă dîndu-i avantaj un pion și piesele albe...

— Și jucătorul nostru invizibil ? întrebă Cesar, care asculta atent, cu paharul la jumătatea dru-mului între masă și buze.

— Pare a fi bun, răspunse Mnnoz fără să șovăie. Și adesea jucătorii sînt oameni complicați... Un maestru își dezvoltă o intuiție specială pentru a face mutarea potrivită și un simț al primejdiei în ce privește mutarea greșită. E un fel de instinct care nu se poate explica prin cuvinte... Cînd pri-vește tabla, nu vede ceva static, ci un cîmp unde se întrepătrund o mulțime de forțe magnetice, inclusiv cele pe care el le are înăuntrul său - se uită la cocoloșul de pîine de pe fața de masă preț de cîteva secunde, înainte de a-l da cu mare grijă la o parte, de parcă ar fi fost vorba de un pion minuscul de pe o tablă de șah imaginară. E agresiv și-i place să riște. Faptul acesta de a nu apela la damă pentru a-și proteja regele... Strălucita deci-zie de a recurge la pionul negru și apoi la calul negru pentru a menține presiunea asupra regelui al 3, lăsînd în suspensie, ca să ne tortureze, un posibil schimb de dame... Vreau să spun că băr-batul acesta...

— Sau femeia aceasta, îl întrerupse Julia. Șahistul o privi nehotărît.

— Nu știu ce să cred. Unele femei joacă bine șah, dar sînt puține... În acest caz, mutările adver-sarului nostru, sau ale adversarei noastre, dove-desc o anume

cruzime, iar eu aş spune că şi o curiozitate puţin sadică... în genul pisicii căreia îi place să se joace cu şoarecele.

— Să recapitulăm - Julia număra cu arătătorul pe degetele unei miini: adversarul nostru e probabil un bărbat, şi mai puţin probabil o femeie,

216

cu o mare siguranţă de sine, cu im caracter agresiv, crud, şi cu un soi de sadism de *uoyeur*. Corect?

— Cred că da. în plus, îi place primejdia. Res-pinge, asta sare în ochi, clasica abordare care-l trece pe jucătorul cu piesele negre pe planul doi, în rol defensiv. Pe deasupra, are o bună intuiţie asupra mişcărilor adversarului... E capabil să se pună în locul altora.

Cesar îşi arcui buzele pînă slobozi şoptit un şuiertat de admiraţie şi-l privi pe Muioz cu reîn-noit respect. Şahistul adoptase un aer distant, ca şi cum gîndurile lui s-ar fi îndreptat iar undeva departe.

— La ce vă gîndiţi ? întrebă Julia.

Munoz zăbovi puţin înainte de a răspunde.

— La nimic special... Adesea, pe o tablă, lupta nu se dă între două şcoli de şah, ci între două filosofii... între două forme de a concepe lumea.

— Albe şi negre, nu-i aşa ? preciză CEsar, de parcă ar recita un poem de demult. Binele şi răul, cerul şi infemul, şi toate aceste minunate antiteze.

— E posibil.

Munoz facuse un gest care-i mărturisea nepu-tinţa de a analiza chestiunea într-un mod riguros ştiinţific. Julia îi observă fruntea lată şi cear-cănele adînci. Luminiţa care o fascina atît de mult părea agresivă în ochii osteniţi ai jucăto-rului de şah, şi se întrebă cît avea să treacă pînă se va stinge din nou, ca în alte rînduri. Cînd strălucirea cra acolo, simţea un adevărat interes să pătrundă în fiinţa lui, să-l cunoască pe bār-batul acela taciturn din faţa ei.

—Şi care-i şcoala dumneavoastră ? Şahistul păru surprins de întrebare. Făcu un gest spre pahar, oprindu-se la jumătate, şi mîna îi rămase pe faţa de masă, nemişcată. Paharul era tot neatins, de cînd un chelner servise vinul, la începutul mesei.

217

—Nu cred că aparţin vreunei şcoli, răspunse în şoaptă; uneori dădea impresia că a vorbi despre el însuşi îi rănea într-un niod intolerabil simţul pudorii. Presupun că sînt dintre cei care consi-deră şahul ca o formă de terapie... Uneori mă întreb cum faceţi dumneavoastră, cei care nu jucaţi, să scăpaţi de nebunie sau de melancolie... Aşa cum v-am mai spus odată, există oameni care joacă pentru a cîştiga, ca Alehin, ca Lasker sau Kasparov... Ca aproape toţi marii maeştri. Şi, cred, ca acest misterios jucător invizibil... Alţii, ca Steinitz, Przepiorka, preferă să-şi demonstreze teoriile sau să execute mutări strălucite... — şovăi înainte de a continua; era evident că nu putea să nu se refere la el însuşi.

—În ce vă priveşte..., îl ajută Julia.

— în ce mă priveşte, eu nu sînt nici agresiv, nici nu mă hazardez.

— De asta nu cîştigaţi niciodată ?

—în forul meu lăuntric mă gîndesc că pot cîştiga; că, dacă mi-o propun, nu voi pierde nici o singură partidă. Dar cel mai cumplit rival al meu sînt eu însumi - îşi atinse vîrfurile nasului, aplecînd capul puţin într-o parte. Odată am citit ceva: omul nu s-a născut ca să rezolve problema lumii, ci ca să afle unde e problema... Poate din cauza asta nu încerc să rezolv nimic. Mă adîncesc în partidă pentru partida în sine şi, uneori, cînd par că studiez tabla, visez de fapt cu ochii des-chişi; divaghez asupra

unor muKri diferite, ale altor piese, sau calculez șase, șapte sau mai multe mutări înaintea celei care-l preocupă pe adver-sarul meu...

—Șah m stare pură, preciză Cesar, care se arăta admirativ, poate fără voie, și urmărea îngri-jorat felul în care Julia se apleca peste masă ca să-l asculte pe șahist.
218

— Nu știu, replică Muioz. Dar așa pătesc mulți pe care-i cunosc. Partidele pot dura ceasuri, în timpul cărora familiile, problemele, slujba rămîn în afară... Asta-i ceva comun tuturor. Se întîmplă însă că, pe cînd unii văd jocul ca o luptă pe care trebuie s-o cîștige, alții îl vedem ca un tărîm de visare și de combinații spațiale, unde victoria sau înfrîngerea sînt cuvinte fSră sens.

Julia luă pachetul de țigări de pe masă, scoase una și o lovi ușor la un capăt de sticla ceasului pe care-l purta la încheietură, pe partea inte-rioară. Pe cînd Cesar se înclina să-i ofere foc, ea îl privi pe Munoz.

— Dar înainte, cînd ne vorbeați de lupta între două filosofii, vă refereați la asasin, la jucătorul negru. De data asta păreți cu adevărat domic să cîștigați... Nu?

Privirea șahistului se pierdu iar într-un punct nedeterimnat din spațiu.

— Cred că da. De data asta vreau să cîștig.

—De ce?

—Instinctul. Eu sînt un șahist; un bunjucă-tor. Cineva mă provoacă, și asta mă obligă să-mi concentrez atenția asupra mișcărilor lui. Ade-vărul e că n-am de ales. Cesar zîmbi, ironic, aprinzîndu-și și el una din țigările sale cu filtru aurit.

— Cîntă, o, muză - recită pe un ton de parodie glumeață -, mînia viteazului Muioz, care hotă-răște să-și părăsească în sfîrșit cortul... Prietenul nostru pleacă, în fine, la război. Pînă acum oficia doar ca un fel de consilier străin, așa că mă bucur să-l văd în cele din urmă că depune jurămîntul. Erou *malgre lui*, dar erou în cele din urmă. Păcat - o umbră îi întunecă fruntea, netedă și palidă -că e vorba de un război îndrăcit de subtil.

Munoz se uita plin de interes la anticar.

219

— E ciudat că spuneți așa ceva.

— De ce ?

— Pentru că jocul de șah este, într-adevăr, un înlocuitor al războiului; dar și ceva mai mult... Mă refer la paricid - le aruncă o privire nesigură, parcă rugîndu-i să nu-i ia prea în serios cuvin-tele. E vorba să dai șah la rege, înțelegi ?... Să-ți omori tatăl. Eu aș spune că șahul are a face, mai mult decît cu arta războiului, cu arta crimei.

o tăcere de gheață străbătu masa. Cesar se uita la buzele acum închise ale șahistului, pe cînd își mijeia ochii, de parcă l-ar fi deranjat fumul de la propria-i țigară; ținea portțigaretnl de fildeș între degetele de la mîna dreaptă, cu cotul sprijinit de stînga. Privirea-i exprima admirație sin-ceră, ca și cînd Munoz ar fi deschis chiar atunci o poartă ce ar ascunde mistere de nepătruns. — Impresionant, spuse în șoaptă, Și Julia părea fascinată de jucătorul de șah, dar nu-i privea gura, cum făcea Cesar, ci ochii. Mediocru și neînsemnat în aparență, bărbatul acela, cu urechi mari și aer timid și neglijent, știa perfect despre ce anume vorbea. în labirintul misterios a cărui simplă apreciere facea să te treacă fiori de neputință și teamă, Munoz era singurul care știa să interpreteze semnele, fiind în posesia cheilor pentru a intra și a ieși, fără să-I devoreze Minotaurul. Și acolo, în restauran-tul italianesc, în fața resturilor reci de *lasagna*, din care abia dacă gustase, Julia și-a dat seama cu certitudine matematică, aproape ca la șah, că, în felul lui, bărbatul acela era cel mai puternic dintre ei trei. Judecata ei nu era întunecată de prejudecăți împotriva adversarului, jucătorul negru, potențialul asasin. Privea enigma cu același sînge

rece, într-un spirit egoist și științific, ca Sherlock Holmes cînd rezolva problemele ridi-cate de sinistrul profesor Moriarty. Munoz n-avea

220

să joace partida aceea pînă la sfîrșit dintr-un simț al dreptății; mobilul său nu era etic, ci logic. o va face pur și simplu pentru că era un jucător pe care hazardul îl pusese de partea aceasta a tablei, tot așa precum putuse - și la gîndul acesta o trecură fiorii - să-l fi pus de cealaltă. Să joace cu negre sau cu albe, înțelese, nu conta deloc. Pentru Munoz tot ce conta era că, pentru prima oară în viață, îl interesa o partidă pînă la sfîrșit.

Privirea i se încrucișă cu a lui Cesar și atunci își dădu seama că gîndea la fel. Iar anticarul vorbi cu blîndețe, în șoaptă, de parcă s-ar fi temut, ca și ea, să nu se stingă strălucirea în ochii jucă-torului de șah.

— Să omori regele... - își duse încet portți-garetul la gură și aspiră o cantitate precisă de fum. Asta sună foarte interesant. Mă refer la interpretarea freudiană a problemei. Nu știam că șahul ar avea a face cu lucrurile astea groaz-nice.

Munoz înclina puțin capul într-o parte, cufun-dat în viziunile lui lăuntrice.

—Părintele e cel care îl învață de obicei pe copil primii pași ai jocului. Și visul oricărui copil care joacă șah este să-i ia o partidă tatălui. Să omori regele... Pe deasupra, șahul îți pennitesă descoperi curînd că acest părinte, acest rege, este piesa cea mai slabă de pe tablă. In mod continuu este amenințat, are nevoie de protecție, de rocade;

mută căsuțele doar una cîte una... în mod para-doxal, această piesă e indispensabilă. Dă pînă și numele jocului, căci *șah* provine de la cuvîntul persan *Sha*, rege, fiind practic același în orioe limbă.

— Și regina ? se interesea Julia.

—Este mama, femeia. în orice atac la rege, ea e apărătoarea cea mai eficace, care dispune de cele mai multe și mai bune mijloace,,. Și,

221

alături de amîndoi, de rege și de regină, stă nebunul, în engleză *bishop*, episcop: cel care bine^uvîntează uniunea și ajută în luptă. Și să nu uităm arabul *faras*, calul care pătrunde în cîmpul dușman, în engleză *knight*, cavaler... In realitate, problema s-a pus cu mult înainte ca Van Huys să picteze *Partida de șah*: oamenii încearcă s-o clarifice de o mie patru sute de ani.

Munoz se întrerupse cîteva clipe și apoi își mișcă ușor buzele, de parcă ar fi avut de gînd să mai adauge ceva. Dar, în loc de cuvinte, i se ivi acel anemic început de zîmbet, abia insinuat, care nu ajungea niciodată să se înfiripe de-a bine-lea. Atunci își plecă ochii spre cocoloșul de piine de pe masă.

— Mă întreb uneori, spuse în sfîrșit, și părea că i-a trebuit un mare efort să exprime ce gîndea, dacă șahul este ceva inventat de om sau doar a fost descoperit de acesta... Ceva care a existat mereu, de cînd e Universul. Ca numerele întregi.

Julia ascultă, ca într-un vis, zgomotul unui sigiliu de ceară roșie rupîndu-se și pentru priina oară conștientiză exact care era situația: o vastă tablă de șah care cuprindea trecutul și prezentul, pe Van Huys și pe ea însăși, chiar și pe Alvaro, Cesar, Montegrifo, familia Belmonte, Menchu și Munoz. Și simți brusc o teamă atît de mare, încît numai cu un efort fizic, aproape vizibil, reuși să nu strige, exprimîndu-și-o cu voce tare. Pesemne s-a reflectat pe chipul ei, căci Cesar și Munoz au privit-o îngrijorați.

—Mă simt bine, dădu din cap, ca și cum în felul acesta și-ar fi putut liniști gîndurile, pe cînd scotea din geantă graficul cu diferitele niveluri pe care, conform primei interpretări a lui Munoz, le conținea tabloul. Aruncați o privire aici.

Șahistul cercetă foaia și apoi i-o trecu lui Cesar, fără un cuvînt.

— Cum vi se pare ? întrebă fata. Cesar își arcui buzele cu o strîmbătură nehotărîtă.

— Neliniștitoare, spuse. Dar poate că facem prea multă literatură din toată povestea asta... se mai uită o dată la graficele Juliei. Mă întreb dacă ne batem atîta capul cu ceva profund sau cu ceva absolut banal.

Julia nu răspunse. El privea țintă pe Munoz. După o clipă, șahistul puse hîrtia pe masă, scoase un pix din buzunar și modifică ceva. Apoi i-o dădu înapoi.

— Acum mai e un nivel, spuse, îngrijorat. Cel puțin dumneavoastră sînteți la fel de implicată în pictura asta ca și celelalte personaje.

Nivelul 1. JULIA | -

Nivelul 2. SCENA
DINĂUNTRUL TABLOULUI.
PARDOSEALA ÎN FORMĂ

Nivelul 3. PERSONAJELE
TABLOULUI: FERDINAND

Nivelul 4. TABLĂ DE ȘAH
LA CARE DOUĂ
PERSONAJE JOACĂ

Nivelul 5. PIESE CARE
SIMBOLIZEAZĂ
PERSONAJELE TABLOULUI

Nivelul 6. OGLINDĂ
PICTATĂ CARE REFLECTĂ
PAKTIDA SI

223

—Asta-i ce mi-am închipuit, confirmă fata. Nivelurile Unu și Cinci, nu ?

— Care, adunate, fac șase. Al șaselea nivel, care le conține pe toate celelalte'-șahistul arată hîrtia. Vă place sau nu, vă aflați aici înăuntru.

— Asta înseamnă... - Julia îl privea pe Muioz cu ochii mari, de parcă înaintea picioarelor ei s-ar fi căscat o prăpastie fără fund. înseamnă că persoana care l-a asasinat poate pe Alvaro, aceeași care ne-a trimis cartonașul, joacă o partidă de șah smintită... o partidă în care nu numai eu, ci noi, noi *toți*, sîntem piese... E adevărat?

Jucătorul de șah îi susținu privirea fără să răspundă, dar în gestul lui nu era nici un strop de tulburare, ci mai curînd un fel de curiozitate în expectativă, ca și cum din toate acestea s-ar putea trage concluzii pasionante pe care nu i-ar dispăcea să le remarce.

— Mă bucur — și zîmbetul difuz îi reveni pe buze - că, în sfîrșit, v-ați dat seama amîndoi.

Menchu se fardase milimetru cu milimetru și se îmbrăcase cu certă premeditare: fustă scurtă, foarte mulată, și o extrem de elegantăjachetă de blană neagră peste un pulover de culoare crem, care-i scotea în evidență bustul într-un fel pe care Julia îl califică pe loc drept scandalos. Poate că, prevăzînd aceasta, Julia optase în după-amiaza aceea pentru lejeritate: pantofi fără toc tip moca-sini, blugi și o scurtă sport, din piele de căpri-oară, cu un fular de mătase la gît. Cum ar fi comentat Cesar, dacă le-ar fi văzut cînd parcau Fiatul Juliei în fața birourilor de la Claymore, puteau trece foarte bine drept mamă și fiică.

Zgomotul tocurilor lui Menchu și parfumul ei le precedară pînă în biroul - pereți din lemn de iesește fine, mese uriașe de mahon, lămpi și fotolii

224

cu design ultramodern - unde Paco Montegrifo se ridică să le sărute mîna, etalîndu-și dantura perfectă pe care, ca o sclipire strălucitoare pe chipu-i bronzat, o folosea în chip de carte de vizită. Cînd se așezară în fotoliile de unde-țe puteai desfăta cu ampla vedere panoramică a valorosului Vlaminck ce domina încăperea, specialistul în licitații se duse să ia loc de partea cealaltă a mesei, chiar sub tablou, cu aerul modest al cuiva care regreta din suflet că nu le putea oferi o priveliște și mai grozavă. Un Rembrandt, de pildă, părea să spună privirea arzătoare pe care i-o adresă Juliei, după ce o lăsase să alu-nece cu indiferență peste picioarele lui Menchu, spectaculos așezate unul peste altul. Sau poate un Leonardo.

Montegrifo intră în materie rapid, de îndată ce o secretară îi servise, în cești de porțelan ale Companiei Indiilor, cafeaua pe care Menchu o îndulci cu zaharmă. Julia o bău amară și foarte fierbinte, cu sorbituri îmci. Cînd aprinse o țigară -specialistul în licitații îi însoți gestul cu unul de atentă neputință, înclinîndu-se zadarnic spre ea cu bricheta de aur în mînă, de la imensa distanță de pe partea cealaltă a mesei —, amfitrionul expu-sese deja situația în linii generale. Și în forul ei interior, Julia a fost nevoită să recunoască faptul că, fără să nesocotească regulile celei mai alese educații, Montegrifo nu o luase deloc razna.

Abordarea problemei era, la prima vedere, limpede precum cristalul: Claymore regreta că nu putea să accepte condițiile lui Menchu în pri-vința obținerii unor beneficii egale de^pe unaa tabloului lui Van Huys. în același timp, îi aducea la cunoștință că proprietarul tabloului, don... -Montegrifo își consultă notele - Manuel Belmonte, de acord cu nepoții lui, hotărîse să anuleze

225

contractul cu dona Menchu Roch și să transfere împutemicirea asupra Im Van Huys, lui Claymore și compania. Toate acestea, adăugă cu buricele degetelor îtapreunate și coatele rezemate de mar-ginea mesei, figurau într-un document legalizat la notariat, pe care-l avea într-un sertar. Acestea fiind zise, Montegrifo îi adresă lui Menchu o pri-

vire plină de dezolare, însoțind-o cu un oftat de om de lume.

—Vreți să spuneți - lui Menchu, scandali-zată, îi zomăia ceașca de cafea în mînă - că mă amenințați că-mi luați tabloul ?

Specialistul în licitații își privi butonii de aur de la cămașă ca și cum aceștia ar fi spus o necu-viință, iar apoi își trase cu gru'ă manșetele scrobite.

—Mă tem că vi l-am și luat, spuse pe tonul întristat al cuiva care regretă că trebuie să dea văduvei facturile pe care le-a lăsat răposatul. în orice caz, procentul beneficiului dumneavoastră inițial din prețul de licitație se menține neschimbat; scăzînd, bineînțeles, cheltuielile. Claymore nu vrea să vă ia nimic, ci să evite condițiile dunmeavoastră abuzive, doanma mea -își scoase tacticos tabachera de argint dintr-im buzunar și o pusp pe masă. Aici, la Claymore, nu vedem nici o rațiune să vă mărinl procentul. Asta etot.

— Nu vedeți rațiunea ? Menchu o privi pe Julia cu disperare, așteptînd exclamațiile de solidari-tate indignată sau ceva în genul ăsta. Rațiunea, Montegrifo, e că tabloul ăsta, grație unei lucrări de restaurare înfăptuite de noi, o să-și mărească

de cîteva ori prețul... Vi se pare neînsemnată rațiunea ?

— Montegrifo o privi pe Julia, lăsînd să se înțe-leagă în tăcere și politicos că nu o includea în

226

nici un caz în târgul acela sordid. Apoi se întoarse spre Menchu și ochii i se înăspiră.

— Dacă investigația realizată de dmnnea-voastră - cuvîntul *dumneavoastră* nu lăsa nici o îndoială asupra părerii sale în legătură cu capa-citatea de cercetare a lui Menchu — ridică prețul lui Van Huys, va ridica în mod automat beneficiul procentual stabilit cu Claymore... - în acest punct își îngădui un zîmbet condescendent, înainte de a o neglija iar pe Menchu, uitîndu-se la Julia. În ce vă privește, noua situație nu vă prejudiciază interesele, ci dimpotrivă, Claymore — iar zîmbetul pe care i-l adresa nu lăsa cea mai mică îndoială cine anume de la Claymore - consideră că pres-tația dumneavoastră în această afacere a fost excepțională. Așa încît vă rugăm să continuați cu restaurarea tabloului ca pînă acum. Aspectul economic nu trebuie să vă preocupe absolut deloc.

— Și se poate ști - în afară de mîna care ținea ceașca și farfurioara de cafea, lui Menchu îi tre-mura și buza de jos - cum de sînteți atît de la curent cu privire la tablou?... Fiindcă Julia poate fi cam naivă, dar nu mi-o imaginez povestindu-vă viața ei la lumina lumînărilor. Sau mă înșel ?

Era o lovitură sub centură și Julia deschise gura să protesteze; dar Montegrifo o liniști cu un gest.

— Uitați ce este, senora Roch... Prietena dum-neavoastră a refuzat niște propuneri profesio-nale pe care mi-am luat libertatea să i le avansez acum cîteva zile și a făcut-o prin modul elegant de a amîna răspunsul - deschise tabachera și alese o țigară, cu meticulozitatea celui care efec-tuează o operație importantă. Detaliile asupra stadiului tabloului, asupra inscripției ascunse și toate celelalte a binevoit să mi le aducă la cunoș-tință nepoata proprietarului. Un om încîntător, de altfel, acest don Manuel. Și trebuie să spun —

227

aprinse bricheta, scoțînd un mic rotocol de fum -că s-a împotrivit să vă retragă responsabilitatea asupra tabloului lui Van Huys. Un bărbat leal, pesemne, căci a mai și impus, cu o insistență surprinzătoare, ca nimeni în afară de Julia să nu atingă tabloul pînă nu tennină restaurarea... în-toate aceste negocieri mi-a fost nespus de folo-sitoare alianța, pe care o putem numi tactică, stabilită cu nepoata lui don Manuel... Cît despre senor Lapena, soțul, n-a ridicat nici o obiecție cînd am menționat posibilitatea unui avans.

— Alt luda, spuse Menchu, aproape scuipînd. Montegrifo dădu din umeri.

— Bănuiesc, spuse pe un ton obiectiv, că i-ați putea da și porecla asta. Printre altele.

— Și eu am un document iscălit, protestă Menchu.

— Știu. Dar e vorba de un simplu acord nele-galizat, pe cînd al meu e facut la notariat, cu nepoții ca martori și tot felul de garanții, inclusiv un depozit financiar ca garanție din partea noastră... Dacă-mi penniteți expresia, tocmai cea folosită de Alfonso Lapena în momentul în care și-a pus iscălitura, banii n-au miros, doamna mea.

Menchu se înclină înainte, ceea ce o facu pe Julia să se teamă că ceașca de cafea din mîna ei o să ajungă pe cămașa imaculată a lui Montegrifo;

însă prietena ei se mărgini s-o lase pe masă. Era sufocată de indignare și, în ciuda machiajului îngrijit, furia îi îmbătrînea chipul. Mișcîndu-se, fusta i se ridică și mai mult, descoperindu-i coap-sele, și Julia se simți prost, stingherită de situația aceea absurdă. Regreta din tot sufletul că se afla acolo.

— Și ce va face Claymore - întrebă Menchu pe un ton aspru - dacă mă hotărâsc să mă duc cu tabloul la altă casă de licitații ?

228

Montegrifo privea rotocoalele de fum de la țigară.

— Ca să fiu sincer - părea că se gîndește serios la problema aceasta -, vă sfatuiesc să nu vă com-plicați viața. Ar fi ilegal.

— Vă pot da și în judecată pe toți, iar litigiul poate dura luni de zile, paralizînd orice scoatere la licitație a tabloului. V-a trecut prin minte așa

ceva?

—Bineînțeles că mi-a trecut. Dar dumnea-voastră ați fi prima prejudiciată - ajuns la acest punct zîmbi politico, cu certitudinea că a dat cel mai bun sfat pe care-l avea la îndemînă. Claymore dispune de avocați buni, cum desigur vă ima-ginați... în practică - șovăi cîteva secunde, de parcă ar sta în cumpănă dacă să mai adauge ceva -, riscați să pierdeți totul. Și ar fi păcat.

Menchu își trase brusc fusta înjos, ridicîndu-se în picioare.

—Știi ce-ți spun?... vocea îi suna spartă în tutuiala neașteptată, copleșită de furie, Ești cel mai mare ticălos cu care am avut vreodată a face!

Montegrifo și Julia se ridicară; ea descum-pănită, el stăpîn pe sine.

— Regret nespus această scenă, spuse foarte calm, adresîndu-i-se Juliei. Regret sincer.

— Și eu - fata o privi pe Menchu, care-și punea geanta pe umăr cu gestul hotărît al cuiva care-și atîmă o pușcă. N-am putea fi cu toții ceva mai raționali?

Menchu o străfulgeră cu privirea.

— Fii rațională tu, dacă te încîntă într-atît idiotul ăsta... Eu plec din peștera lui de tiliari.

Și ieși, lăsînd ușa deschisă, cu un țacănît de tocuri rapid și furios. Julia rămase locului, ruși-nată și nehotărîtă, fără să știe dacă s-o urmeze sau nu. Lîngă ea, Montegrifo ridica din umeri.

229

— o femeie de caracter, zise, fumînd gînditor. Julia se întoarse spre el, încă năucită.

— își făcuse prea multe iluzii cu tabloul ăsta... încercați s-o înțelegeți.

—o înțeleg, zîmbi împăciuitor. Dar nu pot tolera să mă șantajeze.

— Și dumneavoastră ați tras sforile pe la spa-tele ei, conspirînd cu nepoții...

Asta numesc eu a juca murdar.

Zîmbetul lui Montegrifo deveni și mai larg. Se mai întîmplă în viață, părea să spună. Apoi privi spre ușa pe unde plecase Menchu.

— Ce credeți că va face acum ? Julia clătină din cap.

— Nimic. Știe că a pierdut bătălia. Specialistul în licitații părea că meditează.

— Ambiția, Julia, e un sentiment perfect legi-tim, spuse după o clipă. Și cînd e vorba de ambi-ție, singurul păcat este eșecul; triumful presu-pune, automat, virtute - zîmbi, din nou, de data asta în gol. Doamna, sau domnișoara Roch, a încercat să se amestece într-o poveste care o depă-șește... Să spunem - aruncă fumul de la țigară sub formă de rotocol, lăsîndu-l să se ridice pînă în tavan - că ambiția nu era la înălțimea posibi-lităților ei - • ochii lui căprui deveniseră duri, și Julia își dădu seama că Montegrifo trebuia să fie un adversar primejdios cînd se lepăda de poli-tețea-i riguroasă. Sau poate era capabil să fie și primejdios și politico. Sper să nu ne mai facă și alte probleme, căci e un păcat pentru care ar fi pedepsită... înțelegeți ce vreau să spun? Acum,

dacă n-aveți nimic împotrivă, să vorbim despre tabloul nostru.

Belmonte era singur acasă și-i primi pe Julia și pe Mufioz în salon, stînd în scaunul lui cu

rotile, lângă peretele unde fusese atîmată *Partida de şah*. Cuiul solitar ruginit și urma ramei imprima o atmosferă patetică, de spoliere și dezolare cas-nică. Belmonte, care urmărise direcția în care se îndreptaseră ochii vizitatorilor lui, zîmbi cu tristețe.

— N-am vrut să mai atîm nimic, deocamdată, lămuri. încă nu - ridică o mîină doar piele și os, mișcînd-o în aer, resemnat. Nu-i ușor să te obișnuiești...

— înțeleg, spuse Julia, cu simpatie sinceră. Bătrînul domn își înclină alene capul.

— Da. Știu că înțelegeți - îl privi pe Munoz, așteptînd, fără îndoială, aceeași înțelegere, dar acesta stătea tăcut, cercetînd peretele gol cu ochi inexpressivi. Din prima zi mi-ați părut o tînără inteligentă - se adresă şahistului: Nu sînteți de aceeași părere, domnule?

Jucătorul își mișcă încet ochii de la perete la bătrîn și făcu un scurt gest de încuviințare, fără să-și deslipească buzele. Părea cufundat în medi-tație, undeva departe.

Belmonte o privi pe Julia.

— Cît despre prietena dumneavoastră... - se întunecă la față, stingherit. Mi-ar plăcea să-i explicați. Vreau să spun că n-am putut alege, vă asigur.

— Înțeleg perfect, nu vă faceti griji. Va înțelege și Menchu.

Expresia invalidului se luminează într-un gest de recunoștință.

— M-ar bucura să-și dea seama, fiindcă au exercitat presiuni inari asupra mea... Domnul Montegrifo a făcut o ofertă bună, pe de altă parte. Pe deasupra, s-a oferit să facă cea mai mare publicitate istoriei tabloului... - își mîngîie bărbia prost bărbierită. Trebuie să recunosc că și asta m-a zăpăcit puțin, suspină ușor. Și banii.

231

Julia arătă spre gramofonul care se auzea din salon.

— Totdeauna puneți Bach, sau e o coincidență ? Și data trecută am auzit discul acesta...

— *Ofranda* ? Belmonte părea mulțumit. o ascult adesea. E atît de complicată și ingenioasă încît mai găsesc, la răstimpuri, cîte ceva neaș-teptat la ea - se opri o clipă, de parcă și-ar fi adus aminte de ceva. Știți că există teme muzicale care par a rezuma o viață întreagă ?... Ca niște oglinzi în care te poți privi... Această compoziție, de pildă: o temă apare pe diferite voci și pe dife-rite tonuri. Uneori, chiar cu viteze diferite, la intervale tonale inversate sau de la sfîrșit spre început... - se înclină peste brațul scaunului cu rotile, îndreptîndu-și atenția spre gramofon. Ascultați. Vă dați seama? Începe cu o singură voce care-și cîntă tema, apoi intră o a doua voce, care inițiază patru tonuri mai sus ori patru tonuri mai jos față de începutul primei teme, care, la rîndul ei, abordează acum o temă secundară... Fiecare voce intră la momentul ei, la fel ca dife-ritele clipe ale unei vieți... și cînd toate vocile au intrat în joc, regulile se sfîrșesc - le adresă Juliei și lui Munoz un zîmbet larg și trist. După cum vedeți, e vorba de o perfectă analogie cu bătrînețea. Munoz arătă peretele gol.

— Cuiul acesta gol, zise cu oarecare bruschete, parcă simbolizează și el multe.

Belmonte îl privi cu atenție pe jucătorul de şah și apoi încuviință încetișor.

— Asta-i foarte adevărat, admise, oftînd iar. Și știți ceva ? Uneori mă surprind privind locul unde se afla tabloul și mi se pare că îl văd încă acolo. Nu mai este, dar eu îl văd. După atîția ani - își arătă fnintea cu un deget ~, îl am aici: personaje, perfecțiunea detaliilor... Colțurile mele

favorite au fost întotdeauna peisajul ce se zărește prin fereastră și oglinda convexă situată în stînga, reflectînd imaginea jucătorilor.

— Și tabla de șah, preciză Munoz.

—Și tabla de șah, într-adevăr. Adesea, mai cu seamă la început, cînd a moștenit tabloul biata mea Ana, obișnuiam să reconstitui cu șahul meu poziția pieselor...

—Jucați și dumneavoastră ? întrebă Munoz ca din întâmplare.

—Înainte. Acum, aproape deloc... Dar ade-vărul e că niciodată nu mi-a trecut prin minte că partida aceasta s-ar puteajuca înapoi... - se opri o clipă, gînditor, lovindu-se ușurel cu mîinile peste genunchi. Să joci înapoi... E amuzant! Știți că Bach era un mare amator de inversiuni muzi-cale ? în unele canoane ale sale inversează tema, elaborînd o melodie care sare înjos ori de cîte ori originalul sare în sus... Efectul poate părea cam ciudat, dar, cînd te obișnuiești, ajungi să-l găsești foarte firesc. Există chiar un canon în *Ofrandă* care se execută invers față de cum a fost scris -o privi pe Julia. Cred că v-am mai spus că Johann Sebastian era un trișor ingenios. Opera lui e plină de trucuri. Parcă uneori o notă, o modulație sau o tăcere ar spune: „Ascund un mesaj, descoperă-l!"

— Ca în tablou, spuse Munoz.

— Da. Cu diferența că muzica nu constă doar din imagini, dispunere a pieselor sau, în acest caz, vibrații în aer, ci în emoții pe care le produc aceste vibrații în creierul fiecăruia... Dumnea-voastră v-ați confrunța cu probleme serioase dacă ați încerca să aplicați muzicii metodele de inves-tigație pe care le-ați folosit pentru a rezolva partida din tablou... Ar trebui să verificați ce notă conține efectele emotive respective. Sau, mai

233

bine zis, ce combinații de note... Nu vi se pare mult mai dificil decît să jucați șah ? Munoz medita pe îndelete.

— Cred că nu, spuse după cîteva clipe. Fiindcă legile generale ale logicii sînt aceleași pentru orice. Muzica, la fel ca șahul, răspunde unor reguli. Totul e să te pui pe treabă pînă identifici un simbol, o cheie — își strîmbă ușor jumătate de gură. Ca piatra de la Rosetta a egiptologilor. Odată descoperită, n-a mai fost nevoie decît de muncă, de metodă. Și de timp.

Belmonte clipea, glumeț.

—Credeți?... Susțineți că toate mesajele ascunse sînt într-adevăr descifrabile?... Că tot-deauna este posibil să rezolvi ceva într-o manieră exactă, aplicînd un sistem?

— Sînt foarte sigur de asta. Pentru că există un sistem universal, niște legi general\$ care-ți permit să demonstrezi ceea ce poate A demon-strat și să înlături ceea ce poate fi înlăturat.

Bătrînul domn schiță o mișcare sceptică.

—Nu sînt absolut deloc de acord și-mi cer iertare. Eu cred că toate diviziunile, clasificările, distribuțiile și sistemele pe care le atribuim Universului sînt fictive, arbitrare... Nu există nici măcar unul care să nu implice propria-i contra-dicție. V-o spune un bătrîn care și-a trăit viața.

Munoz se mișcă puțin în scaun, plimbîndu-și privirea prin cameră. Nu părea prea satisfăcut de întorsătura pe care o lua discuția, dar Julia avu impresia că nici nu dorea să schimbe subiectul. Știa că bărbatul acela nu era adeptul cuvintelor de prisos, așa încît, conchise, ceva trebuie să urmărească el prin povestea aceea. Poate că și Belmonte figura printre piesele pe care șahistul le studia ca să rezolve misterul.

— Asta-i de discutat, spuse în cele din urmă Munoz. Universul este plin, de pildă, de infinite demonstrații: numerele prime, combinațiile de șah...

— într-adevăr credeți așa ceva?... Că totul poate fi demonstrat? Permiteți-mi să vă spun, ca muzician ce am fost - bătrînul domn își arată picioarele invalide cu dispreț mut -, sau care mai sînt încă, în pofida a toate, că orice sistem este incomplet. Că demonstrabilitatea e un concept mult mai lipsit de valoare decît adevărul.

— Adevărul e ca mutarea cea mai bună la șah: există, dar trebuie să-l cauți. Cu timp suficient, întotdeauna poate fi demonstrat. Auzind acestea, Belmonte zîmbi malițios. — Eu aș spune, mai curînd, că mutarea aceasta perfectă, fie că o numim așa, fie că-i spunem adevăr și nimic mai mult, e posibil să existe. Dar nu întotdeauna poate fi demonstrată. Și că orice sistem care ar încerca-o e limitat și relativ. Trimiteți-l pe Van Huys al meu pe Marte, sau pe planeta X, să vedem dacă cineva e capabil să rezolve problema acolo. Aș mai spune ceva: trimiteți-le și discul pe care-l ascultați acum. Sau, dacă e să ne complicăm și mai tare, trimiteți-l spart. Ce semnificație mai are, atunci?... Și, dacă tot păreți amator de legi exacte, vă amintesc că unghiurile unui triunghi însumează o sută optzeci de grade în geometria euclidiană, dar mai mult în cea eliptică și mai puțin în cea hiper-bolică... Și problema e că nu există un sistem unitar, nu există axiome. Sistemele sînt diferite chiar și în cadrul sistemului... Sînteți dornic să deschideți paradoxuri? Nu numai muzica, pictura, și-mi imaginez că și șahul, sînt pline de paradoxuri. Uitați-vă - întinse mîna spre masă

236

^

și luă creion și hîrtie, scriind cîteva rînduri pe care apoi i le arătă lui Munoz. Aruncați o privire, vă rog.

Șahistul citi cu voce tare :

— **Enunțul pe care îl scriu în acest moment este cel pe care în acest moment dumneavoastră**

îl citiți... - se uită la Belmonte, surprins. Și ce-i cu asta?

— Păi, cum vă spuneam. Acest enunț a fost scris de mine acum un minut și jumătate, iar dumneavoastră l-ați terminat de citit acum patru-zece de secunde. Adică scrisul meu și cititul dumneavoastră corespund unor momente diferite. Dar pe hîrtie *acest moment și acest moment* sînt de bună seamă *același moment*... Prin urmare, enunțul, care pe de o parte este real, pe de altă e lipsit de valabilitate... Sau conceptul de timp e oare ceea ce lăsăm în afara jocului?... Văd că nu aveți răspuns pentru asta, și același lucru se întîmplă cu autenticul tîlc al enigmelor pe care le poate plăsmui Van Huys al meu sau orice alt-ceva... Cine vă spune că soluția problemei dată de dumneavoastră e corectă ? Intuiția și sistemul dumneavoastră ? Mă rog, și de ce sistem superior dispuneți ca să demonstrați că intuiția și sistemul dumneavoastră sînt valabile? Și cu ce alt sistem confirmați aceste două sisteme?... Dumneavoastră sînteți jucător de șah și vă interesează, presupun, versurile acestea :

Și Belmonte recită cu pauze lungi :

Căci jucătorul prizonier ar fi

— *zis-a Omar — și-al unui alt careu cu negre nopți și dalbe zori de zi.*

— *Pe jucător îl mișcă Dumnezeu să miște piesa. Da'napoia-I Cine*

236

să-nceapă altă tramă se aține de colb și timp și vis și agonii... ?*

— Lumea e un imens paradox, conchise bătrî-nul domn. Și vă provoc să demonstrați contrariul.

Julia îl privi pe Munoz, văzînd că jucătorul de șah se uita țintă la Belmonte. Iși aplecase ușor capul într-o parte, iar ochii îi deveniră opaci. Părea descumpănit.

Cemută prin votcă, muzica -jazz delicat, abia șoptit, un murmur firav ce părea că izvorăște din ungherele în umbră ale încăperii - o învăluia ca o mîngîiere intimă, ușoară și adormitoare, al cărei efect se tălmăcea în blîndă luciditate. Era ca și cum totul, noaptea, muzica, umbrele, clar-obscurul, chiar și senzația comodă a cefii sprijinite de brațul sofalei de piele, se îmbinau într-o armonie perfectă, în care totul, pînă și cel mai mic obiect din preajma Juliei, pînă și gîndul cel mai difuz, își găseau un loc precis în minte sau în spațiu, intrînd cu exactitate geometrică în percepția și în conștiința sa.

Nimic, nici evocările cele mai sumbre, n-ar fi putut face să piară calmul care domnea în spi-ritul fetei. Era pentru prima oară cînd își recîș-tiga senzația aceea de echilibru și se cufunda în ea, dăruindu-i-se total. Nici sunatul telefonului, anunțînd tăcerile amenințătoare ce-i deveniseră aproape familiare, n-ar fi rupt vraja și, cu ochii închiși, mișcînd ușurel capul în ritmul muzicii, Julia își îngăduia un zîmbet lăuntric de simpatie. În momente ca acela, era simplu să trăiască în pace cu sine.

* Versiunea în limba română aparține poetului Mihai Cantuniari.

237

Deschise alene ochii. În penumbră, chipul multicolor al unei fecioare gotice surîdea și el, cu privirea pierdută în neclintirea veacurilor. Reze-mat de piciorul mesei, pe covorul de Șiraz pătat de vopsea, un tablou în ramă ovală, cu vemisul pe jumătate șters, înfățișa un peisaj romantic andaluzian, nostalgic și pașnic: un rîu sevilian, cu ape domoale, cu maluri verzi împădurite, cu o barcă și niște copaci în depărtare. Iar în mijlocul încăperii - sculpturi în lemn, rame, bronzuri, picturi, flacoane cu dizolvant, pînze pe pereți și pe jos, un Hristos baroc pe jumătate restaurat, cărți de artă îngrămădite lingă discuri și obiecte de ceramică --, într-o stranie întretăiere de linii și perspective întîmplătoare, dar evidentă, *Partida de șah* prezida, solemnă, acea dezordine rînduită ce amintea nespuse de un talcioc sau de o prăvălie de antichități. Lumina estompată provenind din vestibul proiecta asupra tablourilor un drept-unghi îngust de claritate, suficientă pentru ca tabloul flamand să capete viață, iar detaliile lui, deși nuanțate într-un înșelător clarobscur, să fie perceptibile din poziția ocupată de Julia. Stătea desculță, cu picioarele goale sub un jersey larg de lînă neagră ce-i acoperea partea de dus a coap-selor. Ploaia bătea în lucama din acoperiș, dar în încăpere nu era frig: caloriferele păstrau căldura.

Fără a-și lua ochii de la tablou, întinse o mînă, căutînd pe bîjbiite pachetul de țigări de pe covor, lingă paharul și sticla de cristal tăiat. Cînd dădu de el, și-l puse pe burtă, scoase încet o țigară și și-o duse la buze, fără s-o aprindă. În clipa aceea nici măcar nu simțea nevoia să fumeze.

Litele aurite ale inscripției recent desco-perite străluceau în penumbră. Fusese o lucrare minuțioasă și dificilă, executată cu nenumărate pauze, pentru a fotografia fiecare fază a procesului,

238

pe măsură ce, ștergînd stratul exterior de rășină de cupru, auripigmentul caracterelor gotice ieșea în evidență, după cinci sute de ani de cînd Pieter van Huys îl acoperise ca să ascundă mai bine m'sterul.

Și acum era, în sfîrșit, acolo, la vedere: *Quis necavit equitem*. Julia ar fi preferat să lase inscrip-ția acoperită cu stratul de culoare original, căci erau de-ajuns radiografiile ca să-i confirme exis-tența; dar Montegrifo insistase s-o scoată la lumină - după specialistul în licitații asta ațîța pasiunea clienților -. Curînd, tabloul

avea să fie expus în fața tuturor: specialiști în lădății, colecționari, istorici... Discretul caracter privat de care se bucurase pînă atunci, cu excepția scurtei perioade petrecute la galeriile din Prado, dispărea pentru totdeauna. Peste puțină vreme, *Partida de șah* avea să fie studiată de specialiști, avea să devină centrul unor dezbateri polemice și despre ea se vor scrie articole de presă, teze erudite, texte specializate, ca acela pe care-l pre-gătea chiar Julia ... Nici măcar autorul ei, bătrînul maestru flamand, nu și-a putut imagina vreo-dată că tabloul lui avea să cunoască o astfel de faimă. În ce-l privește pe Ferdinand Altenhoffen, oasele lui s-ar înfiora de plăcere sub lespede de prăfuită, în cripta vreunei abații belgiene sau franceze, dacă ecoul a toate acestea ar ajunge pînă la el. La urma urmelor, memoria lui avea să fie reabilitată cum se cuvine. Vreo două rînduri în cărțile de istorie vor trebui să fie scrise din nou.

Privi tabloul. Aproape tot stratul exterior de vopsea oxidată dispăruse și o dată cu el voalarea gălbuie care pînă atunci întunecase culorile. Fără vernis și cu inscripția descoperită, avea acum o luminozitate și o perfecțiune a culorii vizibile chiar și în penumbră. Contururile siluetelor se

239

zăreau cu o precizie extremă, cu o claritate și o concizie desăvîrșite, iar echilibrul ce caracteriza scena casnică - paradoxal casnică, se gîndi Julia -era atît de reprezentativ pentru un stil și o epocă, încît, fără îndoială, tabloul acela avea să atingă la licitație un preț uluitor.

Paradoxal casnică; conceptul era riguros. Nimic nu te făcea să bănuiești, la cei doi cavaleri grași care jucau șah, și nici la doamna înveșmîntată în negru care citea, cu ochii plecați și expresia sfi-oasă lîngă fereastra ogivală, drama care, asemenea rădăcinii strîmbe a unei plante ce crește drept la suprafață, se înfinpa în fundalul scenei.

Observă profilul lui Roger de Arras înclinat peste tabla de joc, cufundat în partida aceea în care avea să-și dea viața; în care, de fapt, era deja mort. Cu gulerul de oțel în jurul gîtului și platoșa care-i dădea un aer militar, soldătesc, așa cum fusese odinioară. De războinic care, în armura lucitoare ca aceea a cavalerului care călărea alături de Diavol, o escortase pe ea, în drum spre patul nupțial căruia o meniseră rațiuni de stat. o văzu cu luciditate deplină pe Beatrice, încă fecioară, mai tînără decît în tablou, cînd amărăciunea nu-i săpase încă riduri în jurul gurii, arătîndu-se pe după perdelele litierei, făcînd să amuțească rîsul complice al dădacei, care călă-torea alături de ea, spionîndu-l cu admirație pe chipeșul gentilom a cărui faimă îl precedase:

prietenul de încredere al viitorului soț, bărbatul încă tînăr care, după ce s-a luptat sub flamura cu crinii Franței împotriva leopardului englez, și-a căutat pacea lîngă camaradul din copilărie. Și Julia ghici ochii albaștri, larg deschiși, întîlnindu-și o clipă privirea cu ochii senini și osteniți ai cavalerului.

Era cu neputință ca pe amîndoi să-i fi unit **doar** privirea aceea. Din vreo ratiune confuză,

240

dintr-o întorsătură inexplicabilă a imaginației — ca și cînd orele petrecute lucrînd la tablou ar fi stabilit un misterios fir conducător între ea și crîmpeiul acela din trecut -, Julia contempla, sau așa credea, scena din opera lui Van Huys cu familiaritatea cuiva care a trăit alături de per-sonaje, fără să piardă nimic din amănuntele isto-riei. Oglinda rotundă de pe perete, zugrăvită în tablou, ce reflecta imaginea estompată a jucăto-rilor, o cuprindea și pe ea, tot așa cum oglinda din *Las Meninas* îi reflecta pe regi privind -înăuntrul sau în afara tabloului ? - scena pictată

de Velázquez, sau oglinda din *Familia Arnolfini*, prezența, minuțioasă privire a lui Jan van Eyck.

Zimbi în umbră, hotărîndu-se în sfîrșit să aprindă țigara. Lumina chibritului o orbi o clipă și-i ascunse vederii *Partida de șah*, și apoi, înce-tul cu încetul, retina ei se obișnuie iar cu scena, personajele, culorile. Ea însăși - avea acum certitudinea - a fost întotdeauna acolo, de la început;

de cînd Pieter van Huys imaginase acea secvență. Chiar mai înainte ca maestrul flamand să pre-pare cu artă carbonatul de calciu și cleiul animal cu care avea să impregneze tabloul pentru a începe să-l picteze.

Beatrice, ducesă de Ostenburg. o mandolină, la care cînta un paj la poalele zidului, strecoară în ochii săi îndreptați spre carte o notă de melan-colie. Își amintește de tinerețea ei în Burgundia, de speranțele și visele ei. La fereastra care încă-drează cerul albastru nespus de limpede al Flandrei, un capitel de piatră înfățișează un Sfînt Gheorghe viteaz, străpungînd cu sulița balaurul care se zvîrcolește sub picioarele calului. Privirii necruțătoare a pictorului care observă scena nu-i scapă - și nici privirii Juliei, care-l observă pe

241

pictor - că timpul i-a rupt Sfîntului Gheorghe vîrfurile lancei, iar în locul unde piciorul drept avu-sese desigur un pînten ascuțit, îndreptat agresiv, era acum doar un fragment spart. Prin urmare, cel care omoară cumplitul balaur este un Sfînt Gheorghe înarmat doar pe jumătate și șchiop, cu scutul de piatră ros de vînt și de ploaie. Dar poate că asta face și mai emoționantă figura cava-lerului care îi amintește Juliei, printr-o curioasă asociație de idei, postura marțială a soldățelului de plumb.

Beatrice de Ostenburg, care, în ciuda căsă-toriei sale, n-a încetat niciodată să aparțină fami-liei de Burgundia, prin neam și prin orgoliul sîngelui, stă și citește. Citește o carte împodobită cu ținte de argint, cu panglică de mătase ca să însemne paginile, și ale cărei începuturi de capi-tol sînt splendide viniere în culori executate de maestrul aceluia *Coeur d'Amour epris*: o carte intitulată *Poema doamnei și a cavalerului* care, chiar dacă oficial e atribuită unui autor anonim, a fost scrisă, știe toată lumea, cu aproape zece ani în urmă, la curtea franceză a regelui Charles de Valois, de un cavaler din Ostenburg pe nume Roger de Arras:

**»Doamnă, aceeași rouă ce îa iuirea zorilor învăluie-n grădina
Voastră trandafirii cu brumă, pe cîmpul de luptă încheagă ca
lacrimile picuri în inima mea, în ochi și pe arme...»***

Versiunea în limba română aparține poetului Mihai Cantuniari.

242

Uneori, ochii ei albaștri, de o luminoasă limpezime flamandă, se preumblă de la carte la cei doi bărbați care, în jurul mesei, joacă partida de șah. Soțul stă și meditează, sprijinit în cotul stîng, pe cînd mîngîie cu degetele, distrat, Lîna de Aur pe care unchiul său Filip cel Bun, acum mort, i-a trimis-o ca dar de nuntă și pe care o poartă la gît, la capătul unui lanț greu de aur. Ferdinand de Ostenburg stă în cumpănă, întinde mîna spre o piesă, o atinge și pare a se răzgîndi, aruncînd o privire de iertare ochilor liniștiți ai lui Roger de Arras, ale cărui buze se arcuiesc într-un zîmbet politicos. „Cine atinge o piesă, trebuie s-o mute, monsenior”, șoptesc buzele ace-lea cu o undă de ironie amicală, iar Ferdinand de Ostenburg, puțin rușinat, ridică din umeri și mută piesa atinsă, fiindcă știe că adversarul lui la șah e ceva mai mult decît un curtean; este prietenul lui. Și se mișcă pe taburet simțindu-se, totuși, vag fericit, căci știe că nu-i deloc rău să aibă aproape pe cineva care, din cînd în cînd, să-i amintească faptul că pînă și pentru prinți există anumite reguli.

Acordurile mandolinei răzbat din grădină, ajun-gînd la o altă fereastră, care nu se poate vedea din încăpere, unde Pieter van Huys, pictorul curții, pregătește un panou din lemn de stejar, alcătuit din trei părți pe care ucenicul lui tocmai le-a terminat de încheiat. Bătrînul maestru nu este prea sigur cum să-l folosească, Poate se va decide pentru un subiect religios care de multă vreme îi tot dă tîrcoale prin cap: o fecioară tînără, aproape copilă, care varsă lacrimi de sînge privindu-și, cu expresie îndurerată, poala pustie. Dar, după ce a reflectat îndelung, Van Huys clatină din cap și oftează degeurajat. Știe că nu va picta nicicînd tabloul. Nimeni nu-l va înțelege cum se cuvine și

243

el a avut, cu ani în urrnă, prea multe probleme cu Sfîntul Tribunal al Inchiziției; mădularele-i istovite nu aveau să reziste la tortură. Cu dege-tele cu unghii murdare de vopsea își scarpină capul chel sub boneta de lînă, Se preschimbă într-un moș, o știe prea bine; îi lipsesc ideile practice și-i prisosesc fantasmеle confuze ale rațiunii. Pentru a le alunga, își închide o clipă ochii osteniți și-i deschide iar în fața panoului de stejar care rămîne intact, așteptînd ideea care să-i dea viață. În grădină cîntă o mandolină; de bună seamă, un paj îndrăgostit. Pictorul zîm-bește în sinea lui și, după ce își moaie pensula în ulcica de lut, o aplică mai departe în straturi subțiri, de sus înjos, urmînd nervurile lemnului. Din cînd în cînd se uită spre fereastră, iar ochii i se umplu de lumină cu recunoștință pentru raza călduță de soare care, intrînd pieziș, îi încăl-zește bătrînele oase.

Roger de Arras a spus ceva în șoaptă și ducele rîde, bine dispus, căci tocmai i-a luat un cal. Și Beatrice de Ostenburg, sau de Burgundia, simte că muzica e cumplit de tristă. Și e gata să-i porun-cească unei servitoare să o facă să amuțească, dar se reține, căci deslușește în acordurile ei exact eco-ul în armonie cu tristețea care-i năvă-lește în inimă. Și, împreună cu muzica, se ames-tecă șoaptele amicale ale celor doi prieteni care joacă șah, în timp ce ei i se pare tulburător de frumoasă poema alc cărei rînduri îi tremură printre degete. Și în ochii ei albaștri, desprinsă parcă din roua care acoperă trandafirul și armele cavalerului, lucește o lacrimă, cînd își ridică privi-rea și o întilnește pe cea a Juliei, care stă și se uită în tăcere din penumbră. Și se gîndește că privirea acestei fete, cu ochi negri și înfațișare meridională, aidoma unor portrete care vin din Italia,

244

nu-i decît reflexul, pe suprafața împăienjenită a unei oglinzi îndepărtate, al propriei sale priviri încremenite și îndurerate. Și Beatricei de Ostenburg, sau de Burgundia, i se pare că se află în afara încăperii, de cealaltă parte a unui geam întunecat, contemplîndu-se de acolo pe sine, sub acel Sfînt Gheorghe mutilat, de pe capitelul gotic, în dreptul ferestrei ce încadrează un cer albastru în contrast cu negrul rochiei sale. Și înțelege că nici o spovedanie nu-i va ușura păcatul.

245

X. Mașina albastră

„Asta a fost o înșelătorie, îi spuse Harun vizirului. Arată-mi altceva, care să fie cîstit.”

R. Smullyan

Cesar își arcui o sprînceană sub borul pălăriei, indolent, legănîndu-și umbrela, iar apoi privi în jur cu dispreț, nu-anțat de rafinată blazare, cu care obișnuia să se baricadeze cînd realitatea îi confinna cele mai negre presimțiri. Cert este că în dimineața aceea talciocul nu prea avea un aspect primitiv. Cerul cenușiu amenința cu ploaia, iar proprietarii tarabelor instalate pe străzile pe care se întindea tîrgul își luau precauții față de o eventuală răpăială. Pe alocuri, plimbarca deve-nea o

neplăcută strădanie de a evita să te ciocnești de oameni, frînghii și soioasele pungi de plastic agățate de tonete.

—De fapt - îi spuse Juliei, care se uita la două candelabre de alamă cam strîmbe, expuse pe jos, pe o pătură -, e pierdere de vreme... De veacuri n-am mai găsit aici ceva care să merite.

Nu era întru totul exact, și Julia o știa. Din cînd în cînd, grație ochilor săi ageri de expert, Căsar dezgropa din monnanul de vechituri care

246

era talciocul, în cimitirul acela imens de vise aruncate în stradă de valurile uriașe ale unor naufragii anonime, cîte o perlă uitată, o micuță comoară pe care hazardul a vrut s-o țină ascunsă de ochii celorlalți: cupa de cristal din secolul al optsprezecelea, rama veche, porțelanul fin. Și, o dată, într-o dugheană amărîtă cu cărți și reviste de demult, două frumoase pagini de început de capitol cu delicate viniete, rod al iscusinței vre-unui călugăr anonim din secolul al XIII-lea, pe care, după ce au fost restaurate de Julia, le-a vîndut pînă la urmă pe o mică avere.

Urcară încet spre partea înaltă a străzii prin-cipale unde, de-a lungul a două clădiri cu ziduri cojite și curți interioare întunecoase ce comu-nicau prin culoare cu gratii de fier, se aflau majo-ritatea prăvăliilor specializate în antichități care puteau fi considerate serioase; deși, referindu-se la ele, Cesar adăuga oricum un gest de prudență sceptică.

—La ce oră te întîlnești cu furnizorul tău? După ce își schimbă în cealaltă mîină umbrela -o piesă extrem de scumpă, cu mînerul de argint frumos sculptat -, Cesar își trase în sus manșeta stîngă de la cămașă, uitîndu-se la cadranul cea-sului de aur cu cronometru pe care-l purta la încheietură. Era foarte elegant cu pălăria de fetru de culoarea tutunului, cu boruri late și panglică de mătase, și pardesiul din păr de cămilă pe umeri, cu un fular ce se zărea din gulerul des-cheiat al cămășii de mătase.

— Peste un sfert de oră. Avem timp. Se uitară puțin, împinși de curiozitate, pe la tonete. În timp ce CEsar o privea amuzat, Julia se interesă de o farfurie de lemn pictat, un peisaj bătînd în galben, executat cu trăsături groase de penel, reprezentînd o scenă de țară: un car cu boi îndepărtîndu-se pe un drum printre copaci.

247

— Doar n-ai să cumperi așa ceva, iubito, spuse răs-picat anticarul, savurîndu-și dezaprobarea. E oribil... Nici măcar nu vrei să te tocmești?

Julia își deschise geanta atîrnată de umăr

și-și scoase portofelul, facînd abstracție de pro-testele lui Cesar.

— Nu știu de ce te plîngi, spuse, pe cînd vînză-torul îi învelea farfuria cu cîteva pagini dintr-o revistă ilustrată. Întotdeauna te-am auzit că oame-nii *comme il faut* nu discută niciodată un preț: îl plătesc cu bani gheață sau pleacă foarte demn.

— Regula asta nu-i valabilă și aici. Cesar privi în jur cu evidentă nepăsare profesională, strîm-bînd din nas la aspectul plebeu al tarabelor cu mărunțișuri. Nu cu oamenii ăștia. Julia își puse pachetul în geantă.

— Chiar și așa, ai fi putut fi drăguț să mi-o faci tu cadou... Cînd eram mică, îmi cumpărai tot ce pofteam.

— Cînd erai mică te-am răs-fățat prea tare. Pe deasupra, refuz să dau bani pe obiectul ăsta banal.

—Ai devenit tare zgîrcit. Cu vîrsta.

— la mai taci, viperă ce ești — borul pălăriei a? cunse chipul anticarului când se aplecă să a^rindă o țigară, în dreptul vitrinei unei prăvălii înțesate de păpuși prăfuite de pe vremuri. Nici un cuvânt în plus, sau te șterg din testament.

De jos, Julia îl văzu urcînd semeț treptele scării monumentale, ridicînd puțin mîna cu care ținea portțigaretul de fildeș, cu aerul acela pe care și-l lua adesea, pe jumătate disprețuitor, pe jumătate blazat, gestul sfîrșit al celui care nu se așteaptă să găsească mare lucru la capătul drumu-lui, fără însă ca aceasta să-l împiedice să se hotă-rască să-l străbată cu cea mai mare eleganță posibilă, din simplă rațiune estetică. întocmai ca un Charles Stuart urcînd spre eșafod, aproape 248

făcîndu-i o favoare călăului, cu acel *remember* pe buze și dispus să se lase decapitat din profil, în ton cu monezile bătute cu efigia sa.

Ținîndu-și strîns geanta într-o parte, prevă-zătoare din cauza hoților de buzunar, Julia se plimbă printre tarabe. în locul acela era prea multă lume, așa că se hotărî să se întoarcă spre scara mare a cărei balustradă dădea în piața și strada principală a talciocului, care de acolo se vedeau înțesate de tarabe cu copertină și obiecte atîrnate, printre care mișuna mulțimea.

Avea o oră pînă să se întîlnească iar cu Căsar, într-o cafenea mică din piață, între o prăvălie de instrumente nautice și una de haine vechi, speciali-zată în uniforme militare. Aprinse un Chesterfield, rezemată cu coatele de balustradă, și fumă un răstimp nemișcată, privind cum trece lumea. Sub scara monumentală, așezat pe marginea unei fintîni de piatră pline de hîrtii, coji de fructe și cutii goale de bere, un tînăr cu plete lungi, blonde, cu un poncho pe el, cînta melodii andine la un fluier rudimentar din trestie. Ascultă cîteva clipe muzica și apoi își lăsă privirea să rătăcească peste tîrg, al cărui zgomot răzbătea pînă la ea, atenuat la înălțimea la care se afla. Stătu așa pînă termină țigara, iar apoi coborî scara, oprindu-se în fața vitrinei cu păpuși. Erau de toate felurile, îmbrăcate și dezbrăcate, cu cos-tume pitorești de țărăncuțe sau cu sofisticate rochii romantice, cu respectivele mînuși, pălării și umbreluțe. Unele înfățișau fete, altele femei adulte. Unele aveau trăsături grosolane, altele copilărești, ingenuie, perverse... Brațele și mîinile se ridicau pe jumătate, într-o mișcare imaginară, în diverse posturi, ca și cum le-ar fi surprins astfel suflarea rece a timpului scurs de cînd stă-pîna lor le-a abandonat sau le-a vîndut sau a

249

murit. Copile care în cele din urmă au devenit femei, se gîndi Julia, frumoase sau neatrăgă-toare, care apoi, vreodată, au iubit sau poate au fost iubite, au mîngîiat trupurile de cîrpă, carton și porțelan cu mîini care acum se prefăceau în pulbere prin cimitire. Dar toate păpușile acelea supraviețuiau stăpînelor lor; erau martore mute, nemișcate, care păstrau pe retina lor irnagine scene de familie de demult, șterse din timp și din memoria celor în viață. Decolorate tablouri schițate printre cîrmepe de nostalgie, clipe de intimitate, cîntece de copii, îmbrățișări drăgăs-toase. Dar și lacrimi și dezamăgiri, vise de care s-a ales praful, decăderea și tristețea-Poate chiar și răutatea. Era ceva înfricoșător în mulțimea aceea de ochi de sticlă și de porțelan, care o priveau fără a clipi, cu acea hieratică înțelep-ciune pe care numai timpul o are, ochi immobili incrustați pe chipuri palide de ceară sau carton, deasupra unor rochii decolorate de vreme, cu dantelele de o nuanță stinsă și murdară. Și părul pieptănat sau răvășit, păr natural - gîndul o făcu să se înfioare - care fusese al unor femei vii. îj veni în minte, printr-o tristă asociație de idei, un cîrmepei dintr-un poem pe care-l recitase Cesar odinioară:

De-ar fi să se păstre.ze tot părul femeilor care-au murit...

I-a fost greu să-și desprindă ochii de la vitrină, al cărei geam reflecta, dincolo de ea, norii cenu-șii, grii, ce întunecau orașul. Și, întorcîndu-se, cu gîndul să-și vadă

de drum, dădu cu ochii de Max. Aproape că se ciocni de el pe la mijlocul scării. Avea o scurtă groasă bleumarin, cu gule-rul ridicat pînă la coada în care-și strîngea părul,

250

și privea în jos, de parcă s-ar fi îndepărtat **de** cineva a cărui apropiere l-ar tulbura. — Ce surpriză, spuse el, și zîmbi cu gestul acela de lup frumos după care se prăpădea Menchu, înainte de a schimba cîteva banalități despre timpul mohorît și lumea care se îngră-mădea în tîrg. La început, nu dădu nici o expli-cație despre prezența lui acolo, dar Julia observă că părea puțin în alertă, canl pe furiș, de parcă aștepta ceva sau pe cineva. Poate pe Menchu, căci, după cum a spus mai tîrziu, urmau să se întâlnească pe imdeva prin apropiere: o deslînată poveste despre niște rame de ocazie care, odată recondiționate - Julia se ocupase de așa ceva de multe ori -, puneau în valoare unele din pînzele expuse în galeria de artă.

Max nu-i era simpatic și Julia punea pe seama acestei antipatii stinghereala pe care o simțea întotdeauna în prezența lui. Lăsînd la o parte natura relațiilor pe care le avea cu prietena ei, era ceva în făptura lui care îi displăcuse de la început, de cînd se cunoscuseră. CEsar, a cărui fină intuiție feminină nu dădea niciodată greș, obișnuia să afirme că la Max, în afară de trăsă-turile unui exemplar frumos, era ceva indefinibil, meschin, care răzbătea la suprafață în felul lui strîmb de a zîmbi sau în forma insolentă în care o privea pe Julia. Privirea lui Max era dintre acelea căreia nu puteai să-i faci față prea mult timp, dar pe care, ori de cîte ori Julia o uita, ajungea s-o redescopere cînd îl privea a doua oară, vicleană și la pîndă, fugitivă și totodată stăruitoare. Nu era una dintre privirile fără con-cretețe ce rătăcesc de jur împrejur înainte de a se aținti iar, în liniște, asupra obiectului sau persoanei respective, în genul lui Paco Montegrifo, ci una dintre acclea pe care le intuiești ațintite

251

cînd cel care le aruncă crede că nimeni nu le observă și care devin uricioase cînd se simt cer-cetate. „Privirea cuiva care urmărește cel puțin să-ți fure portofelul”, spusese odată Cesar, refe-rindu-se la amantul lui Menchu. Iar Julia care, auzind cuvintele acelea, făcu un gest de deza-probare față de malițiozitatea anticarului, a fost

nevoită să admită, în sinea ei, exactitatea acestei aprecieri.

Mai erau, pe deasupra, și alte aspecte neclare în toată afacerea. Julia știa că în privirile acelea era și altceva în afară de curiozitate. Sigur pe farmecul lui fizic, Max se comporta adesea, în absența sau în spatele lui Menchu, într-un mod calculat și insinuant. Orice îndoială cu privire la aceasta i se risipi în timpul unei petreceri la Menchu acasă, noaptea tîrziu. Conversația lîn-cezea, cînd prietena ei ieși cîteva clipe din cameră, să mai aducă niște gheață. Max, aplecat deasupra măsuței cu băuturi, luase paharul Juliei, ducîndu-și-l la gură. Asta a fost tot și n-ar mai fi fost nimic altceva dacă, punîndu-l pe masă, n-ar fi privit-o abia o secundă, înainte de a-și trece limba peste buze și a zîmbi cu cinică tulburare, regretînd că circumstanțele îl sileau sa-și rezume doar la atît imixtiunea în intimitatea ei. De bună seamă, Menchu era mai departe străină de toate acestea, iar Julia și-ar fi mușcat mai curînd limba decît să-i facă o confidență care ar fi sunat cara-ghios, exprimată cu voce tare. Așa că, de la inci-dentul cu paharul, adoptă față de Max singura atitudine posibilă: un dispreț suveran în maniera de a i se adresa, cînd împrejurările o făceau să nu-l poată evita. o răceală calculată pentru a marea distanțele, cînd se întâlneau, ca în dimineața aceea în talcioc, față în față și fără martori.

252

— Nu trebuie s-o văd pe Menchu decît mai tîrziu, spuse el, cu zîmbetul acela satisfăcut, pe care Julia îl detesta din răsuputeri, jucîndu-i pe buze. Vrei să bem ceva?

îl privi țintă înainte de a refuza fără grabă, deliberat.

— îl aștept pe Cesar.

Zîmbetul lui Max se accentuă. Știa prea bine că nici anticarul nu poate să-l sufere.

— Păcat, mormăi. N-avem prea multe ocazii să ne întîlnim așa, ca astăzi... Vreau să spun singuri.

Julia se mulțumi să ridice din sprîncene, privind în jur, ca și cum Cesar ar fi fost gata să apară dintr-o clipă în alta. Max urmări direcția privirii și apoi ridică din umeri, în scurta-i bleumarin.

— A rămas să mă întîlnesc cu Menchu acolo, sub statuia soldatului, într-o jumătate de oră. Dacă ai chef, putem merge să bem ceva împreună, mai tîrziu - făcu o pauză exagerată, pentru a adăuga, intenționat - : Toți patru.

— Să vedem ce spune Cesar.

îl privi pe cînd se îndepărta, cu spatele-i lat legănîndu-se ușor în mulțime, pînă îl pierdu din vedere. Rămînea, ca și în alte rînduri, cu sen-zația neplăcută că n-a știut să pună lucrurile la punct, ca și cînd, în ciuda refuzului ei, Max ar mai fi reușit o dată să-i violeze intimitatea, ca atunci cînd cu povestea cu paharul. Supărată pe sine, deși nu știa prea bine ce să-și reproșeze, aprinse altă țigară și trase în piept fumul cu violență. în unele momente, se gîndea, ar da orice să fie destul de puternică pentru a-i cîrpi cîteva lui Max, fără probleme, ca să-i pocească fața lui atrăgătoare de annăsar satisfăcut.

253

Se plimbă un sfert de oră printre tarabe înainte **de a** se duce la cafenea. încerca să se lase ame-țită de vînzoleala din jur, de chemările vînză-torilor și de iureșul dintre tonete, dar fruntea-i rămase încruntată și privirea pierdută. Uitase de Max; acum, motivul era altul. Tabloul, moartea lui Alvaro, partida de șah, reveneau obsesiv, punîndu-i întrebări fără răspuns. Poate că și jucă-torul invizibil era prin apropiere, m mulțime, pîndindu-i mișcările și plănuiind următoarea mutare. Se uită împrejur, temătoare, înainte de a strînge pe lîngă trup geanta de piele unde avea pistolul de la Cesar. Era atît de îngrozitor, încît părea absurd. Sau poate tocmai pe dos: era atît de absurd, încît părea îngrozitor.

Cafeneaua avea podele de lemn și candelabre vechi din fier forjat și marmură. Julia ccru o răcoritoare și rămase nemișcată, lîngă geamurile aburite, încercînd să nu se gîndească la nimic, pînă cînd silueta nedeslușită a anticarului apăru în stradă, imprecisă din cauza aburilor de pe geam. Se duse în întîmpinarea lui de parcă ar fi

dat fuga să fie consolată, ceea ce era destul de exact.

—Ești pe zi ce trece mai frumoasă, îi făcu Cesar un compliment, cu admirație plină de afec-tare, cu brațele în șold, oprindu-se spectaculos în mijlocul străzii... Cum de reușești, fata mea?

— Nu fi prostuț - îl apucă de braț, cu o infi-nită senzație de ușurarc. N-a trecut decît o oră de cînd ne-am despărțit.

—La asta mă refer, prințesă - anticarul își coborî vocea de parcă șoptea secrete. Ești unica femeie pe care o cunosc capabilă să se facă și mai frumoasă într-un interval de șaizeci de minute... Dacă e vreun truc la mijloc, ar trebui să-l bre-vetăm. Pe cuvînt.

— Prostule!

254

— Frumusețeo!

Au luat-o în jos, spre locul unde se afla par-cată mașina Juliei. Pe drum, CEsar îi aduse la cunoștință succesul afacerii pe care tocmai o încheiase: o *Mater Dolorosa* care putea fi atri-buită lui Murillo, dacă dădea peste un cumpă-rător nu foarte exigent, și un secreter Biedermeier, semnat și datat la 1832 de Virienichen, stricat, dar autentic; totul putea fi reparat de un ebenist bun. Două adevărate chilipiruri, achiziționate la un preț rezonabil.

— Mai ales secreterul, mica mea prințesă -Cesar își legăna umbrela, încântat de afacere. Știi doar că există o clasă socială, binecuvîntată fie ea, care nu poate trăi fără patul care a apar-ținut Eugeniei de Montijo, sau fără acel *bureau* unde Talleyrand își iscăleajurămintele strîmbe... Și o nouă burghezie de *parvenus*, al cărei semn suprem de triumf, fiind pusă pe imitat, e un Biedermeier... Vin și-ți cer așa, hodoronc-tronc, fără să precizeze dacă doresc masă ori birou; ce vor ei e un Biedermeier cu orice preț și sînt tare surprinși văzînd mobila semnată de altcineva... Mai întii zîmbesc descumpăniți, apoi își dau coate și mă întreabă imediat dacă n-am nici un Biedermeier *autentic*... - oftă anticarul, deplîngînd de bună seamă vremurile grele. De n-ar fi din pricina carnetelor lor de cecuri, te asigur că pe mulți i-aș trimite *chez les grecs*.

— Ai și făcut-o uneori, din cîte îmi amintesc. Cesar oftă din nou, luîndu-și o mină neconsolată.

— Latura mea îndrăzneată, iubito. Uneori firea îmi joacă feste, pornirea asta a mea de bătrînă regină zurbagie... Ca Jekyll și mister Hyde. Ce bine că acum aproape nimeni nu mai vorbește franceza cum se cuvine!

255

Ajunseră la mașina Juliei, parcată pe o străduță, tocmai cînd ea îi povestea întîlnirea cu Max. Simpla menționare a numelui a fost de ajuns pentru ca Cesar să se încrunte, sub borul pălăriei pe care continua s-o poarte puțin într-o parte, cu cochetărie.

— Mă bucur că nu l-am văzut pe proxenetul ăla, comentă arțăgos. Îți face mai departe aluzii perfide ?

—Mai deloc. Bănuiesc că în fond îi e teamă să nu afle Menchu.

—Asta-i ce-l doare, canalia! La capitolul între-ținere - CCsar ocoli mașina spre portiera din dreapta. Ia te uită ce chestie! Ne-au pus o arnendă.

— Nu mai spune!

—Ba îți spun. Uite aici hîrtiuța, sub șter-gătoare - anticarul lovea pămîntul cu vîrful umbre-lei, iritat. De necrezut! în plin talcioc, și polițiștii se ocupă cu amenzile, în loc să prindă delincvenți și derbedei, cum au obligația... Ce rușine! repetă în gura mare, uitîndu-se sfidător înjur. Ce rușine!

Julia aruncă pe jos un recipient de spray gol pe care cineva îl pusese pe capota mașinii și apoi luă hîrtia, un cartonaș de mărimea unei cărți de vizită. Rămase încremenită, de parcă ar fi fulge-rat-o. Pesemne i s-a reflectat pe chip, fiindcă Cesar o privi, alarmat, și veni lîngă ea în mare grabă.

— Fetițo, te-ai albit la față... Ce se întîmplă ? Zăbovi cîteva clipe pînă să poată răspunde, și cînd o făcu, nu-și recunoscua propria-i voce. Simțea o dorință îngrozitoare să fugă într-un loc cald și sigur, unde să-și ascundă capul și să închidă ochii spre a se simți la adăpost.

— Nu-i o amendă, Cesar. Ținea între degete cartonașul și anticarul slobozi o înjurătură cît se poate de nelalocul ei

256

pentru persoana educată care era. Fiindcă acolo, cu un laconism sinistru, cu caractere pe care amîndoi le cunoșteau bine, cineva scrisese la mașină aceste semne:

...Pa^xTbe

Simți cum capul i se învîrtește pe cînd se uita, zăpăcită, de jur împrejur. Străduța era pustie, Persoana cea mai apropiată era o vînzătoare de ilustrate religioase, așezată pe un scaun de răchită, în colț, la douăzeci de metri mai departe, atentă la lumea care trecea prin dreptul mărfii expuse pe jos.

—A fost aici, CEsar!... îți dai seama?... A fost aici!

Ea însăși înțelese că în cuvintele sale era teamă, nu surpriză. Frica - ajunsese să conștientizeze, înfiorîndu-se cu infinită exasperare - nu mai era stîrnită de ceva neașteptat, ci se prefăcea într-un soi de resemnare lugubră; ca și cînd jucătorul misterios, prezența-i apropiată și amenințătoare, îi marcau restul vieții cu un blestem necruțător cu care avea să fie nevoită să trăiască. Presu-punînd, își zise ea cu luciditate pesimistă, că ar mai avea mult de trăit.

Cesar, schimbat la față, răsucea într-una carto-nașul. Indignarea abia dacă îl lăsa să vorbească:

—Ah, canalia... Ticălosul...

Pe neașteptate, Julia nu se mai gîndi la cajer-tonaș. Recipientul gol pe care-l găsisese pe capotă îi atrăgea atenția. îl luă și simți, aplecîndu-se, că se mișca în negura unui vis și putea să se uite mult la etichetă ca să înțeleagă ce anume era. Clătină din cap, nedumerită, înainte de a i-l arăta lui Cesar. încă o dată se ivea absurdul.

— Ce-i asta ? întrebă anticarul.

257

—Un spray de reparat cauciucuri sparte... îl pui la ventil și pneul se umflă. Are un fel de pastă albă care lipește gaura pe dinăuntru.

— Și ce caută aici ?

— Asta aș vrea să știu și eu.

Au verificat cauciucurile. Nu era nimic în nere-gulă la cele de pe partea stîngă, și Julia încon-jură mașina să le vadă și pe celelalte două. Totul era în ordine; dar, cînd dădu să arunce pe jos recipientul, un detaliu îi reținu atenția : ventilul de la pneul din spate nu avea capac. în locul lui era o bulă de pastă albă.

— Cîneva a umflat roata, conchise CEsar, după ce cercetă, uluit, recipientul gol. Poate că era în pană.

— Nu și atunci cînd am plecat, răspunse fata, și se uitară unul la altul, pradă unor presimțiri negre.

— Nu te urca în mașină, zise Căsar.

Vînzătoarea de ilustrate religioase nu văzuse nimic. Pe acolo trecea multă lume, iar ea își vedea de treburile ei, explică ea, aranjînd pe jos inimi ale Mîntuitorului, Sfinți Pancratiu și tot felul de Fecioare. Cît despre străduța, nu era sigură. Poate să fi trecut vreun vecin, poate trei sau patru persoane, cafii acum o oră.

— Vă amintiți de cineva în mod special ? Cesar își scosese pălăria și se apleca spre vînzătoare, cu pardesiul pe umeri și umbrela sub braț; ima-ginea întruchipată a cavalerului, se gîndea pesemne femeia, deși fularul de mătase de la gît părea poate cam țipător la un bărbat de vîrsta lui.

— Cred că nu - vînzătoarea se înfașură mai bine în șalul de lînă, străduindu-se să-și aducă aminte. o doamnă, parcă. Și doi tineri.

—Vă amintiți cum arătau?

258

— Știți și dumneavoastră cum sînt tinerii.

Scurte de piele și blugi...

Julia simțea cum îi dădea tîrcoale o idee absurdă. La urma urmelor, limitele imposibilului

s-au lărgit mult în ultimele zile.

— Ați văzut pe careva cu o scurtă bleumarin ? Mă refer la un bărbat cam de douăzeci și opt sau treizeci de ani, înalt, cu părul strâns într-o coadă...

Vinzătoarea nu-și amintea să-l fi văzut pe Max. Cît despre femeie, la ea s-a uitat cu luare aminte, fiindcă s-a oprit o clipă în fața ilustra-telor ei și a crezut că o să cumpere una. Era blondă, între două vârste, bine îmbrăcată. Dar n-o vedea forțînd o mașină; nu era genul ăsta de femeie. Purta un impermeabil.

—Avea ochelari de soare?

—**Da.**

Cesar o privi grav pe Julia.

— Azi nu e soare, spuse.

• — **Știu.**

— Putea fi femeia care a adus documentele -Cesar făcu o pauză și ochii i se înăspiră. Sau Menchu.

— Nu spune prostiL

Anticarul își întoarse capul, aruncînd o privire trecătorilor din jur.

— Ai dreptate. Dar și tu te-ai gîndit la Max. —Max... e altceva - se întunecă la față pri-vind în josul străzii, să vadă dacă nu cumva Max sau blonda cu impermeabil ar mai putea fi încă pe acolo. Iar ceea ce a văzut i-a înghețat cuvintele pe buze și a făcut-o să se clatine de parc-ar fi priinit o lovitură. Nu era nici o femeie care să corespundă descrierii; dar, printre copertinele și foile de plastic ale tonetelor, se vedea o mașină parcată aproape de colțul străzii. o mașină albastră.

269

Din locul în care se afla, Julia nu putea să știe dacă era un Ford, însă tulburarea puse ime-diat stăpînire pe ea. Plecînd de lîngă vînzătoarea de ilustrate, spre marea surpriză a lui Cesar, facu cîțiva pași pe trotuar și, după ce ocoli două tarabe cu mărunțișuri, rămase privind spre colț, ridicîndu-se pe vîrfuri, ca să vadă mai bine. Era un Ford albastru, cu geamurile fumurii. Nu-i putea vedea numărul de circulație, se gîndi la repezeală, dar pentru o singură dimineață erau prea multe coincidențe: Max, Menchu, cartona-șul de pe parbriz, recipientul gol, femeia cu imper-meabil, iar acum mașina aceea care devenise elementul cheie al coșmarului ei. Simți că mîi-nile-i tremurau și le vîrî în buzunarele scurtei

pe cînd auzea, în spatele ei, pașii anticarului. Asta îi dădu curaj.

—E mașina, CEsar. Înțelegi?... Oricine o fi, e înăuntru.

Cesar nu spuse nimic. își scoase încet pălăria, pe care poate o considera nepotrivită pentru ce se putea întîmpla în continuare, și o pprvi pe Julia. Ea nu-l iubise niciodată atît, vîzîndu-i linia fină a buzelor strînse, bărbia împinsă înainte, ochii albaștri întredeschiși și o sclipire de duri-tate neobișnuită licărindu-i între pleoape. Trăsă-turile delicate ale feței lui meticolos bărbierite erau încordate; i se vedeau mușchii falcilor. Putea fi homosexual, spuneau ochii aceia, și totodată un bărbat manierat, înclinat spre atitudini vio-lente. Dar nu era, în nici un caz, un laș. Cel puțin, nu atunci cînd era vorba de prințesa lui.

—Așteaptă-mă aici, spuse.

— Nu. Mergem amîndoi, îl privi ea cu duioșie. îl sărutase uneori pe buze, în joacă, întocmai ca pe vremea copilăriei. în momentul acela simți impulsul s-o mai facă o dată; dar acum nu mai era un joc. Tu și cu mine.

260

Virî mîna în buzunar și armă pistolul. CEsar, foarte calm, ca și cînd ar fi ales un baston pentru plimbare, își puse umbrela sub braț și, apro-piindu-se de una din tonete, înșfăcă un vătrai de fier de mărime neobișnuită.

— Cu permisiunea dumneavoastră, îi spuse vînzătorului surprins, punîndu-i în mînă primul bilet pe care apucă să-l scoată din portofel. Apoi o privi senin pe Julia: — De data asta, iubito, dă-mi voie să trec eu întii.

Și se îndreptară spre mașină, furișîndu-se pe după tarabe ca să nu fie văzuți; Julia cu mînaîn geantă, Căsar cu vătraiul în dreapta și cu umbrela și pălăria în stînga. Inima fetei bătea să-i spargă pieptul cînd reuși să vadă numărul de circulație. Nu mai încăpea nici o îndoială: Ford albastru, geamuri fumurii, literele TH. își simțea gura uscată și o senzație neplăcută la stomac, de parcă i s-ar fi strîns de la sine. Asta era, își zise la repezeală, ce simțea Peter Blood înainte de a porni să captureze o navă.

Ajunseră la colț și totul se petrecu în mare viteză. Cineva, înăuntrul mașinii, coborise geamul din dreptul șoferului să arunce o țigară. CEsar lăsă să-i cadă pe jos pălăria și umbrela, ridică vătraiul și se apropie ocolind vehiculul, spre par-tea din stînga, pregătit, dacă era nevoie, să omoare pirați sau ce o fi fost înăuntru. Julia, cu dinții strînși și sîngele zvîcnindu-i în tîmple, o rupse la fugă, scoase pistolul din geantă și-l băgă pe fereastră, înainte ca persoana din mașină să aibă timp să urce geamul. În dreptul țevii pistolului se ivi un chip necunoscut: un bărbat tînăr, cu barbă, care privea arma cu ochi înspăimîntați. Pe locul de alături, altul se întoarse speriat cînd CEsar deschise cealaltă portieră ridicînd, ame-nințător, vătraiul de fier deasupra capului.

261

— leșiți afară! leșiți afară! strigă Julia ca ' scoasă din minți.

Cu chipul schimonosit, tînărul cu barbă ridică mîinile cu degetele desfăcute, în chip de implorare:

— Liniștiți-vă domnișoară! bîigui. Pentru numele lui Dumnezeu, liniștiți-vă... Sîntem polițiști!

—Recunosc, spuse inspectorul-șefFeijoo, încru-cișîndu-și mîinile pe masa din biroul lui, pînă acum n-am fost prea eficienți în afacerea asta...

Lăsă fraza în aer și-i zîmbi lui Cesar placid, de parcă lipsa de eficiență a poliției ar fi justi-ficat totul. Față de oameni de lume, părea să spună privirea lui, ne putem pennite o anumită autocritică în stil constructiv.

Dar Cesar nu părea dispus să lase lucrurile așa.

—Ăsta-i un fel de a numi, zise cu dispreț, ceea ce alții ar califica drept incompetență. Lui Feijoo comentariul îi căzu ca o lovitură în moalele capului, după cum dovedea zîmbetul lui strîmb. Dinții i se iviră de sub mustața deasă, mușcîndu-i buza de jos. Se uită la anticar și apoi la Julia, înainte de a bate nerăbdător toba pe masă cu vîrful unui pix ieftin. Fiînd Cesar la mijloc, n-avea încotro și trebuia să procedeze cu mare băgare de seamă; toți trei știau prea bine de ce.

— Poliția își are metodele ei.

Toate astea erau doar cuvinte și Cesar își pier-dea răbdarea, necruțător. Faptul că avea legături de afaceri cu Feijoo nu-l obliga să-i arate sim-patie. Și cu atît mai puțin acum, după ce-l sur-prinsese jucînd necinstit.

262

— Dacă aceste metode constau în a o unnări pe Julia în vreme ce un nebzin circulă în voie, trimițînd bilete anonime, prefer să nu spun ce cred despre asemenea metode... - se întoarse spre fată și apoi se uită iar la polițist. Nici măcar nu pricep de ce o considerați suspectă în legătură cu moartea profesorului Ortega... De ce nu mă cercetați pe mine?

— Am făcut-o - polițistul era șifonat de imper-
tinența lui Cesar și se străduia din răputeri
să-și înfrîneze supărarea.

— Adevărul e că cercetăm toată lumea - își arată palmele, asumîndu-și ce era dispus
să recu-noască drept gafa colosala. Din păcate, așa-i munca
noastră.

— Și ați ajuns la vreo lămurire ?

— Regret că trebuie să spun că nu. Feijoo se scărpină la subraț pe sub haină și
se foi pe scaun, stingherit. Dacă trebuie să fiu sincer, ne aflăm în aceeași situație
ca la început... Nici medicii legiști nu sînt de aceeași părere cu privire la moartea
lui Alvaro Ortega. Speranța noastră, dacă-i vorba într-adevăr de un asasin, e să
facă

o mișcare greșită.

— De asta m-ați urmărit? întrebă Julia, încă
furioasă. Stăteajos, strîngîndu-și geanta în poală, cu o țigară fumegîndă între
degete. Ca să vedeți dacă mișcarea greșită o fac eu? Polițistul o privi morocănos.

— Nu trebuie să o luați așa. E pur și simplu
rutină... o simplă tactică polițistă. Cesar ridică o sprînceană.

— Ca tactică nu pare prea promițătoare. Nid
prea rapidă.
Feijoo înghiți în sec și se abținu să fie sar-
castic. În momentul acela, se gîndi Julia cu o plăcere răutăcioasă, polițistul se
lepăda, din tot

263

sufletul, de relațiile lui comerciale cu anticarul, imposibil de mărturisit. Ar fi de
ajuns ca Cesar să deschidă gura în vreo două locuri potrivite, pentru ca, fără
acuzatii directe și fără formalități oficiale, în modul discret în care se făceau de
obicei lucrurile acelea la un anumit nivel, inspec-torul-șef să-și termine cariera în
vreun obscur birou de pe la un comisariat necunoscut. Ca un conțopist oarecare și
nimic altceva.

—Tot ce vă pot asigura - spuse în sfîrșit, după ce rumegă în parte exasperarea ce îi
strîn-gea stomacul, așa cum i se citea pe chip - e că vom continua să cercetăm...
păru să-și aducă aminte de ceva, fără nici un chef. Și, bineînțeles, domnișoara se va
bucura de o protecție specială.

—Nici nu poate fi vorba, spuse Julia. Umi-lirea lui Feijoo nu-i era de-ajuns ca s-o
facă s-o uite pe a ei. Fără mașini albastre, vă rog. Gata cu ele.

— E vorba de siguranța dumneavoastră, domnișoară.

—Ați văzut doar că mă pot proteja singură. Polițistul își îndepărtă privirea. Pesemne
îl mai dorea gîtul după perdaful pe care, cu cîteva minute înainte, îl trăsese celor doi
inspectorii fiindcă se lăsaseră descoperiți în felul acela. „Proș-tilor! le strigase... Șoferi
nenorociți de dumi-nică!... M-ați lăsat descoperit și pentru asta o să vă fac viața
amară!..." Cesar și Julia auziseră totul prin ușă, în vreme ce așteptau pe culoarul
comisariatului.

—în privința asta... începu să spună, după o lungă reflecție. Era clar ca lumina zilei
că în cugetul lui s-a dat o luptă aprigă, datorie sau conveniențe, înainte de a fi
învins de greutatea celor din urmă. Date fiind împrejurările, nu cred că... Vreau să
spun că pistolul acesta... înghiți

264

iar în sec, înainte de a-l privi pe Cesar. La urma urmelor, e vorba de o piesă veche,
nu de o armă modernă propriu-zisă. Iar dumneavoastră, ca anti-car, aveți permisul
cuvînit... privi suprafața mesei. Fără îndoială, medita la ultima piesă, un ceas din

secolul al XVIII-lea, pentru care CEsar îi dăduse un preț bun acum cîteva săptămîni. Din-spre partea mea, și vorbesc și în numele celor doi inspectori implicați... zîmbi din nou, împă-ciuitor. Vreau să spun că sîntem gata să uifeăm detaliile afacerii. Dumneavoastră, don Căsar, vă recuperați Derringer-ul, promițînd însă, neapă-rat, să aveți mai multă grijă de el pe viitor. La rîndul ei domnișoara ne ține la curent în legă-tură cu orice noutate și, de bună seamă, ne tele-fonează imediat cînd crede că are probleme. Și la mijloc nu-i nici pistol... Mă înțelegeți?

— Perfect, zise CEsar.

—Bine - concesia cu privire la pistol părea să-i fi dat un anume ascendent moral, încît Feijoo era mai degajat adresîndu-i-se Juliei. Cît despre roata mașinii dumneavoastră, trebuie să știm dacă vreți să faceți reclamație.

îl privi, surprinsă.

—Reclamație? împotriva cui? Inspectorul-șef zăbovi cu răspunsul, ca și cum s-ar fi așteptat ca Julia să ghicească fără să fie nevoie de cuvinte.

— împotriva persoanei sau persoanelor necu-noscute, spuse. Răspunzătoare de încercarea de omucidere.

— A lui Alvaro ?

— A dumneavoastră - dinții i se iviră iar pe sub mustață. Fiindcă, oricine ar fi cel care tri-mite aceste bilete, intenția lui e ceva mai serioasă decît săjoace șah. Spray-ul cu care v-au umflat cauciucul după ce l-au înțepat se poate

265

cumpăra în orice magazin de accesorii pentru automobile... Numai că acesta a fost umplut în prealabil cu benzină introdusă cu o seringă... Amestecul acesta, cu gazul și cu substanța plas-tică din recipientul original, devine extrem de explozibil de la o anumită temperatură în sus... Ar fi fost de ajuns să mergeți cîteva sute de metri ca să se încingă cauciucul și să se producă explo-zia chiar sub rezervorul de combustibil. Mașina s-ar fi prefacut într-o torță, cu dumneavoastră înăuntru - continuă să zîmbească încîntat, cu răutate evidentă, de parcă faptul de a le povesti toate astea ar presupune o mică revanșă pe care și-o rezervase... Nu-i îngrozitor?

Jucătorul de șah ajunsese la magazinul lui Cesar cu un ceas mai tîrziu, cu urechile ivindu-i-se deasupra gulerului trenziului și cu părul umed. Era ca un ciine slab și vagabond, se gîndi Julia, privindu-l cum se scutura de ploaie în pragul magazinului, printre covoare, porțelanuri și tablouri pe care nu și le-ar fi putut permite cu leafa lui pe un an. Mufioz strînse mîna fetei - o mișcare bruscă și seacă, fără căldură, un simplu contact care nu angaja la nimic - și-l salută pe Cesar înclinînd ușor capul. Apoi, pe cînd încerca să-și țină pantofii uzi departe de covoare, ascultă fără să clipească relatarea celor petrecute la tal-cioc. Clătina din cînd în cînd din cap, schițînd un vag gest afirmativ, de parcă povestea cu Fordul albastru și cu vătraiul lui Cesar nu l-ar interesa absolut de loc, dar ochii stinși i se înviorară cînd Julia scoase cartonașul din geantă și i-l puse în față. Cîteva minute mai tîrziu își desfăcuse șahul micuț, fără de care nici nu-l văzuseră în ultimele zile, și studia noua poziție a pieselor.

266

— Ce nu înțelegem, comentă Julia, care privea peste umărul lui, e de ce au lăsat recipientul gol pe capotă. Acolo era clar că îl vedeam... Poate că cel care a făcut-o a fost nevoit să plece în mare grabă.

— Poate a fost vorba doar de un avertisment, sugeră Cesar, așezat în fotoliul lui de piele, lîngă glasvand. Un avertisment de cel mai prost gust.

— Păi, a avut ceva bătaie de cap, nu ? Să pre-gătească spray-ul, să dezumfle cauciucul și apoi să-l umfle la loc... Fără a ține seama de riscul de a fi văzută pe cînd făcea toate astea - număra pe degete, neîncrezătoare. E destul de caraghios -în momentul acela făcu o grimasă, surprinsă de cuvintele ei... Vă dați seama? Acum mă refer la jucătorul nostru invizibil la feminin, ca și cînd ar fi o femeie... Misterioasa doamnă cu impermea-bilul nu-mi iese deloc din cap.

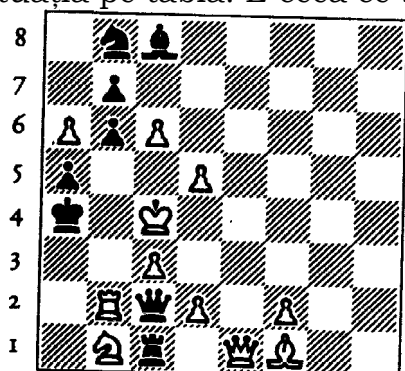
— Poate că mergem prea departe, își dădu cu părerea CEsar. Dacă te gîndești bine, azi dimi-neață trebuie să fi fost în talcioc zeci de femei blonde îmbrăcate cu impenneabil. Unele chiar și cu ochelari de soare... Totuși, ai dreptate în pri-vința recipientului gol. Acolo, pe mașină, chiar la vedere... Realmente grotesc.

— Poate nu-i chiar așa, zise Munoz, și amîndoi îl priviră. Jucătorul de șah stătea pe un taburet în fața măsuței joase pe care pusese tabla. își scosese trenziul și sacoul și rămăsese în cămașă, o cămașă mototolită, ieftină, cu mînele scurtate în dreptul coatelor prin două pliuri pentru ca să hu-i fie prea lungi la manșete. Vorbise fără să-și ia ochii de la piese, cu mîinile pe genunchi. Iar Julia, care stătea alături, îi văzu în colțul gurii grimasa aceea de nedefinit, pe care ajunsese să i-o cunoască bine, însemnînd și reflecție tăcută și zîmbet abia schițat. Înțelese atunci că Mufloz reușise să descifreze noua mișcare.

267

Jucătorul de șah apropie un deget de pionul situat în căsuța A⁸, fără să-l atingă.

—Pionul negru care se afla în Ay suprimă turnul alb la Bg... zise, arătîndu-le situația pe tablă. E ceea ce spune adversarul nostru în bilet.

ABCDEFGH

—Și ce înseamnă asta? întrebă Julia. Munoz zăbovi cîteva secunde cu răspunsul.

—înseamnă că renunță să mai facă altă mutare, și de asta ne-am și temut, oarecum. Mă refer la faptul de a suprima dama albă la E; cu turnul negru de la C;... Această mutare ar fi presupus neapărat un schimb de dame - își ridică privirea de la piese, îndreptîndu-și-o spre Julia, preocupat. Cu tot ce implică asta.

Julia făcu ochii mari.

— **Vreți să spuneți că renunță să mă suprimă pe mine?**

Jucătorul făcu un gest ambiguu.

— Se poate interpreta și așa - cercetă cîteva secunde piesa ce reprezenta regina albă. Și, în cazul acesta, ne-ar spune: „Pot să ucid, dar o voi face cînd am eu chef”.

268

— Ca pisica ce se joacă de zor cu un șoricel, murmură Cesar, lovind brațul fotoliului... Ticălosul!

— El sau ea, zise Julia.

Anticarul plesni din limbă, neîncrezător.

— Nimeni nu spune că femeia în impermea-bil, dacă ea a fost într-adevăr pe străduța aceea, acționează de capul ei. Se prea poate să fie și complice.

—Da, dar al cui?

— Tare aş vrea s-o ştiu, iubito.

— în orice caz, comentă Munoz, dacă uitaţi o clipă de femeia în impermeabil şi luaţi seama la bilet, puteţi ajunge la o nouă concluzie asupra personalităţii adversarului... îi privi când pe unul, când pe celălalt, şi ridică din umeri înainte de a arăta jocul de şah, ca şi cum ar fi considerat o pierdere de vreme să caute răspunsuri în afara tablei. Ştim deja că are o minte foarte sucită;

dar acum se vede că este şi foarte mulţumit de sine... Şi încrezut. Sau încrezută. în realitate, încearcă să-şi bată joc de noi... arată din nou tabla de joc, îndemnându-i să fie atenţi la poziţia pieselor. Priviţi. Practic vorbind, în tenneni şahis-tici, a suprima dama albă e o mutare greşită... Albele n-ar fi avut încotro şi ar fi acceptat schim-bul de dame, luînd regina noastră cu tumul alb aflat la Bg, şi asta ar fi lăsat piesele negre într-o poziţie foarte dezavantajoasă. Unica lor ieşire, din acest moment, ar fi fost să mişte turnul negru de la E[^] la E[^], ameninţînd regele alb... Dar acesta s-ar fi apărat prin simpla deplasare a pionului alb de la Dg la D[^]. Apoi, când regele negru s-ar fi văzut înconjurat de piese inamice, fără nici un ajutor cu putinţă, n-ar fi avut cum să evite şah mat. Negrele ar pierde partida.

269

—Asta înseamnă, întrebă Julia, că toată povestea cu spray-ul pus pe maşină şi cu ame-ninţarea reginei albe e doar o cacealma ?

— N-aş fi deloc surprins.

— De ce ?

— Pentru că duşmanul nostru a ales mutarea pe care aş fi făcut-o eu însumi în locul lui, supri-mînd turnul alb din Bg cu pionul aflat la Ay. Asta reduce presiunea albelor asupra regelui negru, a cărui situaţie era foarte grea - mişcă admirativ capul. V-am mai spus că e un jucător bun.

— Şi acum ? întrebă Cesar.

Munoz îşi trecu o mîna peste frunte şi reflectă în faţa tablei de şah.

—Acum avem două opţiuni... Poate ar trebui să luăm dama neagră, dar asta l-ar putea forţa pe adversarul nostru la un schimb de dame — o privi pe Julia -, ceea ce nu-mi place. Să nu-l obligăm să facă ceva ce n-a făcut... mişcă iar capul, de parcă piesele albe şi negre i-ar fi con-firmat gîndurile. Partea curioasă a afacerii este că el ştie că noi vom raţiona aşa. Ceea ce ne avantajează, căci eu văd mutările pe care le face, în vreme ce el se mărgineşte să şi le imagineze pe ale mele... Ba chiar le condiţionează. Pînă acum, facem ceea ce vrea el să facem.

— Avem vreo alegere ? întrebă Julia.

— Pînă acum, nu. Mai departe, o să vedem.

— Şi care e următoarea mişcare ?

— Cu nebunul nostru. îl deplasăm de la F[^] la Dy ameninţîndu-i regina.

—Şi ce-o să facă el?... Sau ea?

Munoz nu răspunse imediat. Stătea nemişcat privind tabla, parcă n-ar fi auzit întrebarea.

— La şah, zise în sfîrşit, şi previziunile au o limită... Cea mai bună mişcare posibilă, sau pro-babilă, e aceea care-I lasă pe adversar în poziţia

270

cea mai dezavantajoasă. Din pricina asta, un fel de a calcula oportunitatea mutării următoare e să presupunem pur şi simplu că a şi făcut-o, iar în continuare să analizăm partida din punctul de vedere al adversarului; adică, să apelăm la noi înşine, dar punîndu-ne în locul duşmanului. De acolo putem presupune altă mişcare şi ne punem imediat în pielea celui care este adver-sarul adversarului nostru. Adică, ne punem din nou în pielea noastră. Şi tot aşa, la nesfîrşit, după

capacitatea fiecăruia... Vreau să spun că știu pînă unde am ajuns eu, însă n-am habar pînă unde a ajuns el.

— Dar, după raționamentul acesta, interveni Julia, cel mai probabil e să aleagă mișcarea cea mai dezavantajoasă pentru noi. Nu vi se pare?

Munoz se scărpină în ceafă. Apoi, foarte încet, duse nebunul alb în căsuța *Dy* plasîndu-l astfel lîngă dama neagră. Părea adîncit în cugetări pro-funde, analizînd noua situație de pe tablă.

— Orice ar face, zise în cele din urmă, iar chipul i se întunecă, sînt sigur că o să suprim o piesă.

271

XI. Abordări analitice

„Nu fiți prost. Drapelul nu există, așa că n-are cum flutura. Doar vîntul este cel care flutură.”

D.R. Hofstadter

o sperie ȋrîitul telefonului. Fără grabă, luă tamponul cu dizolvant de pe colțul tabloului la care lucra - un fragment de vernis prea lipit pe o porțiune minusculă a veșmintelor lui Ferdinand de Ostenburg - și-și puse clema între dinți. Privi apoi cu neîncredere telefonul, la picioarele ei pe covor, pe cînd se întrebă dacă, ridicîndu-l, va fi nevoită să asculte iar una din tăcerile îndelungi care deveniseră atît de obișnuite de vreo două săptămîni. La început, se mărginea să-și lipească receptorul de ureche fără să spună un cuvînt, așteptînd nerăbdătoare orice sunet, fie și numai o suflare care să însemne viață, prezență ome-nească, oricît de neliniștitoare ar fi fost. Dar află numai vidul absolut, fără să aibă măcar conso-larea îndoielnică de a se auzi un ȋcănit cînd se închide telefonul. întotdeauna misteriosul - sau misterioasa - care suna, rezista mai mult; pînă cîrid Julia punea receptorul în furcă, cu oricîtă

272

întîrziere. Necunoscutul rămînea acolo, la pîndă, fără să arate nici grabă, nici tulburare, în fața posibilității ca poliția, alertată de Julia, să fi pus telefonul sub observație ca să localizeze apelul. Partea cea mai proastă era că cine suna nu putea fi la curent cu faptul că Julia nu spusese nimic nimănui, nici măcar lui Cesar sau lui Mufioz. Fără să știe prea bine de ce, considera că tele-foanele acelea nocturne erau ceva rușinos, atri-buindu-le sensul umilitor de a se simți agresată în intimitatea casei sale, în noaptea și liniștea atît de îndrăgită de ea înainte de a începe coș-maml. Semăna cu un viol ritualic, ce se repeta zilnic, fără gesturi și fără cuvinte.

Ridică receptorul la al șaselea apel și recu-noscu, spre ușurarea ei, vocea lui Menchu. Dar liniștea nu dură decît o clipă; prietena ei bause zdravăn; poate că, deduse îngrijorată, înghițise ceva mai tare decît alcoolul. Ridicînd vocea pentru a se face auzită peste rumoarea conversațiilor și a muzicii care o înconjurau, rostind incoerent jumătăți de propoziții, Menchu spuse că se afla la Stephan's și apoi înșiră o poveste confuză în care se amestecau Max, tabloul lui Van Huys și Paco Montegrifo. Julia nu reuși să înțeleagă nici un cuvînt și, cînd îi ceru prietenei să-i povestească încă o dată ce se întîmplase, Menchu izbucni în rîs, cu hohote isterice ca la beție. Apoi închise telefonul.

Era un frig nmed și pătrunzător. Zgribulindu-se în scurta-i de blană, Julia coborî în stradă și opri un taxi. Luminile orașului faceau să-i alunece pe chip repezi sclipiri și umbre, în vreme ce răs-pundea, dînd distrată din cap, la vorbăria inoportună a taximetristului. își rezemă ceafa de spătarul banchetei și închise ochii. înainte de plecare, conectase alarma electronică și încuiase

273

ușa de siguranță, învîrtind cheia de două ori; în portal nu s-a putut abține să nu arunce o privire bănuitoare spre interfon, temîndu-se să nu des-copere acolo alt bilet. Dar nu găsi nimic de data

aceasta. Jucătorul invizibil cugeta încă la urmă-toarea mișcare.

La Stefan's era multă lume. Prima persoană pe care o văzu de cum intră a fost *CEsar*, stînd împreună cu Sergio pe un divan. Tînărul încu-viința, cu păru-i blond răvășit în chip grațios peste ochi, în timp ce anticarul îi șoptea ceva la ureche. *CEsar* fuma, picior peste picior; avea o mînă, cea cu țigara, pe genunchi, iar pe cealaltă o mișca prin aer vorbind, foarte aproape de bra-țul protejatului său, dar fără a stabili încă un contact fizic cu el. îndată ce o văzu pe Julia, se și ridică și-i veni în întîmpinare. Nu părea sur-prins că o vede apărînd la ora aceea, nefardată și îmbrăcată cu o scurtă de blană peste blugi.

— E acolo, se mulțunu să spună, arătînd inte-riorul localului cu un gest neutru, care nu ascun-

dea o anumită așteptare amuzată. Pe sofa, în spate.

—Abăutmult?

— Cum suge un burete. Și mi-e teamă că, pe deasupra, transpiră prin toți porii praful acela alb... S-a dus de prea multe ori la toaleta doam-nelor ca să fie vorba doar de făcut pipi - își privi scrumul de la țigară și zîmbi sarcastic. Acum cîteva minute a stîrnit un adevărat scandal, pălmuindu-l pe Montegrifo în plin bar... Iți dai seama, iubito? A fost ceva realmente - savură termenul, înainte de a-l exprima cu un aer de *connaissance* - delicios. —ȘiMontegrifo?

Anticarul făcu o grimasă plină de cruzime. 274

—A fost fascinant, iubito. Aproape divin. A plecat demn, sigur pe sine; cum e el. Cu o blondă foarte provocatoare atîrnată de braț, poate cam vulgară, dar bine îmbrăcată, care era *cu totul și cu totul* sufocată, săraca, și pe bună dreptate. Chiar că avea și de ce, zîmbi, cu maliție fină. Adevărul e, prințesă, că tipul ăsta are simțul scenei. A încasat palma senin, fără să clipească, așa, ca durii din filme. Un tip interesant, spe-cialistul vostru în licitații... Recunosc că a fost *foarte* bine. Foarte curajos.

— Unde e Max ?

— Nu l-am văzut pe aici și îmi pare rău - i se ivi iar pe buze zîmbetul pervers. Ar fi fost amu-zant cu adevărat. Culmea distracției.

Lăsîndu-l pe Cesar, Julia intră în local. Salută mai mulți cunoscuți fără să se oprească și dădu cu ochii de prietena ei, singură și prăbușită pe sofa, cu ochii tulburi, fusta scurtă prea ridicată și niște fire duse la unul diu ciorapi, în chip grotesc. Părea că îmbătrînise, dintr-o dată, cu zece ani.

— Menchu.

o privi aproape fără s-o recunoască, bîguind cuvinte incoerente și zîmbind absurd. Apoi își clătină capul dintr-o parte într-alta și izbucni într-un scurt hohot de rîs nesigur, de bețivă.

— Ai pierdut scena, zise după cîteva clipe, cu voce catifelată și rîzînd mai departe. Ticălosul ăla, chiar aici, în picioare, cu obrajii ca focul... se ridică puțin, frecîndu-și nasul înroșit, incapabilă să vadă privirile curioase sau scandalizate ce se îndreptau spre ea de la mesele vecine. Prostul arogant.

Julia simțea că totii ochii din local erau ațintiți asupra lor; auzea comentariile în șoaptă. Se îmbu-joră, fără voie.

275

— Ești în stare să pleci de aici ?

—Cred că da... Dar lasă-mă să-ți povestesc.

— o să-mi povestești mai tîrziu. Acum hai să mergem.

Menchu se ridică în picioare anevoie, tră-gîndu-și cu stîngăcie fusta înjos. îi puse mantoul pe umeri, făcînd-o să meargă spre ușă cu relativă demnitate. CCsar, care era tot în picioare, se apro-pie de ele.

— E totul în ordine ?

— Da. Cred că mă pot descurca singură.

—Precis?

— Precis. Ne vedem mîine.

Pe stradă, Menchu se legăna descumpănită, căutînd un taxi. Cineva i-a strigat o porcărie de la fereastra unei mașini care trecea.

—Du-mă acasă, Julia... Te rog.

— La tînc sau la mine ?

o privi de parcă îi venea greu s-o recunoască. Pășea cu mișcări de somnambulă.

— La tine, spuse.

— Și Max ?

—Gata cu Max... Ne-am certat... S-a sfîrșit. Opriră un taxi și Menchu se ghemui pe ban-chetă. Apoi izbucni în plîns. Julia îi cuprinse umerii cu brațul, simțind-o cum tremură, hoho-tînd. Taxiul se opri la un semafor, iar lumina unei vitrine i se oglindi pe chipul crispat.

—Iartă-mă... Sînt o...

Julia se simțea rușinată, stingherită. Totul părea grotesc. Blestematul de Max, își zise în sine ea. Blestemați să fie cu toții.

— Nu spune prostii, o întrerupse, iritată. Privi spatele taximetristului, care le cerceta plin de curiozitate prin oglinda retrovizoare, și, întor-cîndu-se spre Menchu, îi putu vedea în ochi o expresie insolită; o sclipire trecătoare de

276

neașteptată luciditate. Ca și cum ar mai fi rămas un loc înlăuntrul ei, unde n-ar fi răzbit aburii drogului și ai alcoolului. Descoperi acolo, spre surpriza ei, ceva de infinită profunzime, plin de tîlcuiri ascunse. o privire atît de nepotrivită cu starea în care se găsea, încît Julia rămase des-cumpănită. Menchu vorbi din nou și cuvintele ei au fost și mai ciudate.

—Tu nu înțelegi nimic... își clătina capul cu durere, ca un animal rănit. Dar orice s-ar întîmpla... Vreau să știi...

Se întrerupsc de parcă și-ar fi mușcat limba, iar privirea i se contopi cu umbrele cînd taxiul porni din nou, lăsînd-o pe Julia nedumerită, adîn-cită în gînduri. Totul era prea mult pentru o singură seară. Nu mai lipsea, cugetă cu un oftat adînc — simțea o vagă teamă ce nu prevestea nimic bun -, decît să găsească alt bilet la interfon..

în seara aceea n-a existat nici un bilet și a putut avea grijă de Menchu, care părea că se mișcă prin ceață. I-a făcut două cești de cafea înainte de a o culca. încetul cu încetul, cu multă răbdare și simțindu-se ca o psihanalistă în fața canapelei, reuși să reconstituie cele întîmplate, printre tăceri și bîlbîieli incoerente. Lui Max, ingraturului Max, îi intrase în cap ideea să facă o călătorie în momentul cel mai puțin potrivit; o prostie cu privire la o afacere în Portugalia. Ea trecea prin niște momente grele și treaba cu Max i s-a părut un fel de dezertare cît se poate de egoistă. S-au certat și, în loc să se împace, ca în alte rînduri, în pat, el a plecat trîntind ușa. Menchu nu știa dacă avea de gînd să se întoarcă sau nu, dar în clipa aceea n-o interesa nici cît negru sub unghie. Dornică să nu rămînă singură, se hotărî să se ducă la Stephan's. Niște prize de

277

cocaină au ajutat-o să-și revină, dîndu-i o stare de euforie agresivă... Stătea acolo, uitîndu-l pe Max, bînd niște martini sec în colțișorul ei, și tocmai pusese ochii pe un

tip frumos nevoie mare care începea să dea semne că s-a prins, când tofeul luă o altă mîtorsătură: Paco Montegrifo avu proasta inspirație să-și facă apariția, însoțit de una dintre tîrfele alea acoperite de bijuterii cu care era văzut din cînd în cînd... Treaba cu procentele era încă recentă, lui Menchu i se păru că deslușește o anumită ironie în salutul pe care i-l adresează specialistul în licitații și, cum se spune prin romane, i-a răsucit cuțitul în rană. O palmă zdravănă, jap!, din acelea cu adevărat de pomină, în culmea uluirii respectabilului... Mare scandal și sfîrșitul poveștii. Cortina.

Menchu adormi cam pe la două noaptea. Julia o acoperi cu o pătră și stătu un răstimp lîngă ea, veghindu-i somnul neliniștit. Uneori se răsucea de pe o parte pe cealaltă și murmură sunete ininteligibile, cu buzele strînse și părul răvășit căzîndu-i pe față. Julia observă ridurile din jurul gurii, al buzelor și al ochilor unde lacrimile și transpirația îi stricaseră machiajul; cearcane negre îi dădeau un aer patetic: aspectul unei curtezane mature după o noapte proastă. Cesar ar fi tras niște concluzii usturătoare din toate acestea; dar Julia n-avea acum nici un chef să-l asculte pe Cesar. Și se văzu cerînd de la viață, cînd îi va veni și ei rîndul, să-i dea resemnarea de a îmbătrîni cu demnitate. Apoi oftă, cu o țigară neaprinsă în gură. Trebuia să fie îngrozitor, în ceasul naufragiului, să nu ai o plută solidă care să te ajute să-ți salvezi pielea. Și își dădu seama că proprietara galeriei avea vîrsta potrivită să-i fie 'mamă. Gîndul acela o facu să se rușineze de ea însăși, de parcă ar fi profitat de somnul prietenei ei ca s-o trădeze, într-un fel incert.

278

Bău ce mai rămăsese din cafeaua ce se răcise deja și aprinse țigara. Ploaia răpăia din nou în lucamă; era sunetul singurătății, își spuse cu tristețe. Zgomotul ploii îi aminti de celălalt, de acum un an, cînd a pus capăt legăturii cu Alvaro și a știut că ceva se rupea înlăuntrul ei pentru totdeauna, ca un mecanism iremediabil stricat. Și a mai știut că, de atunci înainte, acea singurătate dulce-amăruie care-i apăsase inima avea să-i fie unica însoțitoare de care nu se va des-părți niciodată, pe drumurile ce i-au mai rămas de străbătut, în restul vieții ei, sub un cer în care zeii se stingeau printre hohote tunătoare de rîs. Și în noaptea aceea ploaia a căzut îndelung peste ea, ghemuită sub duș, cu aburii îmbrățișînd-o ca o negură arzătoare și lacrimile amestecîndu-i-se cu apa ce se revărsa, torențial, peste părul ud ce-i acoperea fața, peste corpul ei gol. Apa aceea curată și caldută, sub care a stat aproape un ceas, îl luase cu sine pe Alvaro, cu un an înainte de moartea lui fizică, reală și definitivă. Și printr-o stranie ironie din cele atît de îndrăgite de Destin, însuși Alvaro sfîrșise astfel, într-o cadă de baie, cu ochii deschiși și țeasta spartă, sub duș, sub ploaie.

Își alungă amintirile. Le văzu risipindu-se ca un rotocol de fum, printre umbrele încăperii. Apoi se gîndi la Cesar și-și mișcă încet capul, în ritmul unei imaginare melodii melancolice. În momentul acela ar fi dorit să-și așeze capul pe umărul lui, să închidă ochii, să inspire mirosul delicat pe care i-l cunoștea de cînd era copilă, de tutun și de smirnă... Cesar. Să re trăiască alături de el povești în care veșnic e cu putință să știi, dinainte, că există un final fericit.

Trase din nou în piept fumul de țigară și îl reținu un răstimp, dorind să se amețească, pînă

279

cînd gîndurile ei aveau să plutească departe de acolo. Cît de îndepărtate erau timpurile cu deznodămînt fericit, incompatibil cu orice fel de luciditate!... Uneori îi era tare greu să se vadă în oglindă, surghiunită pe vecie din Țara lui Niciodată.

Stinse lumina și rămase fumînd, așezată pe covor, în dreptul tabloului lui Van Huys, pe care-l ghicea în fața ochilor. Stătu așa nemișcată multă vreme după ce și-a terminat țigara, văzînd cu ochii minții personajele din tablou, pe cînd asculta zvonul

îndepărtat al refluxului vieții lor, în jurul partidei de șah ce se prelungea în timp și spațiu pentru a continua încă, precum lentul și impla-cabilul mecanism al unui ceas care ar sfida veacu-rile, fără ca nimeni să-i poată prevedea finalul. Atunci Julia uită de toate, de Menchu, de nostal-gia timpului trecut, și simți o înfiorare cu care se obișnuise, o înfiorare de teamă, dar și o consolare neclară și insolită. Un fel de așteptare obsedantă. Ca atunci când era mică și se ghemuia lângă Cesar ca să mai asculte o poveste. La urma urmelor, poate că piratul Jaime Garfio nu pierise pentru totdeauna în negurile trecutului. Poate că, pur și si' Jiplu, acum juca șah. Când se trezi, Menchu mai dormea. încercă să se îmbrace fără să facă zgomot, puse un rînd de chei pe masă și plecă, închizînd cu grijă ușa după ea. Era aproape zece dimineata, dar ploaia se prefăcuse într-o ceață murdară, din beznă și poluare, ce estompa contururile cenușii ale clădi-rilor și dădea mașinilor, care circulau cu farurile aprinse, o aparență fantastică, descompunînd reflexul acestor lumini pe asfalt în infinite puncte aclipitoare, țesînd în jurul Juliei, care mergea cu miinile în buzunarele treniului, o atmosferă strălucitoare și ireală.

280

Belmonte o primi în scaunul lui cu rotile, în salonul pe peretele căruia se păstra încă urma tabloului lui Van Huys. Nelipsitul Bach răsuna la gramofon, și Julia se întrebă, pe cînd scotea dosarul din geantă, dacă bătrînul domn punea discul de fiecare dată cînd îl vizita ea. Belmonte regretă absența lui Munoz, matematicianul șahist, cum spuse cu o ironie ce nu trecu neobservată, iar apoi se uită cu luare-aminte la raportul adus de Julia: toate datele istorice, concluziile finale ale lui Munoz asupra enigmei lui Roger de Arras, fotografiile ale diferitelor faze ale restaurării și pliantul în culori, scos de curînd de Claymore, cu privire la tablou și la licitație. Citea în liniște, încuviințînd satisfăcut. Din cînd în cînd își înălța capul ca s-o privească pe Julia, uimit, înainte de a se adînci din nou în lectură.

— Excelent, zise în cele din urmă, închizînd mapa după ce termină. Sînteți o tînără extra-ordinară.

—N-am fost aingură. Știți că multă lume a lucrat la povestea asta... Paco Montegrifo, Menchu Roch, Munoz... șovăi o clipă. Am apelat și la experți de artă.

—Vă referiți la răposatul profesor Ortega? Julia îl privi, surprinsă.

— Nu știam că erați la curent. Bătrînul domn zîmbi acru.

— Păi, să vedeți. Cînd a apărut mortul, poliția a luat legătura cu nepoții mei și cu mine... A venit să mă vadă un inspector, nu-mi amintesc cum îl cheamă... Avea o mustață mare, așa, și era gras.

— Se numește Feijoo. Inspectorul Feijoo, își abătu privirea, stingherită. La naiba cu mutra lui, își zise. Polițist nenorocit care nu era bun de nimic... Dar n-ați spus nimic ultima dată cînd am venit aici.

281

—Așteptam să-mi povestiți dumneavoastră. Dacă n-o face, am dedus eu, o fi avînd motive. Din tonul bătrînului domn reieșea o anume reținere și Julia înțelese că era pe punctul să-și piardă un aliat.

— Eu credeam... Vreau să spun că regret, pe cuvînt. M-am temut să nu vă îngrijorez cu poveștile astea. La urma urmelor, dumneavoastră...

— Vă referiți la vîrsta sau la sănătatea mea ? Belmonte își puse mîinile osoase își pătate una peste alta în dreptul stomacului. Sau erați preo-cupată ca nu cumva asta să influențeze soarta tabloului ?

Fata dădu din cap, neștiind ce să spună. Apoi zîmbi ridicînd din umeri, cu un aer de sinceritate descumpănită care, știa prea bine, era singurul răspuns ce l-ar mulțumi pe bătrîn.

— Ce pot să vă spun ? murmură, dîndu-și seama că nimerise la țintă cînd Belmonte zîmbi la rîndul lui, acceptînd aerul de complicitate oferit de ea.

— Nu vă faceți griji. Viața e grea și relațiile între oameni și mai și.

—Vă asigur că...

— Nu trebuie să mă asigurați deloc. Vorbeam despre profesorul Ortega... A fost un accident?

— Cred că da, minți Julia. Cel puțin așa am înțeles.

Bătrînul domn își privi mîinJle. Era cu nepu-tință de știut dacă o credea sau nu.

—E îngrozitor... Nu vi se pare? îi adresă o privire profundă și gravă, în care plutea o neli-niște difuză. Treburile de genul ăsta, vorbesc de moarte, mă cam impresionează. Și, la vîrsta mea, ar trebui să fie tocmai pe dos. E ciudat cum, împotriva oricărei logici, omul se agață de existență în proporție inversă cu cantitatea de viață pe care o mai are de trăit.

282

Preț de o clipă, Julia a fost gata să-i mărturisească și restul poveștii: existențajucăto-rului misterios, amenințările, senzația tulbure care o apăsă. Blestemul picturii lui Van Huys, a cărui urmă, dreptunghiul gol sub cuiul ruginit, îi pîndea de pe perete ca o prevestire nefastă. Dar asta însemna să dea niște explicații de care nu se simțea în stare. Se temea să nu-l alarmeze și mai mult pe bătrînul domn, în mod inutil.

— N-aveți de ce să vă faceți griji, minți iar, cu aplomb. Totul e sub control. Ca tabloul.

Și-au mai zîmbit o dată, dar cam forțat. Julia tot nu știa dacă Belmonte o credea sau nu. După un moment, invalidnJl se rezemă de spătarul scaunului cu roțile și-și încruntă fruntea.

— Cu privire la tablou, voiam să vă spun ceva... se opri, gîndindu-se puțin înainte de a continua. Data trecută, după vizita pe care mi-ați făcut-o, dumneavoastră și prietenul dumneavoastră șahis-tul, m-am tot gîndit la conținutul tabloului lui Van Huys... Vă amintiți ce-am vorbit despre un sistem necesar pentru a înțelege alt sistem, și că ambele aveau nevoie de un sistem superior, și așa la infinit?... Poemul lui Borges despre șah, pe jucător îl mișcă Dumnezeu să miște piesa, da'napoia-I Cine?... Ei bine, iată, eu cred că e ceva în genul ăsta în tablou. Ceva ce se cuprinde pe sine și care în plus se și repetă pe sine, adu-cîndu-te mereu în punctul de plecare... După părerea mea, adevărata cheie pentru a inter-preta *Partida de șah* nu deschide un drum liniar, o progresie care să se îndepărteze de început, ci pictura pare că revine iar și iar, de parcă ne-ar conduce înlăuntru ei... Mă înțelegeți?

Julia încuviință, atentă la cuvintele bătrînului domn. Ceea ce auzise acum nu era decît confir-marea, întemeiată pe argumente și exprimată

283

cu voce tare, a propriilor ei intuiții. Iși aduse aminte de schema pe care o făcuse chiar ea, de cele șase niveluri cuprinse unele într-altele, eterna reîntoarcere la punctul de plecare, tablou-rile dinăuntru tabloului.

— Înțeleg mai mult decît credeți, spuse. E ca și cum tabloul s-ar trăda pe sine. Belmonte șovăi, descumpănit.

— Să se trădeze ? Asta-mi depășește puțin ideea, medită o clipă și apoi, cu o mișcare din sprîncene, păru să înlătore ce era de neînțeles.

Eu mă refeream la altceva... arată gramofonul. Ascultați-I pe Bach.

— Ca întotdeauna.

Belmonte zîmbi, complice.

—Astăzi n-aveam de gînd să mă las însoțit de Johann Sebastian, dar m-am hotărît să-l pun în cinstea dumneavoastră. E *Suita franceză numărul 5*, și fiți atentă: această compoziție constă din douăjumătăți, fiecare din ele repetată. Tonica primei jumătăți este *sol*, iar la sfîrșit apare tona-litatea *re*... Vă dați seama? Acum luați aminte:

se pare că piesa se sfîrșește în tonalitatea aceasta, dar pe neașteptate potlogarul de Bach ne face să ne întoarcem dintr-un salt la început, din nou tonica este *sol* și iar modulează pe *re*. Și fără să iștim prea bine cum, asta se întîmplă încă o dată și încă o dată... Ce părere aveți?

— Mi se pare pasionant. Julia urmărea, atentă, acordurile muzicale. E ca o buclă nesfîrșită... ca acele tablouri și desene de Escher, ca un rîu care curge, cade în cascadă și, în mod inexplicabil, ajunge în punctul de plecare... Sau scara care nu duce nicăieri, la începutul însuși al scării.

Belmonte încuviință, satisfăcut.

—întocmai. Și e posibil să cînte în multe chei — privi dreptunghiul gol de pe perete.

284

Greutatea constă, presupun, în a ști în ce punct al acestor cercuri te afli.

— Aveți dreptate. Ar fi prea lung să vă explic, dar în tot ce se întîmplă cu tabloul e ceva de genul ăsta. Cînd se pare că povestea se termină, începe din nou, chiar dacă în altă direcție. în altă direcție aparentă... Fiindcă e posibil să nu ne mișcăm din același loc...

Belmonte ridică din umeri.

— E un paradox pe care trebuie să-l descifrați dumneavoastră și prietenul dumneavoastră șahis-tul. Mie îmi lipsesc datele. Și, cum știți, sînt doar un amator. Nici măcar n-am fost în stare să ghi-cesc că partida aceea se joacă invers - o privi lung pe Julia- Și, dacă ținem cont de Bach, asta mi se pare de neiertat.

Fata vîrî mîna în buzunar după pachetul de țigări, reflectînd la neașteptatele interpretări recente. Fire ale ghemului, își zicea. Prea multe fire pentru un singur ghem.

— în afară de poliție și de mine, ați mai pri-mit în ultima vreme vizita vreunei persoane care să se intereseze de tablou?... Sau de șah?

Bătrînul domn zăbovi cu răspunsul, ca și cînd ar fi încercat să afle ce ascundea întrebarea ei. Apoi ridică din umeri.

— Nici una, nici alta. Pe cînd trăia soția mea, venea multă lume la noi; ea era mai sociabilă decît mine. Dar de cînd sînt văduv, am păstrat legătura doar cu cîțiva prieteni. Esteban Cano, de pildă; dumneavoastră sînteți prea tînără ca să-l fi cunoscut pe vremea cînd era un violonist de succes... însă a murit într-o iamă, acum se împlinesc doi ani... Adevărul e că vechiul și micul meu grup de prieteni a dispărut treptat; eu sînt dintre pușinii supraviețuitori - zîmbi resemnat. A mai rămas Pepe, un prieten bun. Pepfn Perez

285

Gimenez, pensionar ca mine, care mai merge la club și vine din cînd în cînd să jucăm o partidă. Dar are aproape șaptezeci de ani și-l apucă niște migrene îngrozitoare cînd joacă mai mult de o jumătate de oră. Era un mare șahist... Maijoacă uneori cu mine. Sau cu nepoata mea.

Julia, care tocmai își scotea o țigară, rămase nemișcată. Cînd reluă gestul, o făcu foarte încet, ca și cum un semn de emoție sau nerăbdare ar fi putut face să se spulbere cele auzite.

— Nepoata dumneavoastră joacă șah ?

—Lola?... Destul de bine - invalidul rîse . într-un fel deosebit, de parcă ar regreta că virtuțile nepoatei nu s-ar extinde și asupra altor fațete ale vieții. Chiar eu am învățat-o să joace, cu mulți ani în urmă; dar și-a întrecut maestrul.

Julia încerca să-și păstreze calmul, ceea ce nu era ușor. își impuse să-și aprindă încet țigara și scoase alene două rotocoale de fum înainte de a vorbi din nou. își simțea inima bătînd, gata să-i spargă pieptul. o împușcătură trasă orbește.

— Ce zice nepoata dumneavoastră de tablou?... 1 s-a părut o idee bună că v-ați hotărît să-l vindeți?

—1 s-a părut nemaipomenit. Iar bărbatului ei și mai și - în tonul bătrînului domn se ghicea o tresărire amară. Presupun că Alfonso s-a și gîndit pe ce număr de la ruletă să parieze fiecare centimă din ce ia pe Van Huys.

— Dar nu-l are încă, preciză Julia, uitîndu-se țintă la Belmonte.

Invalidul susținu privirea Juliei imperturba-bil, fără să răspundă un răstimp. Apoi, o sclipire de duritate i se ivi în ochii deschiși la culoare și umezi, stingîndu-se cu repeziciune.

— Pe vremea mea, zise, cu o bună dispoziție neașteptată, și Julia n-a mai putut găsi în ochii

286

lui decît o ironie placidă, spuneam că nu trebuie să vinzi blana ursului din pădure înainte de a-l vîna... Julia îi oferî pachetul de țigări.

— A pomenit vreodată nepoata dumneavoastră ceva referitor la misterul tabloului, la personaje sau la partidă?

— Nu-mi aduc aminte - bătrînul domn aspiră adînc fumul. Dumneavoastră ați adus primele' vești. Pentru noi fusese, pînă atunci, o pictură deosebită, dar nu extraordinară... Nici miste-rioasă - se uită la dreptunghiul de pe perete, dus pe gînduri. Totul părea la vedere.

— Știți cumva dacă, înainte sau în timpul perioadei în care Alfonso v-a prezentat-o pe Menchu Roch, nepoata dumneavoastră era pe cale să negocieze cu cineva?

Belmonte se încîmîtă. Posibilitatea aceea părea să-i displace profund.

— Sper că nu. La urma urmelor, tabloul era al meu - privi țigara pe care o ținea între degete ca un muribund contemplînd sfîntul mir și facu o grimasă vicleană, plină de maliție înțeleaptă. Și continuă să fie.

— Mai îngăduiți-mi o întrebare, don Manuel.

— Dumneavoastră vă îngădui orice.

— I-ați auzit vreodată pe nepoții dumnea-voastră spunînd că vor consulta un specialist în istoria artei?

— Nu cred. Nu-mi amintesc și-mi închipui că mi-aș aminti de așa ceva... o privi pe Julia, intri-gat. În ochi îi revenise iar neîncrederea. Profe-sorul Ortega se ocupa cu asta, nu? Cu istoria artei. Sper că nu vreți să insinuați...

Julia bătu în retragere. Asta însemna că mer-gea prea departe, așa că ieși din încurcătură cu zîmbetul ei cel mai frumos.

287

— Nu mă refeream la Alvaro Ortega, ci la un specialist oarecare... nu-i absurd să mă gîndesc

că nepoata dumneavoastră ar fi avut curiozitatea să afle valoarea tabloului sau antecedentele lui...

Belmonte își privi mîinile pătate cu un aer gînditor.

— N-a vorbit niciodată de așa ceva- Dar îmi închipui că mi-ar fi spus, fiindcă vorbea mult despre tabloul lui Van Huys. Mai ales cînd jucam aceeași partidă ca personajele... o jucam avan-sînd, de bună seamă. Și știți ceva?... Deși se pare că piesele albe au un avantaj, Lola cîștiga mereu cu negrele.

Se plimbă aproape un ceas fără țintă, în întu-neric, încercînd să-și pună ideile în ordine. Ume-zeala îi lăsa picături de apă pe chip și pe păr. Trecu prin față la Palace, unde portarul, cu joben și uniformă cu galoane aurite, se ferea sub coper-tină, înfășurat într-o pelerină ce îi dădea un aer de londonez din secolul al nouăsprezecelea, foarte potrivit cu ceața. Nu mai lipsea, își spuse Julia, decît o trăsură cu cai, cu felinarul estompat de atmosfera cenușie, din care să coboare silueta subțire a lui Sherlock Holmes, urmat de credin-ciosul lui Watson. Pe undeva, în pîcla murdară, o fi stînd la pîndă sinistrul profesor Moriarty. Napoleonul crimei. Geniul răului.

Prea multă lume juca șah în ultima vreme. Pentru că toată lumea părea să aibă motive întemeiate să fie în legătură cu tabloul lui Van Huys. Erau prea multe portrete în tabloul acela blestemat.

Munoz. El era singurul pe care-l cunoscuse *dupa* ce s-a ivit misterul. în ceasurile de insom-nie; cînd se răsucea în pat de pe o parte pe cea-laltă, fără să poată adormi, numai pe el nu-l lega

288

de imaginile coșmarului. Munoz la un cap al ghemului, și restul pieselor, toate celelalte per-sonaje, la celălalt. Dar nu putea fi sigură nici măcar în privința lui. îl cunoscuse, într-adevăr, după ce s-a ivit prima enigmă, dar înainte ca povestea să se întoarcă la pînctul de plecare și să reînceapă într-o tonalitate diferită. Dacă e să despicăm firul în patru, e imposibil să avem certi-tudinea absolută că moartea lui Alvaro și exis-tența jucătorului misterios ar face parte din aceeași mișcare.

Mai facu cîțiva pași și se opri, simțind pe chip umezeala ceții care o împresura. în ultimă instanță, putea fi sigură doar de ea însăși. Asta-i tot ce avea ca să meargă înainte. Asta și pistolul din geantă.

Se îndreptă spre clubul de șah. în vestiarul cu rumeguș pe jos erau în cuiere umbrele, par-desie și treniuri. Mirosea a umezeală, a fum de țigară și a acel aer de neconfundat pe care îl au locurile frecventate exclusiv de bărbați. îl salută pe Cifuentes, directorul, care îi ieși plin de res-pect în întîmpinare, și, în vreme ce se stingeau șoaptele stîmite de apariția ei, aruncă o privire la mesele de șah, descoperindu-l pe Mufioz. Stă-tea concentrat asupra jocului, cu un cot pe brațul scaunului și cu bărbia sprijinită în mînă, neclin-tit ca un sfînx. Adversarul lui, un tînăr cu ochelari cu lentile groase de hipermetrop, își trecea limba peste buze, aruncîndu-i priviri îngrijoratejucăto-rului; ca și cum s-ar fi temut să-l vadă, dintr-un moment într-altul, distrugîndu-i complicata apă-rare a regelui pe care, judecînd după nervozi-tatea și aspectul lui epuizat, o construisese cu un efort extraordinar.

289

— Nu mă refeream la Alvaro Ortega, ci la un specialist oarecare... nu-i absurd să mă gîndesc

că nepoata dumneavoastră ar fi avut curiozitatea să afle valoarea tabloului sau antecedentele lui...

Belmonte își privi mîinile pătate cu un aer gînditor.

— N-a vorbit niciodată de așa ceva. Dar îmi închipui că mi-ar fi spus, fiindcă vorbea mult despre tabloul lui Van Huys. Mai ales cîndjucam aceeași partidă ca personajele... o jucam avan-sînd, de bună seamă. Și știți ceva?... Deși se pare că piesele albe au un avantaj, Lola cîștiga mereu cu negrele.

Se plimbă aproape un ceas fără ț.intă, în întu-neric, încercînd să-și pună ideile în ordine. Ume-zeala îi lăsa picături de apă pe chip și pe păr. Trecu prin față la Palăce, unde portarul, cu joben și uniformă cu galoane aurite, se ferea sub coper-tină, înfășurat într-o pelerină ce îi dădea un aer de londonez din secolul al nouăsprezecelea, foarte potrivit cu ceața. Nu mai lipsea, își spuse Julia, decît o

trăsură cu cai, cu felinarul estompat de atmosfera cenușie, din care să coboare silueta subțire a lui Sherlock Holmes, urmat de credinciosul lui Watson. Pe undeva, în pîcla murdară, o fi stînd la pîndă sinistrul profesor Moriarty. Napoleonul crimei. Geniul răului.

Prea multă lume juca șah în ultima vreme. Pentru că toată lumea părea să aibă motive întemeiate să fie în legătură cu tabloul lui Van Huys. Erau prea multe portrete în tabloul acela blestemat.

Munoz. El era singurul pe care-l cunoscuse *după* ce s-a ivit misterul. în ceasurile de insomnie, cînd se răsucea în pat de pe o parte pe cea-laltă, fără să poată adormi, numai pe el nu-l lega

288

de imaginile coșmarului. Muioz la un cap al ghemului, și restul pieselor, toate celelalte personaje, la celălalt. Dar nu putea fi sigură nici măcar în privința lui. Îl cunoscuse, într-adevăr, după ce s-a ivit prima enigmă, dar înainte ca povestea să se întoarcă la punctul de plecare și să reînceapă într-o tonalitate diferită. Dacă e să despicăm firul în patru, e imposibil să avem certitudinea absolută că moartea lui Alvaro și existența jurătorului misterios ar face parte din aceeași mișcare.

Mai facu cîțiva pași și se opri, sunînd pe chip umezeala ceții care o împresura. în ultimă instanță, putea fi sigură doar de ea însăși. Asta-i tot ce avea ca să meargă înainte. Asta și pistolul din geantă.

Se îndreptă spre clubul de șah. în vestiarul cu rumeguș pe jos erau în cuiere umbrele, par-desie și treniuri. Mirosea a umezeală, a fum de țigară și a acel aer de neconfundat pe care îl au locurile frecventate exclusiv de bărbați. îl salută pe Cifuentes, directorul, care îi ieși plin de respect în întîmpinare, și, în vreme ce se stingeau șoaptele stîmite de apariția ei, aruncă o privire la mesele de șah, descoperindu-l pe Munoz. Stătea concentrat asupra jocului, cu un cot pe brațul scaunului și cu bărbia sprijinită în mînă, neclintit ca un sfînx. Adversarul lui, un tînăr cu ochelari cu lentile groase de hipermetrop, își trecea limba peste buze, aruncîndu-i priviri îngrijorate jucătorului; ca și cum s-ar fi temut să-l vadă, dintr-un moment într-altul, distrugîndu-i complicata apă-rare a regelui pe care, judecînd după nervozitatea și aspectul lui epuizat, o construise cu un efort extraordinar.

289

Munoz părea liniștit, absent ca de obicei, și s-ar fi zis că, mai curîmi decît să cerceteze tabla, ochii lui ațintiți se sprijineau pe ea. Poate era adîncit în starea aceea de visare de care îi vor-bise Juliei, la o mie de kilometri de jocul ce se desfășura în fața lui, pe cînd mintea-i matematică urzoa și destrăma combinații infinite și imposibile. în jur, trei sau patru curioși urmăreau partida cu un interes aparent mai mare decît al jucătorilor -• din cînd în cînd faceau comentarii în șoaptă, sugerînd mutarea uneia sau alteia dintre piese. Părea limpede, datorită tensiunii din jurul mesei, că se aștepta de la Munoz o mișcare hotărîtoare, care avea să însemne lovitura mortală pentru tînărul cu ochelari. Asta-i justifica nervozitatea, iar el, cu ochii măriți de lentile, își privea adversarul precum sclavul care, în arenă, pradă leilor, ar cere îndurare unui împărat atot-putemic, înveșmîntat în purpură.

în momentul acela, Munoz ridică ochii și o văzu pe Julia. o privi țintă cîteva clipe, de parcă n-ar fi recunoscut-o, și păru că-și vine încetișor în fire, cu expresia surprinsă a celui care se trezește dintr-un vis sau se întoarce dintr-o lungă călătorie. Atunci, privirea i se însufleți și-i adresă fetei un gest vag de bun-venit. Se mai uită o dată la tabla de joc, să vadă dacă totul era mai departe în ordine și, fără să șovăie, nu cu un aer repezit și nici de improvizație, ci ca o concluzie după un raționament îndelungat, deplasă un pion. Un murmur de decepție se ridică din jurul mesei, iar tînărul cu

ochelari îl privi, mai întâi surprins, apoi ca un condamnat care își vede suspendată execuția în ultimul minut, înainte de a face o grimasă de satisfacție.

, —De acum e remiză, comentă unul dintre curioși.

290

Munoz, care se ridica de la masa, dădu din umeri.

— Da, răspunse, fără să se mai uite la tablă. Dar cu nebun la D⁴ ar fi fost mat pe orizontala a cincea.

Se îndepărtă de grup, apropiindu-se de Julia, pe când amatorii studiau de zor mișcarea pe care tocmai o menționase. Tînăra arătă pe furiș spre ei.

— Probabil că vă detestă din suflet, spuse în șoaptă. Jucătorul de șah înclină capul într-o parte, și expresia lui putea fi totodată un zîmbet vag și o grimasă de dispreț.

— Cred că da, răspunse, pe cînd își lua tren-ciul și plecau. Vin de obicei ca vulturii, în spe-ranța să fie de față cînd o să mă facă prafeareva, pînă la urmă.

— Dar dumneavoastră vă lăsați bătut... Pentru ei trebuie să fie umilitor.

— Asta nu contează - în tonul lui nu era nici suficiență, nici orgoliu; doar un dispreț obiectiv. N-ar pierde vreuna din partidele mele pentru nimic în lume.

În dreptul muzeului Prado, prin ceața fumu-rie, Julia îl puse la curent cu discuția avută cu Belmonte. Munoz ascultă pînă la sfîrșit fără comentarii, nici măcar cînd fata îi povesti despre acel hobby al nepoatei pentru șah. Pe jucător nu-l deranja pesemne umezeala, mergea încet, atent la cuvintele Juliei, cu trenciul descheiat și nodul de la cravată pe jumătate desfăcut, ca de obicei, cu capul plecat și privirea îndreptată spre vîrfurile nelustruite ale pantofilor.

— M-ați întrebat odată dacă există femei care joacă șah..., zise în cele din urmă. Și eu v-am răspuns că, deși șahul e un joc de bărbați, unele nu joacă rău. Dar sînt o excepție.

— Care confirmă regula, presupun.

291

Munoz își încreți fruntea.

— Presupuneți greșit. o excepție nu confirmă, ci infirmă sau distruge orice regulă... De asta trebuie să fim foarte atenți cînd facem deducții. Eu zic că femeile joacă prost șah de obicei și nu că *toate* joacă prost. înțelegeți ?

— Înțeleg.

— Ceea ce în practică nu împiedică deloc ca femeile să nu fie decît niște șahiste mediocre... Ca să vă faceți o idee: în Uniunea Sovietică, unde șahul e un sport național, doar o femeie,

Vera Mencik, a ajuns să fie considerată de talia marilor maeștri.

— Și de ce se întîmplă așa ?

— Se poate ca șahul să ceară prea multă indi-ferență față de lumea exterioară - se opri ca s-o privească pe Julia. Cum e Lola Belmonte?

Fata medită înainte de a răspunde.

—Nu știu ce să vă spun. Antipatică. Poate dominatoare... Păcat că nu era acasă cînd ați fost acolo cu mine, zilele trecute.

Se opriseră lîngă o fîntînă de piatră, deasupra căreia, ca o coroană, silueta nedeslușită a unei statui se ivea amenințătoare peste capetele lor, în ceață. Munoz își trecu mîna prin păr, dîndu-și-l pe spate, și observă palma umedă pe care și-o șterse apoi de trenți.

—Agresivitatea, exterioară sau lăuntrică, spuse, este caracteristică multorjucători - zîmbi fugitiv, fără să precizeze clar dacă se considera în afara acestei afirmații. Iar șahistul se iden-tifică de obicei cu un individ constrîns, oprimat într-un anume sens... Atacul la rege - căci asta se unnărește la șah, să atentezi împotriva auto-

rițății - ar fi un fel de eliberare din starea aceasta. Și, dintr-o asemenea perspectivă, jocul poate interesa cu adevărat o femeie... zîmbetul fugar

292

flutură iar pe buzele lui Munoz. Cîndjoci, lumea pare foarte mărunță privită din locul în care stai.

— Ați descoperit ceva de genul ăsta în mută-rile dușmanului nostru?

— o întrebare la care e greu de răspuns. Am nevoie de mai multe date. Mai multe mișcări. De pildă: femeile își manifestă de obicei preferința de a juca cu nebunii — expresia lui Munoz se însuflețea pe măsură ce intra în detalii... Nu știu din ce rațiune, dar caracterul acestor piese, care se mișcă în profunzime și pe diagonală, este posi-bil să fie cel mai feminin dintre toate - făcu un gest cu mîna, ca și cum el însuși n-ar prea da crezare cuvintelor lui și ar încerca să le șteargă în aer. Dar pînă acum nebunii negri n-au un rol important în partidă... Cum vedeți, dispunem de multe teorii frumoase care nu-s bune de nimic. Problema noastră e aceeași ca pe o tablă de șah:

putem formula doar ipoteze imagine, conjunc-turi, fără să atingem piesele.

—Aveți vreuna?... Uneori lăsați impresia că ați tras deja concluzii pe care nu vreți să ni le povestiți.

Munoz înclina puțin capul într-o parte, ca de fiecare dată cînd se ivea o problemă dificilă.

— E ceva complicat, răspunse după o scurtă ezitare. Am vreo două idei în cap, însă problema mea e tocmai cea pe care v-am spus-o... în șah nu există nici o posibilitate să dovedești ceva pînă n-ai mutat, și atunci e imposibil să mai rectifici.

o porniră mai departe, printre bandle de piatră și boschetele cu contururi imprecise. Julia sus-pînă ușor.

— Dacă cineva mi-ar fi spus că voi urmări pista unui posibil asasin pe o tablă de șah, i-aș fi răspuns că-i nebun. De legat.

293

— V-am mai spus odată că sînt multe legături între șah și ancheta făcută de poliție. Munoz întinse din nou o mînă în văzduh, imitînd gestul de a muta piese. Iată, chiar înainte de Conan Doyle, metoda Dupin, a lui Poe.

— Edgar Allan Poe ?... Nu-mi spuneți că juca și șah!

— Era mare amator. Episodul cel mai frumos a fost atunci cînd a studiat un automat cunoscut cu numele de *Jucătorul de la Maelzel*, care mai niciodată nu pierdea o partidă... Poe i-a dedicat un eseu pe la o mie opt sute treizeci și ceva. Pentru a-i pătrunde taina, a dezvoltat șaispre-zece abordări analitice, ajungînd la concluzia că

înăuntrul automatului trebuia neapărat să fie ascuns un om.

— Și asta faceți dumneavoastră acum ? Cău-tați omul ascuns?

—încerc, dar asta nu garantează nimic. Eu nu sînt Allan Poe.

— Sper să reușiți, sînt extrem de interesată... Dumneavoastră sînteți singura mea speranță.

Munoz dădu din umeri, fără să răspundă imediat.

—Nu vreau să vă faceți prea multe iluzii, spuse după cîțiva pași. Cînd începusem să joc șah, au existat momente în care am fost convins că n-o să pierd nici o partidă... Atunci, în plină enforie, eram bătut, și înfrîngerea mă obliga să fiu din nou cu picioarele pe pînăint — își miji ochii, de parcă ar fi pîndit pe cineva în fața lor, în ceață. Reiese că întotdeauna există cineva mai bun decît tine. De asta e bine să-ți păstrezi o incertitudine salutară.

— Eu găsesc că e îngrozitoare incertitudinea asta.

294

— Aveți și de ce. În febra unei partide, orice jucător știe că e vorba de o luptă fără vărsare de sânge. La urma urmelor, se consolează cu gândul că e vorba doar de un joc... Dar nu-i cazul dum-neavoastră.

— Și dumneavoastră?... Credeți că *el* știe ce rol aveți în povestea asta ? Munoz făcu alt gest evaziv.

— N-am habar dacă știe cine sînt. Însă are certitudinea că cineva e capabil să-i interpreteze mișcările. De n-ar fi așa, jocul n-ar avea nici un rost.

— Cred că trebuie să-i facem o vizită Lolei Belmonte.

— De acord.

Julia se uită la ceas.

— Sîntem aproape de casa mea, așa că vă invit mai întîi la o cafea. La mine e Menchu, și la ora asta trebuie să se fi trezit. Are probleme.

— Probleme grave ?

— Așa se pare; iar aseară s-a purtat straniu. Vreau s-o cunoașteți - stătu o clipă pe gânduri, preocupată. Mai cu seamă acum.

Traversară bulevardul. Mașinile circulau încet, orbindu-i cu farurile aprinse.

— Dacă Lola Belmonte a pus la cale toată povestea, spuse Julia pe neașteptate, aș fi în stare s-o omor cu mîinile mele...

Munoz o privi surprins.

— Presupunînd că teoria agresivității ar fi ade-vărată, spuse, și ea descoperi un nou și ciudat respect în felul în care o cerceta, dumneavoastră ați fi o excelentă jucătoare, dacă v-ați hotărî să vă apucați de șah.

— o fac deja, răspunse Julia, uitîndu-se cu ciudă la umbrele care se estompau de jur împre-jurul ei, în ceață. De multă vreme m-am apucat să joc. Și nu-mi face nici o plăcere.

295

Vîrî cheia în broasca de siguranță și o învîrti de două ori. Munoz aștepta lîngă ea, pe palier. Își scosese trenciul, punîndu-și-l pe braț.

— Totul trebuie să fie cu susu-n jos, spuse ea.

În dimineața asta n-am avut timp să fac deloc ordine...

Julia intră în atelier și, după ce-și lăsă geanta pe un scaun, ridică jaluzelele mari. Lumina cețoasă de afară se strecură înăuntru, cernînd în atmo-sferă o limpezime cenușie ce cufunda în umbră ungherele mai îndepărtate ale atelierului.

— Prea întuneric, zise, și dădu să aprindă lampa. Atunci văzu expresia de stupoare de pe

fața lui Munoz și, cu o subită senzație de panică, îi urmări privirea.

— Unde ați pus tabloul ? întrebă jucătorul de șah.

Julia nu răspunse. Ceva explodase înăuntru

ei, *id străfuaduri*, și' rămase încremenită, cu ochii larg deschiși, privind șevaletul gol.

— Menchu, biigui după cîteva clipe, simțind că totul se învîrtește în jurul ei. M-a prevenit azi noapte și eu n-am fost în stare să-mi dau seama...

Stomacul i se întoarse pe dos și, după o icni-tură, simți în gură gustul amar al fierii. Îl privi fără rost pe Munoz și, nefiind în stare să se mai abțină, o luă la fugă spre baie, oprindu-se pe coridor, fără suflare, ca să se rezeme de ușa de la dormitor. Atunci o văzu pe Menchu- Era întinsă pe jos, cu fața în sus, la picioarele patului, și fularul cu care fusese sugrumată mai era încă înfășurat în jurul gîtului ei. Avea fusta ridicată

în mod grotesc pînă în talie și gîtul unei sticle introdus în sex.

XII. Regină, cal, nebun

„Nu joc cu pionii albi sau negri, neînsuflețiți. Joc cu ființe umane din carne și oase.”

E. Lasker

Judecătorul de instrucție nu dispuse ridicarea cadavrului pînă la șapte și la ora aceea se întune-case deja. Toată după-amiaza, casa fusese un du-te-vino de polițiști și funcționari de la tri-bunal, de *flash-\iri* ale aparatelor de fotografiat ce străfulgerau pe culoar și în dormitor. În cele din unnă, o scoaseră pe Menchu pe o targă, într-o husă de plastic alb închisă cu un fermoar, și din ea nu mai rămase decît conturul trasat cu cretă pe jos de mîna nepăsătoare a unuia dintre inspectori; același care conducea Fordul albastru cînd Julia scosese pistolul în talcioc.

Inspectorul-șef Feijoo plecă ultimul, după ce mai rămase aproape o oră la Julia acasă, pentru .a completa declarațiile pe care ea și Munoz, ca și Cesar - care veni îndată ce i-au telefonat să-i spună vestea -, le făcuseră cu puțin înainte. Nedumerirea polițistului, care în viața lui nu pusese mîna pe o tablă de șah, era evidentă.

El privea pe

297

Munoz ca pe o făptură ciudată, încuviințînd cu gravitate neîncrezătoare explicațiile tehnice date de acesta, și din cînd în cînd se întorcea către Cesar și Julia, parcă întrebîndu-se dacă toți trei nu se vorbiseră să-și bată cumplit joc de el. Își lua și notițe în răstimp, își pipăia nodul cravatei și tot la cîteva minute își scotea din buzunar, ca să-i arunce o privire obtuză, cartonașul găsit lîngă trupul lui Menchu, cu semne scrise la mașină care, după o încercare de interpretare făcută de Munoz, îi dăduseră lui Feijoo o cumplită durere de cap. Ce-l interesa pe el cu adevărat, dincolo de caracterul ciudat al celor petrecute, erau deta-liile în legătură cu cearta pe proprietara galeriei o avusese cu prietenul ei, cu o seară înainte. Fiindcă - funcționarii trimiși în acest scop i-au dat raportul pe la mijlocul după-amiezii - Măximo Olmedilla Sánchez, necăsătorit, două-zeci și opt de ani, de profesie model pentru reclame, nu era de găsit. Pentru mai multe detalii: doi martori, un taximetrist și portarul vilei vecine, recunoscuseră un bărbat tînăr, cu trăsăturile lui, ieșind din portalul Juliei între douăsprezece și douăsprezece și cincisprezece la prînz. Iar după primul verdict al medicului legist, Menchu Roch fusese sugrumată, din față și după ce primi mai întii o lovitură mortală în partea anterioară a gîtului, între 11 și 12. Amănuntul cu sticla intro-dusă în sex - trei sferturi de gin Beefeater, aproape plină, și la care Feijoo s-a referit în mai multe rînduri cu o duritate excesivă, în chip de revanșă pentru acel galimatias șahistic pe care cei trei interlocutori ai săi tocmai i-l debitaseră - era interpretat de polițist ca o dovadă serioasă, în sensul că putea fi vorba de o crimă pasională. La unna unnelor, femeia asasinată - aici și-a încrun-tat sprîncenele cu o mutră de circumstanță, dînd

298

să se înțeleagă că după cum îți așterni, așa dormi, deh, capul face, capul trage - nu era, după cum chiar Julia și don Cesar îi explicaseră, o persoană de conduită sexuală iresponsabilă. În ce privește legătura între toate acestea și moartea profesorului Ortega, veriga putea fi considerată acum evidentă, ținînd seama de dispariția tabloului. Mai dădu cîteva explicații în plus, ascultă cu atenție răspunsurile Juliei, ale lui Mufioz și ale lui Cesar la noile sale întrebări și sfîrși prin a-și lua la revedere, după ce îi cită pe toți pentru a doua zi dimineată la comisariat.

— Cît despre dumneavoastră, domnișoară, nu vă faceți griji - se opri se în prag, privind-o cu un aer oficial de funcționar care controlează situația. Acum știm pe cine să căutăm. Bună seara.

După ce închise ușa, Julia se rezemă de ea cu spatele și se uită la cei doi prieteni ai ei. Avea cearcăne adânci sub ochii acum senini. Plînsese mult, de durere și de furie, torturată de nepu-tință. Mai întîi în liniște, în fața lui Munoz, de îndată ce descoperiseră trupul lui Menchu. Apoi, cînd sosise Cesar, schimbat la față și grăbit, cu groaza veștii încă zugrăvită pe chip, îl îmbră-țișase ca pe vremea cînd era mică, și atunci plîn-sul i se prefăcu în hohote și se pierdu cu firea, agățîndu-se de anticar, care îi șoptea zadarnice cuvinte de mîngîiere. Nu doar moartea prietenei sale o adusese pe Julia în starea aceea. Mai era, cum spuse cu voce sufocată pe cînd dîrele lacri-milor îi ardeau fața, și tensiunea insuportabilă din acele zile; certitudinea umilitoare că așa-sinul se juca mai departe cu viețile lor, fără a se teme de nici o pedeapsă, sigur că-i are la mînă.

Cel puțin, interogatoriul poliției avusese un efect pozitiv: să-i redea simțul realității. îndărăt-nica prostie a lui Feijoo de a refuza să-și asume

299

ceea ce era evident, falsa condescendență cu care încuviința, fără să înțeleagă nimic, fără măcar să încerce, explicațiile detaliate pe care toți i le-au dat despre ce se întîmplase, o făcuseră pe fată să înțeleagă că, dinspre partea asta, nu prea avea ce spera. Telefonul inspectorului trimis acasă la Max și găsirea celor doi martori îl facură pînă la urmă pe Feijoo să-și susțină sus și tare ideea, tipic polițistă: mobilul cel mai simplu era de obicei cel mai probabil. Povestea aceea cu șahul era interesantă, de acord. Ceva care, de bună seamă, avea să completeze detaliile incidentului. Dar, în ce privește miezul problemei, nu era decît o anecdotă... Amănuntul cu sticla era hotărîtor. Adevărată patologie criminală. Pentru că, în ciuda ă tot ceea ce povestesc romanele polițiste, domni-șoară, aparențele nu înșeală niciodată.

— Acum nu mai e nici o îndoială, spuse Julia. Pașii polițistului răsunau încă pe scară. Alvaro a fost asasinat, ca și Menchu. Cineva stă de multă vreme în spatele tabloului.

Munoz, în picioare în dreptul mesei și cu miimle în buzunarele ^acoului, se uita la hîrtia pe care, îndată după plecarea lui Feijoo, își notase con-ținutul cartonașului pe care-l găsiseră lîngă cada-vm. în ce-l privește pe Căsar, stătea pe sofaua unde Menchu petrecuse noaptea, uitîndu-se încă plin de stupoare la șevaletul gol. Auzind-o pe Julia, clătină din cap.

—N-a fost Max, spuse, după o foarte scurtă reflecție. E *absolut* imposibil ca imbecilul ăsta să fi pus la cale toate astea...

— Dar a fost aici. Cel puțin pe scară.

Anticarul își lăasă în jos umerii în fața evi-denței, dar fără convingere.

' —Atunci înseamnă că mai e cineva la mijloc... Dacă Max era, să spunem, exccutantul, altcineva

300

a urzit totul - ridică încet mîna ca să-și arate fruntea cu arătătorul. Cineva care gîndește.

— Jucătorul misterios. Și a cîștigat partida.

— încă nu, spuse Munoz, și îl priviră aurprînși.

—Are tabloul, preciză Julia. Dacă asta nu înseamnă a cîștiga...

Șahistul își ridicase privirea de la schemele de pe masă. Ochii lui arătau o undă de fascinație extaziată, iar pupilele-i dilatate păreau că văd, dincolo de cei patru pereți, reprezentarea mate-matică în spațiu a unor combinații complexe.

—Cu tablou sau fără el, partida continuă, spuse. Și le arată hîrtia:

...DxT De^?---Db,+

-T

R<V --Pb,xPcg

— De data asta, adăugă, asasinul nu indică o mutare, ci trei - se duse să-și ia trenciul, împă-turit pe spătarul unui scaun, și-și scoase din buzunar tabla de șah pliantă. Prima e la vedere:

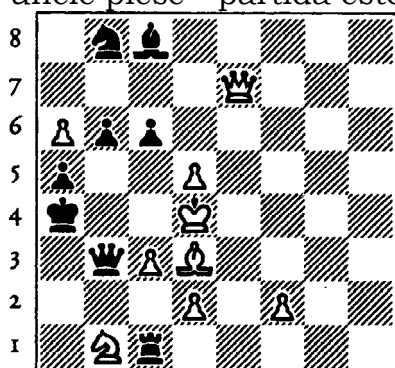
D x T, dama neagră ia turnul alb... Menchu Roch a fost asasinată sub identitatea acestui tum, în același fel în care în partidă calul alb îl simboliza pe prietenul dumneavoastră Alvaro, iar în tablou se referea la Roger de Arras - vorbind întruna, Muiioz aranja piesele pe tablă. Prin urmare, dama neagră a luat pînă acum doar două piese în decursul jocului. Iar în practică - aruncă o privire rapidă spre Cesar și Julia, care se apropiaseră să cerceteze tabla - celor două piese suprimate le corespunde fiecareia cîte un asasinat... Adver-sarul nostru se identifică aici cu regina neagră;

cînd altă piesă de culoarea ei e cea care suprimă, așa cum s-a petrecut cu două mutări în urmă, cînd am pierdut primul tum alb, nu s-a întîmplat nimic deosebit. Cel puțin, din cîte știm noi.

301 Julia arată hîrtia.

— De ce le-ați pus semne de întrebare urmă-toarelor două mutări ale albelor?

— Nu le-am pus eu. Erau pe cartonaș; așa-sinul a prevăzut cele două mișcări următoare ale noastre. îmi închipui că aceste semne sînt o invi-tație să facem mutările... „Dacă voi faceți asta, eu voi face așa”, ne spune. Și în felul acesta -mișcă unele piese - partida este așa:

ABCDEFGH

— ... Cum puteți vedea, au avut loc schimbări importante. După ce au luat turnul de la B^y negrele au prevăzut că vom face cea mai bună mutare cu putință: să ne deplasăm regina albă de la căsuța E[^] la E[^]. Asta ne dă un avantaj: o linie de atac diagonală care-l amenință pe regele negru, și așa destul de îngrădit în mișcări de prezența următoarelor piese albe: calul, nebunul și pionul, aflate chiar lîngă el... Luînd ca sigur că vom juca așa cum am făcut-o, regina neagră se deplasează de la B[^] la Bg pentru a-și proteja regele și a-l amenința cu șah pe regele alb, care n-are încotro decît să se retragă, așa cum am și făcut-o de altfel, în căsuța alăturată din dreapta, fugind de la C[^] la D[^], departe de bătaia damei...

302

— E al treilea șah pe care ni-l dă, opină Cesar.

—Da. Și asta se poate interpreta în multe feluri... Vorba aceea, a treia oară trebuie aă reu-șești, și iată că la acest al treilea șah asasinul fură tabloul. Cred că încep să-l cunosc puțin. Inclusiv particularul său simț al mînorului.

— Și acum ? întrebă Julia.

— Acum negrele ne iau pionul alb de la Cg cu pionul negru de la B[^]. Această mutare protejează calul negru de la Bg... Apoi e rîndul nostru să mutăm, însă adversarul nu sugerează nimic în bilet... Ca și cum ar spune că responsabilitatea a ceea ce facem nu mai e a lui, ci a noastră.

— Și ce o să facem ? întrebă Cesar.

— Nu există decît o singură opțiune bună: să dăm mai departe șah damei albe - spunînd asta, jucătorul o privi pe Julia. Dar a o muta înseamnă și să riscăm s-o pierdem.

Julia ridică din umeri. Tot ce urmărea era finalul, cu orice risc.

— înainte cu regina, spuse.

Cesar, cu miinile la spate, se aplecă peste tabla de șah, ca și cînd ar fi cercetat îndeaproape cali-tatea îndoielnică a unui porțelan vechi.

— Calul acesta alb, cel de la B[^], nu stă nici el prea bine, îi spuse în șoaptă lui Muiioz. Nu credeți?

—Ba da. Mă îndoiesc că regele îl mai lasă mult să stea acolo. Cu prezența lni, amenințîndu-le ariergarda, e principalul sprijin pentru un atac al reginei albe... La fel și nebunul alb de la Dg. Amîndouă piesele, lîngă regină, sînt hotărîtoare.

Cei doi bărbați se priviră în liniște, și Julia văzu cum se stabilește între ei un curent de simpatie pe care nu-l remarcase niciodată înainte. Aseme-nea resemnatei solidarități în fața primejdiei ce leagă doi spartani la Termopile, ascultînd cum se apropie de departe zgomotul carelor persane.

303

—Aș da orice să știu ce piesa sîntem fiecare... comentă *CEsar*, înălțînd o sprînceană. Buzele i se rotunjeau într-im zîmbet palid. Adevărul e că nu mi-ar plăcea să mă recunosc în calul acesta. Munoz ridică un deget.

— E un cavaler, amintiți-vă: *knight*. Această accepție e mai onorabilă.

—Nu mă refeream la accepție. Cesar studie piesa cu un aer preocupat- Acestui cal, sau cava-ler, sau ce o fi, îi miroase a praf de pușcă.

— Sînt de aceeași părere.

— Sînteți dumneavoastră sau sînt eu ?

— N-am nici o idee.

— Vă mărturisesc că aș prefera să mă încar-nez în nebun.

Mufloz își aplecă într-o parte capul, gînditor, fără să-și ia ochii de la tabla de șah.

— Și eu. Pare mai la adăpost decît calul.

—Asta vroiam să zic, dragul meu prieten.

—Atunci, vă doresc noroc.

— Și eu vă doresc la fel. Și, cine pleacă ultimul, să stingă lumina.

o lungă tăcere se așternu după acest dialog. o rupse Julia, adresîndu-se lui Munoz.

— Dat fiind că e rîndul nostru să jucăm acum, ce mișcare facem?... Ați vorbit de regina albă...

Jucătorul își plimbă privirea peste tablă, fără să-i dea prea mare atenție. Orice combinație posi-bilă fusese deja anahzată de mintea lui de șahist.

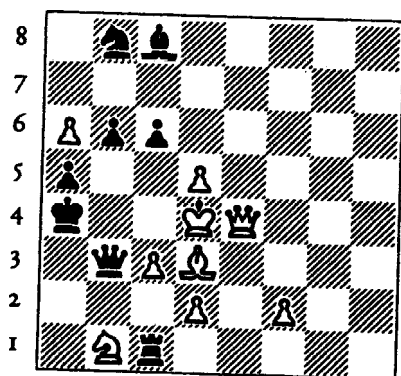
— La început m-am gîndit să luăm pionul negru de la Cg cu pionul nostru de la Dg, dar asta i-ar da un respiro adversarului... Așa că o să depla-săm regina de la Ey la E[^]. Prin simpla retragere a regelui la următoarea mutare, o să putem da șah regelui negru. Primul nostru șah.

' De data asta *CEsar* a fost cel care mută regina albă, plasînd-o în căsuța corespunzătoare, lîngă

304

rege. Julia observă că, în ciuda calmului pe care se străduia să-l afișeze, degetele anticeșului tre-murau ușor.

—Asta e poziția, încuviință Munoz. Și toți trei se uitară din nou la tabla de șah:

ABCDEFGH

— Și ce-o să facă *el acun* ? întrebă Julia. Mufioz își încrucișă brațele, fără a-și lua ochii de la șah, rămânând o clipă pe gânduri. Dar când răspunse, ea înțelese că nu meditatase asupra mutării, ci asupra oportunității de a o comenta cu voce tare.

— Are mai multe opțiuni, spuse evaziv. Unele mai interesante ca altele... Și totodată mai peri-culoase. Plecând de aici, partida se bifurcă pre-cnm ramurile unui copac; există cel puțin patru variante. Unele ne-ar face să ne încurcăm într-un joc lung și complex, ceea ce e poate chiar intenția lui... Altele ar putea hotărî partida din patru sau cinci mișcări.

— Și dumneavoastră ce credeți ? întrebă Căsar.

— Pentru moment, stau în rezervă. Joacă regele.

Strînse piesele și închise tabla, băgînd-o la loc în buzunarul treniului. Julia îl privi curioasă.

305

— E ciudat ce ați comentat acum cîteva clipe... Vorbesc de simțul umorului pe care-l are asa-sinul, cînd ați spus că ați ajuns chiar să-l înțe-legeți... Găsiți într-adevăr că e ceva nostim în toată povestea?

Jucătorul de șah zăbovi puțin cu răspunsul.

— Puteți să-i spuneți umor, ironie, cum vreți... spuse în cele din urmă. Dar plăcerea dușmanului nostru pentru jocurile de cuvinte reiese limpede -puse o mîină peste hîrtia de pe masă. Există ceva de care dumneavoastră poate că nu v-ați dat seama... Asasinul pune aici în legătură, folosind semnele D x T, moartea prietenei dumneavoastră cu tumul suprimat de dama neagră. Numele de familie al lui Menchu era Roch, nu-i așa? Și acest cuvînt, la fel ca englezul *rook*, se poate traduce prin *rocă*, dar și prin *tură*, termen cu care, în șah, se mai desemnează turnul.

— A venit poliția azi dimineață. Lola Belmonte se uită la Julia și la Munoz cu un aer acru, de parcă i-ar fi socotit direct responsabili. Toate astea-s... căută cuvîntul, fără succes, întorcîndu-se spre bărbatul ei ca s-o ajute.

— Foarte neplăcute, spuse Alfonso și se adînci iar în contemplarea fără rușine a bustului Juliei. Era evident că, și cu poliție și fără ea, de-abia se sculase din pat. Cearcănele întunecate de sub pleoapele încă umflate îi accentuau obișnuitul aer de depravare.

—Mai mult decît neplăcut. Lola Belmonte găsisese în sfîrșit termenul potrivit și se aplecă în scaun, osoasă și uscată. A fost ceva infam: îi cunoașteți pe cutare sau pe cutărică... oricine ar fi zis că sîntem criminalii.

— Și nu sîntem, spuse bărbatul ei, cu o gra-vitate plină de cinism.

306

— Nu spune prostii. Lola Belmonte îi adresă o privire răutăcioasă. Doar vorbirn serios. Alfonso slobozi un rîs scurt printre dinți.

— Ce facem noi e pierdere de timp. Singura realitate e că tabloul a zburat, și cu el banii

noștri.

— Banii mei, Alfonso, interveni Belmonte, din scaunul cu roțile. Dacă nu te superi.

—Era numai un fel de a spune, unchiule Manolo.

— Păi, spune cum trebuie.

Julia amestecă în ceașca de cafea cu lingu-rița. Era rece și se întrebă dacă nepoata o servise așa dinadins. Veniseră pe neașteptate, puțin înainte de prînz, cu pretextul de a informa fami-

lia în legătură cu evenimentele.

— Credeți că tabloul va apărea? întrebă bătrî-nul domn.

îi primise în jachetă și papuci, cu o amabi-

litate ce compensa căutătura încruntată a nepoa-tei. Acum îi privea neconsolat, cu ceașca în mîini. Vestea furtului și a asasinării lui Menchu fuse-seră pentru el un șoc.

—Afacerea e în mîna poliției, spuse Julia.

Sînt sigură că o să-i dea de urmă.

— Am înțeles că există o piață neagră pentru operele de artă. Și că poate fi vîndut în străinătate.

—Da. însă poliția are descrierea tabloului;

chiar eu le-am dat mai multe fotografii. N-o să fie ușor să-l scoată din țară.

— Nu-mi explic cum au putut infera acasă la dumneavoastră... Poliția mi-a povestit că aveți încuietoare de siguranță și alarmă electronică.

— Poate că Menchu a deschis ușa. Principalul suspect e Max, prietenul ei. Există martori care l-au văzut ieșind din portal.

307

—îl cunoaștem pe prietenul ei, spuse Lola Belmonte. A fost într-o zi aici, cu ea. Un băiat înalt, chipeș. Prea chipeș, *mi-am zis* eu... Sper să fie prins repede și să primească ce merită.

Pentru noi - se uită la spațiul gol de pe perete -pierderea e ireparabilă.

— Cel puțin vom putea încasa asigurarea, spuse bărbatul ei, zîmbindu-i Juliei ca un vulpoi ce dă tîrcoale cotețului de găini. Grație precauției aces-tei tinere frumoase - păru să-și amintească ceva și se întunecă la față, cum se cuvenea. Deși asta

n-o s-o readucă lă viață pe prietena dumnea-voastră.

Lola Belmonte o privi pe Julia, înciudată.

—Ar fi fost culmea ca nici tabloul să nu fi fost asigurat - vorbind își scotea în evidență, disprețuitoare, buza dejos. Dar domnul Montegrifo spune că, în comparație cu prețul pe care l-ar fi obținut, asigurarea e o nimica toată.

— Ați vorbit deja cu Paco Montegrifo ? se inte-resă Julia.

— Da. A dat telefon foarte devreme. Practic, ne-a sculat din pat cu vestea. De asta, cînd a venit poliția, eram deja la curent... Un adevărat gentleman — nepoata își privi bărbatul cu o ran-chiună nedisimulată. V-am mai spus că afacerea asta a pornit prost de la început. Alfonso făcu gestul de a se spăla pe mîini.

— Oferta bieteii Menchu era bună... spuse. Nu-i vina mea dacă apoi lucrurile s-au complicat. Pe deasupra, ultimul cuvînt l-a avut întotdeauna unchiul Manolo - îl privi pe invalid cu o grimasă de exagerat respect. Nu-i așa ?

— *Și despre asta, zise nepoata, ar fi multe de zis.*

Belmonte o cercetă pe deasupra ceștii pe care chiar atunci și-o ducea la buze și Julia reuși să-i

308

deslușească în ochi sclipirea aceea reținută feare îi ajunsese familiară.

— Tabloul e încă pe nunaele meu, Lolita, spuse bătrînul domn, după ce-și șterse cu grijă buzele cu o batistă mototolită pe care o scosese din buzunar. Bine sau rău, furat sau nu, asta mă privește pe mine - rămase cîteva clipe în liniște, ca și cum ar fi reflectat la cele spuse, și, cînd ochii îi întîlniră iar pe cei ai Juliei, oglindeau sinceră simpatie. În ce-o privește pe tînăra aceasta - zîffibi încurajator de parcă ea ar fi avut nevoie de îmbărbătare -, sînt convins că atitudinea ei a fost ireproșabilă... se întoarse spre Munoz, care încă nu deschisese gura. Nu vi se pare ?

Jucătorul de șah era adîncit într-un fotoliu, cu picioarele întinse și cu degetele împreunate în dreptul bărbiei. Auzind întrebarea, înclină ușor capul într-o parte, după ce clipi scurt, ca și cum ar fi fost întrerupt în toiul unei meditații complexe'.

— Fără îndoială, zise.

— încă mai credeți că orice taină poate fi des-lușită după legile matematice ?

— încă.

Scurtul dialog îi aminti Juliei ceva.

— Astăzi nu se aude Bach, spuse.

— După cele petrecute cu prietena dumneavoastră și după dispariția tabloului, nu-i o zi potrivită pentru muzică - Belmonte căzu pesemne pe gânduri și apoi zîmbi, enigmatic. Oricum, liniștea e tot așa de importantă ca sunetele organelor... Nu credeți, domnule Munoz? De data aceasta *șahistul a fost de acord*.

— E adevărat - își observa interlocutorul cu interes reînnoit. E ca la negativele fotografiilor, presupun. În fond, și ceea ce în aparență nu e înregistrat conține informații... Se întîmplă așa ceva cu Bach?

309

— Bineînțeles. Bach are spații negative, tăceri tot atît de elocvente ca și notele, timpii și contra-timpii...Dumneavoastră vă dedicați și studierii spațiilor albe în cadrul sistemelor logice?

— De bună seamă. E ca și cum ai schimba un punct de vedere. Uneori parcă ai cerceta o livadă care, dintr-un anumit loc, nu are în aparență nici o ordine, dar care, din altă perspectivă, se vede trasată cu regularitate geometrică.

— Mă tem, spuse Alfonso, privindu-i ironic, că la ora asta discuția este prea științifică pentru

mine - se ridică ducîndu-se lîngă bar. Vrea cineva un pahar?

Nu răspunse nimeni, așa încît, dînd din umeri, se apucă să-și pregătească un whisky cu gheață. Apoi se rezemă de bufet și făcu un gest spre Julia, ridicînd paharul.

— Treaba cu livada e cu schepsis, spuse, ducînd paharul la gură.

Munoz, care nu păru să asculte comentariul, se uita acum la Lola Belmonte. În neclintirea șahistului, foarte asemănătoare cu cea a unui vînător la pîndă, doar ochii priveau însuflețiți de expresia aceea pe care Julia ajunsese s-o cunoască bine, pătrunzătoare și chibzuită; singurul semn care, sub aparenta nepăsare a celui bărbat, trăda un spirit viu, interesat de ce se petrecea în lumea din afară. Acum e pe punctul să mute, își spuse Julia, satisfăcută, simțindu-se pe mîini bune, și bău o sorbitură din cafeaua rece pentru a-și ascunde zîmbetul complice care i se ivea pe buze.

— îmi închipui, spuse Munoz alene, adre-

sîndu-se nepoatei, că și pentru dumneavoastră a fost o lovitură grea.

— Sigur că da. Lola Belmonte își privi unchiul cu reproș sporit. Tabloul valorează o avere.

310

— Nu mă refeream numai la aspectul economic al problemei. Cred că obișnuiați săjucați partida aceea... Sînteți amatoare?

— Oarecum.

Soțul ridică paharul de whisky.

— Adevărul e că joacă foarte bine. Eu n-am putut s-o bat niciodată - reflectă asupra faptului, înainte de a face cu ochiul și a sorbi o înghițitură zdravănă. Chiar dacă asta nu înseamnă mare lucru.

Lola Belmonte îl privea pe Mufioz, plină de suspiciune. Avea, se gândi Julia, un aer fățarnic și totodată rapace, cu fusta ei exagerat de lungă, mîinile fine și osoase, ca niște gheare, și privirea hotărîtă sub nasul coroiat, evidențiat și de bărbia agresivă. Observă că tendoanele de pe dosul pal-melor i se încordau, ca și cum ar aglomera o energie reținută. o harpie de temut, își zise:

înăcrită și arogantă. Nu era prea greu să ți-o imaginezi savurînd orice clevetire, proiectînd asupra celorlalți propriile-i complexe și frustrări. Personalitate mărginită, oprimată de cir-cumstanțe. Atac la rege ca atitudine critică față de orice autoritate în afară de ea însăși, cruzime și calcul, reglare de conturi pentru ceva sau cu cineva... Cu unchiul ei, cu bărbatul ei... Poate cu toată lumea. Tabloul ca obsesie a unei minți bolnă-vicioase, intolerante. Și mîinile acelea slabe și nervoase aveau suficientă forță ca să omoare dintr-o lovitură la ceafa, ca să sugrume cu un fular de mătase... Și-o închipui fără prea mare efort cu ochelari de soare și impermeabil. Totuși, nu reușea să stabilească nici un fel de legătură între ea și Max. Asta însemna să pătrundă adînc dincolo de granițele absurdului.

— Nu-i ceva obișnuit, spunea Munoz, să întil-nești femei care să joace șah.

311

— Eu joc însă. Lola.Belmonte părea alertată, în defensivă. Vi se pare ceva rău?

— Chiar dimpotrivă. Mi se pare grozav... Pe o tablă de șah se pot realiza lucruri care, în prac-tică, mă refer la viața reală, sînt imposibile... Nu credeți ?

Ea schiță un gest ambiguu, de parcă nu și-ar fi pus niciodată problema.

— Se poate. Pentru mine n-a fost niciodată altceva decît un joc. Un amuzament.

— Pentru care sînteți înzestrată, cred. Insist că nu-i ceva obișnuit ca o femeie să joace bine șah...

— o femeie e în stare să facă orice. Altceva e însă să ni se permită.

Munoz avea un mic zîmbet încnrajator în colțul gurii.

— Vă place să jucați cu negrele ? în general, trebuie să se limiteze la un joc defensiv... Ini-țiativa o au albele.

— Asta-i o prostie. Nu vād de ce negrele tre-buie să rămînă în așteptare. Ca și femeia, în familie — îi adresă bărbatului ei o privire dispre-țu'toare. Toată lumea consideră că e firesc ca ht rbatul să comande în casă.

—Și nu-i așa? întrebă Munoz, zîmbind cu jumătate de gură.... De pildă, în partida din tablou. Acolo, poziția inițială pare că avantajează piesele albe. Regele negru e amenințat. Și dama neagră e, la început, neputincioasă.

— în partida asta, regele negru n-are nici un rol; toată responsabilitatea cade asupra reginei. Asupra reginei și a pionilor. E o partidă care se cîștigă prin regină și pionii.

Mufioz își vîrî o mînă în buzunar și scoase o hîrtie.

— Ați jucat varianta asta ? 312

Lola Belmonte se uită mai întîi la interlocutor, vizibil descumpănită, și apoi la hîrtia pe care acesta i-o puse în mînă. Munoz își plimbă privirea prin încăpere pînă cînd,

aparent întâmplător, și-o aținti asupra Juliei. Bine jucat, spunea privirea pe care i-o întoarse tinăra, însă expresia șahistului rămase impenetrabilă.

— Cred că da, spuse Lola Behnonte, după dteva clipe. Albele joacă pion contra pion, sau damă lângă rege, pregătind un șah la următoarea... îl privi pe Muiioz cu aer satisfăcut. Aici albele au ales să joace dama, ceea ce pare corect.

— Sînt de acord. Dar mă interesează mai mult mișcarea următoare a negrelor. Ce-ați face dum-neavoastră ?

Lola Belmonte își miji ochii, neîncrezătoare. Părea să caute un sens ascuns al întregii povești. Apoi îi dădu înapoi hîrtia lui Munoz.

— De multă vreme nu joc partida asta, dar îmi amintesc cel puțin patru variante: tumul negru ia calul, ceea ce duce la o plicticoasă vic-torie a albelor prin pioni și damă... Altă posibili-tate este, mi se pare, cal contra pion. Și dama neagră ia tumul, sau nebunul ia pionul... Posi-bilitățile sînt infinite - o privi pe Julia.și apoi din nou pe Munoz. Dar nu văd ce legătură poate avea asta...

— Cum vă descurcați - întrebă Munoz, impa-sibil, fără să ia în seamă obiecția - ca să cîștigați cu negrele?... Mi-ar plăcea să aflu, așa, ca între jucători, în ce moment obțineți avantajul.

Lola Belmonte făcu un gest care trăda sufi-ciență.

— Cînd doriți, putem juca. In felul ăsta o să aflați.

—Aș fi încîntat, și contez pe cuvîntul dum-neavoastră. Dar mai e o variantă pe care n-ați

313

menționat-o, poate pentru că nu v-o aduceți aminte. o variantă care implică schimbul de dame - facu un gest scurt cu mîna, ca și cum ar șterge o tablă de șah imaginară. Știți la ce mă refer?

—Bineînțeles. Cînd dama neagră suprimă pionul de la Dg, schimbul de dame e decisiv -confinnînd aceasta, Lola Belmonte schiță o gri-masă de triumf plină de cruzime. Și negrele cîș-tigă - ochii ei de pasăre răpitoare îl priviră cu dispreț pe bărbatul ei, înainte de a se întoarce către Julia... Ce păcat că nu jucați șah, domnișoară.

—Ce părere aveți? întrebă Julia, îndată ce ieșiră în stradă.

Munoz își înclină puțin capul într-o parte. Mer-gea în dreapta ei, pe partea din afară a trotua-rului, cu buzele strînse, iar privirea i se oprea, absentă, pe chipurile celor care le veneau din față. Tinăra constată că nu părea dispus să dea un răspuns.

— Din punct de vedere tehnic, preciză șahis-tul, fără chef, se poate să fi fost ea. Cunoaște toate posibilitățile partidei și, în plus, joacă bine. Aș spune că destul de bine.

—Nu păreți prea convins...

—Fiindcă sînt detalii care nu se potrivesc.

—Dar se apropie de ideea pe care o avem despre *el*. Cunoaște perfect partida din tablou. Are destulă putere ca să omoare un bărbat sau o femeie, și în ea e ceva tulbure, care te face să nu te simți la largul tău în prezența ei - își încruntă fruntea, căutînd cuvîntul care să completeze des-crierea. Pare o ființă rea. Și, în afară de asta, îmi arată o antipatie pe care nu reușesc s-o înțeleg... Și cînd te gîndești că, dacă ținern cont de ce

314

spune, eu sînt cum ar trebui să fie o femeie:

independentă, fără legături familiale, cu o anume siguranță de sine... Modernă, cum ar spune don Manuel.

—Poate vă detestă tocmai din pricina asta. Pentru că sînteți cum ar fi vrut ea să fie și n-a putut... N-api memorie prea bună pentru poveș-tile alea care vă plac atîta,

dumneavoastră și lui Cesar, însă cred că-mi amintesc de cea cu vră-jitoarea care a ajuns să urască oglinda.

în pofida împrejurărilor, Julia izbucni în râs.

— E posibil... Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap.

— Ei bine, acum știți - și Munoz schițase pe jumătate un zîmbet. Incercați să nu mâncați mere în zilele următoare: pot fi otrăvite.

— Am prinții mei. Dumneavoastră și Cesar. Nebun și cal, nu-i așa? Munoz nu mai zîmbea.

— Asta nu-i un joc, Julia, spuse, după o clipă. Nu uitați.

— Nu uit - îl luă de braț, și Munoz se încordă aproape imperceptibil. Părea stingherit, dar ea continuă să meargă așa. În realitate, ajunsese să-l aprecieze pe acest tip ciudat, neglijent și taciturn. Sherlock Munoz și Julia Watson, își zise, rîzînd în sinea ei, simțindu-se cuprinsă de un optimism nestăvilit, care bătuse în retragere numai cînd își aminti pe neașteptate de Menchu.

— La ce vă gîndiți ? întrebă șahistul.

— Tot la nepoată.

— Și eu. Adevărul e că răspunde punct cu punct la ceea ce căutăm noi... Chiar dacă dumneavoastră nu păreți prea conșvins.

— N-am spus că nu poate fi femeia cu imper-meabil. Numai că nu-l recunosc în ea pe jucăto-rul misterios.

315

— Dar există lucruri care se potrivesc într-adevăr. Nu vi se pare ciudat că, fiind o femeie atît de interesată, și la cîteva ceasuri doar dișpă ce i se furase un tablou care valorează o avere, să-și uite dintr-o dată indignarea pentru a se apuca să vorbească pe îndelete despre șah ? Julia dădu drumul brațului lui Munoz și rămase cu ochii la el. Sau e o ipocrită, sau șahul înseamnă pentru ea mult mai mult decît pare. Și, în ambele cazuri, asta o face suspectă. S-ar putea preface fără încetare. De cînd a telefonat Montegrifo, a avut timp din belșug ca, imaginîndu-și că poliția o să vină la ea, să-și pregătească ceea ce numiți dumneavoastră o linie de apărare.

Munoz încuviință.

— Ar putea, într-adevăr. La unna urmelor, e jucătoare de șah. Și un șahist știe să folosească anumite mijloace. Mai ales cînd e vorba să se confrunte cu situații compromițătoare...

Făcu în tăcerc cîteva pași, privindu-și vîrful pantofilor. Apoi își ridică ochii și dădu din cap în semn că nu.

— Nu cred să fie ea, adăugă în cele din urmă, Intotdeauna mi-am închipuit că, atunci cînd o să fim față în față, voi simți ceva special. Și nu simt nimic.

— V-a trecut vreodată prin cap că poate idea-lizați prea mult dușmanul? întrebă Julia, după un moment de îndoială... Nu poate fi vorba de faptul că, decepționat de realitate, refuzați s-o acceptați ?

Munoz se opri și o cercetă impasibil. Ochii lui întredeschiși erau acum lipsiți se expresie.

— Mi s-a mai întîmplat, șopti, privind-o în felul acela opac. Și nu fac abstracție de această posibilitate.

316

Mai era ceva, își dădu Julia seama, în ciuda laconismului jucătorului de șah. Din tăcerea lui, din felul în care își apleca într-o parte capul și se uita la ea fără s-o vadă, adîncit în reflecții enne-tice, cunoscute numai de el, fata căpătă certitudinea că îl preocupa altceva, fără nici o legătură cu Lola Belmonte.

— Mai e ceva ? întrebă, nefiind în stare să-și înfrîneze curiozitatea... Ați descoperit acolo, la ei acasă, ceva de care nu mi-ați vorbit?

Munoz evită să răspundă.

Trecură pe la magazinul lui CEsar, ca să-i povestească amănuntele întâlnirii. Anticarul îi aștepta neliniștit, și, deîndată ce auzi clopoțelul de la poartă, le ieși în întâmpinare, dându-le vestea.

— L-au *arestat* pe Max. Azi de dimineață, la aeroport. Poliția a telefonat acum o jumătate de oră... E la comisariatul de pe Paseo del Prado, Julia. Și vrea să te vadă.

— De ce pe mine ?

CEsar dădu din umeri. El știa o groază de lucruri despre porțelanul albastru chinezesc, sau despre pictura din secolul al XK-lea, spunea gestul acela. Dar psihologia proxeneților și, în general, a delincvenților, nu era, pentru moment, una din specialitățile lui. Aici se opreau cunoștințele lui.

— Și tabloul ? întrebă Munoz. Știți dacă l-au găsit ?

— Tare mă îndoiesc - ochii albaștri ai anti-carului oglindeau îngrijorare. Cred că problema e tocmai asta.

Inspectorul-șefFeijoo nu părea fericit s-ovadă pe Julia. o primi la el în birou, sub un portret aS. regelui și un calendar de la Direcția Securității Statului, fără a o invita să ia loc. Se vedea că era

317

într-o dispoziție cum nu se poate mai proastă. Și trecu direct la subiect.

—Asta nu-i prea reglementar, spuse cu asprime. Fiindcă e vorba de presupusul autor a două omucideri... Dar insistă că n-o să facă o declarație în regulă pînă nu vorbește cu dum-neavoastră. Iar avocatul lui - păru pe punctul de a-și da drumul, spunînd ce gîndea despre avocați -este de acord.

—Cum l-ați găsit?

— N-a fost greu. Aseară i-am transmis descrie-rea peste tot, inclusiv la granițe și aeroporturi. A fost identificat la controlul de la Barajas, azi dimineață, cînd se pregătea să ia un avion spre Lisabona, cu un pașaport fals. N-a opus rezistență,

— V-a spus unde se află tabloul ?

—N-a spus absolut nimic. Feijoo ridică un deget grăsuț, cu unghia boantă. Mă rog, a spus ceva. Că e nevinovat. Astea-s cuvinte pe care le auzim adesea aici; fac parte din procedură. Dar cînd i-am pus în față mărturiile taximetristului și ale portarului, s-a prăbușit. Din momentul acela a început să reclame un avocat... Atunci a cerut insistent să vă vadă.

o însoți afară din birou, pe culoar, pînă la o ușă păzită de un polițist în uniformă.

— o să fiu aici, dacă aveți nevoie de mine. A stăruit să fiți singură.

încuiară cu cheia în spatele ei. Max stătea pe unul din cele două scaune aflate de o parte și de cealaltă a mesei de lemn, în mijlocul încăperii fără ferestre, lipsită de orice altă mobilă, cu pereții capitonați și murdari. Era îmbrăcat cu un pulover șifonat peste cămașa desfăcută la gît, iar părul răvășit nu-l avea prins în coadă; cîteva șuvițe îi cădeau peste ochi și peste urechi. Mîinile pe care le ținea pe masă aveau cătușe.

318

— Bună, Max.

își ridică ochii și-i adresă Juliei o privire lungă. Avea cearcăne adînci de nesomn și părea nesigur, obosit. Ca și cînd ar fi ajuns la capătul unui prelung și zadarnic efort.

— In sfîrșit, un chip prietenos, spuse cu ironie istovită, și-o invită cu un gest să se așeze pe scaunul liber.

Julia îi oferi o țigară, pe care el o aprinse avid, apropiindu-și fața de bricheta ținută de ea cu degetele.

— De ce ai vrut să mă vezi, Max ? o privi o vreme înainte de a răspunde. Res-pira gîfîind ușor. Nu mai părea un lup frumos, ci un iepure hăituit în vizuină, ascultînd

cum se apropie dihorul. Julia se întrebă dacă polițiștii îl hăituiseră, deși nu avea nici un semn. Nu se mai bat oamenii la poliție, își zise. Acum nu se mai bat.

—Vreau să te previn, spuse el.

— Să mă previi ?

Max nu răspunse imediat. Fuma cu mâinile' încătușate, ținând țigara în dreptul feței.

— Era moartă, Julia, spuse în șoaptă. N-am făcut-o eu. Când am ajuns la tine acasă, era deja moartă.

— Cum ai intrat ? Ți-a deschis ea ?

—Ți-am spus că era moartă... a doua oară.

— A doua ? A fost și o primă oară ? Cu coatele pe masă, Max lăsă să-i cadă scrumul

de la țigară și-și sprijini barba nerasă în degetele mari.

— Așteaptă, oftă cu infinită istovire. Mai bine să-ți povestesc de la început... își duse iar țigara la buze, mijind ochii într-un rotocol de fum. Tu știi cât de prost i-a picat lui Menchu treaba cu Montegrifo. Se tot plimba prin casă ca o fiară, printre înjurături și amenințări... „M-a furat"

319

striga iar și iar. Am încercat s-o liniștesc, am vorbit de tablou. *Ideea* mi-a venit mie.

—Ideea?

—Eu am relații. Oameni în stare să scoată orice din țară. I-am spus atunci lui Menchu să furăm tabloul lui Van Huys. La început parcă a înnebunit, insultându-mă și etalînd prietenia voastră și tot tacîmul; pînă cînd a înțeles că ție nu-ți aducea nici un prejudiciu. Responsabilitatea ta era acoperită de asigurare, iar în privința bene-ficiilor pe care le puteai scoate din tablou... Mă rog, urma să vedem cum aveam să te despă-gubim mai tîrziu.

— întotdeauna am știut că ești un mare ticălos, Max.

—Da. Se prea poate. Dar asta n-are nici o legătură... Important e că Menchu mi-a acceptat planul. Ea trebuia să te convingă s-o aduci la tine. Beată, drogată, în fine... Adevănil e că n-am crezut niciodată că o să joace atît de bine... A doua zi dimineata, îndată ce vei fi plecat, eu trebuia să-i telefonez, să văd dacă totul era în ordine. Așa am și făcut, iar apoi m-am dus acolo. Am învelit tabloul ca să-l camuflăm puțin, am luat cheile pe care *mi* le-a dat Menchu... Trebuia să-i parchez mașina jos, în stradă, și să urc iar ca să iau tabloul. Planul prevedea ca, după ce plecam eu cu tabloul, Menchu să rămînă și să dea foc.

—**Ce foc?**

— Să-ți dea foc la casă. Max rîse, fără chef. Era inclus în program. îmi pare rău.

— îți pare rău ? Julia dădu cu puinnii în masă, stupefiată și revoltată. Sfinte Dumnezeule, zice că-i pare rău...! Se uită la pereți și apoi iar la Max. Trebuie să fi înnebunit amîndoi ca să ticluiți așa ceva.

320

—Eram perfect lucizi și nimic nu putea da greș. Menchu avea să simuleze un accident oare-care, o țigară prost stinsă. Cu cantitatea de diluanți și vopsele de la tine de acasă... Plănuiserăm să reziste pînă în ultimul minut și apoi s-o ia la fugă, sufocată de fum, pradă isteriei, strigînd după ajutor. Oricît s-ar fi grăbit pompierii, junaă-tate din casă ar fi ars de tot - făcu un gest de scuză josnică, regretînd că lucrurile n-au ieșit așa cum trebuiau să iasă. Și nimeni pe lume nu s-ar fi îndoit că tabloul lui Van Huys nu arse cu toate celelalte. Restul ți-l poți imagina... Eu aveam să vînd tabloul în Portugalia, unui colec-ționar particular cu care ne și

apucaserăm să negociem... Chiar în ziua în care m-ai văzut în talcioc, Menchu și cu mine ne întâlniserăm cu intermediarul... în privința incendiului de la tine, Menchu ar fi fost răspunzătoare; fiind însă vorba de prietena ta, și de un accident, acuzațiile n-aveau să fie grave. o reclamație din partea proprie-tarilor, poate. Și nimic altceva. Pe de altă parte, ce o încînta cel mai mult, spunea, era mutra pe care avea să o facă Paco Montegrifo. Julia dădu din cap, neîncrezătoare.

— Menchu nu era în stare de așa ceva.

— Menchu era în stare de orice, ca noi toți.

— Ești un porc, Max.

— în clipa asta n-are importanță ce sînt eu. Max facu o grimasă de om înfrînt. Ce are impor-tanță cu adevărat e că am zăbovit o jumătate de oră pînă să-i aduc mașina și s-o parchez pe strada ta. îmi amintesc că era ceață deasă și nu găseam loc, fapt pentru care m-am uitat de mai multe ori la ceas, îngrijorat ca nu cumva să-ți vină ideea să apari... Să fi fost douăsprezece și un sfert cînd am urcat iar. De data asta n-am sunat, ci am deschis direct ușa, cu cheile. Menchu se

321

afla în vestiar; trîntită pe spate și cu ochii deschiși. La început am crezut că leșinase din cauza nervilor; dar, cînd m-am apropiat de ea, am văzut hematumul pe care îl avea la gît. Era moartă, Julia. Moartă și caldă încă. Atunci m-a cuprins o frică nebună. Am înțeles că, dacă tele-fonam la poliție, aveam să fiu nevoit să dau multe explicații... Așa că am aruncat cheile pe jos și după ce am închis ușa, am luat-o la fugă pe scări, sărindu-le cîte patru. Nu eram în stare să gîn-desc. Mi-am petrecut noaptea într-o pensiune, îngrozit, zvîrcolindu-mă și fără să închid un ochi. Dunineața, la aeroport... Știi ce-a fost mai departe.

— Tabloul mai era în casă cînd ai văzut-o pe Menchu moartă ?

— Da. A fost tot ce-am văzut în afară de ea... Pe sofa, învelit în hîrtie de ziar și prins cu scoci, cuin îl lăsasem eu - zîmbi cu amărăciune. însă n-am mai avut curajul să-l iau. Destulă neno-rocire a dat peste mine, mi-am zis.

— Dar spui că Menchu se afla în vestibul, și n-a fost descoperită acolo, ci în dormitor... Ai văzut fularul pe *care-i* avea la gît ?

— Nu era nici un fular. Gîtul era dezgolit și rupt. Fusese omorîtă cu o lovitură la ceafa.

—Șisticla?

Max o privi, iritat.

—Nu începe și tu cu nenorocita aia de sticlă... Polițiștii nu fac altceva decît să mă tot întrebe de ce i-am vîrit lui Menchu sticla în sex. Și-ți jur că nu știu despre ce vorbesc - își duse țigara la gură și aspiră violent fumul, îngrijorat, arun-cîndu-i Juliei o privire neîncrezătoare. Menchu e moartă, asta-i tot. Moartă de o lovitură, și gata. „N-am mișcat-o. Nici măcar n-am stat acasă la tine mai mult de un minut... Asta trebuie s-o fi făcut altcineva, mai tîrziu.

322

—Mai tîrziu, cînd? După cum susții tu, asasinul plecase.

Max își încreți fruntea, străduindu-se să-și amintească.

— Nu știu - părea sincer descumpănit. Poate s-a întors mai tîrziu, după ce am plecat eu - se îngălbeni la față, ca și cum și-ar fi dat seama de ceva. Sau poate... acum Julia observă că îi tremu-rau roîinile încătușate. Poate că mai era încă acolo, ascuns. Așteptîndu-te pe tine.

Hotărîseră să-și împartă munca. Pe cînd Julia îl vizita pe Max și relata apoi toată povestea inspectorului-șef, care o ascultă fără a binevoi să-și disimuleze scepticismul, Cesar și Munoz își petrecură ziua făcînd cercetări prin vecini. Se întîlniră toți trei într-o cafenea de pe vremuri, pe strada Prado, pe înserat. Povestea

lui Max a fost întoarsă pe toate fețele, în cursul unei dis-cuții prelungite în jurul mesei de marmură, cu scrumiera plină de chiștoace și ceștile de cafea goale. Se aplecau unul spre altul, vorbind în șoaptă prin fumul de tutun și conversațiile de la cele-lalte mese, ca trei conspiratori.

— Eu îl cred pe Max, conchise Cesar. Ce povește-tește el stă în picioare. Bineînțeles, treaba cu furtul tabloului îl caracterizează nemaipomenit. Dar nu-mi intră în cap c-ar fi fost în stare să facă restul... Sticla de gin e prea din cale-afară, dragii mei. Chiar și pentru un tip ca el. Pe de altă parte, știm acum că femeia cu impermeabilul a fost și ea acolo. Lola Belmonte, Nemesis sau cirie naiba ofi.

— Și de ce nu Beatrice de Ostenburg? întrebă Julia.

Anticarul o privi cu dezaprobare.

— Genul ăsta de glume mi se pare cu totul deplasat — se mișcă îngrijorat în scaun, se uită la

323

Munoz, care stătea fără nici o expresie pe chip, și facu, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, un gest ca și când ar fi alungat niște fan-tasme. Femeia care a dat tîrcoale casei tale era din came și oase... cel puțin așa sper.

Venea de la discuția cu portarul de la vila vecină pe care-l cunoștea din vedere și căruia îi pusese discret tot felul de întrebări. În felul acesta, Cesar a putut afla cîteva informații folositoare. De pildă, că portarul văzuse între douăsprezece și douăsprezece și jumătate, tocmai cînd termi-nase de măturat prin fața intrării la vilă, cum un tînăr înalt, cu părul prins într-o coadă, ieșea din portalul Juliei și o apuca pe stradă în sus, pînă la o mașină parcată lîngă bordură. Dar puțin mai tîrziu - și aici vocea anticarului se estompă din cauza însuflețirii cu care povestea, ca atunci cînd debita în societate un banc bun -, să tot fi fost după un sfert de oră, cînd se dusesse după coșul de gunoi, portarul îi tăie calea unei femei blonde, cu ochelari negri și impermeabil... Poves-tind acestea, Cesar coborî vocea, după ce aruncă în jur o privire temătoare, de parcă femeia s-ar fi aflat la vreuna din mesele apropiate. Portarul, după cum povestise, n-a putut s-o vadă bine, fiindcă s-a îndepărtat pe stradă în sus, în aceeași direcție ca tînărul...Nici nu putea afirma cu cer-titudine că femeia ieșise din portalul Juliei. Pur și simplu, se întorsese cu coșul în mînă și dăduse peste ea. Nu, nu le spusese nimic despre asta inspectorilor de poliție care l-au interogat de dimi-neapă pentru că nu l-au întrebat. Lui nici nu i-ar fi trecut prin cap, mărturisi portarul, scărpi-nîndu-se la tîmplă, dacă don Cesar însuși nu i-ar fi pus întrebarea. Nu, n-a observat nici dacă avea un pachet mare în mînă. Văzuse numai o femeie blondă care trecea pe stradă. Nimic altceva.

324

— Strada, zise Munoz, e plină de femei blonde.

— Cu impermeabil și ochelari negri? comentă Julia. Ar fi putut fi Lola Belmonte. La ora aceea eu îl vizitam pe don Manuel. Și nici ea, nici bărbatul ei nu erau acasă.

— Nu, o întrerupse Munoz. La ora douăsprezece erați cu mine, la clubul de șah. Ne-am plim-bat cam un ceas, ajungînd la dumneavoastră pe la ora unu - îl privi pe Cesar, ai cărui ochi răs-punseră cu un semn de înțelegere nrtuală ce nu-i scăpă Juliei... Dacă asasinul o aștepta, a trebuit să-și schimbe planul, văzînd că nu apare. Așa că a luat tabloul și a plecat. Poate că asta v-a salvat dumneavoastră viața.

— De ce a omorît-o pe Menchu ?

— Poate că nu se aștepta s-o găsească acolo și a eliminat un martor incomod. Mutarea pe care o prevăzuse a putut să nu fie damă contra turn... E posibil ca totul să fie o strălucită improvizație.

Cesar înălță o sprânceană, scandalizat.

—Treaba cu *strălucită*, dragul meu, mi se pare exagerată.

—Spuneți-i cum vreți. Schimbarea mutării din mers, aplicînd la moment o variantă care reflectă situația, și punerea lîngă cadavru a carto-nașului cu semnele respective... șahistul reflectă la toate acestea. Am avut timp să arunc o privire. Chiar și nota era scrisă la mașină, la mașina Olivetti a Juliei, după părerea lui Feijoo. Și fără urme. Cine a făcut-o, a procedat cu mult calm, dar repede și bine. Ca un ceas. Pentru o clipă, fata și-l aminti pe Munoz cu cîteva ore în urmă, pe cînd așteptau sosirea poli-țiștilor, ingenuncheat lîngă cadavrul lui Menchu, fără să atingă nimic și fără să facă nici un comen-tariu. Cercetînd cartea de vizită a asasinului cu același sînge rece ca și cum s-ar fi aflat în fața unei table de șah, la clubul Capablanca.

325

— Tot nu înțeleg de ce Menchu a deschis ușa...

—A crezut că era Max, sugeră Cesar.

—Nu, spuse Munoz. El avea o cheie, chiar cea pe care am găsit-o pe jos cînd am venit. Ea știa că nu era Max.

Cesar oftă, învîrtindu-și topazul pe deget.

— Nu mă miră că poliția se năpustește asupra lui Max, cu ghearele și cu dinții, spuse demo-ralizat. Nu mai rămîn suspecti. În ritmul ăsta, în scurtă vreme nu mai rămîn nici victime... Și dacă domnul Munoz continuă să-și aplice cu orice preț sistemele deductive, o să fie... Vă închipuiți? Dumneavoastră, dragă prietene, înconjurat de cadavre, ca în ultimul act din Hamlet, și ajun-gînd la această concluzie inevitabilă: „Sînt singu-rul supraviețuitor, deci, conform unei logici stricte, eliminînd imposibilul, adică morții, asasinul tre-buie să fiu eu..." Și vă predați poliției.

—Asta nu-i prea limpede, spuse Munoz. Căsar îl privi cu dezaprobare.

— Că dumneavoastră sînteți asasmul?... Ier-tați-mă, dragă prietene, dar discuția asta începe să semene primejdios de mult cu un dialog de la balamuc. N-aș fi crezut nici pe departe...

— Nu mă refer la asta — jucătorul de șah își privea mîinile, puse de o parte și de alta a ceștii goale pe care o avea în față.

—Vorbesc despre ce ați spus înainte, că nu mai rămîn suspecti.

— Să nu-mi spuneți, murmură Julia, neîncre-zătoare, că mai aveți și altă bănuială. Munoz își ridică privirea și se uită liniștit la fată. Apoi plesni ușor din limbă, aplecîndu-și capul într-o parte.

— E posibil.

Julia protestă, cerînd o explicație, dar nici ea și nici CEsar nu reușiră să scoată vreun cuvînt

326

de la el. Cu un aer absent, jucătorul de șah privea masa, între mîmile lui, de parcă arfi ghicit m nervur'e marmurei misterioase mișcan ale unor piese imagine. Din cînd în cînd i se ivea pe buze ca o umbră fugară, zîmbetul acela vag m spatele căruia se proteja cînd încerca sa nu se

implice.

XIII. Al șaptelea sigiliu

„In arzătorul interval văzuse ceva, cuprins de o spaimă de nesuportat: toată groaza străfundurilor abisale ale șahului.”

V. Nabokov

— Firește, spuse Paco Montegrifo, această lamentabilă nenorocire nu ne schimbă aran-jamentele.

— Vă mulțumesc.

— N-aveți de ce. Știu că sînteți străină de cele întîmplate,

Directorul casei Claymore se dusesese s-o vadă pe Julia la atelierul de la Prado, profitînd - zise el, cînd își făcu pe neașteptate apariția - de o întrevvedere cu directorul muzeului, în scopul cum-părării unui Zurbarán încredințat firmei sale. o găsisese în toiul lucrului, injectînd un adeziv pe bază de clei și miere într-un triptic scorojit atri-buit lui Duccio de Buoninsegna. Julia, care în momentul acela nu putea lăsa ce ținea în mîină, îl salută pe Montegrifo cu o mișcare grăbită din cap, apăsînd pistonul seringii cu care injecta solu-ția. Specialistul în licitații părea încîntat că a surprins-o *in fraganti* - după cum spuse,

328

dedicîndu-i zîmbetul cel mai strălucitor — și, aprinzînd o țigară, se așeză pe una din mese, cu ochii la ea.

Julia, stingherită, se strădni să tennine repede. Proteja zona tratată cu hîrtie cu parafină și puse deasupra o pungă cu nisip, avînd grijă să adere bine pe suprafața picturii. Apoi își șterse miinile pe halatul pătat de vopsele de toate culorile și luă jumătatea de țigară care fumega încă în scru-mieră.

— o minunăție, spuse Montegrifo, arătînd spre tablou. De pe la o mie trei sute, nu? Maestrul Buoninsegna, dacă nu mă înșel.

— Da. Muzeul l-a achiziționat acum cîteva luni - Julia își aprecie rezultatul muncii cu ochi critic. Am avut niște probleme cu foița de aur care împodobește mantia Fecioarei. în nnele locuri s-a șters.

Montegrifo se aplică peste triptic, cercetîndu-l cu atenție profesională.

— o strădanie magnifică, în orice caz, opină, încheindu-și examenul. Ca tot ce faceți.

— Mulțumesc.

Specialistul în licitații o privi cu întristată simpatie.

— Cu toate că, firește, spuse, nu se poate com-para cu dragul nostru tablou flamand...

— Bineînțeles că nu. Cu tot respectul pentru Duccio.

Zîmbiră amîndoi. Montegrifo își trase puțin manșetele imaculate ale cămășii, încercînd să le scoată exact trei centimetri pe sub mînecele sacou-lui bleumarin la două rînduri, atît cît era nevoie să descopere butonii de aur cu inițialele lui. Avea niște pantaloni gri cu dunga impecabilă și în ciuda timpului ploios pantofii săi negri italienești străluceau.

329

— Se știe ceva despre tabloul lui Van Huys ? întrebă fata.

Specialistul în licitații își luă un aer de ele-gantă melancolie.

— Din păcate nu - deși pardoseala era plină de rumeguș, hîrtii și resturi de vopsele, își scu-tură țigara în scrumieră. Dar sîntem în legătură cu poliția... Familia Belmonte mi-a încredințat toate diligențele - aici făcu un gest care părea să elogieze înțelepciunea proprietarilor tabloului, regretînd totodată că nu se hotărîseră mai înainte. Și ce e paradoxal în toate astea, Julia, e faptul că, dacă *Partida de șah* apare, șirul acesta de întîmplări lamentabile o să-i mărească prețul pînă la limite incredibile...

— Despre asta n-am cea mai mică îndoială. Dar ați spus : dacă apare.

— Nu vă văd prea optimistă.

— După tot ce s-a petrecut în ultimele zile, n-am motive să fiu.

— Vă înțeleg. Dar am încredere în intervenția poliției... Sau în noroc. Și, dacă reușim să recu-perăm tabloul și să-l scoatem la licitație, vă asi-gur că va fi un eveniment - zîmbi ca și cum ar fi avut în buzunar un dar minunat. Ați *citit Artă și antichități* ? Dedică acestei povești cinci pagini în culori. Nu mai conțin telefoanele ziariștilor de specialitate. Iar *Financial Times* scoate săptămîna viitoare un reportaj... Bineînțeles, unii dintre ziariști au cerut să se pună în legătură cu dumneavoastră.

— Nu vreau întrevederi.

— E păcat, dacă-mi permiteți să-mi exprim părerea. Dumneavoastră trăiți de pe urma pres-tigiului pe care îl aveți. Publicitatea mărește cota profesională.

330

— Nu tipul acesta de publicitate. La unna urmelor, tabloul a fost furat la mine acasă.

— Încercăm să facem abstracție de acest detaliu. Dumneavoastră nu sînteți răspunzătoare, iar raportul poliției nu lasă loc nici unei îndoieli. După toate indiciile, iubitul prietenei dumneavoastră a predat tabloul unui complice necunos-cut, iar investigațiile au în vedere terenul acesta. Sînt sigur că va apărea. Un tablou ajuns atît de faimos ca acest Van Huys nu-i ușor de exportat ilegal. În principiu.

— Mă bucur să vă văd atît de încrezător. Asta numesc eu să știi să pierzi. Cred că se numește spirit sportiv. Eu credeam că furtul a presupus, pentru firma dumneavoastră, o pierdere îngro-zitoare...

Montegrifo adoptă o mină îndurerată. Îndoiala jignește, păreau că spun ochii lui.

— Și așa și este, răspunse, privind-o pe Julia ca și cum ea l-ar fi judecat pe nedrept. Adevărul e că a trebuit să dau multe explicații la sediul central al firmei noastre de la Londra. Dar în genul acesta de afaceri te poți confrunta cu pro-bleme... Deși tot răul e spre bine. Filiala noastră din New York a descoperit alt Van Huys, *Cdrna-tarul din Louvain*.

— Cuvîntul „a descoperi” mi se pare exage-rat... Este un tablou cunoscut, catalogat. Aparține unei colecții particulare.

— Vă văd bine informată. Ce voiam eu să vă spun e că sîntem în tratative cu proprietarul; se vede că acesta consideră că e momentul să obțină o cotă bună pentru tabloul lui. De data asta, colegii mei de la New York au luat-o înaintea concurenței.

— Felicitări.

331

— M-am gîndit că am putea sărbători evenimentul - își privi Rolexul de la mînă. E aproape șapte, așa că vă invit la cină. Trebuie să discutăm despre viitoarele dumneavoastră lucrări la noi... Avem o sculptură de lemn policrom repre-zentîndu-l pe San Miguel, școala indo-portugheză din secolul al șaptesprezecelea; mi-ar plăcea să-i aruncați o privire.

— Vă mulțumesc mult, dar sînt puțin cam tulburată. Moartea prietenei mele, povestea cu tabloul... În seara asta n-aș fi o companie plăcută.

— Cum doriți - Montegrifo încasă refuzul cu resemnare, galant, fără să-și piardă zîmbetul. Dacă sînteți de acord, o să vă dau un telefon la începutul săptămîinii viitoare... Luni?

— De acord - Julia îi întinse mîna pe care el o strînse cu delicatețe. Și vă mulțumesc de vizită.

— întotdeauna e o plăcere să vă revăd, Julia. Și dacă aveți nevoie de ceva - îi aruncă o privire adâncă, plină de tălc, pe care fata n-a fost în stare s-o interpreteze. Mă refer la *orice*, indiferent ce anume, nu ezitați. Telefonați-mi.

Plecă, dedicându-i un ultim zîmbet strălucitor din prag, iar Julia /•ămase singură. Mai petrecu o jumătate de oră lucrînd la Buoninsegna înainte de a-și strînge lucrurile. Munoz și Cesar insis-taseră să nu se întoarcă acasă cîteva zile și anticarul îi oferise din nou casa lui; însă Julia rămase neclintită în hotărîrea ei, mărghinindu-se să schimbe încuietorea de siguranță. Incăpățînată și de neînduplecat, cum precizase supărat Cesar, care telefona întruna să aflc dacă totul era în regulă. în privința lui Munoz, Julia știa, căci anticarului îi scăpase destăinuirea, că petrecu-s^ră amîndoi fSră somn noaptea de după crimă, stînd de gardă în preajma casei ei, înghețați de frig și avînd drept singură companie un termos

332

cu cafea și o sticlă de coniac pe care Cesar, prevăzător, le adusese cu el. Stătură de veghe astfel ceasuri întregi, înfofoliți în pardesie și fulare, consolidînd ciudata prietenie pe care, datorită evenimentelor, personajele acelea atît de diferite au văzut-o cimentîndu-se în jurul Juliei. Cînd a aflat, ea le-a interzis să repete episodul, promițînd în schimb să nu deschidă ușa nimănui și să se culce cu Derringer-ul sub pernă.

Cînd dădu să-și pună lucrurile în geantă, văzu pistolul și, cu vîrfurile degetelor, atinse metalul cromat, rece. Era a patra zi, de la moartea lui Menchu, fără noi cartonașe sau telefoane. Poate, își spusese fără convingere, coșmarul luase sfîrșit. Acoperi opera lui Buoninsegna cu o pînză, atîmă halatul într-un dulap și își puse trenchiul. Pe partea interioară a încheieturii stîngi, ceasul cu bră-țară arăta opt fără un sfert.

Era gata să stingă lumina cînd sună telefonul.

Puse receptorul în furcă și rămase încremenită, țînîndu-și răsufierea și înfrînîndu-și dorința de a fugi departe de toate. Un fior, o pală de aer înghețat în spatele ei, o făcu să se scuture cu violență, și a fost nevoită să se sprijine de masă ca să-și revină în fire. Ochii ei speriați nu reu-șeau să se dezlipească de telefon. Glasul pe care tocmai îl auzise era de nerecunoscut, asexuat, ca acela pe care ventrilocii îl imprimă tulburătoarelor lor marionete. Un glas cu rezonanțe stri-dente care îi făcuseră pielea de găină, într-o izbucnire de oarbă teroare.

JSala doisprezece, Julia... o tăcere și o răsufiere sufocată, pnate de o batistă pusă pe receptor. „... *Saln ^isprezece*", repetase glasul. *^Brueghel cel Bătnn*", adăugă după altă tăcere. Apoi un rîs scurt și sec, sinistru, și zgomotul telefonului cînd se închide.

333

încercă să-și pună ordine în gîndurile-i învălmășite, străduindu-se să nu se lase pradă panicii. La vînătoare, îi spusese odată Cesar, rațele gperiate sînt primele care cad în bătaia puștii... CEsar. Ridică telefonul ca să formeze numărul de la magazin, apoi cel de acasă, fără rezultat. Nici cu Munoz n-a avut succes; un răstimp ale cărui dimensiuni au făcut-o să tremure; va tre-bui să se descurce singură.

Scoase pistolul din geantă și îl armă. Măcar în privința asta, se gîndi, ea putea deveni la fel de periculoasă ca oricine. Din nou îi veniră în minte cuvintele pe care Cesar i le spunea cînd era mică. Pe întuneric există aceleași lucruri ca pe lumină, atît doar că nu le putem vedea — asta era alta din lecțiile lui, cînd ea îi povestea teme-rile-i de copil.

leși pe coridor, cu pistolul în mînă. La ora aceea clădirea era pustie, în afară de paznicii de noapte care-și făceau rondul; nu știa însă unde să-i găsească în momentul acela. La capătul cori-dorului, scara cobora pe trei porțiuni, în unghi

drept, formînd de fiecare dată un palier larg. Luminile de siguranță lăsau o penumbră albăș-trie, care permitea să deslușești pe p/ 'eți tablou-rile cu patină întunecată, balustrada de mar-mură a scării și busturile patricienilor romani care vegheau din firidele lor.

Iși scoase pantofii și îi puse în geantă. Prin ciorapi, frigul pardoselii îi pătrunse în trup; în cel mai bun caz, aventura din seara aceea avea să se termine cu o răceală zdravănă. Coborî astfel scările, oprindu-se din cînd în cînd să privească peste balustradă, fără să vadă ori să audă nimic suspect. Ajunse în sfîrșit jos, nevoită să-și pună problema alegerii. Unul din drumuri, după ce trecea prin mai multe săli destinate atelierelor

334

de restaurare, ducea pînă la ușa de siguranță prin care Julia, folosindu-și cardul electronic, putea ajunge în stradă, în apropierea Porții Murillo. Urmînd celălalt drum, la capătul unui coridor îngust, se ajungea la o a doua ușă care dădea în sălile muzeului. Era de obicei închisă, dar niciodată nu se încuia înainte de zece noap-tea, cînd paznicii făceau ultima inspecție prin clădirea anexă.

Luă în calcul ambele posibilități, stînd în josul scării, desculță și cu pistolul în mînă, simțind frigul în picioare, iar în vene stîngenitoarea pulsa-ție a sîngelui, foarte iute. Prea multe țigări, se gîndi proteste, punîndu-și pe inimă mîna în care ținea pistolul. Să plece de aici în graba mare sau să afle ce se petrecea în Sala doisprezece... Ultima opțiune însemna un traseu ingrat de șase sau șapte minute prin clădirea pustie. Doar dacă n-avea norocul să-l întîlnească în drum pe paz-nicul din aripa aceea: un bărbat tînăr care, cînd o găsea pe Julia lucrînd în atelier, obișnuia s-o invite la o cafea la automat și glumea în legătură cu frumusețea picioarelor ei, jurînd că erau atrac-ția cea mai mare a muzeului.

Ce naiba, își zise după ce s-a tot gîndit un răstimp la povestea asta. Ea, Julia, omorise pirai. Dacă asasinul era acolo, înăuntru, era o bună ocazie, poate unica, de a da nas în naș cu el și a-l vedea la față. La urma urmelor, el era cel care se mișca, pe cînd ea, rață prudentă, pîndea cu coada ochiului, ținînd în mîna dreaptă cinci sute de grame de metal cromat, sidef și plumb, care, acționate la mică distanță, puteau face foarte bine să se schimbe rolurile în acea singulară partidă de vînătoare. Julia era dintr-o bucată și, fapt .și mai impor-tant, știa acest lucru. în penumbră i se dilatară

335

nările, de parcă ar fi încercat să adulmece din ce direcție venea pericolul; strînse din dinți și invocă în ajutor toată furia adunată, amintindu-și de Alvaro și de Menchu, hotărîrea de a nu fi o mario-netă speriată pe o tablă de șah, ci o ființă ih stare să plătească, la prima ocazie, cu aceeași monedă, ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Oricine ar fi fost, dacă voia s-o găsească, ea n-avea să se dea în lături. La Sala doisprezece sau în iad. Pe sfînta mea cruce dacă n-o să fie așa.

Trecu prin ușa interioară pe care, după cum se aștepta, o găsi deschisă. Paznicul de noapte trebuie să fi fost departe, căci liniștea era totală. Străbătu o galerie printre tulburătoare umbre de statui de mannură care o priveau cu ochii lor goi și încremeniți. Trecu apoi prin sala cu tablouri religioase medievale, din care izbuti să ghicească, în umbrele întunecate pe care le aruncau pe pereți, doar cîte un reflex stins pe nuanțele de auriu și pe foița de aur. La capătul acelei săli lungi, la stînga, distinse mica scară ce ducea spre sălile pictorilor primitivi flamanzi, printre care se afla și cea cu numărul doisprezece.

Se opri o clipă lîngă prima treaptă, iscodind înăuntru cu cea mai mare prudență. În partea aceea, tavanul era mai jos și luminile de sigu-ranță permiteau să deslușești mai bine detaliile. în penumbra albăstrie, culorile tablourilor băteau în clarobscur.

Văzu, aproape de nerecunoscut în întuneric, tabloul *Coborîrea de pe cruce* al lui Van der Weyden, care avea, în bezna ireală, un aer de sinistră grandoare, arătîndu-și doar culo-rile mai deschise, cum ar fi trupul lui Hristos și chipul mamei, fără simțire, brațul ei căzut para-lel cu acela neînsuflețit al fiului.

Acolo nu era nimeni, cu excepția personajelor din tablouri, și cea mai mare parte dintre ele,

336

ascunse de umbră, păreau că donn un somn fără sfîrșit. Neîncrezătoare m calmul aparent, impre-sionată de prezența atîtor imagini create de mîna unor oameni morți cu sute de ani în unnă și care păreau că stau la pîndă din vechile lor rame de pe pereți, Julia ajunsese în pragul Sălii doispre-zece. încercă zadarnic să înghită, căci avea gîtul uscat. Se mai uită o dată în spate fără a observa nimic suspect și, simțind cum tensiunea îi înțe-penea mușchii fâlcilor, respiră adînc înainte de a intra în sală, așa cum văzuse că se face prin filme: cu degetul pe trăgaciul pistolului pe care-l ținea cu amîndouă mîinile, țintind către umbre.

Nici acolo nu era nimeni și Julia simți o ușu-rare infinită, amețitoare. Văzu mai întîi, estom-pat de semiîntuneric, genialul coșmar *Grădina desfătărilor*, care ocupa aproape un perete întreg. Se rezemă de cel opus și respirația ei aburi sticla ce acoperea *Autoportretul* lui Diirer. Cu dosul palmei își șterse sudoarea de pe fruntea umedă, înainte de a face cîțiva pași spre cel de al treilea perete, din spate. Pe măsură ce înainta, contu-rurile și apoi tonurile mai deschise ale tabloului lui Brueghel i se profilau înaintea ochilor. Pic-tura aceea, pe care o putea recunoaște chiar dacă penumbra îi ascundea majoritatea detaliilor, exer-citase întotdeauna asupra ei o fascinație stranie. Accentul tragic ce inspira pînă și ultima tră-sătură de penel, expresivitatea infinitelor sale figuri scuturate de suflul acela mortal și inexorabil, scenele fără număr ce se integrău în macabra perspectivă a ansamblului, îi incitaseră ani de zile imaginația. Firava lumină albastră din tavan reliefa scheletele care țîșnesc în cîrduri din măruntaiele pămîntului, ca un vînt răzbunător ce pustiește totul în cale; incendiile îndepărtate care profilează ruinele negre în zare; roțile lui

337

Tantal învîrtindu-se la distanță în capătul oiștilor, lîngă scheletul care, ridicînd spada, e gata s-o repeadă asupra vinovatului cu ochii legați care se roagă în genunchi... Și în prim-plan, regele surprins în toiul festinului, amanții străini de orice în ceasul de pe urmă, hîrca zîmbitoare lovind cimbalele Judecării de Apoi, cavalerul care, cu chipul descompus de groază, mai are încă destul curaj, printr-un ultim gest de vitejie și revoltă, să-și scoată sabia din teacă, hotărît să-și vîndă scump pielea în cea de pe urmă bătălie fără speranță...

Cartonașul se afla acolo, în partea de jos, între pictură și ramă. Chiar peste plăcuța aurită pe care Julia ghici, mai curînd decît să poată citi, cele două cuvinte sinistre ce alcătuiau titlul tabloului: *Triumful morții*.

Cînd ieși în stradă, ploua cu găleata. Strălu-cirea felinarelor stil Isabel lumina perdelele de apă ce țîșneau torențial din beznă, bătînd în cal-darîm. Bălțile explodau într-o infinitate de stropi groși, spărgînd reflexele orașului într-un tortu-rat du-te-vino de lumini și umbre.

Julia își ridică fața, lăsînd apa să-i șiroiască în voie pe plete și pe obraji. Frigul îi îngheța pomeții și buzele și-i lipea de chip părul ud. își încheie gulerul treciului, pășind printre bosche-tele și băncile de piatră din jurul muzeului, fără să-i pese de ploaie și nici de umezeala care-i pătrundea în pantofi. Imaginile lui Brueghel îi erau imprimate încă pe retină, orbită de lumina automobilelor care circulau pe partea carosabilă din apropiere și care decupau conuri aurite de ploaie, ilununînd la

răstimpuri silueta fetei, proiectată în lungi umbre oscilante ce se multiplicau în reflexele de pe jos. Cutremurătoarea tragedie

338

medievală i se perinda pe dinaintea ochilor, printre toate luminile acelea care o împresurau. Și în ea, în bărbații și femeile care se sufocau sub avalanșa de schelete răzbunătoare ce se afundau în pământ, Julia putea recunoaște perfect perso-najele din *celălalt* tablou: Roger de Arras, Ferdinand Altenhoffen, Beatrice de Burgundia... Chiar și în planul al doilea, capul plecat și gestul resemnat al bătrînului Pieter van Huys. Totul se îmbina în scena aceea îngrozitoare și definitivă, unde aveau să sfîrșească, fără deosebire, după soarta ultimului zar ce se rostogolea pe covorul pămîntului, frumusețe și urîțenie, dragoste și ură, bunătate și răutate, strădanie și delăsare. Julia se recunoscuse și ea în oglinda ce fotografia cu necruțătoare luciditate ruperea celui de-al șap-telea sigiliu al Apocalipsului. Ea era tînăra întoarsă cu spatele la scenă, cufundată în visare, amețită de muzica de lăută la care cînta o hîrcă surîzătoare. În peisajul acela sumbru nu mai era loc de pirați și nici de comori ascunse; micuțele Wendy erau tîrîte, zvîrcolindu-se, de către legiunea de schelete, Cenușăreasa și Albă-ca-Zăpada miro-seau pucioasa cu ochii scoși din orbite de groază, iar soldățul de plumb, sau Sfîntul Gheorghe uitîndu-și de balaur, sau Roger de Arras cu spada pejumătate scoasă din teacă nu mai puteau face nimic pentru ele. Le era de-ajuns că se strădui-seră zadamic, dintr-un exces de cinste, să repeadă în gol niște lovituri de spadă înainte de a-și prinde mîinile, cu toți ceilalți, de oasele descămate ale Morții care-i tîra în dansul ei macabru.

Farurile unui automobil iluminară o cabină telefonică. Julia intră înăuntru și-și căută în geantă niște monede, mișcîndu-se ca prin ceața unui vis. Formă mecanic numărul lui CEsar și apoi pe cel al lui Munoz, fără nici un răspuns, cu

339

părul ud picurîndu-i pe receptor. închise telefonul, rezemîndu-și capul de geamul cabinei, și-și puse între buzele crăpate și asprite de frig o țigară umedă. Se lăsă învăluită de fum, cu ochii închiși, iar cînd scrumul începu să-i ardă dege-tele, îl aruncă pe jos. Ploaia răpăia monoton pe acoperișul de aluminiu, dar nici măcar acolo Julia nu se simțea la adăpost. își dădu seama, cu o dezolantă senzație de osteneală nesfîrșită, că era doar un răgaz care n-o apăra de frigul și de umbrele din jur.

N-a fost niciodată conștientă de timpnîl petrecut în cabină. Dar la un moment dat introduse iar monedele și formă un număr, de data asta al lui Munoz. Cînd auzi vocea jucătorului de șah, Julia păru să-și vină încet în fire, de parcă s-ar fi întors, cum se și întîmplase de fapt, dintr-o călă-torie de undeva de foarte departe. o călătorie prin timp și prin ea însăși. Cu o seninătate ce sporea pe măsură ce rostea cuvintele, îi explică ce se întîmpla. Munoz întrebă ce scria pe car-tonaș și ea îi spuse: $A \times P$, nebun contra pion. La capătul celălalt al firului se făcu tăcere, și apoi Munoz, pe un ton ciudat, pe care nu i-l mai auzise vreodată, o întrebă unde se afla. Cînd îi spuse, șahistul o rugă să nu se miște de acolo. o să vină el cît mai repede cu putință.

După cincisprezece minute, un taxi se oprea lîngă cabina telefonică și Munoz, deschizînd por-tiera, o invită să urce. Julia o pomi în fugă prin ploaie și se adăposti înăuntru. Pe cînd mașina pornea, jucătorul de șah îi scoase tren-ciul ud și i-l puse pe umeri pe al lui.

— Ce se întîmplă ? întrebă fata, tremurînd de frig.

— o să aflați imediat. 340

—Ce înseamnă nebun contra pion? Sclipirile oscilante ale luminilor exterioare ilu-minau la răstimpuri expresia încruntată a

șahistului.

— Inseamnă, spuse, că regina neagră e gata să mai suprimă o piesă.

Julia clipi, buimăcită. Apoi îi luă mîna lui Munoz într-ale ei, care erau înghețate, și îl privi alarmată.

— Trebuie să-l anunțăm pe Cesar.

— Mai avem timp, răspunse jucătorul.

— Unde mergem ?

— La Penjamo. Cu doi de haș.

Ploua întruna cînd taxiul s-a oprit în dreptul clubului de șah. Munoz deschise portiera fără să dea drumul mîinii Juliei.

— Veniți, spuse.

Ea îl urmă, docilă. Urcară scara pînă în vestiar. încă mai erau cîțiva șahiști pe la mese, dar Cifuentes, directorul, nu se vedea nicăieri. Munoz o călăuzi pe Juha drept la bibliotecă. Acolo, printre trofee și diplome, vreo două sute de cărți ocupau rafturile protejate de geamuri. Jucătorul lăsă mîna Juliei și deschise una, alegînd un tom gros, legat în pînză. Pe cotor, cu litere aurite întune-cate de folosire și de vreme, Julia citi, descum-pănită:

Săptămînal de șah. Trimestrul patru. Anul nu putea fi deslușit,

Munoz puse volumul pe masă și răsfoi cîteva pagini îngălbenite, tipărite pe hîrtie proastă. Probleme de șah, analize ale unor partide, informații despre turnee, fotografii vechi ale unor cîștigă-tori cu zîmbetul pe buze, cu cămașă albă și cra-vată, costume și tunsori de epocă. Se opri la o pagină dublă, plină de poze.

341

— Uitați-vă cu atenție la ele, îi spuse Juliei. Fata se aplecă peste fotografii. Erau de calitate proastă și toate înfățișau grupuri de șahiști pozînd în fața aparatului. Cîteva țineau cupe sau diplome. Citi titlul paginii: A II-A EDIȚIE A TROFEULUI NAȚIONAL JOSE RAUL CAPABIANCA. Se uită la Muioz, nedumerită.

— Nu înțeleg, șopti.

Jucătorul de șah arătă cu degetul una din fotografii. Era un grup de tineri, și doi ridicau deasupra capului niște cupe mici. Ceilalți, patru la număr, priveau spre obiectiv cu un aer solemn. Sub fotografie stătea scris: FINALIȘTI AI CAMPIONATULUI DE TINERET.

— Recunoașteți pe careva? întrebă Munoz. Julia cercetă chipurile, unul după altul. Numai cel din marginea dreaptă a fotografiei i se păru că are un aspect vag familiar. Era un tînăr de cincisprezece sau șaisprezece ani, cu părul piep-tănat pe spate, cu sacou și cravată și o banderolă de doliu pe brațul stîng. Privea aparatul cu ochi liniștiți și inteligenți, în care Julia crezu că citește un aer provocator. Atunci îl recunoscuse. Mîna îi tremura cînd puse un deget pe el și, ridicîndu-și ochii spre șahist, văzu că acesta încuviința.

— Da, spuse Munoz. E jucătorul invizibil.

342

XIV. Dialoguri de salon

„— Dacă l-am descoperit, e fiindcă-l căutam.

— Cum?... Sperați, poate, să-l întîlniți?

— Am crezut că nu era cu neputință."

A. Conan Doyle

Lumina de pe scară era stricată și urcară treptele pe întuneric. Mufioz mergea înainte, orientîndu-se cu mîna de-a lungul balustradei, și ajungînd pe palier tăcură amîndoi, ascultînd. De dincolo de ușă nu se auzea nici un zgomot, dar în prag, jos de tot, se deslușea o diră de lumină. Julia nu-i putea vedea chipul însoțitorului ei în întuneric, dar simți că Munoz o privea.

— Nu mai putem da înapoi, spuse, răspunzînd la întrebarea neformulată, și drept unic răspuns auzi respirația liniștită a șahistului. Atunci căută pe bijbiute soneria și apăsă o dată pe buton. Înă-untru, sunetul pieri ca un ecou îndepărtat, în capătul coridorului lung.

Trecu puțin pînă auziră pașii ce se apropiau alene. Zgomotul încetă un moment și apoi se auzi iar, mai slab și mai aproape, pînă se opri de tot.

343

Incuietoarea se învîrți la nesfîrșit și pînă la urmă ușa se deschise, proiectînd asupra lor un dreptunghi de lumină care-i orbi o clipă. Atunci Julia privi silueta familiară ce se profila în gin-gașul *contre-jour*, gîndindu-se că realmente nu dorea victoria aceea.

Se dădu la o parte să-i lase să treacă. Nu părea stingherit de vizita neașteptată; arăta doar o idee de surpriză politicoasă, al cărui unic indi-ciu vizibil era zîmbetul descumpănit pe care Julia i-l desluși pe buze, cînd închidea ușa în urma lor. Din cuier, o greoaie mobilă stil Eduard din nuc și bronz, încă mai picurau de apă un trenți, o pălă-rie și o umbrelă.

îi conduse în salon, printr-un lung coridor cu tavanul înalt, cu omamente frumoase, ai cărui pereți erau o mică galerie de pictură peisagistică, din Școala seviliană din secolul al XIX-lea. Pe cînd le făcea loc printre tablouri, întorcîndu-se la răstimpuri spre ei, cu un gest de amfitrion atent, Julia se strădui, în zadar, să caute la el vreo trăsătură care să trădeze celălalt personaj pe care acum îl știa ascuns pe undeva, ca o fan-tomă ce ar pluti între amîndoi și a cărei pre-zr nță, orice ar fi să se întîmple de acum înainte, n-avea s-o mai jpoată ignora niciodată. Și totuși, în ciuda a toate acestea, deși lumina rațiunii îi pătrundea treptat pînă în cele mai tainice unghere ale nesiguranței, deși faptele se potriveau acum ca niște piese cu marginile șlefuite cu migală, proiectînd asupra imaginilor *Partidei de șah* tră-săturile de penel, în lumini și umbre, ale celei-lalte tragedii, sau ale diferitelor tragedii care se suprapuneau celei simbolizate în tabloul fla-mand..., în ciuda a toate acestea, și pătrunsă de coilștiința limpede a durerii care, treptat, înlo-cuia în sentimentele ei stupoarea inițială, Julia

344

era încă incapabilă să-l urască pe bărbatul care mergea înaintea ei pe coridor, întors pe jumătate spre ea cu o politețe plină de solitudine, elegant pînă și în intimitatea casei lui, cu halatul de mătase albastră peste pantalonii bine croiți și cu un fular înnodat pe sub gulerul desfăcut al cămă-șii, cu părul ușor ondulat la ceafă și la tîmple, și sprîncenele arcuite cu nepăsare de bătrîn dandy care, în fața Juliei, era veșnic îndulcită, ca în momentul acela, de zîmbetul tandru, plin de blîndă tristețe, schițat în colțurile buzelor fine și palide ale anticarului.

Nici unul dintre cei trei nu spuse nimic pînă nu ajunseră în salon, o încăpere vastă care, sub un tavan înalt decorat cu scene clasice - favorita Juliei fusese întotdeauna, pînă în seara aceea, cea în care un Hector cu coif lucitor își ia rămas-bun de la Andromaca și de la fiul lor -, conținea, între pereții acoperiți cu tapiserii și picturi, cele mai de preț achiziții ale anticarului:

acelea pe care, de-a lungul vieții, le alesese pentru sine, refuzînd mereu să le pună în vînzare, indi-ferent de prețul oferit pentru ele. Julia le cunoș-tea la fel de bine ca și cum ar fi fost ale ei, părăindu-i-se chiar mult mai familiare decît cele pe care și le amintea din casa părinților ei sau decît cele de la ea de acasă: sofaua stil Empire tapisată cu mătase, pe care Munoz, cu chipul împietrit de gravitate și mîinile în buzunarele trenchiului, nu se hotăra acum să se așeze, cu toate că Cesar îl invita cu un gest al miinii;

bronzul cu maestrul de scrimă semnat de Steiner, cu spadasinul stînd drept, chipeș, înălțîndu-și bărbia mîndră și dominînd încăperea de pe piedes-talul lui așezat pe un

birou olandez de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, unde Cesar obișnuia să-și rezolve corespondența de cînd Julia putea să-și

346

aducă aminte; vitrina de colț stil George IV, conținînd o frumoasă colecție de argintărie poan-sonată pe care anticarul o lustruia cu mîna lui o dată pe lună; tablourile principale, alesele Dom-nului, favoritele lui: o *Tînără doamnă* atribuită lui Lorenzo Lotto, o superbă *Bună-Vestire* de Juan de Soreda, un *Marte* plin de nerv de Luca Giordano, un melancolic *Asfințit* de Thomas Gamsborough... Și colecția de porțelan englezesc, și covoare, și tapiserii, și evantaie; piese a căror istorie fusese trasată cu mare grijă de Cesar, epuizînd pînă la atingerea perfecțiunii stiluri, proveniențe, genealogii, într-o colecție particulară atît de personală și legată de gusturile sale este-tice și de starea lui sufletească, încît el însuși părea proiectat în esența tuturor acelor obiecte și a fiecăruia în parte. Lipsea doar micul trio de porțelan din *commedia dell'arte*: Lucinda, Octavio și Scaramouche de Bustelli, care se aflau în maga-zin, la parterul clădirii, în clopotul lor de cristal.

Munoz rămăsese în picioare, afișînd un taciturn calm exterior, cu toate că ceva în făptura lui, poate felul în care-și punea picioarele pe covor, sau coatele îndepărtate de trup și miinile vîrîte în buzunarele trenciului, arăta că era în stare de alertă, pregătît să țină piept neprevăzutului. La rîndul lui, *Căsar* îl privea cu un interes rece și politic și doar din cînd în cînd își întorcea un moment ochii spre Julia, ca și cum ea s-ar fi aflat în propria-i casă și Munoz ar fi fost la urma lirmelor singurul străin acolo, nevoit să explice motivul pentru care se înființase la o oră atît de tîrzie, în puterea nopții. Julia, care îl cunoștea pe Căsar la fel de bine ca pe sine însăși - rectifică mental, pe loc: pînă în noaptea asta *crezuse* că-l cunoaște la fel de bine ca pe sine însăși -, și-a dat seama că anticarul înțelesese, de cum le

346

deschise ușa, că vizita însemna ceva mai mult decît un simplu apel la cel de-al treilea camarad de aventură. Sub prietenoasa lui indulgență, în felul în care zîmbea și, încă și mai direct, în inocenta expresie a ochilor lui albaștri, fata recu-noscu o precaută expectativă, plină de curiozitate și puțin amuzată; aceeași cu care, ținînd-o pe genunchi, cu mulți ani în urmă, aștepta ca Julia să rostească acele cuvinte magice, răspun-suri la niște ghicitori copilărești, iar ea se dădea în vînt ca anticarul să i le născocească: *Aurpare, argint nu e...* Sau: *Merge mai întîi în patru labe, apoi în două și la sfîrșit în trei...* Și cel mai frumos dintre toate: *Indrăgostitul distins îi știe numele doamnei sale și culoarea rochiei...*

Și totuși, Cesar îl privea mai departe pe Munoz. În noaptea aceea stranie, la lumina cernută a lămpii englezești care, reproducînd o tipamiță de cărți sub abajurul ei de pergament, arunca jocuri de umbre pe obiectele din jur, ochii anti-carului aproape că nu se opreau asupra fetei. Nu pentru că ar fi fugit de privirea ei, căci atunci cînd i-o întîlnea o susținea, deși scurt timp, într-un fel sincer și direct, ca și cum între ei n-ar exista secrete. Se părea că, îndată ce Munoz i-ar fi spus ce avea de spus și ar fi plecat, tot ce ar fi rămas între ei doi, între Cesar și Julia, ar avea destinat deja un răspuns precis, convingător, logic și defi-nitiv. Poate marele răspuns la toate întrebările pe care ea i le pusese în cursul vieții. Dar era prea tîrziu, și pentru prima oară Julia nu simțea dorința să asculte. Curiozitatea ei fusese satis-făcută în fața *Triumfului morții* de Brueghel cel Bătrîn. Și acum nu mai avea nevoie de nimeni; nici măcar de el. Toate acestea se întîmplaseră înainte ca Munoz să deschidă vechiul volum de șah și să-i arate una din fotografii; așa că n-avea

347

nici o legătură cu prezența ei în acea noapte la Cesar acasă. o împingea o curiozitate strict obiec-tivă. Estetică, ar fi zis Cesar însuși. Datoria ei era să fie de față, ca

protagonistă și totodată cor, actor și public al celei mai fascinante tragedii clasice - erau acolo cu toții: Oedip, Oreste, Medeea și ceilalți prieteni de o viață - pe care nimeni n-o plăsmuise vreodată în fața ochilor ei. La urma urmelor, reprezentația era în onoarea ei.

Atmosfera era ireală. Intr-atît încît Julia, aprin-zîndu-și o țigară, se lăsă pe spătar. În dreptul ei stăteau cei doi bărbați, amîndoi în picioare, alcă-tuind o scenă de proporții similare celor din tabloul dispărut. Munoz în stînga, călcînd marginea unui foarte vechi covor pachistanez, a cărui patină nu făcea decît să-i scoată în evidență frumusețea roșiatică și ocru. Jucătorul de șah - acum sînt *amîndoi*, se gîndi ea, cu subtilă satisfacție - nu-și scosese trenciul și-l privea pe anticar cu capul ușor aplecat într-o parte, cu aspectul acela de Sherlock Holmes ce-i conferea o aură de dem-nitate aparte, în care avea un rol atît de pre-cumpănitor expresia ochilor lui osteniți și absor-biți de contemplarea fizică a adversarului. Dar Munoz nu-l privea pe Cesar cu suficiența învingă-torului. În atitudinea lui nu era nici dușmănie, nici măcar suspiciunea pe care oricine ar fi justifi-cat-o, date fiind împrejurările- în schimb, se citea încordare în privirea lui și în felul în care i se zbăteau mușchii falcilor osoase, dar asta avea legătură, după părerea Juliei, cu modul în care șahistul examina *aparența reală a dușma-nului*, după ce muncise atîta vreme împotriva *aparenței sale ideale*. De bună seamă, făcea bilan-țul unor greșeli trecute, recompunea mutări, atri-buia intenții. Era atitudinea obstinată și absentă a cuiva care, după ce a încheiat o partidă prin

348

manevre strălucite, este realmente preocupat să descopere cum naiba adversarul lui i-a putut subti-liza un obscur pion dintr-o căsuță neînsemnată și uitată.

Cesar stătea în dreapta și, cu pânzl lui argintiu și halatul de mătase, părea unul dintre persona-jele elegante din comediile de la început de secol:

liniștit și distins, sigur pe sine, conștient că acel covor pe care călca interlocutorul lui avea două sute de ani și era al lui. Julia văzu cum băga o mînă în buzunar, scotea pachetul de țigări cu filtru aurit și-și punea una în portțigaretul de fildeș. Scena era prea ieșită din comun ca să nu și-o fixeze bine în memorie: decorul cu obiecte vechi în tonuri închise și reflexe palide, tavanul omat cu zvelte figuri clasice, bătrînul dandy cu o înfațișare elegantă și echivocă și neglijentul bărbat slab cu trenciul șifonat, față în față, uitîndu-se în tăcere unul la altul, parcă așteptînd ca cineva, poate sufleurul ascuns după vreuna din mobilele vechi, să dea semnalul de începere a ultimului act. Julia prevăzuse, de cînd desco-perise un aer familiar pe chipul tînărului care privea aparatul de fotografiat cu toată gravitatea celor cincisprezece sau șaisprezece ani ai săi, că partea aceea a spectacolului avea să fie mai mult sau mai puțin așa. Era oarecum senzația aceea ciudată căreia i se spune *deja vu*. Cunoștea deznă-dămîntul, din care nu lipsea decît un majordom cu vestă în dungii anunțînd că masa e servită, pentru ca totul să depășească limitele grotescului. Se uită la cele două personaje favorite ale sale și-și duse țigara la gură, încercînd să-și anun-tească. Sofaua lui CCsar era comodă, îi trecu prin cap, cu molcomă volubilitate; nici un amfiteatru nu-i oferise un loc mai potrivit. Da. Amintirea o năpădi iar cu ușurință și se dovedi a fi recentă.

349

Ea aruncase deja o privire peste scenariul acela. Doar cu cîteva ore în urmă, în Sala doisprezece a Muzeului Prado. Tabloul lui Brueghel, acea bătaie a tobelor drept fundal pustiitor al ireme-diabilului, măturînd în trecerea sa pînă și ulti-mul fir de iarbă de pe pămînt, totul prefăcut într-o singură, unică, uriașă piruetă finală, în hohotul sonor al vreunui zeu beat care-și rumega olimpiana mahmureală dincolo de colinele înne-grite fumegînd și de strălucirea incendiilor. Pieter van Huys, celălalt

flamand, bătrînul maestru de la curtea din Ostenburg, îi explicase și el, în felul lui, poate Cu mai multă delicatețe și mai nuanțat, mai ermetic și sinuos decît brutalul Brueghel, dar cu o intenție identică; la urma urmelor, toate tablourile erau reprezentări ale unuia și acelu-iași tablou, după cum toate oglinzile erau refle-xele uneia și aceleiași oglinzi, după cum toate morțile erau morți ale aceleiași Morți:

»Totul e o tablă de șah cu nopți și zile la

care jodea Destinul, mutîndu-i pe oameni ca pe niște piese".

îngîină citatul aproape fără a-l rosti, cu ochii la Căsar și la Munoz. Tbtul era în ordine, așa că se putea începe. Ascultați, ascultați, ascultați. Lumina gălbuie a lămpii englezești era un fel de con lucitor învăluind cele două personaje. Anti-carul își aplecă puțin capul și-și aprinse țigara, pe cînd Julia și-o duse pe a ei la gură. Ca și cum acesta ar fi fost semnalul de începere a dialo-gului, Muftoz încuviință încetîșor, deși nimeni nu spusese încă nici un cuvînt. Apoi zise :

— Sper, Cesar, că aveți la îndemînă o tablă de șah. .

Nu era strălucitor, recunoscua fata. Nici măcar potrivit. Un scenarist cu imaginație ar fi știut

350

găsi, de bună seamă, ceva mai potrivit pentru rolul lui Munoz; dar, își spuse neconsolată, autorul tragicomediei era, la urma urmelor, tot atît de mediocru ca lumea pe care el însuși o crease. Nu se putea pretinde ca o farsă să întrecă talentul, stupiditatea sau perversitatea propriului ei autor.

— Nu cred că avem nevoie de o tablă de șah, răspunse Cesar, și replica lui îmbunătăți dia-logul. Nu prin cuvinte, care nu erau nici ele extra-ordinare, ci prin ton, care se dovedi adecvat, în special o anumită nuanță de blazare pe care anti-carul știu s-o imprime frazei; ceva foarte carac-teristic lui, de parcă observa totul așezat în grădină pe un scaun, din acelea din fier vopsite în alb, cu un martini foarte sec în mînă și privind spectacolul, s-ar putea spune, de la distanță. CEsar era la fel de rafinat în posturile sale decadente, cum ar fi în homosexualitatea sau perversitatea lui, iar Julia, care îl îndrăgise și din pricina asta, știu să aprecieze la valoarea ei acea atitudine riguroasă și exactă, perfectă în nuanțele sale, care o determină să se așeze pe sofa, uimită, în vreme ce îl iscodea pe anticar printre spiralele fumului țigării. Fiindcă tot ce i se părea mai fascinant era că bărbatul acela o înșelase timp de douăzeci de ani. Cu toate acestea, dacă e să fim drepți, cine trebuia să răspundă pînă la urmă de înșelăciunea asta nu era el, ci ea însăși. Nimic nu se schimbase la Cesar: indiferent dacă Julia își dădea sau nu seama, a fost întotdeauna - a trebuit să fie, vrînd-nevrînd - el însuși. Acum stătea acolo, în picioare, fumînd cu sînge rece -a știut-o cu absolută certitudine -, fiind cu desă-vîrșire lipsit de orice remușcare sau îngrijorare pentru ceea ce făcuse. Părea - poza - solemn, la fel de distins și corect ca atunci cînd Julia auzea din gura lui frumoasele povești cu îndrăgostiți sau războinici. Dintr-o clipă într-alta se putea

351

prea bine referi la Long John Silver, Wendy, Lagardere sau Sir Kenneth cel cu Leopardul, și fata n-ar fi fost surprinsă cîtuși de puțin. Și totuși, el era cel care-l tîrîse pe Alvaro sub duș, cel care-i vîrîse lui Menchu o sticlă de gin între picioare... Julia aspiră alene fumul de țigară și-și miji ochii, savurîndu-și propria amărăciune. Dacă el e ace-lași, își zise, și e limpede că este, cea care s-a schimbat sînt eu. De asta îl văd în alt fel, cu alți ochi: văd un ticălos, un farsor și un asasin. Și, cu toate acestea, stau mai departe aici, fascinată, sorbindu-i încă o dată cuvintele. în cîteva secunde, în loc de o aventură în Marea Caraibilor, îmi va povesti că a făcut totul pentru mine, sau ceva de genul ăsta. Și eu o să-l ascult, ca întotdeauna, pentru că,

pe deasupra, asta întrece oricare altă poveste a lui Cesar, depășind-o în imaginație și oroare.

Își retrase brațul de pe spătarul sofalei, aplecându-se înainte, cu buzele întredeschise, concentrându-și toată atenția asupra celor ce se desfășurau dinaintea ochilor ei, dispusă să nu piardă nici cel mai mic detaliu al scenei. Și mișcarea aceea a ei păru semnalul de reluare a dialogului. Munoz, cu mâinile în buzunarele trencinului și capul aplecat puțin într-o parte, îl privea pe Cesar.

— Lămuriți-nu o îndoială, spuse. După ce nebulă-nul negru ia pionul alb la Ag, albele hotărăsc să-și mute regele de la D[^] la Eg, descoperind șahul dat de dama albă regelui negru... Ce mutare trebuie să facă negrele ?

Ochii anticarului se însuflețiră cu o sclipire amuzată; păreau că zîmbesc, fără nici o legătură cu restul imperturbabil al trăsăturilor sale.

—Nu știu, răspunse după o clipă. Dumnea-voastră sînteți maestrul, dragul meu prieten. Trebuie să știți.

352

Munoz făcu unul din gesturile sale vagi, vrînd parcă să scape de titlul de maestru pe care Cesar tocmai i-l acordase, pentru prima oară.

— Insist, rosti alene, lungind cuvintele, să cunosc părerea dumneavoastră autorizată.

Buzele anticarului se molipsiră de zîmbetul care pînă atunci părea să-i joace doar în ochi.

— în cazul acesta, eu aș proteja regele negru deplasînd nebunul la Cy: se uită la jucător cu solitudine politicoasă. Vi se pare potrivit?

— Suprim nebunul acela, susținu Munoz, aproape grosolan. Cu nebunul meu alb de la D[^], iar apoi dumneavoastră îmi dați șah cu calul la Dy.

— Eu nu vă dau nimic, dragul meu prieten -anticarul îi susținea privirea, netulburat. Nu știu despre ce vorbiți, Și nici nu-i cazul să născocim șarade la ora asta.

Munoz se încruntă cu un aer îndărătnic.

— Dumneavoastră îmi dați șah la D[^], insistă. Lăsați prostiile și concentrați-vă atenția la tabla de șah.

—De ce aș face-o?

— Fiindcă v-au rămas puține ieșiri... Eu evit șahul acesta ducînd regele alb la Dg.

Cesar oftă auzindu-i cuvintele și ochii lui albaștri, care la lumina slabă a încăperii păreau în momentul acela extraordinar de deschiși, aproape fără culoare, se ațintiră asupra Juliei. Apoi, după ce-și puse între dinți portțigaretul, își mișcă în jos capul de două ori, cu o ușoară grimasă de amărăciune.

—Atunci, regretînd din suflet, spuse, părăind într-adevăr contrariat, eu ar fi trebuit să iau cel de-al doilea cal alb, cel care se află la B[^] - își privi interlocutorul cu un aer întristat. Nu cre-deți că e păcat?

353

—Ba da. Mai ales din punctul de vedere al calului... Munoz își mușcă buza de jos, scrutător. Și l-ați lua cu turnul sau cu regina?

— Cu regina, firește. Cesar părea ofensat. Există anumite reguli... lăsă fraza în suspensie, cu un gest al mâinii drepte. o mînă palidă și fină, pe care se zăreau brazdele albastrii ale venelor și pe care Julia o știa în stare și să omoare cu aceeași naturalețe; poate începînd mișcarea aducă-toare de moarte chiar cu gestul elegant pe care, în momentul acela, anticarul îl schița în aer.

Atunci, pentru prima oară de cînd ajunseseră acasă la Cesar, Munoz lăsă să-i fluture pe buze zîmbetul acela care nu însemna niciodată nimic, nedefinit și

îndepărtat, mai legat de straniile-i reflecții matematice decît de realitatea care-l înconjură.

—Eu, în locul dumneavoastră, aş fi mutat regina la Cg, dar asta nu mai are acum impor-tanță... spuse în șoaptă. Ce mi-ar plăcea să știu e cum vă gîndeți să mă omoriți.

— Nu spuneți ce nu se cuvine, răspunse anti-canil, părăind sincer scandalizat. Apoi, parcă făcînd apel la politețea șahistului, făcu o mișcare în direcția sofalei unde stătea Julia, fără a o privi însă. Domnișoara...

— în momentul acesta, comentă Munoz, și zîm-betul vag continua să-i fluture în colțul gurii, donmișoara simte, îmi închipui, aceeași curio-zitate ca mine. Dar n-ați răspuns la întrebarea mea... Vă gîndeți să recurgeți la vechea dumnea-voastră tactică a loviturii la gît sau la ceafa, ori îmi rezervați un deznodămînt mai clasic? Mă refer la otravă, pumnal sau ceva de genul ăsta... Gum ați spune dumneavoastră? - privi scurt către picturile din tavan, căutînd acolo termenul potrivit. Ah, da. Ceva în stil *venețian*.

354

—Eu aş fi spus *florentin*, îl corectă Cesar, vanitos pînă la sfîrșit, deși fară să ascundă o anume admirație. Dar nu știam că ați fi capabil de ironii pe seama unor astfel de subiecte.

— Și nici nu sînt, răspunse jucătorul. Nu sînt absolut deloc - se uită la Julia și apoi îl arată pe anticar cu un deget... Iată-l: nebunul, care ocupă un loc de încredere lîngă rege și regină. Dacă e să dăm frîu liber imaginației, acel *bishop* englez, episcopul intrigant. Marele Vizir trădător care conspiră în nmbră fiindcă, în realitate, este Regina neagră deghizată...

— Ce foileton minunat, comentă CEsar, ironic, împreunîndu-și mîinile și mimînd aplauze lente și silențioase. Dar nu mi-ați spus ce-ar muta albele după ce și-au pierdut calul... Dacă e să fiu sincer, dragul meu, mă țineți pe jar.

— Nebun la Dg, șah. Și negrele pierd partida.

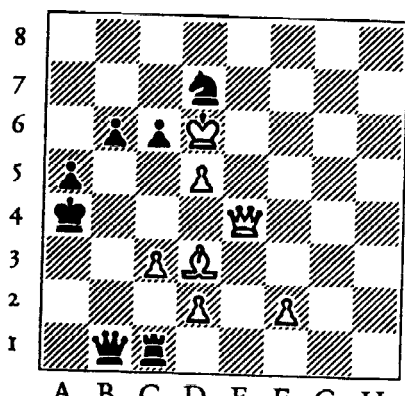
—Atît de ușor? Mă îngrijorați, dragul meu prieten.

—Atît de ușor.

Cesar reflectă cîteva clipe. Apoi scoase restul de țigară din capătul portțigaretului și-l puse într-o scrumieră, după ce îndepărtă cu delicatețe scrumul.

— Interessant, spuse, și ridică muștiucul, de parcă ar fi ridicat un deget cerînd o mică pauză. Atunci se mișcă încet, încercînd să nu-l alarmeze fără rost pe Munoz, și se apropie de masa de joc englezească ce se afla lîngă sofa, în dreapta Juliei. După ce învîrți cheița de argint în broasca scri-nului placat cu esență fină, scoase piesele, gălbui și negre, ale unui joc foarte vechi de șah din fildeș, pe care ea nu-l văzuse niciodată pînă atîuici.

— Interessant, repetă, pe cînd degetele-i sub-țiri, cu unghii îngrijite, aranjau piesele pe tablă. Situația, prin urmare, e astfel:

—Exact, confirmă Munoz, care privea tabla de departe, fără să se apropie. Nebunul alb, retră-gîndu-se de la C[^] la D^y permite un șah dublu: dama albă la regele negru și însuși nebunul la dama neagră. Regele n-are altă soluție decît să fugă de la A[^] la Bg și să o părăsească pe regina neagră în voia sortii... Regina albă va mai da alt șah la Cy împingînd regele dușman în jos, înainte ca nebunul alb să-i dea reginei lovitura de grație.

— Turnul negru va lua acest nebun.

— Da. Dar asta n-are importanță. Fără damă, negrele sînt la pămînt. în plus: dispărînd această piesă de pe tablă, partida își pierde rațiunea de afi.

— Poate aveți dreptate.

— Am. Partida, sau ce rămîne din ea, o decide acum pionul alb care se găsește la Dg, și care, după ce ia pionul negru la Cg, va avansa pînă se va transforma în damă fără ca nimeni să-l poată împiedica... Asta se va întîmpla peste șase, cel mult peste nouă mutări. Munoz își băgă o mînă în buzunar și scoase o hîrtie plină de notițe cu creionul. De pildă, acestea :

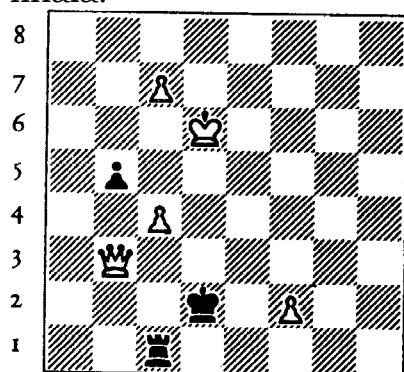
356

PDs
DE,
DE,
Ee
CF,
DF,,
DE,
DA^
PC,
PC-

CD, - F,,
PA^ - A,
PA, - A,
RB, - C,
RC, - D,
TB, - C,
RDi x PD^
PBe - B,

(Negrele abandonează)

Anticarul luă hîrtia cu notițe și apoi cercetă foarte calm jocul de șah, ținînd între dinți muș-tiucul gol. Zîmbetul lui era cel al omului care acceptă o înfrîngere scrisă dinainte în stele. Se apucă să miște piesele, una cîte una, pînă repre-zentă gitația finală:

ABCDEFGH

— Recunosc că nu există nici o ieșire, spuse în cele din urmă. Negrele pierd.

Ochii lui Munoz se îndreptară de la tabla de șah la Cesar.

— Faptul de a fi suprimat al doilea cal, mur-mură pe un ton obiectiv, a fost o greșeală.

357

Anticarul ridică din umeri, fîră a-și pierde zîmbetul :

—De la un anumit moment negrele nu mai puteau alege... Să spunem că și ele erau prizo-niere ale propriei lor mișcări, ale dinamicii lor naturale. Calul acesta împlinea jocul; preț de o secundă, Julia zări în ochii lui *Cesar* o străful-

gerare de orgoliu. în realitate, aproape atingea perfecțiunea.

— Nu la șah, spuse Munoz sec.

—La șah?... Dragul meu prieten - anticarul schiță o mișcare disprețuitoare în direcția pie-selor. Eu mă refeream la ceva mai mult decît o simplă tablă de șah - ochii albaștri deveniră adînci, de parcă s-ar fi oglindit în ei o lume ascunsă. Eu mă refeream la viața însăși, la aceste alte șaiszeci și patru de piese de șah precum nopțile negre și zilele albe, de care vorbea poetul... Sau poate e invers: precum nopțile albe și zilele negre. Depinde în ce parte a jucătorului lăsăm sau nu imagi-ne... Unde anume, dacă tot vorbim în termeni simbolici, plasăm oglinda.

Julia observă că Cesar n-o privea, deși părea că i se adresează tot timpul ei, pe cînd îi vorbea lui Munoz.

— Cum de ați aflat că era el ? îl întrebă ea pe șahist, și atunci anticarul păru că tresare pentru prima oară. Ceva din atitudinea lui se schimbă brusc, ca și cum Julia, împărtășind cu voce tare acuzația lui Mufloz, ar fi încălcat un pact de tăcere. Reticența inițială se risipi la moment și zîmbetul se prefăcu în ironică grimasă amară.

— Da, îi spusejucătorului de șah, și aceasta a fost prima capitulare formală. Povestiți-i cum ați aflat că eram eu.

358

Munoz își aplecă puțin capul spre Julia.

— Prietenul dumneavoastră a comis vreo două greșeli- . șovăi cîteva secunde în legătură cu sensul cuvintelor sale și apoi îi adresă anticarului un gest scurt, poate de scuză. Deși a le califica drept *greșeli* ar fi nepotrivit, căci în fiecare moment a știut ce face și care erau riscurile... în mod para-doxal, chiar dumneavoastră l-ați făcut să se trădeze.

—Eu? Dar eu n-am avut nici cea mai mică idee pînă...

Cesar dădu din cap. Aproape cu blîndețe, își zise fata, speriată de sentimentele ei.

—Prietenul nostru Munoz vorbește în sens figurat, prințesă.

— Nu-mi spune prințesă, te implor. Julia nu-și recunoscuse vocea; pînă și ei îi suna plină de asprime insolită.

Anticarul o cercetă cîteva secunde, înainte de a da din cap că a înțeles.

—Bine, spuse, și părea că-i vine greu să-și reia șirul cuvintelor. Ceea ce Munoz încearcă să explice ,e că prezența ta în partida de șah i-a servit drept contrast pentru a observa intențiile adversarului. Prietenul nostru e un mare jucă-tor; dar, pe deasupra, s-a dovedit a fi și un copoi mai bun decît îl credeam eu... Nu ca prostul de Feijoo, care vede un chiștoc într-o scrumieră și, cel mult, deduce că cineva a fumât; îl privi pe Mufioz. A fost mutarea nebun contra pion în loc de damă contra pion Dg cea care v-a alertat, nu-i așa?

— Da. Sau, cel puțin, unul din indiciile **care** m-au făcut să bănuiesc. La a patra mișcare, jucă-torul negru nu profitase de ocazia de a lua regina albă, ceea ce ar fi schimbat partida în favoarea

359

lui... La început, am crezut că e vorba de un fel de joc ca mîța cu șoarecele, sau că Julia era atît de neapărat necesară partidei că nu putea fi suprimată, sau asasinată, decît mai tîrziu. Dar cînd dușmanul nostru a ales nebun contra pion în loc de damă contra pion Dg, mișcare ce ar fi implicat prin forța lucrurilor un schimb de dame, am înțeles că jucătorul misterios nu avusese *niciodată* intenția să suprimă regina albă; ba chiar că era dispus mai curînd să piardă partida decît să facă acest pas. Și legătura între această mutare și spray-ul din talcioc - acest *presupus pot să te omor, dar n-o fac* —, era atît de evidentă că n-am mai avut nici cea mai mică îndoială: amenințările la adresa reginei albe erau false - o privi pe Julia. Fiindcă dumneavoastră n-ați fost *niciodată* cu adevărat în pericol în povestea asta.

Cesar încuviință, de parcă ceea ce se relata acolo n-ar fi fost felul în care a acționat el, ci o a treia persoană, a cărei soartă îi era indiferentă.

— A mai înțeles și că dușmanul nu era regele, ci regina neagră, adăugă el.

Munoz ridică din umeri fără a-și scoate mîinile din buzunare.

— Asta n-a fost greu. Legătura cu asasinatele era evidentă: numai acele piese suprimate de regina neagră simbolizau morți reale. M-am apucat atunci să examinez mișcările acestei piese și am ajuns la concluzii interesante. De pildă, rolul său protector față de jocul negrelor în general, care se extindea și asupra reginei albe, prin-cipalul său dușman, și pe care totuși o respecta ca și cum ar fi fost sacră... Apropierea în spațiu de calul alb, eu însumi, ambele piese fiind în căsuțe alăturate, aproape în bună vecinătate,

fără ca regina neagră să se hotărăscă să-și înfigă acul cu venin decît mai tîrziu, cînd n-ar mai exista altă alternativă... îl privea pe Căsar cu ochi opaci. Cel puțin îmi rămîine consolarea că m-ați fi omorît fără ură, chiar cu o anumită blîndețe și simpatie complice; cu o scuză pe buze și rugîndu-mă să fiu înțelegător. Din imperative ce țin doar de șah.

Cesar facu un gest teatral cu mîna, stil secolul al optsprezecelea, și-și plecă fruntea, recunos-cător pentru aparenta precizare a conceptului.

— Aveți întru totul dreptate, remarcă el. Dar spuneți-mi... Cum de ați știut că erați calul, și nu nebunul?

— Grație unei serii de indicii; unele mărunte și altele importante. Hotărîtor a fost rolul simbo-lic al nebunului ca piesă de încredere lîngă rege și regină, la care m-am referit mai înainte. Dum-neavoastră, Cesar, ați jucat un rol extraordinar în toate acestea: nebun alb travestit în regină neagră, acționînd de o parte și de alta a tablei de șah... Și chiar acest rol v-a învins, într-o partidă pe care, în mod curios, ați început-o tocmai în acest scop: pentru a fi pînă la urmă înfrînt. Și lovitura de grație ați primit-o chiar cu mîna dum-neavoastră: nebunul alb ia regina neagră, anti-carul prieten cu Julia îl trădează prin propriu-i joc pe jucătorul invizibil, scorpionul își înfige acul veninos m coadă... Vă asigur că, pentru prima oară în viața mea, asist la o sinucidere pe tabla de șah realizată la un asemenea nivel de perfecțiune.

— Splendid, spuse Cesar, iar Julia nu știu dacă se referea la analiza lui Munoz sau la pro-priul său joc. Dar spuneți-mi ceva... Prin ce se traduce, după părerea dumneavoastră, această identificare a mea cu regina neagră și cu nebunul alb?

361

— Cred că a vă da cîteva detalii ar însemna să stăm toată noaptea, iar a discuta amănunțit ne-ar lua săptămîni întregi... Acum mă pot referi doar la ceea ce am văzut pe tabla de șah. Și am văzut o personalitate dublă: răul, ascuns și negru, Cesar. Condiția dumneavoastră feminină, vă amintiți?... Dumneavoastră înșivă ați cerut odată analiza aceasta: personalitate condiționată și oprimată de mediul înconjurător, sfidare a autorității constituite, combinație de impulsuri ostile și homosexuale... Toate acestea încarnate sub veșmintele negre ale Beatricei de Burgundia sau, ceea ce înseamnă de fapt același lucru, regina de la șah. Și față de toate acestea, exact dimpotrivă, limpede ca lumina zilei, dragostea ce-o nutriți pentru Julia... Această a doua condiție care pentru dumneavoastră este la fel de dure-roasă: cea masculină, cu nuanțele de rigoare; estetica atitudinilor dumneavoastră cavalierești, ceea ce ați dorit să fiți și n-ați fost. Roger de Arras întruchipat nu de cal sau de cavaler, ci de elegantul și albul nebun... Cum vi se pare?

Cesar era palid și nemișcat și pentru prima oară în viață Julia îl văzu încremenit de uimire. Apoi, după cîteva clipe ce părură infinite, pline doar de tic-tacul unei pendule ce marca scur-gerea acelei liniști, anticarul își recăpătă încet zîmbetul anemic în colțul buzelor sale fără sînge. De data aceasta însă era un gest automat, un simplu mijloc pentru a înfrunta implacabila disec-ție pe care Munoz o lansase în aer, în fața lui, ca cineva care aruncă o mînușă.

—Vorbiți-mi de nebunul acesta, zise cu voce răgușită.

— o să vă vorbesc, dacă îmi cereți; acum ochii lui Mufioz erau însuflețiți de strălucirea

362

înfierbîntată a mutărilor sale decisive. îi înapoia adversarului îndoielile și incertitudinile pe care acesta îl facuse să le încerce în fața tablei de șah; era revanșa lui profesională. Și înțelegînd astfel lucrurile, Julia își dădu seama că, în vreun moment al partidei, șahistul ajunsese să creadă în propria-i înfrîngere. Nebunul, continuă Munoz. o piesă ce se dovedește cel mai lesne de asimilat homosexualității, cu nșcarea-i pe diagonală și în adîncime... Da. Dumneavoastră v-ați asumat și un minunat rol prin acest nebun care o ocrotește pe regina albă, lipsită de apărare, și care, în final, într-o străfulgerare de sublimă hotărîre plănuită încă de la început, dă lovitura mortală propriei lui condiții obscure și-i oferă adoratei sale regine albe, pe deasupra, o lecție magistrală și înspăimîntătoare... Toate acestea le-am văzut încetul cu încetul, făcîndu-le să se lege. Dar dumneavoastră nu jucați șah. La început, asta m-a ferit să-mi îndrept bănuielile împotriva dumneavoastră. Iar apoi, cînd certitudinea mea a devenit evidentă, acest fapt m-a descumpănit. Plănuirea partidei era prea desăvîrșită pentru un jucător obișnuit și de neconceput pentru un amator... în fond, asta mă nedumerește și acnm.

— Totul își are explicația sa, răspunse CEsar. Dar nu vreau să vă întrerup, dragul meu prieten. Continuați.

— Nu mai sînt multe de spus. Cel puțin nu aici, în noaptea asta. Pe Alvaro Ortega îl omorîse cineva poate cunoscut, dar eu eram întru totul la curent cu problema. Totuși, Menchu Roch n-ar fi deschis nicicînd ușa unui străin, și cu atît mai puțin în împrejurările povestite de Max. Dum-neavoastră ați spus la cafenea, ieri seară, că aproape nu mai rămîneau suspecti, și era

363

adevărat. Am încercat să-mi pun problema cu ajutorul unor faze succesive de abordare analitică: Lola Belmonte nu era adversarul meu, am știut-o de cînd am dat ochii cu ea. Și nici bărbatul ei. în privința lui don Manuel Belmonte, ciudatele lui paradoxuri muzicale mi-au dat multă bătaie de cap... Dar, ca suspect, era vorba de un personaj incomplet. Latura lui șahistica, să-i zicem așa, nu era la înălțimea restului. Pe deasupra, c invalid, ceea ce excludea acțiuni violente față de Alvaro și Menchu... o posibilă combinație unchi-nepoată, avînd în vedere feineia blondă cu impermeabil, n-a rezistat nici ea la o analiză amănunțită: la ce bun să fure ceva care era deja al lor?... Cît despre acest Montegrifo, am făcut unce verificări și știu că n-are nici cea mai mică legătură cu șahul. în plus, Menchu Roch nu i-ar

fi deschis în ruptul capului ușa în dimineța **aceea**.

—Prin urmare, nu mai rămîneam decît eu.

— Știți doar că atunci cînd ai eliminat impo-sibilul, ceea ce răfiine, oricît de improbabil ar părea, trebuie să fie obligatoriu adevărul.

—îmi amintesc, dragul meu prieten. Și vă felicit. Mă bucur să văd că nu m-am înșelat în ce vă privește.

—M-ați ales pentru asta, nu-i așa?... Știați că o să cîștig partida. Doreați să fiți bătut. Cu o grimasă condescendentă a gurii, Cesar dădu să se înțeleagă că asta era lipsit de impor-tanță.

—Speram, într-adevăr. Am recurs la bunele dumneavoastră oficii fiindcă Julia avea nevoie **de** cirteva care s-o călăustească în coborîrea ei în **mfern...** Pentru că de data aceasta eu trebuia să

364

mă mulțumesc să-mi joc cît mai bine rolul **de** Diavol. Ca tovarăș. Și așa am făcut.

Ochii fetei străfulgerară auzind cuvintele acelea. Vocea-i sună metalic:
 —N-ai făcut pe Diavolul, ci pe Dumnezeu. împărțind binele și răul, viața și moartea.
 — Era jocul tău, Julia.
 — Minți. Era al tău. Eu am fost un pretext, asta-i tot.
 Anticarul strîmbă din gură, dezaprobat.
 — Nu înțelegi nimic, iubito. Dar asta nu mai are acum prea multă importanță... Privește-te în orice oglindă și poate că o să-mi dai dreptate.
 — Du-te naibii, Cesar, cu oglinzile tale cu tot. o privi sincer îndurerat, ca un ciine sau un copil bătut pe nedrept. Dojana mută, plină de absurdă fidelitate, se stinse încet-încet în ochii albaștri și în cele din urmă rămase doar o privire dusă, pierdută în gol și ciudat de umedă. Atunci anticarul clătină alene din cap și-l privi din nou pe Munoz.
 — Dumneavoastră, spuse, și păru că-i venea greu să reia tonul la care menținuse conversația cu șahistul, nu mi-ați spus încă în ce fel ați întins lațul care leagă teoriile dumneavoastră inductive cu faptele... De ce ați venit să mă vedeți împreună cu Julia în noaptea asta, și nu ieri, de pildă ?
 — Fiindcă ieri încă nu renunțaserăți pentru a doua oară să suprimiți regina albă... Și, în plus, pentru că pînă în seara asta n-am găsit ceea ce căutam: un volum legat de reviste de șah, corespunzînd trimestrului patru al anului o mie nouă sute patruzeci și cinci. E în el o fotografie cu finaliștii unui campionat de șah pentru tineret. Dumneavoastră apăreți în fotografie, CEsar. Și numele dumneavoastră

365

întreg pe pagina următoare. Ce mă surprinde e că nu figurați printre cîștigători... Mă nedu-merește și că, de atunci încolo, vi se pierde urma ca șahist. Nu mai jucați în public nici o partidă.

— E ceva ce nu înțeleg, spuse Julia. Sau, ca să fiu exactă, mai e ceva pe lîngă multele lucruri pe care nu le înțeleg în toată nebunia asta... Te cunosc de cînd mă știu pe lume, Cesar. Am cres-cut lîngă tine și credeam că îți cunosc pînă și cel mai ascuns ungher al vieții. Dar nu mi-ai vorbit nicicînd de șah. Niciodată. De ce?

—Asta-i ceva prea lung de explicat.

—Avem timp, spuse Munoz.

Era ultima partidă a turneului. Un final cu pioni și nebuni, cu puține piese rămase pe tablă. În fața podiumului unde se înfruntau finaliștii, cîțiva spectatori urmăreau mutările, pe care unul din cei doi arbitri le înregistra pe un panou aflat pe perete, între un portret al Conducătorului și un calendar care arăta data - 12 octombrie 1945 -, pe masa unde strălucea cupa de argint destinată învingătorului.

Tînărul cu haină gri își pipăi automat nodul cravatei și-și cercetă piesele — negreld — cu dispe-rare. Jocul metodic, implacabil, al adversarului său îl hăituisese fără cruțare în ultimele mutări. Nu era vorba de o desfășurare plină de strălucire a pieselor albe, ci mai curînd de un progres lent, bazat pe o solidă apărare inițială - indiană rege-lui -, obținîndu-se avantajul exclusiv datorită așteptării cu răbdare și exploatării greșelilor adversarului, una după alta. Unjoc lipsit de ima-ginație, care nu presupunea nici un risc, dar care, chiar din această cauză, anihilase orice încercare de atac la rege din partea pieselor

366

negre, acum decimate și departe unele de altele, nefiind în stare să se ajute între ele și nici măcar să opună vreun obstacol înaintării celor doi pioni albi care, alternîndu-și mișcările, se aflau pe punctul de a se transforma în damă.

Tînărul cu haină gri avea ochii tulburi de obo-seală și rușine. Certitudinea că ar fi putut cîștiga partida, că jocul său era superior, mai îndrăzneț și mai strălucitor decît al adversarului, nu-i era de-ajuns ca să-l consoleze de înfrîngerea inevi-tabilă.

Imaginația de la cei cincisprezece ani ai săi, debordantă și înflăcărată, extrema sensibilitate a spiritului și luciditatea gândirii, chiar și plăcerea, aproape fizică, pe care o simțea atingând piesele de lemn lăcuit atunci când le deplasa cu eleganță pe tabla de șah, plâsmuind pe pătrățelele albe și negre o gingașă urzeală care i se năzărea de o frumusețe și armonie aproape desăvârșite, se dovedeau acum sferpe, chiar pîngărite de satisfacția grosolană, de dis-prețul ce se deslușea în gestul adversarului victorios: un soi de bădăran încuiat, cu ochi naici și trăsături vulgare, al cărui unic merit ca să obțină victoria fusese așteptarea prudentă, ca un păianjen în roiJlocul pînzei lui. Incalificabila sa lașitate.

Prin urmare, șahul înseamnă și asta, se gîndi tînărul care juca cu negrele. La unna urmelor, însenma mai cu seamă umilința înfrîngerii nemeri-tate, răsplata acordată celor care nu riscă nimic; aceasta era senzația care-l copleșea atund, dinain-tea tablei de șah care nu însemna numai un stupid joc de poziții, ci și oglinda vieții înseși, cu came și sînge, și viață și moarte, și eroism și sacrificiu. Aidoma mîndrilor cavaleri ai Franței, la Crăcy, distruși, în plină glorie zadarnică, de

367

arcașii din Țara Galilor ai regelui Angliei, tînărul își văzuse atacurile cailor și nebunilor, îridrăz-nețe și profunde, mișcări frumoase, strălucitoare ca loviturile de spadă, cum se sparg treptat în eroice dar zadarnice valuri de nepăsătoare neclintire a rivalului său. Și regele alb, piesa aceea dușmănită, de cealaltă parte a șirului invincibil de pioni plebei, observa din depărtare, stînd la adăpost, cu un dispreț identic celui oglindit pe chipul jucătorului care-l domina, descumpănirea și neputința solitarului rege negru, incapabil să-și ajute ultimii pioni năvalnici și credincioși care executau, într-un agonie îndemn de a se salva, mișcările unei lupte fără speranță.

Pe cîmpul necruțător de bătălie, cu careuri albe și negre, nici măcar nu rămînea loc pentru a fi învins cu onoare. înfrîngerea ștergea totul, anihilîndu-l nu numai pe cel biruit, ci și ima-ginatia sa, visele sale, propria-i stimă. Tînărul în sacou gri își sprijini cotul pe masă și fruntea în palmă și închise ochii un moment, aacultînd cum zîngănitul armelor se stîngea încet în valea năpădită de umbre. Niciodată, își zise. Precum galii învinși de Roma, care se împotriveau să rostească numele înfrîngerii lor, tot așa el avea să refuze tot restul vieții să-și amintească de ceea ce îi descoperea dinaintea ochilor zădărnici gloriei. Nu va mai juca niciodată șah. Și deie Domnul să fie în stare să și-l șteargă din memo-rie, în același fel în care, după moartea faraonilor, numele lor rămîneau doar gravate pe monumente.

Adversar, arbitru și spectatori așteptau miș-care următoare cu un plictis prost disimulat, cs»ci finalul se prelungea prea mult. Tînărul își privi pentru ultima oară regele îricolțit și, cu o tristă senzație de singurătate împărtășită, hotări

368

că nu rămînea decît actul milostiv de a-i da o moarte demnă cu propria-i mînă, evitînd umi-lința de a sfîrși hăituit, ca un cîine de pripas, încolțit într-un colț al tablei de șah. Atunci își întinse degetele spre piese și, cu un gest de infi-nită duioșie, doborî încet regele înfrînt, culcîndu-l cu dragoste pe pătratele pustii.

369

XV. Sfirșitul reginei

„A mea a stîrnit multe păcate, precum și pasiune, disensiuni, cuvinte zadarnice - dacă nu minciuni - în mine însumi, la adversarul meu sau la amîndoi. Șahul m-a îndemnat să-mi nesocotesc îndatoririle față de Dumnezeu și față de oameni.”

Cînd Cesar termină de vorbit - o facuse în șoaptă, privind un punct nedeterminat din încă-pere -, zîmbi absent și se întoarse încet pînă putu să observe jocul de șah din fildeș de pe masă. Apoi ridică din umeri, de parcă prin gestul acela dădea să se înțeleagă că nimeni nu e capabil să-și aleagă trecutul.

— Nu mi-ai povestit niciodată despre asta, spuse Julia, și sunetul vocii ei păru o absurdă imixtiune, deplasată, în liniștea din jur.

Căsar zăbovi puțin pînă să răspundă. Lumina abajurului de pergament îi scălda doar jumătate de chip, lăsînd-o pe cealaltă în umbră. Asta îi accentua ridurile în jurul ochilor și gurii, punîndu-i

370

în evidență profilul aristocratic, nasul fin și bărbia, ce se conturau clar ca pe o medalie antică.

— N-aș fi putut să-ți vorbesc despre ceva ce nu există, murmură cu blîndețe, iar ochii lui, sau poate strălucirea lor atenuată în penumbră, se ațintiră în sfîrșit asupra celor ai fetei. Vreme de patruzeci de ani m-am dedicat plin de grijă crezului că era întocmai așa - zîmbetul căpătă acum o nuanță ironică, adresată neîndoios lui însuși. N-am mai jucat șah, nici măcar de unul singur. Niciodată.

Julia dădu din cap, uimită. Cu greu reușea să creadă tot ce auzise.

— Tu ești bolnav.

Hohotul a fost scurt și sec. Lumina se reflecta acum în ochii anticarului, care păreau de gheață.

— Mă decepționezi, prințesă. Măcar din par-tea ta mă așteptam să-mi faci onoarea să nu apelezi la posibilități facile - își privi gînditor muștiucul de fildeș. Te asigur că sînt în toate mințile. Cum altfel aș fi putut plăsmui cu atîta minuțiozitate detaliile acestei frumoase povești ?

— Frumoasă ? — îl privi cu stupefacție. Vorbeam de Alvaro și de Menchu... Frumoasă poveste, spui? - se înfioră de groază și dispreț. Pentru numele lui Dumnezeu! Despre ce blestemăție vorbești ?

Anticarul îi susținu privirea, imperturbabil, și apoi se întoarse spre Munoz, parcă cerîndu-i

ajutorul.

— Există aspecte... estetice, spuse. Factori extraordinar de originali pe care nu-i putem simplifica într-un mod atît de superficial. Tabla de șah nu e numai albă și neagră. Există planuri superioare de unde privești faptele. Planuri obiective - se uită la ei cu o dezolare

371

neașteptată ce părea sinceră. Aveam încredere că vă veți fi dat seama.

— Știu ce vreți să spuneți, comentă Munoz, și, Julia se întoarse să-l privească, surprinsă. Jucă-torul de șah era tot nemișcat, m picioare în mijlocul salonului, cu mîinile în buzunarele trenciului șifonat. Într-un colț al gurii se ivise grimasa aceea nedeslușită, zîmbetul abia schițat, indefinibil și distant.

— Știți ?! exclamă Julia. Ce naiba puteți ști dumneavoastră ?

Își strînse pumnii, revoltată, ținîndu-și răsu-flarea care-i bubuia în urechi ca aceea a unui animal la capătul unci goane istovitoare. Dar Munoz rămase impasibil și Julia observă cum Căsar îi adresă o privire blîndă de mulțumire.

— Nu m-am înșelat cînd v-am ales, spuse anti-carul. Și mă bucur.

Munoz nu vru să răspundă. Se limită să pri-vească în jur tablourile, mobilele și obiectele din încăpere, încuviințînd încet din cap, ca și cum ar fi tras concluzii din toate lucrurile acelea miste-rioase. După cîteva secunde arătă spre Julia, cu un gest din bărbie.

—Cred că are dreptul să cunoască toată povestea.
— Și dumneavoastră, dragul meu prieten, remarcă Cesar.
— Și eu. Deși aici nujoc decît rolul unui martor. în cuvintele lui nu era nici dojană, nici ame-nințare. Era neutralitate. o neutralitate impo-sibilă, se gîndi Julia, fiindcă va veni un moment, mai devreme sau mai tîrziu, în care cuvintele se vor epuiza și va trebui luată o decizie. Totuși -conchise ea, amețită de sen2ația de irealitate de care nu izbutea să se elibereze -, acest moment părea încă destul de îndepărtat.

— Să începem atunci, spuse, și, auzindu-se, înțelese, cu nebănuită ușurare, că-i revenea seninătatea pierdută. Se uită la Cesar cu duritate. Vorbește-ne despre Alvaro.

Anticarul făcu un gest afirmativ.

— Alvaro, repetă în șoaptă. Dar, mai înainte, trebuie să mă refer la tablou... schiță pe neaș-teptate o grimasă de supărare, de parcă ar fi uitat vreo îndatorire de politețe elementară. încă nu v-am oferit nimic, și asta-i de neiertat. Beți ceva?

Nu răspunse nimeni. Cesar se duse pînă la un cufar vechi de stejar pe care-l folosea ca mobilă de bar.

— Am văzut tabloul acela pentru prima oară într-o zi cînd am fost la tine, Julia. îți amin-tești?... îl aduseseră cu cîteva ceasuri înainte și erai bucuroasă ca o fetiță. Aproape o oră te-am observat pe cînd l-ai cercetat în amănunțime, explicîndu-mi tehnicile pe care te gîndeai să le aplici pentru a-l preface, citez cuvînt cu cuvînt, în cea mai frumoasă lucrare din cariera ta; în vreme ce vorbea, Cesar alese un pahar îngust, de cristal tăiat, de mare valoare, și puse în el gheață, gin și suc de lămîie. M-am minunat să te văd fericită, și adevărul e, prințesă, că și eu eram; se întoarse cu paharul în mînă și, după ce gustă precaut amestecul, păru satisfăcut. Dar ce nu ți-am spus în momentul acela... Mă rog. Adevărul e că, și acum chiar, mi-e greu să mă exprim în cuvinte... Tu erai fermecată de frumusețea imaginii, de echilibrul compoziției, de culoare și lumină. Și eu eram, dar din motive diferite. Tabla aceea de șah, jucătorii aplecați peste piese, doamna care citea lîngă fereastră au trezit în mine ecoul adonit al Vechii pasiuni. Imaginează-ți surpriza

373

mea eînd, după ce am crezut-o uitată, am văzut-o revenind brusc ca o lovitură de tun. M-am simțit cuprins de febră și totodată îngrozit; părea că mă atinsese chiar atunci o pală de nebunie.

Anticarul tăcu o secundă, iar jumătafeea gurii sale care era în lumină făcu o strîmbătură mali-țioasă, ca și cum ar fi găsit o plăcere specială savurînd amintirea.

— Nu era vorba numai de șah, continuă. Ci și de senzația personală, profundă, dată de conce-perea acestui joc ca legătură cu viața și cu moar-tea, între realitate și vis... Și, pe cînd tu, Julia, vorbeai despre vopsele și vemisuri, eu abia dacă ascultam, surprins de înfiorarea de plăcere și de tulburarea desfatătoare ce-mi străbăteau trupul, așezat lîngă tine pe sofa, privind nu ce pictase Pieter van Huys în tabloul flamand, ci ceea ce bărbatul acela, maestrul acela genial, avea în minte pe cînd îl picta.

—Și ai hotărît că tabloul trebuia să fie al tău...

Cesar o privi pe fată cu ironică muștrare.

— Nu simplifică, prințesă; bău o sorbitură din pahar și schiță un zîmbet ce implora indulgență. Ceea ce am hotărît dintr-o dată a fost că aveam *neapărată* nevoie să-mi satisfac pasiunea. Nu degeaba trăiești o viață lungă ca a mea. De bună seamă, de asta am înțeles pe loc nu mesajul, care era cifrat, așa cum s-a dovedit mai apoi, ci faptul cert că acolo se ascundea o enigmă fascinantă și îngrozitoare. Poate că, închipuiește-ți ce idee, enigma care, în sfîrșit, îmi dădea dreptate.

—Dreptate?

— Da. Lumea nu-i așa de simplă cum vor să ne facă să credem. Contururile sînt imprecise, nuanțele contează. Nimic nu e negru sau alb;

374

rănl poate fi o deghizare a binelui sau a frumuseții, și viceversa, fără ca una s-o excludă pe cealaltă. o faptură umană poate iubi și trăda fimța îndrăgită, fără ca prin asta sentimentul său să nu mai fie adevărat. E posibil să fiu tată, frate, fiu și amant în același timp; victimă și călău... la exemplele pe care le vrei. Viața e o aventură incertă într-un peisaj difuz, cu limitele în continuă mișcare, unde hotarele sînt artificiale;

unde totul poate sfîrși și începe din nou în fiecare clipă, sau se poate termina brusc, ca o lovitură de secure neașteptată, pentru totdeauna. Unde singura realitate absolută, densă, indiscutabilă și definitivă, este moartea. Unde sîntem doar o mărunță străfulgerare între două nopți veșnice și unde, prințesă, avem foarte puțin timp.

— Și ce legătură are asta cu moartea lui Alvaro ?

— Totul are legătură cu toate. Căsar ridică o mîină, cerînd răbdare. Pe deasupra, viața e o succesiune de fapte care se înlănțuie unele cu altele, uneori fără intervenția voinței... se uită la conținutul paharului în zare, de parcă acolo ar fi plutit continuarea raționamentului său. Atunci, mă refer la ziua aceea la tine acasă, Julia, m-am hotărît să cercetez tot ce avea legătură cu tabloul. Și întocmai ca ție, prima persoană care mi-a venit în minte a fost Alvaro... Nu mi-a plăcut nicio dată; nici cînd erați împreună, nici după. Cu însemnata diferență că eu nu i-am iertat nicicînd acestui ticălos că te-a făcut să suferi cum ai suferit...

Julia, care-și mai scosese o țigară, își opri gestul la jumătate, uitîndu-se la Căsar cu surpriză.

— Asta era treaba mea, spuse. Nu a ta.

— Te înșeli. Era treaba mea. Alvaro ocupase un loc pe care eu nu l-aș fi putut ocupa niciodată.

375

Intr-un anume fel — antîcarul șovăi o clipă, zîmbind cu amărăciune - era rivalul meu. Unicul bărbat capabil să mă îndepărteze de tine.

— Totul se terminase între mine și el... E absurd să legi una de alta.

— Nu-i chiar absurd; dar să lăsăm asta. Eu îl uram, și gata. Firește, ăsta nu-i un motiv să ucizi pe cineva. De-ar fi, te asigur că n-aș fi așteptat atîta s-o fac... Lumea aceasta a noastră, a artelor și antîcarilor, e foarte limitată. Alvaro și cu mine avusesem cîte un contact profesional din cînd în cînd, era inevitabil. Relațiile noastre nu puteau fi calificate drept cordiale, bineînțeles; dar uneori banii și interesul te fac să apelezi în mod ciudat la cineva anume. Dovada e că tu însăți, punîndu-ți problema tabloului lui Van Huys, ai recurs la el... Fapt e că m-am dus să-l văd și i-am cerut o informație asupra tabloului. Nu de amorul artei, de bună seamă. I-am oferit o sumă rezonabilă. Fostul tău iubit, odihnească-se în pace, a fost totdeauna un băiat scump. Extrem de scump.

— De ce nu mi-ai spus nimic din toate astea ?

— Din mai multe motive. Primul e că nu doream să văd că vă reluați legătura, nici măcar sub aspect profesional. Niciodată nu putem avea siguranța că sub cenușă nu mai rămînejar... Dar mai era ceva. Tabloul era legat de sentimente prea intime; arăta cu un gest jocul din fildeș de pe măsută. De o parte din mine, la care eu crezusem că renunțasem pentru totdeauna. Un ungher unde nimănui, nici măcar ție, prințesă, nu-i puteam îngădui să intre. Asta ar fi însemnat să scot la vedere chestiuni pe care niciodată n-aș avea curajul să le discut cu tine - îi aruncă o

privire lui Munoz, care asculta în tăcere, ținându-se la o parte. Presupun că prietenul nostru ar putea

376

să te lămurească în legătură cu subiectul. Nu-i așa ? Șahul ca proiecție a propriului ego, înfrîn-gerea ca frustrare a libidoului și alte chestii de genul ăsta, delicios de porcoase... Aceste mișcări lungi și profunde, pe diagonală, ale nebunilor alunecând pe tabla de șah; își trecu vârful limbii peste marginea paharului și se înfioră ușor. În sfârșit. Bătrînul Sigmund ar fi avut multe de spus despre asta.

Suspînă în onoarea propriilor sale fantasme. Apoi ridică încet paharul, închinînd în direcția lui Munoz, și, așezîndu-se într-un fotoliu, își puse dezinvolt picior peste picior.

— Nu înțeleg, stăruie fata, ce legătură au toate astea cu Alvaro.

— La început, nu prea mare, recunosc anti-carul. Eu voiam doar o infonnație de istorie extrem de simplă. Ceva pentru care, cum ți-am spus, eram dispus să plătesc bine. Dar lucrurile s-au complicat cînd și tu te-ai hotărît să apelezi la el... Asta nu era grav, în principiu. Însă Alvaro, dînd dovadă de o prudență profesională demnă de laudă, s-a abținut să-ți vorbească despre inte-resul arătat de mine, căci eu îi cerusem discreție maximă...

— Și nu l-a uimit că tu faceai cercetări legate de tablou pe la spatele meu?

— Absolut deloc. Sau, dacă a fost uimit, n-a spus nimic. A crezut poate că voiam să-ți fac o surpriză, aducîndu-ți noi date... Sau o fi crezut că-ți pregăteam o figură proastă - Cesar medită cu seriozitate. Iar acum, dacă mă gîndesc bine, cred că ar fi meritat într-adevăr să moară numai pentru asta.

— A încercat să mă pună în gardă. Tabloul lui Van Huys a ajuns la modă în ultima vreme, a spus.

377

— Ticălos pînă la sfîrșit, își dădu Cesar cu părerea. Cu avertismentul acesta facil, era aco-perit în ochii tăi, fără să se pună rău cu mine. Ne mulțumea pe toți, lua banii și, pe deasupra, crea și posibilitatea de a evoca tandre scene de odinioară... își arcui o sprînceană, slobozind un scurt hohot de rîs. Dar î^i povesteam cum s-au petrecut lucmrile între Alvaro și mine; se uită înăuntrul paharului. La două zile după întrevederea mea cu el, ai venit să-mi spui că tabloul avea o inscripție ascunsă. Am încercat să mă prefac cum am putut mai bine, însă mi-a produs efectul unui șoc electric; îmi confirma intuiția în legătură cu existența unei taine. Mi-am dat seama pe loc că însemna și o groază de bani, creșterea de mai multe ori a cotei tabloului lui Van Huys, și-mi aduc aminte că așa ți-am și spus. Faptul acela, împreună cu istoria tabloului și a perso-najelor sale. deschidea perspective pe care atunci le-am considerat minunate: tu și cu mine făcînd împreună investigația, adîncindu-ne în rezolva-rea enigmei. Era ca pe vremuri, îți dai seama ? Ca atnnci cînd căutam o comoară, dar de data asta o comoară *adevărată*. Pentru tine faima, Julia. Numele tău în publicații de specialitate, în cărțile de artă. Pentru mine... Să spunem că astajustifica totul; dar, pe deasupra, a mă adînci în jocul acela presupunea o complexă provocare personală. Ce pot să te asigur e că ambiția nu conta deloc în povestea asta. Mă crezi ?

— Tecred.

— Mă bucur. Fiindcă numai așa vei putea înțe-lege ce s-a petrecut apoi. Cesar își clătină paha-rul și păru că sunetul gheții îl ajuta să-și pună ordine în amintiri. Cînd ai plecat, i-am telefonat lui Alvaro și am stabilit să trec pe la el la prînz.

378

M-am dus fără intenții rele; și mărturisesc că tremuram de nerăbdare. Alvaro mi-a povestit ce aflase. Arn constatat, safeisfăcut, că nu știa de existența inscripției

ascunse și m-am ferit cît am putut de bine să-l pun la curent. Totul a mers de minune pînă cînd a început să vorbească despre tine. Atunci, prințesă, panorama s-a schimbat cu desăvîrșire...

— în ce sens ?

— în toate.

— Mă refer la ce-a spus Alvaro despre mine. Cesar se mișcă în fotoliu, părăind stînjedit, și zăbovi puțin cu răspunsul, fără nici un chef:

—Vizita ta îl impresionase grozav... Sau, cel puțin, așa a lăsat să se înțeleagă. Am priceput că răscoliseși în chip primejdios sentimente vechi și că lui Alvaro nu i-ar fi displicut ca lucrurile să fie iar ca înainte; facu o pauză și-și încnmtă fruntea. Recunosc, Julia, că asta m-a enervat cum nici nu-ți poți închipui. Alvaro îți distrusese doi ani din viață și eu stăteam acolo, în fața lui, ascultînd cum avea de gînd cu nerușinare să năvălească iar în ea... I-am spus, fără ocolișuri, să te lase în pace. S-a uitat la mine ca la un bătrîn și băgăreț poponar și am început să ne certăm. Te scutesc de amănunte, dar a fost teribil de neplăcut. M-a acuzat că-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala.

— Și avea dreptate.

— Nu. De tine îmi păsa, Julia. Mă interesează ce ți se întîmplă mai mult decît orice pe lume.

— Nu fi absurd. Niciodată nu m-aș fi întors la Alvaro.

—Eu nu sînt chiar așa de sigur. Știu prea bine ce a însemnat canalia asta pentru tine... zîmbi batjocoritor în gol, de parcă spectrul lui

379

Alvaro, acum inofensiv, s-ar fi aflat acolo, privindu-i. Atunci, în vreme ce ne certam, am simțit cum vechea ură renăștea în mine, mi se urca la cap ca unul din paharele tale cu votcă fierbinte. Era, fata mea, o ură cum nu-mi aduc aminte să fi simțit vreodată; o ură zdravănă, încîntător de *latină*. Așa încît m-am sculat și cred că mi-am cam ieșit din fire, înjurîndu-l cu un ales reper-toriu de precupeață, pe care-l rezerv pentru oca-ziile deosebite... Mai întîi s-a arătat surprins de izbucnirea mea. Apoi și-a aprins pipa și mi-a rîs în față. Relația lui cu tine, a spus, se stricase din vina mea. Eu eram răspunzător că tu nu te matu-rizaseși. Prezența mea -- pe care o califică drept bolnăvicioasă și obsedantă — în viața ta te împie-dicase întotdeauna să-ți iei zborul singură. „Și cel mai rău", adăugă, cu un zîmbetjignitor, „e că, în fond, Julia fusese întotdeauna îndrăgostită de tine, care simbolizezi pentru ea părintele pe care aproape că n-a apucat să-l cunoască... Și a ținut-o tot așa." După ce a spus asta, Alvaro și-a băgat o mîină în buzunarul de la pantaloni, a tras de cîteva ori din pipă și m-a privit printre rotocoale de fum. „Ce se întîmplă cu voi", conchise, „nu-i altceva decît un incest care nu s-a consumat... Din fericire ești homosexual."

Julia închise ochii. Cesar lăsase ultimele cuvinte să plutească în aer și păstra o tăcere pe care fata, rușinată și descumpănită, nu îndrăz-nea s-o rupă. Cînd ea își adună tot curajul ca să-l privească din nou, anticarul făcu un gest evaziv din umeri, ca și cum n-ar mai fi fost răspun-zător de ceea ce ar fi putut povesti mai departe. —
'- Cu aceste cuvinte, prințesă, Alvaro și-a sem-nat condamnarea la moarte... Continua să fumeze acolo, liniștit, în fața mea, dar era ca și mort. Nu

380

pentru ceea ce spusese, la urma urmelor era o părere la fel de respectabilă ca oricare alta, ci pentru ceea ce cuvintele lui îmi revelau mie însumi, ca și cînd ar fi tras o perdea care, aoi în șir, m-ar fi ținut străin de realitate. Poate pentru că îmi confirma idei pe care eu le țineam departe, în adîncul cel mai întunecat al cugetului, refuzînd mereu să proiectez asupra lor lumina rațiunii și a logicii...

Se întrerupse, de parcă și-ar fi pierdut șirul vorbelor, și se uită la Julia și apoi la Muioz cu un aer nehotărît. În cele din urmă, zîmbi într-un fel echivoc, sfios și oarecum pervers totodată, înainte de a-și duce iar paharul la gură, sorbind puțin din el.

— Am simțit atunci o subită inspirație. Julia își dădu seama că gestul acela îi ștersese de pe buze zîmbetul ciudat... Și, înaintea ochilor mei, o, minunăție, întocmai ca în basme, se înfiripă un întreg plan. Fiecare piesă din cele care se agitaseră în dezordine își găsea locul exact, nuanța precisă. Alvaro, tu, eu, tabloul... Se înlănțuiau și cu partea obscură din mine însumi, cu ecourile îndepărtate, senzațiile uitate, pasiunile amor-țite... Totul se defini în cîteva secunde ca o uriașă tablă de șah pe care fiecare persoană, fiecare idee, fiecare situație își avea simbolul corespun-zător în fiecare piesă, locul exact în timp și în spațiu... Aceea era Partida cu majusculă, marele joc al vieții mele. Și al vieții tale. Fiindcă toate erau acolo, prințesă: șahul, aventura, dragostea, viața și moartea. Și, la sfîrșitul'a toate, te înălțai tu, eliberată de orice și de toți, frumoasă și perfectă, reflectată în cea mai pură oglindă a pleni-tudinii. Trebuia săjoci șah, Julia; era inevitabil. Trebuia să ne omori pe toți pentru a fi, în sfîrșit, liberă.

381

—Doamne Dumnezeule... •

Anticarul făcu un gest rieghativ cu capul.

—Dumnezeu n-are nimic a face cu asta... Te asigur că atunci cînd m-am apropiat de Alvaro și i-am dat o lovitură în ceafa cu scrumiera de obsi-dian pe care o ținea pe masă nu-l mai uram. Momentul acela n-a fost decît un demers neplăcut. Supărător, dar necesar.

Își cercetă mîna dreaptă încet, plin de curiozitate. Părea să evalueze capacitatea aducă-toare de moarte pe care o aveau degetele acelea lungi și palide, cu unghii îngrijite, care cu atîta elegantă indolență țineau în clipa aceea paharul de gin.

— A căzut ca un sac, conchise pe mi ton obiectiv, terminîndu-și examenul. S-a prăbușit fără un geamăt, bufl, cu pipa încă între dinți. Apoi, pe jos... Mă rog. M-am asigurat că era mort în toată regula cu altă lovitură, mai bine calculată. La urma urmelor, trebuie să faci lucrurile bine, sau să nu le faci... Restul îl știi: dușul și toate cele-lalte au fost simple retușări artistice. *Brouillez les pistes*, spunea Arsene Lupin... Deși precis că Menchu, odihnească-se în pace, i-ar fi atribuit aceste cuvinte lui Coco Chanel. Sărmana - bău o sorbitură mică în memoria lui Menchu înainte de a rămîne cu ochii în gol. Cert e că mi-am șters urmele cu o batistă și am luat scrumiera pentru orice eventualitate, aruncînd-o apoi într-un coș de gunoi departe de acolo... E urît s-o spun eu, prințesă, dar fiind vorba de prima oară, mintea mi-a funcționat într-o manieră admirabil de crimi-nală. Înainte de a pleca, am luat raportul despre tablou, pe care Alvaro voia să ți-l aducă acasă și am scris la mașină adresa pe un plic.

—Ai mai luat și un pumn de fișe de carton alb...

382

— Nu. Detaliul acesta a fost ingemos, dar mi-a venit în minte mai tîrziu. Nu se mai putea să mă întorc după ele, așa că am cumpărat altele la fel de la o papetărie. Dar asta a fost după cîteva zile. Mai întîi trebuia să plănuiesc partida; fie-care mișcare trebuia să fie perfectă. Ce am făcut însă, fiindcă trebuia să vin la tine a doua zi pe seară, a fost să mă asigur că aveai să primești raportul. Era neapărat necesar să cunoști toate amănuntele despre tablou.

—Ai recurs atunci la femeia cu imper-meabilul...

— Da. Și aici trebuie să-ți mărturisesc ceva. Eu n-am pomiri de travesti și nici nu-mi face vreo plăcere treaba asta... Cîteodată, mai ales cînd eram tînăr, am ajuns să

mă deghizez doar din amuzament. Ca și când ar fi fost vorba de Camaval sau de ceva de genul ăsta. întotdeauna singur și în fața unei oglinzi - în punctul acesta CEsar făcu o grimasă de plăcută evocare, malițios și indulgent cu sine. Când a trebuit să fac să-ți parvină plicul, mi s-a părut distractiv să repet experiența. Era un fel de capriciu de demult, înțelegi? Ca o provocare, dacă vrem să privim toată povestea dintr-un punct de vedere... eroic. Să văd dacă eram capabil să înșel lumea spunînd în joacă, într-un anume fel, adevărul sau parte de adevăr... Așa că m-am dus după cumpărături. Un gentleman cu un aer distins care achizițio-nează un impermeabil, o geantă, pantofi fără toc, o perucă blondă, ciorapi și o rochie nu dă de bănuir dacă o face cu gesturile potrivite, pe la marile magazine pline de lume, de bună seamă pentru soția lui. Restul l-a făcut un bărbierit temeinic și niște farduri pe care, mărturisesc fără nici o rușine în clipa de față, le aveam

383

într-adevăr în casă. Nimic exagerat, mă cunoști doar. Doar un machiaj discret. La agenția de mesagerie, nimeni n-a bănuir absolut nimic. Și recunosc că a fost o experiență amuzantă... și instructivă.

Anticarul oftă adînc, cu melancolie studiată. Apoi se întîneacă la față.

— În realitate - adăugă, și tonul îi devenise mai puțin frivol -, toate acestea alcătuiau partea pe care am putea-o numi ludică a chestiunii... se uită țintă la Julia, ca și cum și-ar fi ales cuvintele în fața unui auditoriu mai solemn și nevăzut, căruia socotea că se cuvine să-i facă impresie bună. Partea realmente dificilă acum unnează. Eu trebuia să te orientez într-un mod adecvat, atît spre dezlegarea misterului, adică priina parte ajocului, cît și spre a doua, mult mai periculoasă și mai complicată... Problema consta în aceea că, oficial, eu nu jucam șah; trebuia să înaintăm împreună în cercetarea tabloului, dar mă aflam legat de mîini și de picioare. Nu te puteam ajuta. Era îngrozitor. Nici nu puteam juca împotriva mea; aveam nevoie de un adversar. Cineva de valoare. Așa că n-am avut altceva de făcut decît să caut un Virgiliu care să te călăuzească în aven-tură. Era ultima piesă care-mi lipsea s-o pun pe tabla de joc.

își goli paharul, așezîndu-l după aceea pe masă. Apoi scoase o batistă de mătase din mîneca hala-tului pentru a-și șterge cu grijă buzele. În sfîrșit, se uită la Munoz, adresîndu-i un zîmbet prietenos.

— Și așa s-a făcut că, după ce m-am consultat în prealabil cu vecinul meu, domnul Cifuentes, directorul Clubului Capablanca, m-am hotărît să vă aleg pe dumneavoastră, dragul meu prieten.

Munoz și-a mișcat capul de sus în jos, o sin-gură dată. Meditînd asupra caracterului îndoielnic

384

al onoarei ce i se făcuse, s-a abținut să comenteze. Ochii săi, pe care umbrele plăsmuite de slaba lumină a abajurului păreau că îi adîncesc și mai mult în orbite, îl priveau pe anticar cu curio-zitate.

—Nu v-ați îndoit niciodată că eu aveam să cîștig, remarcă în șoaptă.

CEsar îi adresă un salut ironic, scoțîndu-și o pălărie imaginară.

—Niciodată, într-adevăr, confirmă. în afară de talentul dumneavoastră de șahist, care a reieșit limpede de cum v-am văzut ocupîndu-vă de tabloul lui Van Huys, eu eram dispus să vă ofer, dragul meu prieten, o serie de chei semnificative care, corect interpretate, aveau să vă ducă la descifra-rea celei de a doua enigme: cea a jucătorului misterios; plesni din limbă mulțumit, ca și cum ar fi savurat o mîncare grozav de gustoasă. Recu-nosc că m-ați impresionat. Ca să fiu sincer, încă mă mai impresionați. Felul acesta atît de încîn-tător al dumneavoastră de a analiza toate

mișcă-rile și fiecare din ele în parte, metoda de abordare pe baza eliminării tuturor ipotezelor improbabile nu pot fi calificate decât ca magistrale.

—Mă copleșiți, comentă Mufloz, inexpresiv, și Julia n-a fost în stare să-și dea seama dacă acel comentariu era făcut sincer sau ironic. Cesar își lăsase capul pe spate și slobozi un teatral și tăcut hohot de plăcere.

— Trebuie să vă spun, preciză cu o grimasă echivocă, aproape cochetă, că faptul de a mă simți încetul cu încetul încolțit de dumnea-voastră a ajuns să se prefacă într-o adevărată incitare, pe cuvînt. Ceva... aproape fizic, dacă-mi permiteți să folosesc acest termen. Deși dum-neavoastră nu sînteți chiar genul meu; rămase

385

dus pe gânduri cîteva clipe, de parcă ar fi încercat să-l plaseze pe Munoz într-o anume categorre, și apoi păru că se răzgîndește. La ultimele mutări am înțeles că deveneam singurul suspect posibil. Și dumneavoastră știați că eu știam... Nu cred că greșesc dacă spun că, din momentul acela, am început sa ne simțim mai apropiați, nu-i așa?... în noaptea pe care am petrecut-o stînd pe o bancă în fața casei Juliei, făcînd de gardă cu ajutorul sticlei mele de coniac, am avut o lungă discuție despre trăsăturile psihologice ale asasinului. Dumneavoastră erați deja aproape sigur că adversarul eram eu. V-am ascultat cu cea mai mare atenție în vreme ce expuneați, ca răspuns la întrebările mele, toate ipotezele cunoscute în legătură cu patologia șahului... Cu excepția uneia, cea corectă, și pe

care o cunoșteati totuși la perfecție. Știți doar la **ce** mă refer.

Munoz își mișcă iar capul de sus în jos, cu un liniștit gest afirmativ. CEsar o arătă pe Julia.

— Dumneavoastră și cu mine știm, dar ea nu. Sau cel puțin nu întru totul. Ar trebui să-i explicăm.

Fata se uită la jⁱcătorul de șah.

— Da, spuse, simțindu-se obosită și năpădită de o enervare ce-l includea și pe MuAoz. Poate că **ar** trebui să-mi explicați despre ce vorbiți, fiindcă încep să mă satur de cîrdășia voastră nenorocită.

Șahistul stătea cu ochii țintă la CEsar.

—Natura matematică a șahului, răspunse, fSră să se tulbnre din pricina ieșirii Juliei, îi conferă acestui joc un caracter particular. Ceva pe care specialiștii l-ar defini drept sadico-anal... Știți la ce mă refer: șahul ca luptă strînsă între doi bărbați, unde intervin cuvinte ca agresiune,

386

narcisism, masturbare... Homosexualitate. A cîștiga înseamnă a-ți înfrînge părintele sau mama care te domină, a te situa deasupra. A pierde înseamnă a te prăbuși, a te supune.

Cesar ridică un deget, cerîndu-le să-l asculte.

—Numai dacă victoria, preciză politico, nu presupune exact asta.

— Da, încuviință Munoz. Numai dacă victoria nu constă tocmai în a demonstra paradoxul, pro-vocîndu-și înfrîngerea; se uită o clipă la Julia. Belmonte avea dreptate, la urma urmelor. Par-tida, ca și tabloul, se trăda pe sine.

Anticarul îi zîmbi admirativ, aproape fericit.

— Bravo, spuse. A se immortaliza în propria-i înfrîngere, nu-i așa?... Ca bătrînul Socrate cînd a băut cucuta; se întoarse spre Julia cu un **aer** triumfător. Dragul nostru Munoz, prințesă, știa toate astea de zile întregi, și totuși n-a suflat un cuvînt nimănui, nici ție, nici mie. Iar eu, modest, am înțeles că adversarul meu era pe drumul cel bun pomenindu-mă vizat prin omisiune. În reali-tate, cînd s-a întîlnit cu familia Belmonte și a putut în sfîrșit să-i elimine de pe lista suspec-ților, n-a mai avut nici o îndoială cu privire la identitatea inamicului. Greșesc?

- Nu greșiți.
- Imi îngăduiți o întrebare mai personală ?
- Întrebați-mă, și o să vedeți dacă vă răs-pund sau nu.
- Ce-ați simțit cînd ați descoperit mutarea corectă?... Cînd ați aflat că eram eu?
- Ușurare, spuse. M-ar fi dezamăgit să fie altcineva.
- V-ar fi dezamăgit pentru că v-ați înșelat cu privire la identitatea jucătorului misterios ?... N-aș vrea să-mi exagerez propriile merite, dar nici n-a

387

fost foarte evident, dragul meu prieten. Chiar și pentru dumneavoastră era foarte greu. Mai multe personaje ale acestei povești nici măcar nu vă erau cunoscute, iar noi am stat împreună numai vreo două săptămîni. Dispuneți doar de tabla dumneavoastră de șah ca instrument de lucru...

- Nu m-ați înțeles, răspunse Munoz. Eu doream să fiți dumneavoastră. Îmi plăcea. Julia îi privea, iar pe față i se citea neîn-crederea.

— Mă bucur că vă văd prieteni la toartă, spuse sarcastic. Mai tîrziu, dacă aveți chef, putem merge să bem ceva, în timp ce o să ne batem ușurel pe umeri, povestindu-ne cum ne-am prăpădit de rîs de toate astea; își mișcă brusc capul, încercînd să-și recapete simțul realității. E de necrezut, dar am senzația că sînt în plus aici.

Cesar îi aruncă o privire plină de afecțiune dezolată.

- Sînt lucruri pe care tu nu poți să le înțelegi, prințesă.

— Nu-mi spune prințesă!... Și greșești întru totul. Înțeleg perfect. Și acum o să-ți pun eu o întrebare: ce-ai fi făcut în dimineața aceea, în talcioc, dacă m-aș fi urcat în mașină s-o pornesc, fără să fi observat sprayul și cartonașul, cu cau-ciucul prefăcut în bombă ?

- Asta-i ridicol; Cesar părea ofensat. Eu nu te-aș fi lăsat niciodată să...

- Chiar cu riscul să te deconspiri ?

— Știi bine că da. Munoz a spus-o acum o clipă: niciodată n-ai fost în pericol... în dimi-neața aceea totul era calculat: deghizarea pre-gătită într-o cămăruță cu două ieșiri pe care o am închiriată ca prăvălie, întîlnirea mea cu fumi-zorul, o întîlnire reală, dar pe care am expediat-o

388

în cîteva minute... M-am îmbrăcat în mare grabă, am mers pînă la străduță, am aranjat cauciucul și am pus cartonașul și recipientul gol. M-am oprit apoi în fața vînzătoarei de ilustrate, ca aă se uite la mine, m-am întors la prăvălie și, gata, după ce mi-am schimbat hainele și mi-am șters machiajul, am venit la întîlnirea cu tine, la cafe-nea... Ai să fii de acord că totul a fost impecabil.

- Scîrbos de impecabil, într-adevăr. Anticarul făcu un gest muștrător.

— Nu fi vulgară, prințesă; o privi cu o inge-nuitate insolită fiind atît de sinceră. Aceste adverbe îngrozitoare nu duc nicăieri.

- De ce atîta osteneală ca să mă sperii?

— Era vorba de o aventură, nu?... Trebuia să plutească amenințarea. Îți imaginezi o aventură din care să lipsească frica?... Nu-ți mai puteam oferi poveștile care te emoționau în copilărie. A^a că am inventat pentru tine cea mai extraordi-nară din cîte mi-am putut imagina. o aventură pe care n-ai s-o uiți cîte zile vei avea.

- Să n-ai nici o îndoială în privința asta.

— Misiune îndeplinită, atunci. Lupta rațiunii împotriva misterului, distrugerea fantasmelor care te înlănțuiau... Ți se pare puțin? Și, la toate astea, adaugă descoperirea că Binele și Răul nu sînt delimitate, ca pătratele albe și negre ale unei table de șah; îl privi pe Munoz înainte de a zîmbi pe furiș, ca și cum s-ar fi referit la un secret pe care-l împărtășeau amîndoi. Toate pătra-tele aînt gri, fată dragă,

nuanțate de conștiința Răului ca rezultat al experienței; al cunoașterii a ceea ce poate deveni Binele, care adesea pare steril și nedrept în mod pasiv. Îți amintești de Settembrini, personajul pe care-l admir atât de mult din *Muntele vrăjit* ?... Răutatea, spunea, este

389

arma strălucitoare a rațiunii împotriva puterilor întunericului și urîteniei.

Julia privea cu atenție chipul anticarului, luminat pe jumătate de lampă. În anumite momente se părea că doar una din jumătăți vorbea, cea la vedere sau cea din umbră, iar cealaltă se mărginea să asiste ca martor. Și se întrebă care dintre cele două era mai adevărată.

— în dimineața aceea, când am asaltat împreună Fordul albastru, eu te iubeam, Cesar.

Instinctiv vorbise către partea luminată; dar răspunsul a venit dinspre partea întunecată :

— Știu. Și asta-i de-ajuns ca să justifice totul... Eu nu știam ce făcea acolo mașina aceea; apariția ei mă intriga la fel de tare ca pe tine. Chiar mult mai tare, din rațiuni evidente; nimeni nu-i chemase să-și bage nasul unde nu le fierbea oala, iubito; clătină blînd din cap, evocator. Trebuie să recunosc că cei cîțiva metri, tu cu pistolul și eu cu pateticul meu vătrai în mînă, și asaltul asupra celor doi imbecili înainte de a ști că erau zbirii inspectomului Feijoo... dădu din mîini agitat, de parcă i-ar fi lipsit cuvintele. A fost ceva într-ade-văr minunat. Te priveam cum te năpustea direct asupra dușmanului, încruntată și scrișnind din dinți, curajoasă și dezlănțuită ca o furie răzbu-nătoare, și simțeam, ițijur, pe lingă propria inci-tare, și un orgoliu nemaipomenit. „lată o femeie dintr-o bucată", mi-am zis, plin de admirație... Dacă ai fi avut altă fire, instabilă sau fragilă, nu te-aș fi supus în veci la o asemenea probă. Însă te-am văzut născîndu-te și te cunosc. Aveam certitudinea că ai să răzbați reînnoită, mai tare și mai puternică.

— La un preț foarte mare, nu crezi ? Alvaro, Menchu... Tu însuși.

390

— Ah, da ; Menchu; anticarul se strădui să-și amintească, de parcă i-ar fi fost greu să-și dea seama la cine se referea Julia. Biata Menchu, amestecată într-un joc care era prea complex pentru ea... păru să-și aducă în sfîrșit aminte și-și încreți fruntea. Într-un anume fel, povestea cu ea a fost o strălucită improvizație, iertată-mi fie lipsa de modestie. Eu îți telefonasem dimi-neața devreme, să văd cum stăteau lucrurile. A răspuns Menchu și mi-a spus că nu erai acasă. Părea grăbită să închidă telefonul, acum știu și de ce. îl aștepta pe Max, ca să pună în aplicare absurdul plan cu furtul tabloului. Eu nu știam, bineînțeles. Dar n-am apucat să tennin cu tele-fonul că mi-am și văzut mutarea: Menchu, tabloul, casa ta... După o jumătate de oră, sunam la ușă, sub identitatea femeii în impermeabil.

Ajungînd la acest pasaj, Cesar făcu o grimasă amuzată, ca și cum ar îndemna-o pe Julia să se distreze și ea de insolitele fațete pline de umor ale relatării lui.

— întotdeauna ti-am spus, prințesă - continuă, arcuindu-și o sprinceană, și părea că s-ar fi mulțumit să spună fără succes un banc prost —, că ușii tale îi lipsește un vizor angular, din acelea foarte utile ca să vezi cine sună. Poate că Menchu n-ar fi deschis unei femei blonde cu ochelari de soare. Însă auzi doar vocea lui Cesar spunînd că venea cu un mesaj urgent din partea ta. Nu putea decît să deschidă, și așa a și făcut; își întoarse palmele în sus dînd impresia că scuza cu titlu postum greșeala lui Menchu. Presupun că în momentul acela s-a gîndit că se putea duce de ripă afacerea cu Max, dar neliniștea i s-a prefăcut în surpriză cînd a văzut o femeie necunoscută în prag. Am avut timp să-i observ expresia ochilor, uimiți și

391

larg deschiși, înainte de a-i da un pumn în trahee. Sînt sigur că a murit fără să știe cine o ucidea... Am încuiat ușa și m-am apucat să pregătesc totul cînd, și la asta zău că nu mă așteptam, am auzit zgomotul unei chei în broască.

— Era Max, spuse fără rost Julia.

—Într-adevăr. Era frumosul proxenet, care urca pentru a două oară, asta am înțeles-o mai tîrziu, cînd ți-a povestit totul la comisariat, ca să-și ia tabloul și să pregătească incendiul locuin-ței tale. Ceea ce, insist, era un plan absolut ridi-col, foarte specific, e drept, pentru Menchu și timpitul ăla.

—Așfi putut fi eu cea care deschidea ușa. Te-ai gîndit la asta?

—Mărturisesc că auzind zgomotul cheii nu m-am gîndit la Max, ci la tine.

—Și ce-ai fi făcut? Mi-ai fi dat și mie un pumn în trahee?

o privi din nou cu expresia îndurerată a cuiva jignit pe nedrept.

—Asta-i o întrebare, spuse, căutîndu-și vor-bele, deplasată și crudă.

— Nu mai spune.

— Ba îți spun. Nu știu care mi-ar fi fost reacția exactă, dar cert e că un moment m-am simțit pierdut, fără să am timp să mă gîndesc la altceva în afară de a mă ascunde... Am dat fuga în baie și mi-am ținut răsufarea, străduindu-mă să găsesc soluția ca să ies de acolo. Dar nu ți s-ar fi întîm-plat absolut nimic. Partida s-ar fi terminat înainte de vreme, la jumătate. Asta-i tot.

Julia își mișcă buza de jos, neîncrezătoare. Simțea cum cuvintele îi ies greu din gură.

— Nu pot să te cred, Cesar. Nu mai pot.

— Dacă mă crezi sau nu, iubito, nu schimbă nimic; făcu un gest resemnat, de parcă discuția

392

ar fi început să-l obosească. Și în clipa asta nici nu mai contează... Tot ce contează e că nu erai tu, ci Max. L-am auzit prin ușa de la baie, zicînd „Menchu, Menchu”, îngrozit, dar fără să îndrăz-nească să strige, ticălosul. între timp, îmi veni-sem în fire. Aveam în buzunar un stilet pe care tu îl cunoști, cel al lui Cellini. Și dacă Max venea să iscodească prin casă, s-ar fi pomenit în modul cel mai stupid cu el înfipt în mijlocul inimii, așa, din senin, de cum ar fi deschis ușa de la baie și fără să aibă timp să scoată un cuvînt. Din fericire pentru el, și pentru mine de altfel, i-a lipsit cura-jul să-și bage nasul și a preferat s-o ia la fugă pe scări în jos. Eroul meu.

Se opri să ofteze, fără fanfaronadă.

—De asta mai e în viață, cretinul, adăugă, sculîndu-se din fotoliu, și s-ar fi zis că regreta faptul că Max era teafar. Odată în picioare, se uită la Julia și apoi la Munoz, care îl urmăreau mai departe în tăcere, și schiță cîțiva pași prin încăpere, pe covoarele care-i amortizau zgomotul mișcărilor.

— Ar fi trebuit să fac și eu ca Max: să plec de acolo în mare viteză, căci nu știam dacă nu avea să vină poliția. Dar s-a impus ceea ce am putea numi amorul meu propriu de artist, așa că am tîrît-o pe Menchu pînă în dormitor și... Mă rog, știi ce-a urmat: am aranjat puțin decorul, con-vins că avea să cadă pe capul lui Max și trebuia asta. Nu mi-a luat mai mult de cinci minute.

— Ce nevoie ai avut să faci treaba cu sticla?— A fost ceva fără rost. Dezgustător și oribil.

Anticarul plescăi din limbă. Se oprise în fața unuia din tablourile atîrnate pe perete, *Marte* de Luca Giordano, și-l contempla ca și cînd zeul, cufundat în strălucitoarele aripi ale armurii sale

393

medievale anacronice, ar fi fost cel care ar fi trebuit să-i dea un răspuns.

—Treaba cu sticla - murmură fără să se întoarcă spre ei - a fost un detaliu complemen-tar... o inspirație de ultim moment.

— Care n-avea nici o legătură cu șahul, remarcă Julia. Și vocea ei răsuna tăioasă ca o lamă de ras. Mai curînd părea o răfuială. Cu noi, toate femeile.

Anticarul nu spuse nimic. Se uita mai departe la tablou, în liniște.

—Nu ți-am auzit răspunsul, Cesar. Și, de obicei, ai răspunsuri la toate.

Se întoarse alene către ea. De data asta pri-virea lui nu mai implora indulgență și nici nu oglindea ironie, ci era departe, de nepătruns.

— Apoi, spuse în sfîrșit pe un ton absent, părăind că n-o ascultase pe Julia, am bătut la mașina ta de scris mutarea, am luat tabloul împachetat de Max și am ieșit cu el sub braț. Asta-i tot.

Vorbise cu voce neutră, lipsită de intonație, **ca** și cum discuția n-ar mai fi avut nici un interes pentru el. Dar Julia era departe de a considera subiectul încheiat.

—De ce s-o omori pe Menchu?... Veneai și plecai de la mine în voie. Mai erau mii de alte feluri de a fura tabloul.

Cuvintele acestea readuseră o scînteie de însu-flețire în ochii anticarului.

—Văd că te ambiționezi, prințesă, să-i dai furtului picturii lui Van Huys o importanță exa-gerată... în realitate, n-a fost decît un detaliu în plus, căci în toată povestea asta unele lucruri le întregesc pe celelalte, reflectă, căutînd cuvintele potrivite. Menchu trebuia să moară din mai multe rațiuni: unele n-au importanță acum, altele da.

394

Să spunem că merg de la cele pur estetice, și tdd prietenul nostru Munoz a descoperit în chip uimi-tor relația între numele de familie al lui Menchu și turnul luat de pe tabla de șah, pînă la alte cauze, mai profunde... Eu aranjasem totul ca să te eliberez de legături și influențe pernicioase, ca să-ți tai toate punțile cu trecutul. Menchu, din nenorocire pentru ea, cu prostia-i îrmăscută și vulgaritatea ei, era una din aceste punți, cum fusese și Alvaro.

— Și cine ți-a acordat puterea de a distribui după bunul tău plac viața și moartea? Anticarul zîmbi mefistofelic.

—Mi-am acordat-o eu însumi; pe socoteala mea. Și iartă-mă dacă asta sună a imperti-nență... - păru să-și amintească de prezența șahistului. în ce privește restul partidei, aveau prea puțin timp... Muftoz adulmeca precum un copoi pe urmele mele. încă două mutări și avea să mă arate cu degetul. Dar eram convins că iubitul nostru prieten n-avea să intervină pînă n-o să fie absolut sigur. Pe de altă parte, el avea deja certitudinea că nu erai în primejdie... Și el e un artist, în felul său. De asta m-a lăsat să acționez, în vreme ce-și căuta dovezi care aă-i confirme concluziile analitice... Am dreptate, prie-tene Munoz?

Jucătorul dădu încet din cap, drept unic răs-puns. Căsar se apropiase de măsuta unde se afla șahul. După ce examinează piesele, luă regina albă cu delicatețe, de parcă ar fi fost dinte-un cristal fragil, și o privi îndelung.

— Ieri după-masă, continuă, pe cînd lucrai la atelierul de la Prado, am ajuns la muzeu cu zece minute înainte de închidere. Am hoinărit puțin prin sălile de la parter și am pus cartonașul la

395

tabloul lui Brueghel. Apoi m-am dus să beau o cafea, am mai pierdut puțin vremea și ți-am tele-fonat. Nimic altceva. Tot ce n-am putut prevedea e că Munoz avea să dezgroape revista aceea veche de șah la biblioteca clubului. Nici eu nu-mi mai aminteam de existența ei.

— Ceva nu se potrivește, spuse pe neașteptate Mufioz, iar Julia se întoarse spre el surprinsă. Șahistul îl privea țintă pe Cesar, cu capul aplecat spre un umăr, iar în

ochi îi strălucea o lumină scrutătoare, ca atunci când se concentra asupra tablei de șah, după o mișcare ce nu reușea să-l convingă pe deplin. Dumneavoastră sînteți un jucător strălucit; în privința asta sîntem de acord. Sau, mai curînd, aveți condiții ca să fiți. Totuși, nu cred că ați fi putut juca partida aceasta în felul în care ați făcut-o... Combinațiile dumneavoastră au fost prea perfecte, de neconceput pentru cineva care a stat fără să se atingă de o tablă de șah vreme de patruzeci de ani. Ce contează la șah e practica, experiența; așa că sînt sigur că ne-ați mințit. Ori ați jucat mult în acești ani, de unul singur, ori v-a ajutat cineva în toată povestea asta. Imi pare rău că atentez la vanitatea dumneavoastră, Cesar. Dar aveți un complice.

Niciodată, între ei, nu s-a iscat o tăcere atît de lungă și densă ca aceea care a urmat acestor cuvinte. Julia îi privea descumpănită, nefiind în stare să dea crezare jucătorului. Dar, cînd era pe punctul de a deschide gura, ca să strige că totul e o prostie *fara* margini, văzu cum CCsar, al cărui chip se prefăcuse într-o mască de nepătruns, își arcuia în sfîrșit o sprînceană cu ironie. Zîmbetul ce i se ivi apoi pe buze era o grimasă de recu-noștință și admirație. Atunci anticarul își încru-cișă brațele înainte de a ofta din rărunchi, în vreme ce făcea cu capul un gest afirmativ.

396

— Dragul meu prieten..., spuse încet, trăgănîndu-și cuvintele. Dumneavoastră meritați ceva mai mult decît să fiți un obscur jucător de sfîrșit de săptămînă, într-un club de cartier; făcu o mișcare cu mîna dreaptă într-o parte, de parcă ar fi indicat prezența cuiva care ar fi stat tot timpul lîngă ei, în ungherele din umbră ale încăperii. Am un complice, într-adevăr. Adevărul e că mi-e complice, chiar dacă el se poate considera la adăpost, departe de orice acțiune a justiției. Vreți să-i știți numele?

— Sper să mi-l spuneți.

— Bineînțeles că o să vi-l spun, fiindcă nu cred că trădarea mea o să-i facă prea mult rău, zîmbi iar, de data asta mai stăruitor. Sper că nu vă simțiți ofensat că mi-am rezervat această nucă satisfacție, stimatul meu prieten. Este o adevărată plăcere, credeți-mă, să constat că n-ați fost capabil să descoperiți totul. Nu ghiciți despre ce e vorba?

— Mărturisesc că nu. Dar sînt sigur că nu-i cineva pe care să-l cunosc.

— Aici aveți dreptate. Se numește Alfa PC-1212 și e un computer personal care lucrează cu un program de șah complex cuprinzînd douăzeci de nivele de joc... L-am cumpărat a doua zi după ce l-am omorît pe Alvaro.

Pentru prima oară de cînd îl cunoștea, Julia văzu uimirea zugrăvită pe chipul lui Muioz. Stră-lucirea ochilor lui se stinsese, iar gura i se între-deschisese într-un rictus de stupeoare.

— Nu spuneți nimic ? întrebă anticarul, cerce-tîndu-l cu o curiozitate amuzată.

Munoz îi aruncă o privire lungă, fără să răs-pundă, și după o clipă își înclină capul spre Julia.

— Dați-mi o țigară, spuse, fără nici o expresie.

397

Ea-i oferi pachetul, iar șahistul îl răsuci de mai multe ori înainte de a scoate o țigară și a o duce la gură. Julia îi întinse un chibrit aprins și el înghiți fumul încet și profund, umplîndu-și plămîinii. Părea că se află la mii de kilometri distanță.

— E greu, nu-i așa? remarcă Cesar, rizînd ușurel. În tot acest timp, dumneavoastră ați jucat cu un biet calculator; o mașină lipsită de emoții și sentimente... Veți fi de acord cu mine că e vorba de un minunat paradox, foarte potrivit pentru a simboliza vremurile în care trăim. Excepționalul jucător de la Maelzel avea înă-untru un om ascuns, după Allan Poe... Vă amin-tiți? Dar lucrurile se schimbă, dragul meu

prieten. Acum omul e cel care ascunde automatul; ridică regina de fildes gălbui pe care o avea în mână, arătându-i-o, plin de ironie. Și tot talentul dum-neavoastră, imaginația, extraordinara capacitate pentru analiza matematică, dragă domnule Munoz, își au echivalența, ca reflex ironic, într-o oglindă ce ne-ar înfățișa caricatura a ceea ce sîntem, într-o simplă dischetă de plastic ce încape în palmă... Tare mă tem că, la fel ca Julia, după toate acestea n-o să mai fiți cel care *d* ați înainte. Deși, în cazul dumneavoastră, recunosc făcînd o grimasă îndurerată, mă îndoiesc că o să ciș-tigați prin această schimbare.

Munoz nu răspunse. Se mulțumi să rămînă în picioare, cu miinile din nou în buzunarele tren-ciului și cu țigara atîmîndu-i între buze; fumul ei îl fScea să-și întredeschidă ochii inexpressivi, ca un detectiv neglijent dintr-un film alb-negru care s-ar parodia pe sine.

— îmi pare rău, conchise Cesar, și părea sincer. Apoi puse la loc regina pe tabla de șah, cu aerul

398

celui care e pe punctul de a încheia o întrunire plăcută, și se uită la Julia.

— Ca să terminăm, spuse, o să vă arăt ceva. Se apropie de o masă de mahon și deschiae unul din cele trei sertare, scoțînd un plic, gros și sigilat, și cele trei figurine de porțelan de Bustelli.

— Premiul e al tău, prințesă; îi zîmbi fetei cu o licărire de maliție în ochi. Ai izbutit încă o dată să dezgropi comoara. Acum poți face cu ea ce poțesteți.

Julia se uita la bibelouri și la plic, bănuitoare.

— Nu înțeleg.

— o să înțelegi imediat. Fiindcă aăptămînile astea am avut timp să mă ocup și de interesele tale... în clipa asta *Partida de șah* se află în locul potrivit: seiful de siguranță al unei bănci elve-țiene, închiriat de o societate anonimă care nu există decît pe hîrtie, cu sediul în Panama... Avo-cații și bancherii elvețieni sînt oameni cam anoști, dar foarte corecți, care nu întrebă nimic atît timp cît li se respectă legislația țării și li se plătesc onorariile cuvenite; puse plicul pe masă, lingă Julia. Din această societate anonimă, ale cărei titluri sînt aici înăuntru, tu ai șaptezeci și cinci la sută din acțiuni; un avocat elvețian de care m-ai auzit vorbind odată, Demetrius Ziegler, un vechi prieten de-al meu, s-a angajat să facă toate gestiunile. Și nimeni, în afară de noi și de o a treia persoană, de care vom vorbi imediat, nu știe că în acest seif de siguranță va rămîne, bine ambalat, pentru o vreme, tabloul lui Pieter van Huys... între timp, istoria *Partidei de șah* va deveni cel mai mare eveniment artistic. Toată lumea, mass-media, revistele de specialitate, vor exploata scandalul pînă la saturație. La un prim calcul, putem prevedea o

399

cotă internațională ce va ajunge la mai multe milioane... De dolari, firește.

Julia se uită la plic ș'i apoi la Cesar, descum-pănită și neîncrezătoare.

— N-are importanță cît va ajunge să valoreze, murmură, rostind cu greu cuvintele. Nu se poate vinde un tablou furat. Nici măcar în străinătate.

— Depinde de cine îl vinde și cum, răspunse anticarul. Cînd totul o să fie gata, să spunem cam peste două luni, tabloul va ieși din ascun-zătoare pentru a apărea nu la o licitație publică, ci pe piața neagră a operelor de artă... Va sfîrși atîrnat în taină în luxoașă reședință a vreunuia din numeroșii colecționari milionari brazilieni, greci sau japonezi, care se reped ca rechinii asupra operelor de valoare, pentru a le renegocia la rîn-dul lor sau pentru a-și satisface patimi ascunse legate de lux, putere și frumusețe. Este și o bună investiție pe termen lung, căci în anumite țări legislația în materie de opere de artă furate face ca delictul să fie prescris după douăzeci de ani de la săvîrșirea sa... Și tu ești încă încîntător de tînără. Nu-i

minunat? în orice caz, aceasta n-o să mai fie problema ta. Ce contează acum e că în lunile următoare, cât va dura itinerariul secret al tabloului lui Van Huys, contul bancar al noii tale societăți din Panama, deschis acum două zile la o altă onorabilă bancă din Ziirich, va crește cu câteva milioane de dolari... Tu nu va trebui să te ocupi de nimic, pentru că cineva va face toate aceste complicate tranzacții în numele tău. M-am asigurat bine în privința asta, prințesă. Mai cu seamă asupra lealității neapărat necesare a aces-tei persoane. o lealitate mercenară, fie vorba între noi. Dar la fel de bună ca oricare alta, poate chiar mai bună. Să nu te încrezi niciodată în lealitățile dezinteresate.

400

—Cine e? Prietenul tău elvețian?

— Nu. Ziegler e un avocat metodic și eficient, dar nu se descurcă perfect în această problemă. Din pricina asta am apelat la cineva cu relațiile adecvate, cu o splendidă lipsă de scrupule și cu destulă experiență ca să se miște cu dezinvoltură în lumea aceasta subterană atât de complicată:

Paco Montegrifo.

— Glumești.

— Nu glumesc niciodată în chestiuni finan-ciare. Montegrifo e un personaj ciudat care, fie vorba între noi, e puțin îndrăgostit de tine, chiar dacă asta n-are nici o legătură. Ce contează e că bărbatul ăsta, care e în același timp un nerușinat fără pereche și un individ extraordinar de abil, n-o să-ți facă niciodată o figură proastă.

—Nu vād de ce. Dacă are tabloul, adio și n-am cuvinte. Montegrifo e în stare să-și vîndă și mama pentru o acuarelă.

— Da. Dar cu tine *nu poate*. Mai întii pentru că Demetrius Ziegler și cu mine l-am făcut să semneze niște docnimente care n-au valoare legală dacă devin publice, căci toată afacerea asta constituie un flagrant delict, dar care sînt suficiente pentru a dovedi că ești cu desăvîrșire străină de toate acestea. Și ca să fie și el impli-cat, în cazul că-l ia gura pe dinainte sau joacă necinstit, pînă într-atît încît poate să se lase cu o arestare internațională care să-i facă viața amară cîte zile o mai avea... Pe de altă parte, sînt în posesia unor anumite secrete a căror publicitate i-ar prejudicia reputația, creîndu-i probleme extrem de grave cu justiția. între altele, din cîte știam eu, Montegrifo s-a angajat, cel puțin în două rînduri, să scoată din țară și să vîndă ilegal obiecte din patrimoniul artistic care mi-au căzut

401

în mînă și pe care i le-am dat lui, făcînd pe intennediarul: un triptic din secolul al cincispre-zecelea, atribuit lui Pere Oller și furat de la Santa Maria de Cascalls în o mie nouă sute șaptezeci și opt, și acel faimos Juan de Flandes, dispărut acum patru ani din colecția Olivares, îți aduci aminte?

— Da. însă niciodată nu mi-am închipuit că tu...

Cesar facu o grimasă de nepăsare.

—Așa-i viața, prințesă. în afacerile mele, ca în orice afacere, cinstea nepătată e drumul cel mai sigur ca să mori de foame... Dar nu vorbeam de mine, ci de Montegrifo. Bineînțeles, o să încerce să pună mîna pe tot ce poate; asta-i inevitabil. Dar se va menține în limitele care nu preju-diciază beneficiul minirn garantat pentru societatea ta din Panama, la interesele căreia Ziegler va veghea ca un doberman. Odată încheiată aface-rea, Ziegler va transfera automat banii din contul bancar al societății anonime într-alt cont parti-cular, al cărui număr discret îl vei ști doar tu, și va desființa societatea ca să șteargă urmele, dis-trugînd și toată documentația, în afară de cea referitoare la trecutul tulbure al lui Montegrifo. Pe asta o va păstra pentru a-ți garanta lealitatea prietenului nostru, specialistul în licitații. Cu toate că

sînt sigur că, în momentul acela, această precauție ar fi superfluă... Fiindcă veni vorba:

bunul meu Ziegler are instrucțiuni exprese pentru a devia o treime din beneficiile tale spre diferite tipuri de investiții sigure și rentabile care să spele banii și să-ți garanteze, chiar dacă te apuci să risipești cu voieșie, solvabilitatea economică pentru tot restul vieții. Lasă-te sfătuită fără rezerve, fiindcă Ziegler e un om cumsecade pe

402

care-l cunosc de peste douăzeci de ani: cinstit, calvinist și homosexual. Îți va opri însă cu scrupulozitate comisionul lui și cheltuielile.

Julia, care ascultase neclintită, se înfioră. Totul se potrivea perfect, ca piesele într-un puzzle incredibil. Cesar nu lăsase nimic la voia întâmplării. După ce i-a aruncat anticarului o privire insistentă, a făcut câțiva pași prin încăpere, încercînd să asimileze tot ce auzise. Prea mult pentru o singură noapte, se gîndi, oprindu-se în fața lui Munoz care o privea netulburat, ținînd încă în gură țigara aproape mistuită. Se prea poate să fie prea mult și pentru o singură viață.

— Văd, spuse ea, întorcîndu-se din nou spre anticar, că ai prevăzuit totul... Sau aproape totul. Te-ai gîndit și la don Manuel Belmonte? Poate să ți se pară un detaliu lipsit de importanță, dar el e proprietarul tabloului.

— M-am gîndit și la asta. Firește, tu poți avîd o lăudabilă criză de conștiință și să decizi să nu-mi accepți planul. În cazul acesta, nu trebuie decît să i-o spui lui Ziegler, și tabloul va apărea la locul potrivit. Pe Montegrifo o să-l ia cu leșin, dar va trebui să se sacrifice. La urma urmelor, lucrurile vor sta iar ca înainte: tabloului îi va crește valoarea cu tot scandalul iscat, iar Claymore își va păstra dreptul de licitație... În cazul însă că înclini spre aspectul practic al vieții, ai argu-mente ca să-ți liniștești conștiința: Belmonte se desparte de tablou pentru bani; așa încît, exclu-zînd valoarea sentimentală, rămîne cea econo-mică. Și asta e acoperită de asigurare. Pe deasupra, nimic nu te împiedică, într-o manieră anonimă, să faci să-i parvină despăgubirea pe care ai con-sidera-o oportună. Vei avea bani cu prisosință pentru asta. Cît despre Munoz...

403

— Ei bine, spuse jucătorul de șah. Adevărul e că sînt curios să aflu ce se întîmplă cu mine. Cesar îl privi, mucalit.

—Dumneavoastră, dragul meu prieten, ați cîștigat la loterie.

— Nu mai spuneți.

—Ba vă spun. Prevăzînd că cel de-al doilea cal alb va supraviețui partidei, mi-am luat liber-tatea să-l cooptez prin documentele necesare la societatea anonimă, cu douăzeci și cinci la sută din acțiuni. Ceea ce, printre altele, vă va îngădui să vă cumpărați cămăși curate și să jucați șah, să zicem în Bahamas, dacă aveți chef.

Munoz își duse mîna la gură și-și îndepărtă restul de țigară care se stinsese. Îl contemplă scurt pentru a-l lăsa apoi să cadă, cu un gest deliberat, pe covor.

— Găsesc că e foarte generos din partea dumneavoastră, spuse.

Cesar se uită la chiștocul de pe jos și apoi la șahist.

— E cel mai mic lucru pe care pot să-l fac. În vreun fel trebuie să vă cumpăr tăcerea; și, în plus, v-ați cîștigat-o cu vîrf și îndesat... Să spunem că e felul meu de a compensa figura proastă cu ordinatorul.

—V-a trecut prin cap că pot refuza să iau parte la povestea asta?

— Da. Adevărul e că mi-a trecut așa ceva prin cap. Sînteți un tip ciudat, dacă mă gîndesc bine. Dar asta nu mai e treaba mea. Dumneavoastră și Julia sînteți acum parteneri, așa că descurcați-vă singuri. Eu am altele la care să mă gîndesc.

— Rămii tu, Cesar, spuse Julia.

—Eu? Anticarul zîmbi. Cu durere, i se păru fetei. Iubita mea prințesă, eu am multe păcate

404

de ispășit și foarte puțin timp disponibil; arătă plicul sigilat de pe masă. Ai aici și o mărturie amănunțită în care figurează totul, de la început la sfîrșit, în afară de aranjamentul nostru elvețian, firește. Tu, Munoz și, pentru moment, Montegrifo, rămîneți curați ca lacrima. Cît despre tablou, explic detaliat cum l-am distrus din rațiuni personale și sentimentale. Sînt sigur că, după un examen chibzuit al acestei confesiuni, psihiatrii poliției își vor da verdictul că sînt un schizofrenic periculos.

— Te gîndești să pleci în străinătate ?

— Nici gînd. Tot ce face de dorit să ai un loc unde să te duci e că asta îți permite să călăto-rești. Dar eu sînt prea bătrîn. Pe de altă parte, nu mă ispitește nici închisoarea, nici balamucul. Trebuie să fie cam incomod, cu toți infirmierii ăia robuști și atrăgători făcîndu-ți dușuri reci și alte chestii de astea. Mi-e teamă că nu, iubito. Am cincizeci de ani bătuți pe muchie și nu mai țin la astfel de emoții. Pe deasupra, mai e un mic detaliu.

Julia se uită la el, sumbră.

—Ce detaliu?

— Ai auzit vorbindu-se - Cesar făcu o strîm-bătură ironică - de ceva care se cheamă sindrom de nu-știu-ce-naiba dobîndit, ceva care pare grotesc de la modă?... Păi, în cazul meu, e vorba de ceva terminal. Așa aș zice.

— Minți.

— Absolut deloc. Te asigur că așa se spune:

terminal, ca întunecoasele stații de metrou de la cap de linie.

Julia închise ochii. Brusc, tot ce era în jur păru că se estompează, și în conștiința ei rămase doar un sunet, stins și surd, ca al unei pietre

406

căzînd în mijlocul unui iaz. Cînd îi deschise iar, pleoapele îi erau pline de lacrimi.

— Minți, Cesar. Tu nu. Spune-mi că minți.

— Ce n-aș da, prințesă! Îți jur că aș fi în al nouălea cer să-ți pot spune că totul a fost. o glumă de prost gust. Dar viața e în stare să-i joace cuiva genul ăsta de feste.

—De cînd ai aflat?

Anticamul ascultă disprețuitor întrebarea, făcînd un gest sfîrșit din mîină, ca și cum timpul ar fi încetat să-l mai intereseze.

—De două luni, mai mult sau mai puțin. A început cu apariția unei mici tumori la rect. Ceva destul de neplăcut.

— Niciodată nu mi-ai spus nimic.

—De ce s-o fi făcut?... Iartă-mă dacă-ți par nedelicat, iubito, dar rectul meu m-a privit întot-deauna numai pe mine.

— Cît timp mai ai ?

— Nu prea mult; șase sau șapte luni, cred. Și se zice că slăbești ceva de groază.

— Atunci or să te trimită la un spital. N-o să ajungi la închisoare. Nici măcar la balamuc, cum spui tu.

Cesar clătină din cap, cu un zîmbet senin.

—N-o să merg în nici unul din aceste trei locuri, iubito. Îți imaginezi ce oroare, să mori de ceva atît de vulgar?... Ah, nu! Nici vorbă. Refuz. Acum li s-a năzărit la toți să se ducă pe lumea cealaltă din aceeași cauză, așa că-mi revendic cel puțin dreptul să mă fac nevăzut dînd o amprentă personală chestiunii... Trebuie să fie teribil să iei cu tine drept cea de pe urmă imagine de pe lumea asta un flacon de ser intravenos atîmat deasupra capului, și cei care-ți vin în vizită călcîndu-ți în picioare tubul de oxigen sau ceva de felul ăsta... -

se uită în jur, la mobilele, covoarele și tablourile din încăpere. Prefer să-mi rezerv un final floren-tin, printre obiectele îndrăgite. o astfel de ple-care, discretă și blîndă, e mai potrivită cu gusturile și caracterul meu.

—Cînd?

— Peste puțin timp. Cînd binevoiți să mă lăsați singur.

Munoz aștepta în stradă, rezemat de zid și cu gulerul treniului ridicat pînă la urechi. Părea adîncit în tainice reflecții, și cînd Julia se ivi în prag și veni lîngă el, zăbovi pînă să-și ridice ochii spre ea.

— Cum se gîndește s-o facă ? întrebă.

— Acid cianhidric. Are o fiolă pusă bine de ani de zile; zîmbi cu amărăciune. Spune că e mai eroic să te împuști cu pistolul, dar că i-ar lăsa pe chip o neplăcută expresie de spaimă. Preferă să arate bine.

— înțeleg.

Julia aprinse o țigară. o făcu tacticos, cu înce-tineală deliberată.

—E o cabină telefonică pe aici, pe aproape, după colț... - îl privi pe Munoz cu un aer absent. M-a rugat să-i dăm zece minute înainte de a telefona la poliție.

o pomiră pe trotuar, unul lîngă altul, în lumina bătînd în galben a felinarelor. La capătul străzii pustii, un semafor se schimba alternativ din verde în culoarea chihlimbarului și apoi în roșu. Ultima sclipire o lumină pe Julia, imprimîndu-i umbre ireale pe chip.

— Ce aveți de gînd să faceți acum ? întrebă Mufioz.

Vorbise fără s-o privească, ținîndu-și mai departe ochii în pămînt, înaintea lui. Ea dădu din umeri.

407

— Depinde de dumneavoastră.

Atunci, pentru prima oară, Julia îl auzi rîzînd. Era un rîs adînc și blînd, puțin nazal, care părea că-i izbucnește din străfundurile ființei. o frac-țiune de secundă, fata avu impresia că cel care rîdea lîngă ea era unul dintre personajele din tablou, și nu jucătorul de șah.

—Prietenul dumneavoastră Cesar are drep-tate, spuse Munoz. Am nevoie de cămăși curate.

Julia mîngîie cu degetele cele trei figurine de porțelan, Octavio, Lucinda și Scaramouche, pe care le avea în buzunarul treniului, lîngă plicul sigilat. Frigul nopții îi crăpa buzele, înghețîndu-i lacrimile în ochi.

—Amai spus ceva înainte de a rămîne singur? întrebă Munoz.

Ea dădu iar din umeri. „*Nec sum adeo infor-mis...* Nu sînt atît de urît... M-am văzut în cele din unnă pe mal, cînd marea era calmă...” Fusese cu totul tipic pentru Cesar să citeze din Virgiliu, cînd ea se întorcea pentru ultima oară, din prag, pentru a cuprinde cu privirea salonul în penumbră, patina întunecată a tablourilor vechi de pe pereți, gingașul reflex cernut de abajurul de pergament pî suprafața mobilelor, pe fildeșul gălbui, pe auriul cotoarelor cărților. Și Cesar, în *contre-jour*, în picioare în mijlocul salonului, fără a i se mai putea distinge trăsăturile; siluetă subțire și clară ca profilul unei medalii sau al unei camei antice, iar umbra lui proiectată pe arabescurile roșii și ocru ale covorului, aproape atingînd picioarele Juliei. Și clopoțelul sună chiar în clipa cînd închi-dea ușa, de parcă ar fi fost lespedea unui mor-mînt, ca și cum totul ar fi fost prevăzut dinainte și fiecare și-ar fi interpretat în mod conștient rolul atribuit în piesă, sfîrșindu-se pe tabla de șah la ora exactă, cu cinci veacuri după primul

408

act, cu precizia matematică a ultimei mișcări a reginei negre.

— Nu, murmură în șoaptă, simțind că hna-ginea se îndepărta lin, cufundându-se în străfundurile memoriei sale. În realitate n-a spus nimic.

Munoz își ridică fața, ca un câine slab și amărât care ar adulmeca cerul întunecat deasupra capetelor lor, și zîmbi cu afecțiune ascunsă.

— Păcat, spuse. Ar fi fost un excelent jucător de șah.

Ecoul pașilor ei răsună în galeria pustie a mănăstirii, pe sub bolțile înșesate de umbre. Cele depe urmă raze ale soarelui la asfințitpar aproape orizontale, atenuate de grilajul de piatră, dînd o strălucire roșiatică zidurilor, firidelor goale, frunzelor de iederă îngălbenite de toamnă răsucite în jurul capitulurilor - monștri, războinici, sfinți, animale mitologice — sub severele arcuri gotice care străjuiesc grădina năpădită de bălării. Vîntul, care vestește frigul dinspre miazănoapte de dinaintea iernii, urlă pe afară, se cațără pe coasta dealului, clătinînd crengile copacilor, și smulge sunete de piatră centenară suflînd prin numeroasele garguie și prin streșinile acoperișului, legănînd clopotele de aramă ale clopotniței unde o giruetă ruginită care scîrțîie indică obstinat un sud poate luminos, îndepărtat și inaccesibil.

Femeia îndoliată se oprește lîngă o pictură murală scorjită de timp și umezeală, din ale cărei culori originale abia dacă mai rămîn cîteva resturi: albastrul unei tunici, ocrul desenului. o mîină retezată din încheietură, ridicată spre un cer inexistent, un Hristos cu trăsăturile confun-dîndu-se cu ipsosul fărîmițat al peretelui; o rază

409

v de soare sau de strălucire diuină, fără început, nici sfîrșit, suspendată între cer și pămînt, segment de claritate aurie, înghețat în chip absiurd în timp și în spațiu, pe care anii și vitregiile vremii o istovesc încet-încet pînă o fac să piară, ca și cum n-ar fi existat niciodată. Și un înger cu gură ștearsă și frunte încruntată, precum cea a unui judecător sau a unui călău, căruia abia dacă i se mai ghicesc, printre urme de zugrăveală, niște aripi pătate de var, un crîmpei de tunică și o spadă cu contururi precise.

Femeia îndoliată dă la o parte vălurile negre ce-i acoperă chipul și priuește un lung răstimp ochii îngerului. De optsprezece ani se oprește în fiecare zi la aceeași oră și cercetează ravagiile făcute de timpul ce șterge trăsăturile picturii. Astfel a văzut-o dispărînd treptat, ca o lepră ce mistuie carnea, bucată cu bucată, făcînd să se estompeze contururile îngerului, contopindu-le cu ipsosul murdar de pe perete, cu petele de umezeală care scorjesc culorile, crapă și distrug imaginile. Acolo unde viețuiește ea nu există oglinzi;

credința pe care a jurat-o sau poate pe care au obligat-o săjure — memoria ei are tot mai multe spații albe, ca pictura de pe perete -ile interzice. Se împlinesc optsprezece ani de cînd nu-și vede propriul chip, și pentru ea unica referință exte-rioară a trecerii timpului peste liniile feței sale e îngerul acela care, neîndoios, a avut odinioară trăsături frumoase: pictură scorjită în loc de riduri, cute nedesluite în loc de piele ofilită. Uneori, în momente de luciditate care vin ca un val lingînd nisipul țărmului și de care se agață cu disperare, străduindu-se să și le întipărească în memoria-i confuză, chinuită de fantasme, crede că-și amintește că are cincizeci și patru de ani.

Din capelă răzbate, diminuat de grosimea pereților zidurilor, un cor de voci care Uproslăvesc pe Domnul, înainte de a se îndrepta spre sala de mese. Femeia îndoliată are dezlegare de la unele slujbe și la ceasul acela e lăsată să se plimbe singură prin galeria pustie, aidoma unei umbre întunecate și mute. La cingătoare îi atîrnă un șir lung de mătănii din lemn înnegrit, pe care de multă vreme nu-l mai trece printre degete. îndepăr-tatul cînt religios se confundă cu șuierul vîntului.

Cînd își reia mersul și ajunge lîngă fereastră, soarele agonizînd este o pată de lumină roșiatică micșorată în spațiu, sub norii plumburii ce se lasă dinspre miazănoapte. La poalele dealului e un lac mare și cenușiu, cu reflexe de culoarea oțelului. Femeia își sprijină mîinile, uscate și osoase, pe pervazul ferestrei, o fereastră ogivală;

și iarăși, ca în fiecare după-amiază, amintirile se reîntorc necruțător, și simte cum răceala pietrei i se urcă prin brațe, apropiindu-se încet, primej-dios, de inima ei istovită. o năpădește o tuse sftșietoare care-i scutură trupul firau, muncit de umezeala atîtor ierni, tortwat de izolare, de singu-rătate și de memoria intermitentă. Nu mai ascultă nici cînturile din capelă, nici vuietul vîntului. Acum muzica monotonă și tristă a unei man-doline răzbate prin negura timpurilor, iar zarea ostilă și autumnală se estompează în fața ochilor ei pentru a desena, ca zugrăuind un tablou, alt peisaj: o lină cîmpie șerpuitoare din care se ivește în depărtare, profilindu-se pe cerul albastru, desenată parcă de o pensulă subțire, silueta ftnă a unei clopotnițe. Și dintr-o dată îi pare că aude șoaptele a doi bărbați așezați la o masă, ecoul unui rîs. Și se gîndește că, dacă se va întoarce să privească în urmă, se va vedea pe sine stînd pe un taburet cu o carte în poală, și, ridicînd ochii,

411

ua da de sclipirea unui guler de oțel și a Lînei de Aur. Iar un bătrîn cu barbă cenușie îi va zîmbi, pe cînd trasează cu penelul în mină, pe un panou de stejar, cu parcimonia și măiestria artei lui, imaginea eternă a acelei scene.

Preț de o clipă, vîntul sfișie stratul de nori; și un ultim reflex de lumină, reverberînd în oglinda lacului, luminează chipul îmbătrînit al femeii, orbindu-i ochii limpezi și reci, aproape stinși. Apoi, cînd lumina piere, vîntul pare să urle cu mai multă putere, fluturînd vălurile negre ce se zbat ca niște aripi de corb. Atunci simte iar dure-rea aceea ca un junghi ce-i arde măruntaiele în apropierea inimii. o durere care-i înțepenește jumătate de trup și nici un leac nu izbutește s-o aline. îi îngheață mîinile și picioarele, răsuflarea.

Lacul nu mai e decît o pată opacă înghițită de umbre. Și femeia îndoliată, care în lume s-a numit Beatrice de Burgundia, știe că iarna aceea care sosește de la miazănoapte va fi pentru ea cea de pe urmă. Și se întreabă dacă, în hăul întunecos spre care se îndreaptă, va exista destulă milos-tenie spre a-i șterge ultimele crîmpeie de memorie.

La Navata Aprilie 1990